

ВАЛЕРІЙ ПАЛЬЧИК

УНСО:

ПЕРШИЙ ПОСВИСТ КУЛЬ

Війна
у Придністров'ї,
1992 рік.

УНСО:

перший посвист куль
(війна у Придністров'ї, 1992 рік)

Військові мемуари

Київ - Мена
2016

УДК 94 (477.74) «20 ст.»: 355.4 + 94 (478) «20 ст.»: 355.4

ББК 63.3 (4 УКР) 63 - 68 + 63.3 (2 МОЛ) 63 - 68

П14

...йшла війна. Офіційна Україна покинула свої землі і свій народ. Товстозадий президент та посткомуністичний парламент ховалися за вивіскою демократії і розбазарювали ядерний потенціал третього ракетного гегемона у світі... Бідолашні американські журналісти такого ще не бачили і ковтали потрійне віскі... В той час ми стали легендою. Ми знали де проходить наш кордон. Ми не затуляли амбразуру, а проповзали крізь неї... Ми назвалися Українська народна самооборона і стали на захист наших теренів... Досі москалі лякають своїх дітей злим духом УНСО...

Видання присвячене війні в Придністров'ї 1992 року, та участі в ній українських добровольців із УНСО. Книга розрахована на дослідників сучасної історії, реконструкторів, широке коло читачів.

П14 Пальчик, Валерій.

УНСО: перший посвист куль (війна у Придністров'ї, 1992 рік): військові мемуари;
під заг. ред. В. М. Пальчика, наук. ред. С. М. Богана. —
Мена: в-во «Домінант», 2016. — 304 с.

ISBN 978-966-2610-73-4

Видання присвячене війні в Придністров'ї 1992 року та участі в ній українських добровольців із УНСО.

УДК 94 (477.74) «20 ст.»: 355.4 + 94 (478) «20 ст.»: 355.4

ББК 63.3 (4 УКР) 63 - 68 + 63.3 (2 МОЛ) 63 - 68

© Пальчик В. М., автор, упорядник, 2016

© Мельник М. Ю, дизайн, обкладинка, 2016

© «Орієнтир», 2016

ISBN 978-966-2610-73-4

Редактор приносить щирю вдячність всім тим хто причетний до роботи в пошуці необхідного матеріалу для збірки та технічної допомоги в її виданні: Владиславу Мирончуку, Миколі Тисячнику, Надії Абрамовій, Ользі Овчаренко, Євгену Калашнику, Миколі Лисаку, Роману Хвостіку, Юрію Сороці, Сергію Видуті, Олександрові Надтоці, Валерію Ладомиру...

Окрема подяка Цивільному корпусу «Азов».

ПЕРЕДМОВА

«В Придністров'ї триває геноцид українців. Про це свідчать масові вбивства мирного населення. Більшість убитих – українці. Станом на 24 червня 1992 року вбито понад 500 осіб, з них половина – українці... Українці Придністров'я були насильно включені до складу чужої держави, яка зараз знищує їх на рідній землі... Необхідне негайне втручання України, оскільки вона зобов'язана за будь-яких умов захищати своїх співвітчизників. Бо завтра буде пізно... На нашому боці воюють гвардійці ПМР, УНСО, ополчення, Чорноморське козацьке військо. 14 армія дотримується нейтралітету, донських та кубанських козаків давно знято з позицій і відправлено додому. Ми лишилися сам на сам з ворогом. Сподіваємося, що Україна не залишить нас у біді в цей трагічний час у Придністров'ї.»

Зі звернення Спілки українців Придністров'я «Повернення» на ім'я Президента України, Голови ВР України, Міністра закордонних справ України, Генерального прокурора України.

*«...І день, і ніч гвалт, гармати;
Земля стогне, гнеться;
Сумно, страшно, а згадаєш –
Серце усміхнеться.»*

Т.Г. Шевченко. Гайдамаки

Війна в Придністров'ї. Минуло вже понад 20 років...

З 1992 року сплило немало часу. Багато чого з тих подій, учасником чи очевидцем яких я був, стали забуватися. **Проте, Придністровський конфлікт до цих днів не знайшов належного висвітлення у вітчизняних історичних працях та військовій мемуаристиці**, окрім нечисленних публікацій в ЗМІ та спроб дослідження молодих українських істориків-початківців таких як Едуард Андрющенко, Микола Кравченко та Ярослав Базалей.

Тому й народився задум видання збірки спогадів про участь українців у Придністровському конфлікті. Адже то була знаменна історична подія. *Вперше з часів ОУН-УПА українці організовано й добровільно взялися за зброю, щоб відстояти свою честь та землю від зовнішнього ворога!* Й тією силою, що їх консолідувала в новітньому часі, стала УНСО. За короткий час ця організація стала відомою в Україні та поза її межами, почала відігравати активну військово-політичну роль на теренах бувшого СРСР. За своєю свідомістю та організаційними зусиллями УНСО стало передовим загоном української нації. На відміну від офіційної влади поставила собі за мету захист українців навіть за межами нашої держави.

Наша участь у згаданій війні сприяла збереженню незалежності як ПМР, так і Молдови, на які активно претендувала Румунія. Не дивуйтеся шановний читачу, і Молдови теж. В ті часи керівники Народного Фронту Молдови (НФМ) та їхні ідеологи, що були при владі, з успіхом проводили в життя свої закони, не рахуючись ні з ким. З державних трибун лунали промови на тему єдиної національності – румунів, про необхідність встановлення «історичної справедливості» – об'єднання «двох румунських держав». Розпочався поділ громадян на корінних та не корінних. Українці та інші національності, що століттями жили на цій території, до перших не відносилися. Більшість молдован, які зі спогадів старшого покоління, знали про жорстокий режим під час румунської окупації 1918 – 1940 та 1941 – 1944 років, коли «старші брати» називали їх «бессарабським бидлом», були проти офіційної політики Кишиневу та Бухареста. Тому в спогадах ми називаємо своїх ворогів головним чином румунами, бо це є правда.

Москва, побачивши, що в Україні є люди готові зі зброєю в руках дати відсіч окупанту, (так сприймали прорумунські сили українці Придністров'я, суттєво зменшила свої апетити щодо суверенітету України. До цих днів російські шовіністи лякають свій народ не українськими, демократами та лібералами, а «унсовцями и чеченцами».

В наших лавах через горнило конфлікту пройшли близько шестисот чоловік, понад 60 старшин та стрільців УНСО відзначені, згідно Указу президента ПМР №160 від 15.07.1993 р.

державними нагородами, медаллю «Захисник Придністров'я». УНСО в Придністровській Молдавській Республіці була офіційно зареєстрована, на відміну від України де ми не мали формальної реєстрації. Посткомуністична номенклатура боялася українських націоналістів!

Значна частина книги побудована на спогадах людей, причетних до тих подій, учасників цього конфлікту в лавах УНСО: з Заходу на Схід, з Півночі на Південь, тобто з усієї України. Чому так? Тому що від однієї особи об'єктивно описати ті події неможливо, адже наші підрозділи були розкидані по всій території ПМР. Відбувалась постійна ротація особового складу. Бійці знаходилися там в різний час з березня по вересень 1992 р., деякі з них продовжували свою діяльність і після закінчення військового конфлікту. *Тобто, в кожного була своя війна та суб'єктивні враження від неї.* Збірка доповнена, різного роду літературними та публіцистичними додатками, які суттєво доповнюють уявлення читача про розвиток та наслідки Придністровського конфлікту. Також у значній кількості представлені світлини з особистих фотоархівів УНСО-вців. В своїй більшості автори намагалися уникати зайвої патетики та ідеалізації, писали так, як було насправді – про гарне й про погане, що бачили на тій війні. Ця відносна об'єктивність у висвітленні згаданих подій відрізняє пропоновану вам збірку від деяких «спогадів» в стилі фентезі, причому окремі автори такої писанини там й близько не були.

Цю книгу я розглядаю лише як перший крок, який має спонукати до всебічного вивчення Придністровського конфлікту як частини новітньої історії України, привернути увагу до нього мислячих громадян, науковців, державних діячів. Також наш бойовий та організаційний досвід був і буде корисним молодій зміні, яка гідно несе прапор УНСО. Цьому доказ - остання революція в Україні, коли на Майдані плече до плеча стояли досвідчене й молоде покоління УНСО-вців. Також під час московської агресії ветерани організації беруть участь в боротьбі з ворогом як безпосередньо, так і в якості військових інструкторів. Серед них чимало авторів

6

цієї збірки та їх бойових побратимів. Враховуючи відкриту агресію Росії та дії антиукраїнських сил при владі на дестабілізацію ситуації в державі, згаданий досвід буде й надалі актуальним.

Не можу оминати прикрого факту. Ми, в 1992 році робили все, щоб Придністров'я стало українською територією або принаймні нашим союзником. Для того тоді були всі передумови. Спонукали до дій в цьому напрямку офіційний Київ, який залишився глухим до наших слів. Говорили, якщо ПМР не буде проукраїнським утворенням, то матимемо в себе за спиною ворожий плацдарм. Так і сталося, нажаль... Тепер там панують промосковські інтереси й влюбий момент Україна може отримати звідти удар в спину.

В збірці можуть бути певні неточності в послідовності подій, за-буто багато прізвищ, імен, псевдо, адже пройшло чимало часу, а людина — не комп'ютер з блоком пам'яті.

На жаль, не змогли поділитися спогадами товариші, які відійшли в інший світ: *Анатолій Лупиніс, Руслан Зайченко, Олесь Бабій, Олег Вітович, Віталій Шевченко, Владислав Ткач, Анатолій Тарабрін, Сергій Обух, Віктор Нестерчук, Леонід Ткачук, Анатолій Архіпов, Сергій Коломієць та інші. Вічна їм пам'ять... Микола Карпюк, на жаль, зараз сидить в застінках російського ФСБ.* З багатьма учасниками тих подій я не зміг зустрітися й поговорити в силу об'єктивних причин, а дехто з них «забив» чи просто полінився... Гадаю на мене не образяться. Якщо буде перевидання, я з задоволенням розміщу їхні спогади та матеріали, й збірка стане ще цікавішою.

**З повагою
Валерій Пальчик**

ПРИДНІСТРОВ'Я – ЗЕМЛЯ ПОДВИГІВ І СЛАВИ УКРАЇНСЬКОЇ ЗБРОЇ

(замість історичної довідки)

*«Роми нам заздрили і задумали
зло на нас — прийшли зі своїми
возами і залізними панцирями
і вдарили по нас, а тому довго
відбивались від них і відкинули їх
від землі нашої, а Роми, бачили,
що міцно захищаємо своє життя,
залишили нас...»*

ВЕЛЕСОВА КНИГА

Боган Сергій

Крім цих невмирущих рядків «Священної книги українських русів» про війну наших славних предків з римлянами у Придністров'ї оповідають давньоримські автори. Перші воєнні зіткнення римських легіонерів з союзом праукраїнських племен роксоланів, язигів та аорсів відбулись у 16 році до нашої ери і тривали протягом усього I століття нової ери. Величний Рим, якому скорилась Європа, Азія, Африка не зміг перейти Дністровський рубіж, який міцно тримали праукраїнські воїни. З ними «романам» (не плутайте з сучасними циганами) довелось рахуватись як з нескореними сусідами та навіть союзниками. Сам неперевершений Овідій, видатний давньоримський поет, який певний час жив на території сучасного півдня України вивчив мову місцевих племен і писав:

«Сам я, римський поет, нерідко, пробачте, о Музи!

Вжити примушений мову сарматську, тутешню!»

У III – IV ст. н.е. територію Придністров'я завойовують і заселяють германці-готи. Войовничі підкорювачі Риму асимілюються з сарматами та праслов'янами утворюючи черняхівську археологічну культуру і засновують германське королівство Вінітара і Германаріха. У III – IV ст. н.е. територію Придністров'я заселяє слов'янський племінний

союз венеців. Вже у VI ст., за свідченням відомого єпископа-історика Йордана, землі на Дністрі займають праукраїнські племінні союзи антів і склавинів, які ведуть грабіжницькі війни зі Східною Римською (Візантійською) імперією. Анти і склавини постійно нападають на балканські провінції Візантії і неодноразово беруть в облогу Константинополь і Салоніки. За твердженням видатного українського вченого-археолога В. Д. Барана слов'янські археологічні пам'ятки VI – VII ст., відкриті в межириччі Нижнього Дністра і Дунаю дослідники беззаперечно пов'язують з племенами антів і склавинів. У VIII – IX ст. Придністров'я заселяють праукраїнські племінні союзи уличів і тиверців. У 885 р. вони не скорилися київському князю-варягу Олегу і той «обладая поляни, і деревляни, і сіверяни, і радимичі, а с уличі і тиверці імяше рать». До початку XI ст. уличі й тиверці, в районі сучасних придністровських районів Рибниці й Кам'янки, героїчно стримували навалу печенігів. Але, позбавлені військової підтримки Київської Русі, вони не витримують наступу тюркських кочовиків; відступають і сходять з історичної арени як окремі слов'янські племінні напівдержавні утворення. Пізніше печенігів у Придністров'ї витісняють половці (кумани). Воєнні походи руських князів під керівництвом київського князя Володимира Мономаха (1109, 1110, 1111 рр.) змусили половців очистити на певний час Причорномор'я та Придністров'я. Втім, контролювали русичі ці землі недовго. У 20-х роках XII ст. нова хвиля половців захоплює ці землі під свої кочів'я. Але в середині XII ст. галицький князь Володимирко Володарович вибивши з Придністров'я тюркських кочовиків включив ці землі до складу Галицького князівства. В середині XII ст. суздальський князь і засновник Москви Юрій Долгорукий намагався відбити ці землі у галицького князя Ярослава Володимировича Осмомисла, однак московсько-суздальське військо зазнало від галичан нищівної поразки. Польське та Угорське королівства у 1158 р. визнали права Ярослава Осмомисла на придністровські землі без значних бойових зіткнень. З цього моменту Придністров'я було невід'ємною складовою Галицького, а пізніше Галицько-Волинського князівства. Саме галичани-придністровці під командуванням бояр Держикрая Володиславовича та Юрія Домажирича взяли участь в історичній битві на Калці проти монголо-татар у 1223 р. В 1242 р. монголо-татари, повертаючись з Центральної Європи через Буджацький

степ, спустошують Придністров'я. Місцевість знелюднілась. Після славетної перемоги українсько-литовського війська під командуванням князя Ольгерда у 1362 р. на Синіх Водах золотоординці були витіснені з Поділля та Придністров'я. З 60-х років XIV ст. у письмових джерелах відсутні будь-які відомості про підвладність Золотій Орді земель на захід від Дніпра. Придністров'я було включене до складу Великого князівства Литовського, або ж Литовської Русі. Придністровські землі знову заселяються українцями. Близький родич великого князя Ольгерда князь Юрій Коріятович протягом 1374 – 1377 рр. був навіть правителем усєї Молдови. Після смерті князя Юрія володарем Молдови став його воевода – Петро Мушат. У 1387 р. між молдавським правителем Петром Мушатом і литовсько-руським князем і одночасно польським королем Владиславом II – Ягайлом був укладений договір, за яким за Україною в складі Литовської Русі закріплювалися лівобережні райони Дністра, а за Молдовою – правобережні. Після турецької окупації Причорномор'я у XV ст. до складу Османської імперії потрапила лише південна частина Придністров'я. Північні та центральні райони як прикордонні лишались у складі Великого князівства Литовського, а пізніше – у складі Брацлавського воєводства Речі Посполитої.

З початку XVI ст. Придністров'я стає полем бою між українськими козаками і турецько-татарськими загарбниками. В боях проти мусульманських людоловів вкрили себе невмирущою славою українські запорізькі та реєстрові козаки під орудою: Ф. Лянцкоронського (1512 р.), Я. Тарновського (1524 р.), Д. Вишневецького-Байди (1561 р.), І. Свирговського (1572 р.), І. Підкови та Ф. Покотила (1577 р.).

Протягом XVI – XVII ст. Українське Придністров'я один з важливих форпостів козацької прикордонної та вартової служби. Це дозволяло значно зменшити втрати мешканців українського прикордоння, які встигали приготуватися до зустрічі з ордою. Ефективними були і зворотні напади на турецькі міста-фортеці, татарські улуси. Як писав польський хроніст Рейнольд Гейденштейн, козаки «... зміцнившись у силі, почали щоразу частіше нападати на примирені з Польщею краї». А такими країями були Придністров'я та залежна від турецького султана Молдова. Уже в 1583 р. козаки захопили й ущент зруйнували місто та фортецю Бендери (Тягин) – на той момент

найбільшу фортецю Придністров'я та Північного Причорномор'я. Крім того, зруйнування Бендерів уперше зробило українських козаків відомими в Західній Європі. Османська загроза становила серйозну небезпеку для багатьох європейських країн протягом усього XVI ст. і будь-яка велика перемога над турками відразу привертала увагу. Почувши про козаків, європейські політики почали налагоджувати контакти з ними. Європі були потрібні союзники в боротьбі проти турків, які майже безперервно тривала на Балканах і Середземному морі.

Козацькі напади викликали відповідну реакцію з протилежної сторони. Турецький султан використав захоплення Бендерів як привід для нападу на Річ Посполиту. За його наказом кримський хан рушив у похід на українські землі. У серпні 1589 р. татари увірвалися на Поділля, де завдали великих збитків українському населенню. Але запорозькі козаки перестріли татар під час їхнього повернення з походу понад Дністром, недалеко від молдавського міста Сороки. На річці Кам'янці козаки несподівано напали на табір кримського спадкоємця престолу, який стояв окремо від основної частини війська. Козаки знищили кілька тисяч татар і звільнили полонених. Коли ж на допомогу синові прийшов хан з ордою, запорожці стали табором, який обклали татарськими трупами, і відбили два наступу. Хан, під яким навіть поранили коня, був змушений відступити. Це була одна з перших переможних битв козаків проти кримської орди на чолі з ханом.

Взимку 1593 р. три тисячі запорожців на чолі з гетьманом Григорієм Лободою пішли у важкий зимовий кінний похід через степи й переправились через Дністер. Поява козаків у Молдові серед зими була абсолютно несподіванкою для противника. Не зустрічаючи опору, козаки захопили місто Орґеєв, де був ярмарок. Нападниками дісталась багата здобич, а вже на початку січня 1594 р. запорожці повернулись за Дністер.

В червні 1594 р. козаки Северина Наливайка зробили великий рейд назустріч татарам вниз, вздовж лівого берега Дністра. Наливайко захопив місто Паркани (Прескань) напроти Бендерів і спалив усі турецькі та молдавські поселення на Лівобережжі Дністра. С. Наливайкові дісталась багата здобич – від трьох до чотирьох тисяч коней, очевидно приготовлених для татарської орди. Польський

можновладець Микола Язловецький у листі до польського короля писав про цей похід: «Наливайко, зібравши кільканадцять сотень розбишак, йшов був до Тягині, не дійшовши, випалив і турецьких і волоських сіл кільканадцять, людей посік і здобич чималу до Брацлава 16 червня приніс». Вибір Наливайком об'єкта для нападу за думкою українського історика С. Леп'явка не можна назвати випадковим. Ягорлик і Паркани знаходились на лівому (українському) березі Дністра. У лютому 1594 р. на Поділлі поширились тривожні чутки, що турки зміцнюють ці міста. Небезпека таких дій для України була зрозумілою. На цьому у листі до польського короля наголошував і сам С. Наливайко. У відповідь на воєнну акцію Наливайка татари в липні того ж року здійснили похід в Галичину. С. Наливайко негайно притягнув на себе сили ворога і маючи під рукою близько 4000 козаків атакував турецьке Придністров'я. Козаки черговий раз спустошили Бендери і його околиці – «кільканадцять сіл і ясиру турків, туркень, татар і татарок 4000 спіймали». Після місячного походу в Молдові війська С. Наливайка дали жорстокий бій на переправі через Дністер семитисячному війську молдаван, турків і татар під командуванням молдавського господаря Арона і повернулись на рідний лівий берег.

Восени 1594 р. С. Наливайко поквитався з Ароном за цей підступний напад (молдавський господар вів таємні перемовини з австрійським цісарем про свій перехід на бік антитурецької коаліції про які Наливайкові було відомо). 29 жовтня 1594 р. дванадцять тисяч козаків перейшли Дністер біля Сорок і рушили на Цецору і Ясси. Арон був тричі розбитий і втік з князівства. Козаки зайняли Цецору, і тодішню столицю Молдови Ясси, спустошивши все князівство. Через два тижні, в середині листопада, вони з багатою здобиччю повернулись в Україну.

Під час Визвольної війни українського народу проти шляхетської Польщі, саме українські козаки і селяни Придністров'я, в листопаді 1649 р., першими повстали проти знахабнілої і ненависної польської шляхти. І тим самим зірвали перемир'я з поляками за Зборівською угодою. Після Білоцерківського договору Придністров'я було віддане Польщі. Але нове повстання придністровських козаків під проводом отамана Вдовиченка, яке перекинулось на Лівобережжя та Запоріжжя, зірвало і принизило Білоцерківську угоду.

Придністровці, фактично, змусили гетьмана Б. Хмельницького йти до кінця у справі визволення України від Польщі. Після славної перемоги у битві під Батогом 22-23 травня 1652 р. край остаточно повертається під владу українського гетьмана. Придністров'я стає форпостом «молдавської політики» Богдана Хмельницького. Містечко Рашків стало місцем одруження і резиденції Тимоша Хмельницького та Розанди Лупул. Саме з Рашкова козацьке військо Т. Хмельницького рушило у похід проти валахів і трансильванців, у результаті якого українцям вдалося захопити половину Волощини (сучасної Румунії) та її столицю Бухарест. Налякані ж трансильванці після цього переможного козацького походу стали шукати не ворожнечі, а союзу з Б. Хмельницьким. Після смерті славного гетьмана, в період «Руїни», Придністров'я спіткала трагічна доля всього українського Правобережжя. Ця місцевість знелюдніла як колись, після монголо-татарської навали.

Протягом XVIII ст. придністровські землі знову заселяються українцями. Після звільнення півдня України від турків чорноморськими козаками полковника А. Головатого Причорномор'я та Придністров'я входять до складу Російської імперії. Тираспольський повіт з 1803 р. знаходився у складі Херсонської губернії. Північні райони Придністров'я увійшли до складу Ольгопільського та Балтського повітів Подільської губернії. Незважаючи на значний вплив чужинського елементу, більшість населення, як і раніше, складали українці. За переписом населення 1859 р. в Тираспольському повіті (без північних придністровських районів) українців нараховувалось 36880 осіб, молдован 27720, німців 8550, росіян 5890, болгарів 4360, жидів 1400. В 1905 р. співвідношення не змінилося: українців 97176, молдован 71367, німців 28951... Молдовани склали лише 25 % усього населення повіту.

Після революцій 1917 р. придністровські українці взяли активну участь у визвольних змаганнях. Після встановлення більшовицького режиму на території Тираспольського повіту піднімались численні антикомуністичні повстання і діяли українські партизанські загони, що входили до складу повстанського з'єднання отамана С. Заболотного. Під час Другого Зимового походу 19 листопада 1921 р. Бессарабська група Української повстанчої армії під командуванням генерал-хорунжого А. Гулого-Гуленка і полковника Й. Пшонника

за підтримки місцевих українських селян-повстанців перейшла Дністер і зробила відчайдушну спробу оволодіти Тирасполем для подальшого просування на Одесу. Сили були нерівні і після запеклого бою воїни армії УНР були змушені відступити на територію Румунії.

Уряд СРСР, спираючись на міркування міжнародного престижу та окупації в майбутньому всієї Бессарабії, вирішив створити у складі УРСР Молдавську Автономну Республіку. У зв'язку з цим 12 жовтня 1924 р. III сесія ВУЦВК прийняла постанову про утворення Молдавської Автономної Соціалістичної Радянської Республіки, до якої були включені ряд районів з переважаючим українським населенням Подільської і Одеської губерній, розташованих на Лівобережжі Дністра. До складу Молдавської АСРР увійшли 11 районів Лівобережжя Дністра: Слободзейський, Тираспольський, Григоріопольський, Дубоссарський, Рибницький, Кам'янський, Крутянський (Кодимський), Бірзульський (Котовський), Балтський, Ананьївський, Красноокнянський (8,1 тис. кв. км). У Молдавській АСРР тоді проживало 545500 чол. Молдаван налічувалося 30,1 %, українців – 48,5 %, росіян – 8,5 %, жидів – 8,5 %, представників інших національностей – 4,4 %. У зазначених вище межах Молдавська АСРР перебувала у складі Української СРР до кінця червня 1940 р., коли Бессарабія була приєднана до СРСР.

Після анексії Червоною армією у 1940 р. Молдови, Південної Бессарабії та Буковини і створення так званої Молдавської РСР Українське Придністров'я вольовим рішенням Сталіна було передане до складу новоутвореної республіки. Рішення Сталіна було вмотивоване тим, що приєднана до СРСР Молдова була виключно аграрною місцевістю Румунії і абсолютно не мала ніякої промисловості. Придністров'я опинилося у складі Радянської Молдавії і тим самим Сталіним була закладена бомба уповільненої дії, яка розірвалась через багато років під час розпаду Радянського Союзу.

З початком Другої світової війни, румунські війська окупували цей український терен. 19 Серпня 1941 р. румунський диктатор Іов Думітреску приєднав лівобережжя Дністра до особливої адміністративної структури – Трансністрії. До неї входили землі сучасної ПМР та території сусідніх районів України до Південного Бугу. Румунською адміністрацією Георгіу Алексяну на цій українській

території проводилися жорстокі етнічні чистки. Внаслідок яких, населення території сучасного Придністров'я скоротилося тоді понад 100 тисяч чоловік, в своїй більшості – українців. Водночас на їх місце було переселено близько 20 тисяч молдаван і румун. Лише на 20 серпня 1944 р. окупаційні війська групи армій “Південь” та Думітреску були відкинуті за річку Дністер. У військових мемуарах героя Радянського союзу генерал-майора Г.С. Здановича яскраво змальована битва за Дністер між Дубоссарами та Григоровцем. У середині квітня 1944 р. 203-я дивізія 5-ї ударної армії 2-го Українського фронту, якою командував Г.С. Зданович, була оточена та втратила до половини складу, завдала втрат противнику – 30 тис. солдат. У придністровських селах Гиртоп, Глинне та Красне досі стоять братські могили вояків дивізії. До речі, доля генерал-майора (білоруса за походженням) тісно пов'язана з Україною. У 1914 р., після смерті батьків у евакуації під час Першої світової війни, він із двома сестрами потрапив до дитбудинку в с. Солонці на Полтавщині, а книгу спогадів “Ідемо в наступ” закінчував писати гостюючи у родичів в с. Білики, того ж таки Полтавського краю.

Перша фаза Придністровського збройного конфлікту припадає на 1989 – 1991 роки, вона характеризується мобілізацією сторін, структуризацією та латентним ходом конфлікту. В цей період відбувається консолідація двох еліт – з одного боку консервативної придністровської, орієнтованої на збереження СРСР та економічних зв'язків із Росією та Україною; з іншого – націоналістичної молдавської, яка прагнула незалежності Молдови та зближення її із Румунією. Приводом для конфлікту та основним засобом мобілізації суспільної підтримки в Придністров'ї стало мовне питання.

Перша кров у Придністровському збройному конфлікті пролилася у жовтні 1990 р. Молдавські міліціонери та волонтери Народного фронту Молдови відкрили вогонь по беззбройним придністровцям на в'їзді до Дубоссар. Тоді загинули три цивільні особи – двоє молдаван і один українець. Після початкової проби сил та «війни декретів», сторони звернулись до зовнішньої підтримки. Молдовська влада шукала її в Румунії; придністровська – в радянській столиці. ПМР розраховувала підписати новий союзний договір, проект якого розроблявся в 1991 р., як окремих суб'єкт СРСР. Однак, після провалу ГКЧП в серпні 1991 р., надії ПМР на підтримку радянської номенклатури було поховано.

Після серпневого путчу у Москві та проголошення незалежності України до Києва прибула делегація керівництва Придністров'я з проханням до тодішнього українського керівництва повернути лівобережні райони до складу України. Цьому однозначно сприяв той факт, що 14-а армія, розташована у Придністров'ї, знаходилась у складі Одеського військового округу. Але 29 серпня 1991 р. з мовчазної згоди голови Верховної Ради України Л.М. Кравчука та інших компартійних перевертнів придністровська делегація на чолі з І. Смирновим була заарештована молдавською поліцією прямо у Києві. Зрадники і покидьки при владі як завжди здали чужинцям і українців Придністров'я, і 14-у армію з найсучаснішим озброєнням та технікою, що входила до складу Одеського військового округу і могла увійти до складу Збройних сил України, забезпечивши безпеку населення Придністров'я як більш-менш нейтральна миротворча військова сила. Залишившись наодинці з ворогом, Верховна Рада Придністровської Молдавської республіки 6 вересня 1991 р. приймає рішення про створення Республіканської гвардії Придністров'я, рядовий та командний склад якої був сформований переважно з українців.

З цього часу в конфлікт активно втручається 14-таросійська армія, розміщена в Придністров'ї. Вона являє собою найбільш потужну у військовому відношенні силу конфлікту і виступає на боці ПМР. За допомогою російського озброєння 14-ї армії придністровська влада здійснює т.зв. «повзучий путч», витісняючи з лівого берегу Дністра владу молдавського центру. У відповідь на такі дії, Кишинів оголошує 28 березня 1992 р. введення надзвичайного стану в країні. Конфлікт переходить у фазу відкритого озброєного протистояння.

Друга фаза конфлікту – з березня по липень 1992 року. В цей період збройними силами Молдови здійснюється спроба розгромити військові формування в Придністров'ї та встановити суверенітет Молдови над цією територією. Однак, співвідношення сил було не на користь республіканської (молдовської) армії. Загони ПМР мали у власному розпорядженні важку зброю 14-ї армії, в той час як молдовські війська взагалі майже не мали важкої зброї. Отже, їхній наступ було швидко зупинено; лінія фронту стабілізувалася.

В грудні 1991 р. Молдова зробила спробу силою зайняти місто Дубоссари. Це місто було ключовим об'єктом, оскільки його захоплен-

ня розсікало територію незалежної Придністровської республіки на дві частини. Спроба була невдалою. В перестрілці загинули 8 бійців Молдавського «ОПОНУ» і 3 придністровських міліціонери.

Нова ескалація збройного конфлікту відбулась 1 березня 1992 р. Молдавські поліцейські оволоділи будинком дубоссарського міського відділу міліції та обстріляли придністровських міліціонерів, гвардійців та російських козаків-добровольців. Тоді було вбито придністровського начальника дубоссарської міліції та одного гвардійця і одного козака. З цього моменту починаються повномасштабні військові дії на Кошницькому та Кочієрському плацдармах, захоплених армією та поліцією Молдови з використанням військової техніки, артилерії та ракетних установок.

Як і їхні попередники, румунські окупанти, молдовські поліцаї та військові формування вирізнялися нелюдською жорстокістю. Захопивши в с. Роги Сергія Величко, викололи йому очі, відрізали ніс на вуха, потім спалили живцем, а його жінку згвалтували. Жінку та двох доньок мешканця м. Дубоссар Юрія Мунтяну також згвалтували, потім всю сім'ю розстріляли, а будинок підірвали. Не щадили навіть дітей. Були згвалтовані та вбиті десятирічна Олена Вишковська і тринадцятирічна Тетяна Бондарець. Подібних прикладів було чимало. Звірства над полоненими та цивільним населенням стали невід'ємною рисою «доблесті» окупантів.

Навесні 1992 р. до лав оборонців споконвічних українських земель долучились добровольці УНА-УНСО. Вони вирізнялися високою боєздатністю та дисципліною й одразу завоювали симпатію серед населення ПМР. Про їх внесок в цій боротьбі детальніше розкажуть автори цієї збірки.

В районі м. Дубоссари під артилерійський вогонь молдовських сил попали частини 14-ї армії, керівництво якої в особі головнокомандувача генерала Лебеда (українця за походженням) заявило, що буде змушене наступного разу відповідати вогнем. В результаті цього 9 червня було досягнуто домовленості про припинення вогню. Пізніше, в липні, збройні загони ПМР здійснили рейд на правий берег та заблокували в м. Бендери загони молдавської міліції, на що Кишинів відповів наступом.

Щоб приспати пильність придністровців 18 червня 1992 р. молдовські парламентарі відправили у відставку прорумунський

уряд М. Друка. Наступного дня, 19 червня, Молдова зробила останню відчайдушну спробу силою приєднати Придністров'я. Румуно-молдавські загарбники увірвались до міста Бендери і влаштували там криваву різанину. Але придністровці вистояли і завдали ворогам поразки.

Битва за Бендери було жорстокою, втрати несли обидві сторони, гинули мирні жителі. Загальна кількість загиблих перевищила 600 чоловік. Кількість біженців перевищила 80 тисяч. Наступ молдовських військових формувань з часом ослаб й став безсилим проти підтриманої російськими танками і бронетранспортерами придністровської армії.

Молдова почала пошук мирних рішень. 21 липня 1992 р. в Москві між Президентом Молдови Мірчою Снегуром та Президентом Росії Борисом Єльциним було підписано Угоду про принципи врегулювання конфлікту в Придністров'ї. Остаточно постріли затихли 31 липня 1992 р.

Третя фаза конфлікту – з моменту підписання Московських угод 21 липня 1992 до сьогодні – є фазою деескалації та постконфліктного врегулювання. В її основі – погоджені двосторонні заходи із відведення збройних формувань за лінію протистояння, створення буферної зони та розміщення в м. Бендери спеціальної комісії. За домовленостями 1992 року гарантувався нейтралітет 14-ї армії в конфлікті. Сторони визнали одночасно територіальну цілісність Молдови та право Придністров'я «самостійно вирішувати власну долю» в разі змін державного статусу Молдови. Тут йдеться про побоювання приєднання Молдови до Румунії, які існували в 1990-х роках. Такий компроміс виявився нестабільним, і в 1994 році ОБСЄ розробила та запропонувала сторонам новий план, яким Придністров'ю гарантувалися широкі права автономії.

Ключову роль у подальшому врегулюванні ситуації в Придністров'ї з боку країн, які мали в Придністров'ї свою діаспору відіграла Російська Федерація. Наслідком офіційних та латентних впливів на ситуацію в цьому постконфліктному регіоні стало посилення проросійських симпатій місцевого населення. 17 вересня 2006 р. на референдумі в ПМР близько 97 % населення висловились за незалежність республіки від Молдови та подальше входження її до складу Російської Федерації. Офіційний Кишинів не визнав

результати референдуму. Так само результати не визнали США, ЄС та ОБСЄ. Представники Російської Федерації заявили, що результати референдуму не матимуть юридичних наслідків.

Жертви в цій війні виявилися чималі, враховуючи невеликий терен військових дій. Лише з придністровського боку за неповними даними, загинуло 812 чоловік, більше 300 з них мирне населення. Під час бойових дій знищено та розграбовано 218 підприємств, 1812 житлових будинків. Загальні матеріальні збитки складають 7 547 457 доларів США по курсу на 1 серпня 1992 року. Але ті жертви були не даремні. Народ Придністров'я відстояв свій суверенітет. Показавши цим приклад своїм землякам з Великої України, як потрібно захищати свою землю, родину та власну честь і гідність!

Слава Придністров'ю! Слава Україні!

Баран В.Д. Ранні слов'яни між Дністром і Прип'яттю. – Київ, 1991.

Велесова Книга.

Верига В. Листопадовий рейд. – Київ, 1995.

Звіт комісії про розслідування справи про напад банд на Тираспольський повіт. Звернення і заклики ватажків банд до населення Балтського повіту, 5 травня – 28 листопада 1921 р. – Державний архів Одеської області. – Ф. П 3. – Оп.1. – Спр. 210. – 16 арк.

Замкова гора. – 1992.

История Приднестровской Молдавской Республики. – Тирасполь, ПГУ, 2000.

Корчинський Д. Війна у натовпі. – Київ: Амадей, 1999. – 384 с.

Нестор Літописець. Повесть минулих літ.

Леп'явко С.А. Козацькі війни кінця ХVІ ст. в Україні. – Чернігів, 1996.

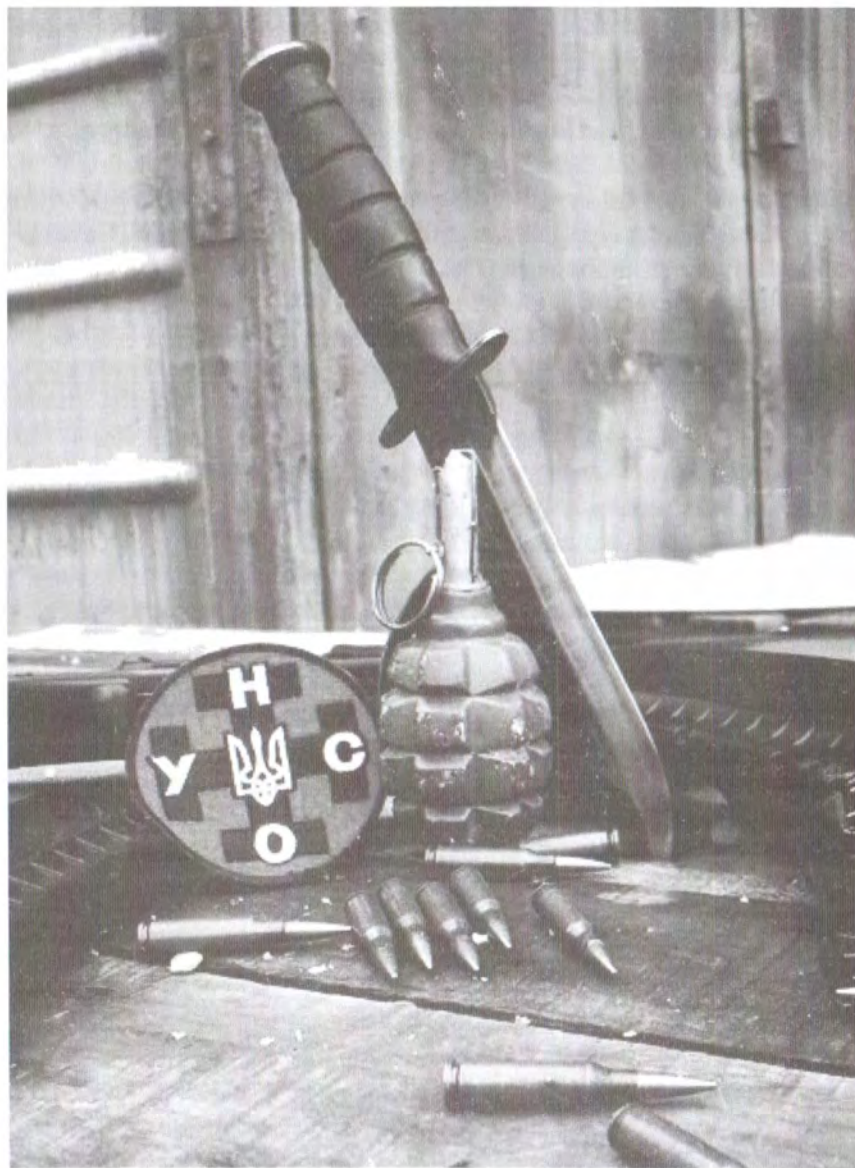
Леп'явко С.А. Козацькі війни К.Косинського та С.Наливайка. – Харків, 2011.

Публій Овідій Назон. Метаморфози (Переклад з латини А. Содомори). – Київ, 1985.

Українські обрії. – 1992.

Боган Сергій Михайлович, кандидат історичних наук.
В 1992 р. в Придністров'ї, стрілець УНСО «Грей».

СПОГАДИ

В 1992 РОЦІ УНСО ПРОДОВЖИЛА БОРОТЬБУ ЗА СОБОРНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Юрій Романович Шухевич народився в відомій українській родині Шухевичів у с. Оглядові на Львівщині 28 березня 1933 р. У 1944 році, в 11-річному віці, з другим приходом Червоної армії на західноукраїнські землі був

заарештований і разом з матір'ю засланий у Сибір.

У 1946 р. Юрія відлучили від матері і помістили в дитбудинок для дітей «ворогів народу» на Донбасі. Двічі тікає і добирається додому, де його знову хапають. З 1948 року над 15-річним Юрієм розпочинається судовий процес, і з настанням 16-річчя Юрій Шухевич, засуджений радянським режимом на 10 років тюрми у Володимирі виключно за національно-визвольну діяльність його батька — Романа Шухевича, командира УПА, від якого він не відмовився, як не намагалися до цього його схилити каральні служби окупантів.

В 1954 р., відбувши шість років тюремного ув'язнення (якщо не рахувати років дитбудинку), він підпав під дію закону про амністію неповнолітніх, однак знову був заарештований за протестом Генерального Прокурора СРСР.

У 1958 р., після закінчення 10 річного терміну ув'язнення, ОСО МВС СРСР повторно засудило на нові 10 років у таборах суворого режиму на основі «тюремної справи», використавши за «свідків» провокаторів і тюремних наглядачів.

У серпні 1968 р. Шухевич був звільнений і через заборону жити в Україні поселився в Нальчику Кабардино-Балкарської АРСР, де працював електромонтером. У березні 1972 р., з посиленням авторитарного режиму в СРСР, був заарештований втретє і засуджений на 9 років ув'язнення та 5 років заслання. Після короткочасного перебування в мордовських концтаборах Шухевич був заарештований

в ув'язненні вчетверте (1973 р) і засуджений на 10 років тюремного ув'язнення та 5 років заслання. До 1978 р. перебував у Володимирській тюрмі, звідки був спрямований до Чистопольської тюрми.

Ю.Р. Шухевич брав активну участь у кампаніях за надання ув'язненим статусу політв'язнів, домагався права на виїзд з СРСР і став членом Української Гельсінської Групи. У березні 1982 р. Ю.Р. Шухевич був висланий на заслання в Тюменську область.

У 1988 р. (Юрію Романовичу 55 років) закінчився термін заслання у Сибір. Після повної втрати зору в радянських тюрмах потрапляє у будинок для інвалідів.

У 1990 р., у віці 57 років, Ю.Р. Шухевич отримує дозвіл повернутись в Україну.

Після проголошення Незалежності України у 1991 р., Юрій Шухевич, на запрошення світових правозахисних організацій та української діаспори, відвідує країни Західної Європи, США, Канаду і поселяється в Україні.

19 серпня 2006 року Указом Президента України Юрію Романовичу Шухевичу присвоєно звання Герой України. В наш час пан Юрій проживає у місті Львові, беручи активну участь у громадському житті держави.

З моменту заснування (з невеликою перервою) Юрій Шухевич був головою політичної партії Українська Національна Асамблея (УНА), Головним командиром Української Народної Самооборони (до осені 2014 р.). На даний момент депутат Верховної ради України.

– Пане Юрію, чому в 1992 р. Ви схвалили участь УНСО в Придністровському конфлікті та боці ПМР?

– В 1940 р. територія Придністров'я була приєднана до новоствореної Молдавської РСР без узгодження з Україною, яка в ті часи була під окупацією. В населення того регіону згоди ніхто не питав про ці зміни. Після розвалу СРСР в Придністров'ї, дякуючи прорумунській орієнтації Кишенева, розпочався збройний конфлікт. Полилася кров, в більшості своїй українська.

Конфлікт був вигідний Кишиневу та Бухаресту, котрі не хотіли втрачати цей промисловий регіон. У війні мала свій інтерес Росія,

яка хотіла створити там свій політичний та військовий плацдарм. Але придністровці на початку творення своєї державності орієнтувалися на Україну, до якої хотіли приєднатися. Посилали не одну делегацію в Київ, але парт-номенклатурна еліта на чолі з Кравчуком не подала руку допомоги... Тоді честь України та життя своїх братів взялися захищати хлопці з УНСО. Я гадаю, таким чином вони продовжили справу своїх попередників з ОУН-УПА в боротьбі за Соборну Україну.

– Яким чином підрозділи УНСО опинилися в ПМР, з ким це узгоджувалося?

Перед тим як відправити хлопців на позиції робилася розвідка ситуації в краї, переважно під виглядом гуманітарних місій та журналістів. Наша присутність в зоні конфлікту була узгоджена з військово-політичним керівництвом ПМР, рядом громадських організацій проукраїнської орієнтації, Чорноморським Козацьким Військом.

– В цьому конфлікті Румунія дійсно приймала участь?

Офіційно не втручалася... Але з їхнього боку була інтенсивна пропаганда підтримки війни, намагання зірвати мирні домовленості. Надавалися Кишиневу зброя та боеприпаси, прислали військових інструкторів. Якби не було підігрівання конфлікту Бухарестом, то крові пролилося б менше.

– Часто недруги закидають, що організація, яку ви очолюєте, воювала в одних шансах з російськими козаками, ледь не захищали інтереси Москви...

Це звучить смішно та безглуздо. Дійсно, багато козаків з Росії брали участь в тій війні. Вони ділилися на дві категорії: одні їхали туди з ідеологічних причин на кшталт «Захист братів-слов'ян» та поклику козацької крові до війни; інші – просто здобути зброю собі та на продаж, тобто різний набір. Дякуючи агітації УНСО-вців та їх бойовим якостям, ми багатьом з козаків довели, що вони лише іграшки в політиці Москви, сприяли автономістичним настроям серед них. Один з таких – донський отаман П. Малодідов, якого після Придністров'я неодноразово заарештовували за самостійницьку діяльність. До наших лав хотів приєднатися навіть відділ терських

козаків, кубанці, донці. З часом планувалося віче учасників бойових дій на кордоні Росії та України, але, не склалося...

Одним словом, в них там були свої інтереси, в нас свої. Підрозділи російських козаків-добровольців були виведені з ПМР в середині травня, наші лишалися до кінця війни, а деякі хлопці продовжували там робити українську справу й після неї.

– Ви особисто були в Придністров'ї? Якщо так, які ваші враження?

На жаль, через свій вік та фізичний стан, зі зброєю в руках я не зміг там захищати українців (сміється), але був запрошений як командир УНСО на віче українців Придністров'я 15 травня 1992 р. То незабутні відчуття...

До с. Рашків з'їхалися тисячі українців з усього регіону. То були робітники, селяни, інтелігенція, представники вояцтва та козаків ЧКВ, котрі приїхали прямо з позицій. Море синьо-жовтих прапорів, були й червоно-чорні, навколо українська мова, співи, панувало величезне піднесення. Тоді я зрозумів – цей народ ворогу не перемогти! Незважаючи на роки геноциду в українців проснувся дух давніх русичів та козацтва і вони не «малороси» чи «советские люди», а повноцінна нація.

Віче охороняли стрільці УНСО. Слово мав я та інші представники організації. Наші виступи отримали одностайне схвалення. Я ще раз переконався, що ми там потрібні!

– Прошло чимало років з того часу... Як ви оцінюєте досвід, набутий стрільцями УНСО на тій війні?

Досвід здобутий там знадобився в наступних боях УНСО проти московських окупантів в Грузії та Ічкерії. Нас почали поважати не лише як політичний рух, а ще й як реальну військову силу що може постояти за власну державність. На відміну від багатьох сучасних націоналістичних та псевдонаціоналістичних партій та організацій, ми маємо власну героїчну історію та кадровий потенціал, який завжди поділиться своїм досвідом з новим молодим поколінням борців за УКРАЇНСЬКУ УКРАЇНУ.

Розмову записав Андрій Байса

НА КОШНИЦЬКОМУ ПЛАЦДАРМІ

Кирилюк Валентин Ростиславович. «Композитор». Народився 21 липня 1969 року в с. Олика Ківерцівського району Волинської області. Ройовий УНСО, дозорний Чорноморського Козачого Війська. З 1990 р. належний до СНУМ-у, УНС, УМА. З 1991 р. в лавах УНСО. Учасник військових дій в Придністров'ї, був поранений, нагороджений медаллю «Захисник Придністров'я». Брав активну участь в багатьох гучних акціях УНА-УНСО, займався правозахисною діяльністю. Учасник «Революції гідності». З 2014 р. активно займається волонтерською діяльністю для батальйону УНСО. Батько двох дітей, приватний підприємець. Проживає в м. Рівне.

На Річці я опинився одним з перших УНСО-вців. Нас було шестеро чоловік: я, Олесь Бабій, Микола Карпюк, Володимир Дида, Олександр Одемчук (всі з Рівного) та огрядний козарлюга з вусами на псевдо «Обозний» з Києва.

Прибули ми до Тирасполя в середині березня 1992 року. Нас гостинно зустрів голова Співки Українців Придністров'я «Повернення» та депутат Верховної Ради ПМР Олександр Большаков. Він детально пояснив нам ситуацію, яка склалася на той час в регіоні, роль української громади в становленні самопроголошеної республіки.

На згаданій особистості варто зупинитися детальніше. Адже йому належить чималий внесок у становленні УНСО в Придністров'ї та в подальшій допомозі організації. Большаков Олександр Захарович народився в 1953 році, українець. Освіта вища – закінчив Харківський юридичний інститут за фахом правознавство (1980 р.). Кандидат юридичних наук. Після закінчення Одеського автомобільно-дорожнього технікуму в 1972 році продовжив навчання в спецшколах КДБ і до 1989 року працював на різних посадах в органах держбезпеки і МВС СРСР, і Молдавської РСР. З 1989 року брав активну участь в політичній боротьбі проти

прорумунського керівництва Молдови. Член Президії ОСТК м. Тирасполь. Автор і співавтор перших законів і проекту Конституції Придністровської Молдавської Республіки. Вніс великий особистий внесок у розвиток політичних зв'язків ПМР з Україною. Один з ініціаторів проведення першого віче українців ПМР в с. Рашків. Голова політичної проукраїнської партії ПМР «Повернення». Активний прибічник відродження козацтва, організатор народного ополчення республіки. Очолював Комітет захисту ПМР. Член комісії ПМР по переговорах з Молдовою. У листопаді 1990 року обирався депутатом Верховної Ради Придністровської Молдавської Республіки. До грудня 1993 року – голова Комітету Верховної Ради за законодавством, законністю і правопорядком. Член Президії Верховної Ради ПМР.

Але краще раз побачити ніж сто раз почути... За декілька днів ми об'їздили Придністров'я з півдня на північ, особисто вивчаючи ситуацію на місцях бойових дій, налагоджували контакти з потрібними людьми. Нас зустрічали на найвищому рівні голови адміністрацій, господарський та громадський актив, представники силових структур ПМР.

Це була свого роду розвідка, адже після нас мали вступати в бойові дії перші підрозділи УНСО. Нас скрізь зустрічали з щирою радістю та надією, що Україна не залишиться байдужою до біди цієї частки її землі. Поширювалися про нашу делегацію різні чутки по всьому регіону. Одна з таких, що приїхав загін спецназу з України на допомогу, отже – війні скоро кінець. Підставою для цього, мабуть, було те, що всі ми були уніформовані в «десантний» камуфляж та й хлопці були не маленькі.

Днів через десять нам такі «екскурсії» вже почали набридати, і ми почали наполягати нашим гостинним союзникам на своїй участі в бойових діях. Наше прохання задовольнили. Отримавши зброю в штабі ЧКВ, ми відбули на Кошницькі позиції. Нам дісталися три АКС-74 та один АКСУ, який дістався мені. Нас було четверо: М. Карпюк «Завірюха», Р. Зайченко «Батя», «Хімік» з Києва та я – «Композитор». Серед нас виділявся «Батя» своїм незвичним для війни одягом: пальто, брюки та туфлі на плечі автомат – то виглядало епатжно... Інші хлопці, В. Дида та «Гуцул», поїхали на Північ ПМР в с. Рашків облаштувати вишкільну базу для УНСО.

Те, що ми побачили на позиціях, не викликало оптимізму. Шанці вирити в одну лінію, ледь вище пояса, запасні позиції відсутні, озброєння різнобарвне і примітивне, боезапасу обмаль, довершували все це відсутність належної дисципліни та пиятика серед козаків. Єдиним плюсом було те, що ці люди були готові воювати до останнього набою.

УНСО виділили сектор оборони близько 15 метрів шириною. Ми одразу почали приводити його до належного стану. Поглибили шанці, обладнали індивідуальні позиції для ведення вогню. Бліндаж, який нам дістався в спадок, являв собою яму, перекриту зверху пружинними ліжками, які зверху були накриті поліетиленовою плівкою та насипом землі близько 5 см. За короткий час бліндаж мав належний вигляд: дерев'яне перекриття та товстий шар ґрунту. Сміливо можна говорити про те, що з нашою появою на позиціях Придністровців почалося вестися щось схоже на фортифікаційні роботи.

Відпочивали ми в с. Дзержинське, де в нас була свого роду казарма, іноді виїздили до м. Дубоссари. Різниця між Тирасполем та Дубоссарами відразу кидалася в очі. Якщо в столиці ПМР, не зважаючи на війну, йшло «мажорне життя», то в Дубоссарах відчувалося, що поруч війна. Але, незважаючи на це, люди в прифронтовому місті були добріші. Наприклад, ніколи з нас не брали грошей за харчування в їдальні та за стрижку в перукарні, постійно, часто ризикуючи власним життям, підвозили на позиції їжу.

На початку нашого перебування в шанцях, багато місцевих бійців відносилися до нас з недовірою. Свій внесок зробила тут радянська та російська пропаганда ставлення до українських націоналістів як до «кровожерливих бандьор». Але, з часом, побачивши, що ми приїхали туди всерйоз та надовго, змінили своє ставлення на позитивне. Особисто я мав чудові, навіть побратимські відносини з багатьма козаками з ЧКВ.

Через певний час прибуло підкріплення з України – підрозділи на чолі з Юрієм Тимою, а потім з Олегом Вітовичем. Стало трохи веселіше, нові «старі» обличчя... Війна була позиційною, постійні перестрілки з автоматичної та артилерійської зброї, періодичні вилазки та розвідка з обох сторін, інженерні роботи і т. ін. Пам'ятаю

нашу першу розвідку на нейтральній території. Там, в закинутих господарських спорудах ми знайшли газову плиту в гарному стані та пару кіс, то були наші перші «трофеї». Особливо корисною виявилася плита, яка знайшла своє місце в нашій казармі.

Періодично з козаками робили засідки біля Дністра, в надії полонити «язика» чи знищити розвідгрупу ворога, але, на жаль, не везло нам... Козакам раніше в цьому плані щастило більше, говорили що одного разу вони на УАЗі, озброєні «мухами», загнали в пастку румунський БТР, який потім полонили.

Одного разу я мав нагоду навіть не піти, а поїхати в «розвідку боем» на мінному тралі. Це було, свого роду, екзотикою. Кабіну, де ми сиділи, прикривав ківш, міни нам теж не загрожували, лише цокотіли кулі які відскакували від ГЗМ.

Не могу не згадати одного гвардійця, «Дрона», чий МТЛБ стояв поруч з нашими позиціями. Кожного ранку, прокидаючись від сну, він гукав голосно в сторону ворога:

– «Мамалыжники, сейчас получите! За батька Бандеру!»

Іноді свої вигуки він супроводжував пострілами в бік румун. Але, загалом, патрони економив. Навіть нам жартома говорив: «Не вистрілюйте боезапас! А то, коли прорветься ворог, я вас добивати не буду, як не проситимете!»

Наша дисциплінованість іноді вводила союзників в оману й навіть на межу паніки. Одного разу на позицію прибігли схвильовані козаки, репетуючи що в Дзержинське, нам в запілля, прорвався румунський підрозділ. Але, на щастя, як виявилось, то Олег Вітович вів наших стрільців організованою колоною до клубу дивитися якусь кінокартину. А для союзників будь які шикунання були дивом, до такого вони не звикли... Як і до «сухого закону», який панував в УНСО на позиціях.

Хоча, траплялися й винятки... Одного разу троє львів'ян поїхали провідати в госпіталь поранених знайомих козаків. Там їх останні спокусили «зеленим змієм», і вони мали нещастя попасти на очі наших командирів. Одрразу були обеззброєні, зняті з позицій, відправлені в Тирасполь. **Там, після «задушевних бесід» з офіцером для спеціальних доручень Лук'яном, їх чекав шлях в Україну.**

Як на кожній війні, траплявся свого роду «беспредел». Не знаю, чи це від нічого робити, чи накопичена війною злоба так шукала свій вихід... Арештували козаки одного з своїх, який, випивши зайвого, хватонув мабуть «білку» й зчинив стрілянину по консервації в погребі одного з місцевих. На його горе, в нього виявилася прописка з правого, молдовського берегу Дністра. Це комусь здалося підозрілим, його звинуватили в шпигунстві. Допитували жорстоко. Особливо тоді «відзначився» О. Оттінгер (який невдовзі загинув при обороні Бендер). *Мабуть, примусили зізнатись... бо на ранок його вже не було...*

Серед союзників траплявся й різного роду кримінальний елемент, який переховувався від покарання чи приїхав пограбувати, здобути зброю. Жертвою таких міг стати і я... Одного разу, ночуючи в автобусі, я почув перешіптування двох типів, котрі мали свої плани на мій автомат. Вступати в конфлікт не було сенсу, бо невідомо на чю користь він би закінчився. Я просто підсунув до себе ближче автомат, зробив пару рухів, показуючи цим що сплю не міцно. Вони замовкли й змінили свої плани стосовно мене...

Не оминало нас своєю увагою й місцеве жіноцтво... Іноді приїздили представниці «Комітету жінок Придністров'я», привозили їжу, газети, морально підтримували бійців на позиціях. Заради об'єктивності варто зазначити їхній чималий внесок в мирному роззброєнні деяких частин 14-ї армії, зброя якої діставалася потім союзникам. Але, як на мене, їх присутність на бойових позиціях була зайвою. Мало було приємного спостерігати в шанцях після таких візитів предмети жіночої гігієни та «міни» в бліндажах. Зайвої естетики в фронтову буденність це не вносило.

Була на позиціях навіть представниця найдавнішої професії – трасовичка, котрузалишив надорозі якийсь водій фури. Її радістю прихистили зголоднілі до жіночої ласки придністровці. УНСО-вці залишились байдужі до цієї «бактеріологічної зброї масового знищення», все-таки свої дітородні органи не на смітнику знайшли... Одного разу спостерігав цікаву картину, йшла понад позиціями згадана «бойчиця» й в неї на голій спині було написано ручкою: «Козакам – от гвардейцев!». З часом союзники захотіли знайти їй більш універсальне застосування: козаки, трохи випивши, дали їй

лопату щоб копала шанці... Її слід миттєво простив, навіть тапочки лишила коли тікала... от і вся любов.

Життя йшло своїм звичним плином... як на війні. Але десь в середині травня прийшов незрозумілий здоровій логіці наказ когось з нашого партійного керівництва: знятися підрозділу з позицій та їхати для охорони віча українців Придністров'я в Рашків. То було безглуздя, адже для охорони віча й так вистачало особового складу на місці, були ще й незадіяні резерви. Тим паче, очікувався наступ румун, й наше зняття з фронту могло бути розглянуте як боягузтво, а то й зрада... Я не виконав цього наказу, аргументуючи тим, що відносно довгий час я завойовував на позиціях авторитет УНСО та свій серед місцевих, й не буду вносити негативних на мою думку дій, щоб його втратити за один день. Та й до жодного підрозділу я не був прикріплений, був свого роду «вільним стрільцем». *Подійкували що після згаданого мого рішення Корчинський хотів зробити з мене національного героя... помертню. Але моє життя пішло іншим шляхом...*

16 травня 1992 року стало, свого роду, фатальним в моєму житті. Зравку ворожий БТР прорвався в запілля й обстріляв автобус з гвардійцями. Було чимало вбитих та поранених. Я та інші союзники надавали їм першу допомогу, займалися їх евакуацією з-під вогню.

Того ж дня в Дзержинське приїхала невелика група вінницьких УНСО-вців на чолі з їх обласним командиром Сергієм Чумаком. Я зголосився провести їх на позиції, показати що, як і де там. Хоча міг цього не робити... Сіли в автобус, з нами було ще два місцевих козака з ЧКВ. Не далеко від позицій фронт прорвав ворожий МТЛБ обладнаний великокаліберним кулеметом ДШК, який обстріляв наш транспорт. Так сталося, що з всіх хто їхав, куля досталася лише мені... Відірвала праву руку, ковзнула по автоматі який я тримав на руках, уламками дісталася ще й лівій руці та стегну.

Досі не віриться, що я спромігся керувати наданням собі першої медичної допомоги, адже хлопці були спочатку в стані шоку. Перетягнули мені плече джгутом, який був в мене на прикладі, зупинили кров. Біль я відчув аж в лікарні у м. Григоріополі, це десь хвилин через 40 після поранення. Пам'ятаю, хвилювався щоб мене «не дорізали», адже там були сильні позиції прорумунських «фронтистів», але все

минулося... Прийшовши до тями на другий день, я побачив біля себе Олександра Большакова, УНСО-вців та бійців батальйону «Дністер». Під охороною останніх мене на «швидкій» доставили в столицю ПМР.

Потім – військовий шпиталь в Тирасполі, там було чимало бійців з такими ж тяжкими пораненнями, як в мене. З часом я лише там відчував себе як серед своїх. Там я зустрівся потім з гвардійцем, який підбив з РПГ ту злощасну МТЛБ – йому потім відірвало ногу. **Незважаючи на важкі поранення, більшість з нас не втрачали духу та почуття гумору.**

Там я познайомився з багатьма цікавими людьми, з деякими товаришую до сьогодні. Адже й після війни я довгий період часто жив у Придністров'ї, мав квартиру, приїздив туди в справах бізнесу. Не можу не згадати Сергія Цветкова, члена УНСО, командира танкового екіпажу, котрий один з перших на своїй «броні» прорвався в окуповані ворогом Бендери.

Неможливо забути француза Олів'є з Національного Фронту Ле Пена, котрий з нами перебував певний час. Виділявся він своєю ексцентричністю та свого роду гламурністю на нашому вояцькому фоні. Нас завжди дивувало, нащо йому повна торба спідньої білизни та шкарпеток?

Далі – військовий шпиталь у Києві, де мене «доводили до розуму», зробили протез, врятували вцілілу руку. Лікарі там були висококваліфіковані, свого роду фанати військової хірургії. Пам'ятаю, як в одного горіли очі коли я туди прибув. Його слова: **«Нарешті! А то як закінчився Афганістан – ми зовсім без роботи!»**

Я його розумію, така в них професія....

Записав В. Пальчик

У ПРИДНІСТРОВ'І

Мирончук Владислав, «Мирон», «Ярема». Поручник УНСО. 1971 р.н., с. Горенка під Києвом. В УНСО з серпня 1991 р. Брав участь у Придністровському та Абхазькому конфліктах, в багатьох силових акціях. Зокрема, у зіткненнях під час поховання Патріарха Володимира 1995 р, антилукашенківських виступів у Мінську 1996р. В 1994 р. чотири місяці був ув'язнений, рік перебував під слідством за участь у «незаконних воєнізованих формуваннях»

(ст. 187 п.6 КК Укр. 1960 р.)

В 2001 – 2003 рр. відбував покарання за участь у масових заворушеннях «Україна без Кучми» та зберігання зброї і боєприпасів. Резолюцією Ради Європи №1346 від 27.09.03 р., визнаний разом з посправниками, політв'язнем кучмівськрго режиму. В 2007 р. нагороджений «Пустельним хрестом УНСО з мечами». Заочно закінчив Університет «Україна», спеціальність – «видавнича справа та редагування». Брав участь у Революції Гідності на Майдані. З 2014 року в батальйоні УНСО. Сержант матеріального забезпечення розвідувальної роти 81-ї ОАРБ. Відзначений медаллю «За самопожертву і любов до України».

Десь у середині квітня чергові збори “прихильників націоналізму” відбулись не як завжди в Спілці письменників, а в Будинку Науково-технічної пропаганди, на розі Володимирської та бульвару Шевченка. В грудні там вже проходила VII сесія УНА.

Перед початком товариш здивував звісткою, чи я в курсі, що наші зараз у Придністров'ї?

Виступали: Дмитро Корчинський, Славко Артеменко, Сергій Коломієць і, здається, Олег Кубах. Але найбільш вразив виступ поручника Коломійця. На дошці крейдою, він намалював мапу регіону й по ній виклав оперативну обстановку. Він був тільки-но з Дністра,

у камуфляжному однострої, говорив не пафосно, по-діловому, чітко. Закінчив словами, що ось дзвонили звідти хлопці, кажуть, іде бій, б'ють міномети, питають коли буде зміна?

Задавали того вечора й каверзні питання із залу: чому в придністровців радянський прапор? Що там роблять російські козачки? Надійшла записка: «Де зараз знаходиться центр кристалізації української нації? У Києві, Львові, Мюнхені, чи в Парижі?» На що пан Дмитро відповів просто, що наразі – в придністровських шанцах.

Ті кілька годин для мене все й вирішили. Спочатку було слово, і того слова було досить.

Я усвідомив, що доведеться їхати на війну, де в тебе летять цілком реальні кулі, уламки, мінометні міни. Але довго переживати з того не довелось, це розумілось як обов'язок. Якщо наші там, то чому я тут? Належність до спільноти зобов'язувала. Що ж до ризику, то зі слів знаючих, якщо триматись дисципліни, не пиячити, копати шанці, не лізти куди не просять, то нічого й не станеться. Я в це майже повірив, але холодок у душі лишався. Друг Мишко порадив просто за те не думати. Тим не менше стало ясно – іншої дороги немає.

Голова виконкому наказав написати заяву на ім'я Ю. Шухевича з проханням відправити добровольцем у Придністров'я для захисту українців від румунської агресії, терміном з такого-то по таке-то число. Цим, вочевидь, керівництво, страхувалось на випадок можливих претензій і правових наслідків.

Її я писав вже напередодні відправки, й у клопотах, чернетка десь замаюсилася серед паперів. Рідним сказав, що їду з Мишком у Карпати на командирський вишкіл, на 2 тижні. Це спрацювало.

Заради цікавості, вже там, я перепитував інших, як було в них? Майже всі відповіли, що приблизно так само. Хтось сказав, що їде на туристичний зліт в Одесу, хтось на відпочинок до Криму. Лише один жінці повідав правду. На що та заявила, що якщо його вб'ють, то тут звісно вже нічого не вдієш, але якщо покалічать, то додому хай краще не вертає, бо вона його глядіти до смерті не збирається.

Між тими зборами й відправкою минуло тижні зо два, протягом яких відбулось кілька заходів, пов'язаних з Придністров'ям. Одним з них був вишкіл на Оболоні.

В Києві, проходив семінар командирів з областей. У неділю їхні практичні заняття об'єднали з вишколом Київської крайньої команди. На ньому ми трохи повторювали те, що вже не раз відпрацьовували, як то елементи гуртової бійки та застосування пляшок з напалмом. Але багато уваги приділили й загальновійськовій тактиці, що було новим. Поручник, принісши два макети автоматів, показував, як поводитись зі зброєю в наступі та обороні. Копали шанці. Навіть збудували замаскований спостережний пункт з імпровізованим перекриттям. Фактично, це вже була підготовка до війни. Для багатьох – останній вишкіл перед відправкою туди. Й хоча він був явно поверховим, де все пояснювалось «на пальцях», цього для нас, фанатиків, виявилось досить.

У зазначений час ті, хто мав їхати, зібрались на штабі, на Музейному провулку, 8. Я змусив командирів трохи понервуватись коли сказав, що взяв з собою пляшку запальної суміші та замість паспорта маю лише військовий квиток. «Коктейль Молотова» відібрали, сказавши, що там це вже є. А за паспортом, в обмін на який видавали зброю, поручник хотів відправити до дому. Та було запізно, то ж вирішили, що хай воно вже так якось і буде. Артеменко, підсміюючись, тільки зазначив, що буду тепер два тижні займатись інженерними роботами.

Віхали вечором однією групою: я, Мишко («Горностаї»), «Студент», «Штефан», «Колобок» з Броварів. Але ті кого пам'ятаю зараз по псевдо, отримали їх трохи згодом, а тоді ми, один-одного, так ще не звали. В сусідньому купе їхали керівники: Коломієць, Артеменко та Корчинський. Ранком вони на якійсь станції, не кажучи нічого, вийшли. Ми з Мишком було теж схопившись вибігли за ними, але нам сказали їхати далі до Одеси. Там пересівши на приміську електричку, за пару годин, вже були в Тирасполі.

На підході до місця призначення, готелю «Аист», побачили ще здалеку, як з балкону 6-го поверху нам вже махали руками наші соратники. Розмістившись по номерах, нам наказали вчити «Збірку інструкцій ГК УНСО 1992 р.» та «Підготовку військового разведчика», щоб увечері складати по ним залік.

Провідники опинились тут раніше нас. Два вечори, вони приїмали в нас іспити й вели виховні бесіди. Вірніше не стільки

виховні, скільки організаційні. Поручник сказав, що тепер у нас будуть, як в УПА, псевдо для конспірації, бо вдома можливо нас розцінять як порушників закону, військових злочинців. Він також інструктував, як журналюгам нічого конкретного не розповідати, як то про чисельність, озброєння, плани та й взагалі. Також давались роз'яснення, як ми маємо діяти, як дообладнувати позиції. Казали про те, що тут в інженерному плані все не правильно. Окопи недостатньо глибокі, без заднього брустверу, шанець виритий прямо, як під лінійку, запасні й відсічні позиції відсутні й т.п. На цю тему любили поговорити поручник «Спис» та, особливо, Артеменко, який тут взяв псевдо «Меценат». Вони казали:

– Словом, копайте, панове, не соромтесь. Оборона має вдосконалюватись постійно, стільки, скільки ми тут будемо.

«Спис» ще додав про те, що ми – перше національне формування після УПА, й тому з наших становищ, можливо, колись зроблять меморіальний комплекс, як на місцях битв Другої світової війни. Тож через це також варто попрацювати на совість.

Їсти ходили в їдальню через центр міста. Коли ми невеликою строкатою колоною, чоловік 16, нехай ще в своїх різних одностроях, крокували, рух громадського транспорту завмирав. На переходах нас пропускали автівки, вітали водії, розуміючи, що ми не місцеві і для чого тут опинились. Пасажири тролейбусів припавши до вікон, проводжали нас захопленими поглядами. Дивились як на якесь диво. Місцеві формування строем не ходили.

Пригадавши, як я для занять по РБ взимку вистругав з десяток дерев'яних ножів, Спис, назвав мене «юним різьбярем по дереву» і попросив виготовити повномасштабну модель бойового ножа за кресленнями в «Збірці інструкцій». Що я й зробив. Як він пояснив, є можливість замовити на місцевих підприємствах виготовлення деякої зброї, яку дозволяє обладнання. Зокрема, бойові ножі за цим зразком, протитанкові та протипіхотні міни, ручні гранати з хімічним запалом по типу німецьких та колючий дріт. На жаль, мало що з того вийшло.

Наступного вечора нам оголосили, хто куди направлений. Мені випала честь «виконувати політичну місію» – стояти на мосту через Дністер у Рибниці й репрезентувати Україну та Організацію. Нам

особливо наголосили на потребі в спілкуванні з місцевими, вживати хоча б ключові українські слова, щоб ті звикали, та мати пристойний вигляд. Бо, «сьогодні в тебе не чищені чоботи, а завтра ти всіх нас продаси. Саме тому, що сьогодні в тебе були не чищені чоботи».

Мені, звісно, хотілось бути з «Горностаєм», все ж ми з одного осередку, друзі. Але подумалось, тут війна, і потурати кожному не бажано. По-друге, якщо «політична місія» – то, мабуть, я для неї більше підходжу. Командирам видніше.

Ранком третього дня, прибула група з позицій, десь до чоти під проводом Руслана Зайченка. Майже всі в однаковому камуфляжі, пару чоловік у літніх маскхалатах. Люди з різних областей, зустрів і земляків. Тих, хто мав їхати додому, командир попросив здати однострої, оскільки вони потрібніші тут.

Ми, ті хто відбували на позиції, спустились до під'їзду, де вже чекав автобус ПАЗ. Зустріли там депутата придністровського парламенту О. Большакова з двома озброєними ополченцями. Тут підійшов якийсь цивільний хлопець, здається, з Тернополя, став проситись до загону. На запитання поручника, як він сюди потрапив, відповів, що приїхав самостійно. А як нас знайшов? Той каже, що про нас зараз у кожній газеті пишуть.

– У якій це газеті, «Правда України» може?

– Та ні, я таких газет не читаю, – відповів той.

Порозпитували ще трохи,

– Ні, – раптом сказав «Спис», – ми не ті, за кого ти читав (тобто, не УНСО). Але ти піди, пошукай, може десь тут вони й справді є...

Хлопець образився.

– Ну добре, я піду, пошукаю якусь іншу контору, може й не таку круту як ви, але знайду.

Й відвалив. Поручник пояснив:

– А хто його знає хто він такий? Якби зі штабу прислали, інша річ, а так хто за нього тут поручиться? Чого від нього слід чекати?

Та вже невдовзі, коли потік таких одинаків побільшав, їх стали брати до загонів. І більшість з них показала себе добре.

Їхати довелось крізь все героїчне Придністров'я, з півдня на північ. Коломієць зразу попередив, як почнуть стріляти, падаємо на підлогу. А оскільки місця мало, то доведеться один на одного й

буде, як він висловився, «групенсекс». Хлопці зареготали, а з ними й ополченці, водій та депутат. Всі того дня були веселі, жартували. На дворі буяла весна, й день видався сонячним і ясным. За всі 16 діб мого відрядження, лише коли вже вертався, трохи захмарилось. Один з ополченців сказав, що тут, якби не війна, можна б було створити другу Швейцарію. Ми промовчали. Блажен хто вірує.

Дорогою «Спис», як гід, казав нам:

– А зараз, панове, погляньмо ліворуч. Це будинок, де формувались загони ЧКВ, й тут ми вперше отримали зброю. Зверніть увагу праворуч, зараз буде саморобний броньовик «Аврора» (чи «Варяг»). Прочитайте на ньому вірш.

А там було щось у стилі Маяковського написано крейдою: «И будь я негром преклонных годов, румынский не выучу только за то, что им разговаривал Мирча» (Снегур – президент Молдови). Ліворуч за вікном у полі, метрів за 100, промайнув перекошений підбитий БТР зі знятим з нього озброєнням. Так ми їхали повз блокпости, позиції, бронетехніку на узбіччях, об'їжджаючи бетонні блоки і перевернуті борони на дорозі – повсюдні ознаки війни. Але *люди, що зустрічались нам дорогою, зі зброєю в руках чи без неї, всі були усміхнені, радісні й впевнені в собі*. Ми заспівали «Комарика», «Добуша», підхопили «Лента за лентою», й так скоро дістались знаменитих кошницьких позицій.

Наші, чоловік 12 – 13, копали шанці. Наказавши нам лишатись в автобусі, до них вийшов поручник, привітався, зістрибнув у шанець і пішов оглядати його. Щось запитував, давав безумовно цінні вказівки, і при цьому по-діловому показував щось жестами. Там до нас підсіло кілька чоловік, а пару ми залишили їм на зміну. Ліворуч і праворуч УНСОвського відтинку, по шанцям та біля них тинялось кілька козаків, ополченців та інших колоритних «сепаратюг». Особливо це стосується представниць Жіночого комітету, зокрема її голови, жінки бальзаківського віку, Галини Андреевої. В спортивному костюмі, в касці, з пістолетом на поясі, словом бойбаба. Комітетниці роздавали воякам якісь прокламації. Взагалі їх перебування на позиціях було не дуже то й потрібним, але, вочевидь, прогнати жінок теж ніхто не міг. Тому мусили миритись з їх присутністю тут.

Заїхали в сусіднє село Дзержинське, до школи Юних техніків, у якій була казарма. Знов когось залишили там, когось забрали. Потім Дубоссари, де в готелі «Днестровский сад», теж змінили кількох наших. При виїзді з міста, на одному з блокпостів, де нас зупинили, дізнавшись хто їде, в салон заглянули ополченці. Видно, цікаво було зустріти тут добровольців з України. Один з них одразу впізнав Олега Вітовича, сказав що по телевізору його бачив. Ми навіть здивувались: о, Олег, та ти ж тепер знаменитість! А той зауважив, чому в них зірки на пілотках? Ополченець відповів, що нічого іншого в них просто немає. ***Тоді Вітович зняв з грудей значок з тризубом й запропонував помінятися з ним на зірочку, якщо той прикріпить його замість неї. І він, на радість нам усім, так і зробив. Ця сцена тоді здалась мені досить символічною.***

У Рибниці під вечір висадилась і наша група, 8 чоловік. Окрім мене, в ній було двоє середнього віку донеччан зі Слов'янська й Краматорська, пару галичан з позицій, «Богомаз» із Києва. «Командир Зелений» – студент з Тернополя. З УНСО ми тут були першими.

На ранок відбулась наша розмова з командиром рибницького батальйону республіканської гвардії. Це був полковник ще радянської служби, очевидно перед тим вже на пенсії, але ще доволі енергійний. Спитав кожного звідки той, та де служив. Коли черга дійшла до мене, кажу був у будбаті в Советській Гавані.

– О! – зрадив він наче стрівув земляка, это ж там гвардейский дисбат в Ванино!

– Ну так, дійсно, був такий недалеко. Але ж я до нього жодного стосунку не маю.

Далі запитав чого ми тут. Зелений відповів за всіх:

– Тому що, якщо румуни переможуть на Дністрі, то далі забажають Буковину та південь Одеської області.

– Ну конечно, всё правильно, так оно и будет! – погодився комбат.

Вже через кілька днів, довелось тримати в руках газету Народного фронту Молдови, де на першій шпальті була карта Ротаніа Маре, тобто “Великої Румунії”. На ній заштрихованими, як споконвічні румунські терени, були позначені Буковина, Одещина та, аж по Південний Буг, так звана Трансністрія.

Чергували ми на мосту через Дністер позмінно, по дві доби підряд, а дві доби відпочивали в гуртожитку, де нас розквартирували. В кожній зміні було по 4 чоловіки. Озброєними правда, були лише вартові. Але в місті взагалі при зброї мало хто ходив. На самому мосту ми теж ділились навпіл. Відстоявши 2 години, наступні 2 відпочивали у вагончику, який стояв там же за барикадою. Таким чином досягалась наша безперервна присутність на посту. Також там були ополченці, гвардійці, та кілька міліціонерів. Укріплення являли собою дві барикади із залізобетонних блоків, що перегороджували міст, на віддалі метрів 100 одна від одної.

Перша, ближча молдавського боку, грала роль передового дозору, де постійно чатували ополченці, але догляд автотранспорту не проводили. Над вечір туди приїздив автокран і загороджував 1 – 2 блоками проїзд, а вранці розгороджував.

Одного разу хтось з рибницьких спізнився з того берега. Звідти молдавський пост його ще випустив, але в нас вже було забарикадовано. Трохи поторгувавшись з ополченцями, водій легковика, дав їм пару саджанців фруктових дерев, які віз з собою і вони ломами вправно й на диво легко, відсунули брилу, аби він проїхав. А потім таким же чином поставили її на місце.

Але головна робота була на другій (як їхати з міста, то першій) барикаді, де ми стояли вдень. В її центрі був ДОТ, споруджений з перевернутого ливарного ковша. Між першою та другою барикадами, ближче перил, стояли керовані по дротам саморобні фугаси. З важкого озброєння були ще кілька одноразових гранатометів «Муха» у вагончику. В разі нападу, слід було трохи протриматись, поки з міста наспіла б підмога. Але тут, на наше здивування, якраз все було спокійно.

До того моменту, розповідали місцеві, там сталась лише одна спонтанна перестрілка. По річці на човні плавали рибалки з того берега. Ввечері чи вночі, підвипивши, вони почали щось волати на клятих сепаратистів. Це екзотичне для простих совків слово, сприймалось тоді наче матюк. А тут фарватером йшла буксирована баржа, з піском, здається. Серед придністровців уже ходила чутка, що Молдова бронює катери і пускає їх по Дністру. На буксирі різко увімкнули прожектор. В когось здали нерви й він пальнув по баржі.

З того берега не розібравшись, теж відкрили шквальний вогонь по ній. Здійнялась стрілянина з обох боків. Буксир кинув баржу й утік. Поки обидві сторони з'ясували в чім справа, стрілянина ще деякий час тривала. Минулось начебто без жертв.

Подібних історій, на різних ділянках фронту, розповідали чимало. Вони добре ілюстрували характер збройного протистояння на початковій фазі. Ми, як необізнані з місцевим менталітетом, жартома списували це на вплив молдавського клімату. Особливо коли вже й наші починали чудити щось цілком у місцевому дусі.

Як тільки ми заступили на чергування, приїхав один місцевий депутат – член спілки “Повернення”, привіз жовто-блакитний прапор. І ми його врочисто встановили на ДОТі, поруч з придністровським. В перші дні, були випадки, люди приїздили сюди на машинах із сім'ями, щоб показати своїм дітям нас – українських добровольців та цей прапор над барикадою.

Особливістю конфлікту був його політичний, демонстраційний характер. Відчувалось, що на протилежному боці теж мало хто бажав воювати по-серйозному. Розмежування було досить умовним. З лівого берега ріки потік людей зранку йшов на роботу на правий, а з правого на лівий. І ми всіх пропускали. Розповідали, що начальник поліції міста Резіни, що на правому березі навпроти Рибниці, жив у Рибниці, але їздив на роботу в Молдову. А начальник придністровського ополчення навпаки, жив там, а на роботу приїздив сюди. Що казати, коли в місті, та й взагалі в ПМР, як сказав нам депутат, цілком легально діяв Народний фронт Молдови.

– Ми ж демократична держава, – відповів він на наше щире здивування.

– А що? Ми всіх знаємо, скільки їх у місті, їхні адреси, місця проживання.

Як показало життя, це ворожим замірам не стало на заваді.

Одного разу довелось навіть бачити зблизька молдовського ОПОНівця. З міста виїжджав червоний “Жигуль” з гвардійцями, а в ньому на задньому сидінні сидів ОПОНівець у чорній афганці заправленій у штани, з великим молдавським шевроном на правому передпліччі. Погони міліцейські ще радянського зразка. Без зброї, веселий, лише на колінах надпита трилітрова банка червоного

вина. Вони зупинились, мирно і приязно поспілкувались з нашими гвардійцями й поїхали собі на молдовський бік бухати далі.

Ми, УНСО-вці, старалися сумлінно несли свою службу, перевіряючи всі проїжджі машини на наявність зброї, боєприпасів і наркотиків. Догляд проводили тільки поверховий: салон, багажник, рідко заглядаючи далі. Що ми там могли побачити? Один раз насторожив протигаз, другий – мисливський ніж. Але, зрозуміло, до війни вони жодного стосунку не мали. Нам намагались їх, навіть, подарувати. Ледь відкараскались.

Наша затятість у виконанні обов'язків навіть дещо тішила придністровців і давала їм більше часу на відпочинок. Сидячи в холодку, вони лиш споглядали за нашою роботою. Потім, через кілька чергувань попустило й нас. Ми вже тільки вибірково оглядали окремі машини.

Комбат місцевої гвардії вирішив нас перевірити й, кинувши в салон машини швидкої допомоги 2 автомати, спробував їх провезти. Туди швидко пронеслась, але розвернувшись за другою барикадою, надто скоро поїхала назад у місто. Це здалось явно підозрілим, тож її зразу гальмонули й знайшли стволи.

Вночі ми просто стерегли міст і, по великому рахунку, байдикували. Якось дві дочки принесли вночі своєму батьку-ополченцю вина й копченого сала. Він усіх пригощав. Говорив щирою українською мовою, хоч за національністю називав себе молдаванином. Ми розбалакались, трохи випили, й він запропонував мені оженитись на вибір на котрійсь з них, а якщо не підійдуть, то є ще й третя. Я тоді делікатно відмовився. Може й даремно...

Був випадок, коли я сидів на спостережному пункті (на сленгу «кукушка»), обладнаному у виселеній квартирі багатоповерхівки біля мосту, спостерігав за протилежним берегом. Серед ночі бачу – їде по набережній колона техніки з увімкненими фарами. Можна було припустити що йде бойова техніка, бо, хоч фари й горіли, не світилось жодного вогника в салоні. Це було не схоже на звичайний автотранспорт. Та і якого чорта по ночах колонами їздити? По рації ми передали про це на блокпост. Там заметушились, зайняли оборону, подіставали гранатомети, але колона проминувши міст пішла далі на південь, де якраз і відбувались основні бойові дії. В усіх аж відлягло від серця. Бог милував.

У вихідні ми приходили на ранкове шикування в батальйон, там же снідали та обідали. У вільний час ходили по місту, в магазини, на базар. Потім відпочивали, прали однострої, начищали чоботи. 9 травня, разом з батальйонцями їздили на цвинтар, покладати квіти до меморіалу загиблих у Другій світовій. Були й на могилах полеглих захисників республіки. Зробили так тому, що УПА теж воювала з німцями, розсудили ми. Це сподобалось комбату. Але з боку солдат і офіцерів 14-ї російської армії, що теж прийшли, спостерігались ехидні смішки й перешіптування. Певно глузували з нас, хоч цього ми й не чули. Ми ж їх «не помічали». Склалось враження, що у місцевих цей день відзначався як у нас гробки. Всі були на цвинтарі, цілими сім'ями біля могил поминали рідних. Утім, мабуть, саме так й слід відзначати цей день.

Тим часом чисельність нашого відділу потроху росла. Особливо з другої декади травня стали прибувати цілі групи, в тому числі хлопці з позицій – «Ровер» та «Лис». Останній якимсь легковажно був ляпнув, що йому байдуже чи стане Україна на кілька кілометрів більшою, чи ні. Мене це обурило, і я зразу різко відповів йому при всіх, що якщо він так вважає, то це, звісно, його особиста справа, але все ж у своїй більшості тут зібрались ті, хто думає саме навпаки. Ані він, ані хтось інший при цьому не заперечив, лише один багатозначно всміхнувся. Звичайно, до наших лав тоді потрапляли не лише ідейні, а й люди з зовсім іншою мотивацією. Такі як цей «Лис», «Богомаз», чи як той хлопець біля готелю в Тирасполі. Але ідейно «наші» в усіх відділах переважали і це було добре.

Отримуючи зброю, на складі примітив стопку нашивок гвардії. Власне це була головна відзнака однострою, яка їх чітко різнила від інших. Я ризикнув попросити. Гвардійці здивувались, на що воно мені? Кажу, ось приїду скоро додому, нашію на куртку й буду так скрізь ходити. Мене звісно ж будуть питати, що це? А я їм гордо відповім: «Пороху не нюхали. Це гвардія героїчного Придністров'я!»

– Вот молодец, раз так, то конечно, вот, бери! – вдоволено відповіли вони.

Вдома я так і зробив. Але в місті мене ніхто ні разу й не спитав. Лише пару раз наші на конторі поцікавились.

У нас частина стрільців ходила в камуфляжі Київської фабрики спецодягу, подібному до армійського, типу «дубок», але тканина

й відтінки трохи відмінні. Ними, в першу чергу, забезпечувались відділи на позиціях. У решти однострої були самі різноманітні. Переважно радянських зразків, чи скомбіновані з різних предметів обмундирування. Наприклад, у моїх товаришів з Донеччини, це були галіфе ПШ, кітель і сорочка від парадки, кепі-афганка з українською кокардою. Серед головних уборів траплялись саморобні «мазепинки» й кепі німецького крою, які ми називали «бандьоровки». В мене була «петлюрівка». Хотілось підкреслити свою національну приналежність. Був один курсант мореходки з Одеси в своїй чорній морській формі, тільняшці, маринарці з комірцем – типовий такий боєць революції. Зате в усіх стрільців були УНСОвські пов'язки, чи просто шеврони УНСО та УНС. Придністровські вояки теж були уніформовані не надто однотипно. Але ми своїм виглядом чітко різнилились від них.

В останню мою зміну, на пост заїхав чудо-панцирник зроблений із КраЗу обвареного сталевими, не надто вже й товстими, листами. Але борти були в 2 стінки, а проміжок заповнений вогнетривкою цеглою. Екіпаж запевняв, що такий панцир тримає кумулятивну гранату. Щось не вірилось. На броні, проте, вже було кілька відмітин від куль калібру 7,62 мм. Вони хоч і під кутом влучили, але деякі заглиблення в металі лишили.

Бойова функція машини полягала в несенні розвід-дозорної служби на не прикритих флангах у полі. Можливо, її також використовували як БТР, бо внутрішній простір дозволяв розмістити там до пів чоти. Екіпаж попросив залишити свого «Ведмеда» на нашому посту, щоб зранку заїхати на Рибницький металургійний комбінат, пофарбувати машину. Коли ж ми спитали чого не зараз, вони розповіли. Недавно була знята з постаменту гармата-пам'ятник і залишена на ніч у цеху, щоб привести її там до ладу. А на ранок застали в неї автогеном зрізане дуло. Тож у нас їх броненосцю ночувалося спокійніше.

Наступного дня завершився мій термін перебування в ПМР. Тож було по дорозі з ополченцями. Ранком, здавши зброю в батальйоні, ми вдвох з «Тором», поїхали в броньовику на завод. Там жінка-малляр пульверизатором, за годину, розмалювала його «як Бог черепаху» Екіпаж білою фарбою домалював на бортах абрєвіатури «ПМР», а

на антену почепили червоний прапор із зеленою горизонтальною смугою по середині. Всі як діти були раді тому, але чоловікам ще чогось бракувало для повного щастя.

– О, Бандера! – окликнув мене один з них. – Ану, давай одевай свою форму, шапку, бери мой автомат, штык, ідемо з нами, – кажуть вони. За їх хитрим задумом, я мав представляти союзна Україну, зображаючи націоналіста зі Львова. Я заперечив їм, що сам з Києва. Вони мені – кажи зі Львова, так треба.

Зайшли в один цех до комірниці просити спирту – немає. Йдемо у другий. Ось, кажуть, подивись, справжній бандера з самого Львова, приїхав за нас воювати. Налий, Клавдія, нам спирту, будь ласка. Комірниця зміряла мене всього від чобіт до кокарди, своїм незво-рушним поглядом, ну добре каже, тільки не багато, літру наллю.

Сіли ми в бойовій рубці, випили за зустріч.

– А що? Ви вже до дому їдете, тепер вам можна, – сказали ополченці. Випили ми за свіжий камуфляж на броні. Потім за Придністров'я, за Україну, за перемогу, ще за щось. Я тоді вперше в житті скуштував спирту, аж вуха на мить позакладало, як оглушило.

Швидко проминули блокпости на підступах до міста, за ними здолали ще з десяток кілометрів, раптом «стоп машина», стали серед полів. Вода в радіаторі википіла. Поки одного послали по воду, командир спитав, що ж це ми, ідемо з війни й ще жодного пострілу не зробили? Дійсно, якось воно негарно виходило. Тоді каже, може-те постріляти. Тільки не в сторону противника, щоб не провокувати загострення конфлікту. Я зробив з десяток одиночних пострілів по горбочку в полі, мій колега так само. Тор взагалі стріляв відмінно, бо, працюючи у ВОХрі, там по службі наловчився. Аж тут біжить-спотикається, гримить пустими відрами наш гонець. Як почув стрілянина, подумав що бій, і бігцем назад. Довелось йому вдруге йти, а це не близьенько. Відтак пострілявши рушили далі. Десь на півшляху, з'їхавши в глибоку балку, якою йшла дорога, броньовик заглух остаточно. Але час не чекав, то ж хлопці зупинили нам першу попутну вантажівку. Й ми, позалазивши у кузов, де, до речі, лежали кисневі балони, на тому й розпрощались. Хлопці просили тільки не знімати пов'язок.

На першому ж блокпосту, де нас спинили для перевірки, з молдавського боку здійнялась стрілянина в наш бік. Думаю, от мля...

Як влучить у балон, то що тут тоді буде? Ми лише попригинались. Але кулі пролітали доволі високо, бо нас з їхнього боку прикривав пагорбок. Вибіг з вагончика мужик і кричить у той бік: «Эй, Ион, ты чьо, совсем офигел, какого хрена стреляешь?! Обед же ещё не закончился!» Звісно, жартував, бо знав, що ні нас, ні його не дістати. Як тільки стрільянина вщухла, ми швидко рушили далі.

Проїжджаючи кошницькі позиції, помітили як тут дещо змінилось за два тижні. З'явилося пару нових бліндажів, повиростали бруствери. Наших, при тому вдягнутих тепер в однаковий камуфляж, уже було вдвоє більше. Іншого вояцтва, навпаки, поменшало. Кілька стрільців без фанатизму довбали ґрунт, інші перекурювали, спілкувались, тинялись зверху й по окопах. Серед них впізнав Володимирова з Києва. Ми, не спиняючись, на ходу помахали один-одному руками. Минув лише рік, і я двічі став свідком, як він заперечував, що був тут. Хоч медаль інколи й одягав.

Козаків ліворуч від УНСО-вців на позиціях лишилось чоловік 6-7, а ще лівіше, метрів на 100-150, взагалі були пусті становища. Трохи більше бійців було праворуч від наших, але теж не дуже. До вечора ми вже були в «Аїсті». Перше, що одразу запитав «Спис», скільки людей бачили на Кошниці. Ми відповіли, що десь 20-25. Дивно, каже, я туди чоловік 60 відправив, де ж решта поділись?..

Ми, ще з одним нашим стрільцем, який був родом з Кубані, того ж вечора сіли в якийсь міжнародний потяг, і на ранок були вже в Києві.

Вдома розпаковую у речі. Прийшла мати з роботи й з насмішкою каже: «Ну й де ж ти сину був?» Я з серйозним виглядом почав щось про вишкіл у Карпатах. Не брешти, каже, ми все знаємо з самого першого дня. Ти поїхав, а на столі під паперами залишилася твоя чернетка заяви. Якраз Сашко (брат) у відпустку з армії приходив, він і побачив її.

Невдовзі почалась головна битва тієї війни – бої за місто Бендери.

- Ну що, ти радий що зараз не там? – спитав єхидно колега на роботі. Я звичайно відповів, що з самого початку, як їхав, був на все готовий.

Потім у якійсь з газет побачив знімки підбитої техніки. Зокрема й обгорілий броньовик схожий на той, яким їхав додому. Такого

типу у придністровців було не менше 3-х машини. Але якось сумно стало за тих, з ким пив спирт на заводі. Що з ними? Я ж навіть імен їх не запам'ятав. Пам'ятаю лише їх очі коли прощались десь під Дубоссарами. Вони враз стали серйозними. Там вже все було серйозно. Ми їхали, вони лишались. Що вони тоді думали? Але здалось, вони нам були вдячні хоча б за те, що ми якийсь час були разом.

Коли пройшло років з 5, і все забулось, на роботі несподівано якось один бувший афганець гукнув мене, коли я проходив повз їх гурт у курилці.

– Влад, підійди-но сюди, будь ласка! Ось скажи, ти був на війні?

– Ну наче був. Та правда яка то війна, але...

– Ти кажи прямо, був чи ні?

– Був, кажу, ну то й що тепер?

– А страшно було?

– Та як сказати? Якщо чесно, то часом мабуть так. Бувало.

– Ну ось бачите! – глянув він на своїх співрозмовників, тріумфуючи. – От якби ти зараз сказав що ні, то я сказав би, що ніде ти не був...

Не мені звісно про те судити. Адже *десятки таких, як я, а може й сотні, не побували тоді в реальних боєзіткненнях. Але все ж, приймаючи рішення, кожен розумів, куди їде, а там все могло статись.* По-друге, навіть у цьому випадку, вони тримали в руках зброю й виконували поставлені бойові задачі, якими б вони не були. Навпроти, за пару сот метрів, вже стояла інша барикада, під іншим прапором. Де супротивник теж міг дивитись у твій бік крізь приціл. І, як покаже потім бойова практика, сліпі, випадкові кулі, пущені навіть з великої віддалі навмання, б'ють не розбираючи, так само як і в запеклому ближньому бою...

БОГ, МАБУТЬ, МЕНЕ БЕРІГ...

Білоус Едуард Даніїлович. «Байда». Поручник УНСО. Народився 17 квітня 1968 р. в Криму, проживає в м. Коростень Житомирської області. В лавах організації з 1992 року. Брав участь в Придністровському конфлікті, нагороджений медаллю «Захисник Придністров'я». У 1993 р. командир розвідки експедиційного корпусу УНСО «Арго» в Абхазії, з часом один з його командирів. За мужність та героїзм, Указом № 230 голови Держави Грузія від 15 листопада 1993 р., нагороджений Орденом Вахтанга Горгасала 3-го ступеню. З 2014 р. задіяний у вишколах УНСО та, як військовий інструктор, в різних українських добровольчих батальйонах.

До Придністров'я я вирушив на початку березня 1992 р. В Тирасполі в одному з готелів зняв на день номер, поставивши собі завдання: за добу влаштуватись до одного з військових формувань ПМР, а якщо не вийде – їхати назад до Житомира на свій завод.

Біля однієї з адміністративних установ я, за порадою добровольця з Москви, звернувся до капітана Волкова, щоб той зачислив мене в підрозділ. Капітан довго не погоджувався, аргументуючи тим, що відділ укомплектований на 100%, але вже наприкінці розмови запитав мене, чи я вмю користуватися рацією, виявляється, потрібен був радист. Я зрадив, адже моєю армійською спеціальністю була «командир КШМ (командно-штабної машини)» й радіосправу знав чудово.

Далі зробив термінове фото на посвідчення, здав паспорт, отримав однострій, талони на харчі – і я вже вояк одного з спец підрозділів при ТСО (Територіальніе Сводніе Спасательніе Отряды). *Відразу кинулося в очі те, що підрозділ був укомплектований особовим складом максимально на 40%. Що це було? Шкідництво, роздолбайство? Не розумію й досі.*

Наше формування підпорядковувалося безпосередньо президентові ПМР І. Смирнову. Ми мали певні повноваження, перелічу головні:

- затримання підозрілих осіб;
- допуск на засекречені об'єкти;
- супровід людей на позиції;
- оперативна розвідка;
- упередження торгівлі зброєю.

Комплектувався особовий склад вихідцями з різних регіонів колишнього СРСР, це були головним чином «воєнспеци», навіть декілька чоловік з сумнозвісного Вільнюського ОМОНу. Керував нами полковник спецназу, якого ми між собою називали «Лімбляу». Він пройшов бойові дії в різних регіонах Африки. Дуже любив холодну зброю, вимагав щоб завжди в нас були при собі «удавка» та лезо з бритви. Але, незважаючи на згадані плюси, під час підготовки підрозділу до бойових виходів було чимало проколів. Про одну з таких операцій, яка мені найбільш запам'яталась, я розповім.

Вночі підняли нас по алярму. Поставлено завдання – взяти в одному з сіл «язика» з румунського ОПОНу. Зброю нам видали чужу, її ми чистили на ходу в авто, в половини хлопців були ПМ а не скоростріли (на щастя пістолети потім поміняли на АК у місцевого підрозділу), було лише по одній гранаті. Приїхали на місце не в чотири ранку, як планувалося, а десь о п'ятій.

План був наступний. Одну групу з 10 чоловік, з якими був я, провідник мав вивести до будинку, де мали взяти «язика», друга група з чотирьох бійців з гранатометом мала перекрити дорогу ворожому БТРу, що міг прийти на допомогу, третя група – забезпечити прикриття нашого відходу, четверта, з місцевих, – бути в резерві.

Підрізавши та перегнувши сітку-рабицю, ми потрапили до двору, де мав бути наш «об'єкт». Не дійшовши метрів 15 – 20 до будинку, почули звідти крик «комуністо!», й цей вигук, як виявилось, врятував нам життя.

Ми попали в засідку під перехресний вогонь, й тих секунд вистачило, щоб втиснутися в землю. На подвір'ї виявилось три вогневі точки, які вели шалений вогонь. Це було шоком, мені здавалося,

що кулі летять швидше, ніж я падаю, «як бджоли» – промайнуло в мене в голові. Падаючи, встиг дати дві короткі черги, гільзи зрикошетили мені від віття дерева по обличчю, певний час я гадав, що поранений. Автомат у мене більше не стріляв, я почав швидко його розбирати, виявилось що патрон не дійшов до кінця патронника, й тому його заклинило. Така проблема була не лише в мене. Як потім з'ясувалося, магазини були зарядженні повністю й невідомо скільки часу пробули в такому стані. А це призводить до зносу пружини подачі патронів, й скоростріл потім може «клинити». **Отже, порада: не дозаряджайте в магазин патронів хоча б 5-10, й це позбавить вас від зайвих проблем.**

Невдовзі пролунав голос командира відділу Льоні: «Гранати до бою!»

«Ні...», – подумав я, «гранату не віддам...»

Адже вона була останньою надією, щоб не потрапити живим ворогу для пилорами чи паяльної лампи – так розважались тоді «горді нащадки римлян» з полоненими. Тут пролунав вибух, як виявилось командир кинув гранату сам, лежачи, через себе (як в кіно, й таке буває) і настільки вдало що влучив в одну з вогневих точок. Дві інші були знешкодовані нами. **Помилка румун була ще в тому, що стріляли чомусь виключно трасуючими кулями, виявляючи себе, й це полегшило нам справу.**

Почався відхід з бою. Прохід зроблений нами випрямився, й ми шукали інший вихід, а це забиало дорогоцінні секунди. Після цього я взяв собі за правило: **на один вхід має бути три виходи!**

Який був стан справ в інших груп? Та, що з гранатометом, заблукала й вчасно не вийшла на позицію. Але, на щастя, БТРа тоді у ворога не було, й вони вислали на допомогу «Урал» з кунгом, який попав на нашу групу прикриття й був розстріляний разом з дванадцятьма ОПОнівцями. Враховуючи ще сімох, вбитих нашою групою, румуни тоді втратили 19 чоловік. З нашого боку один загинув, один тяжко поранений в руку. Беручи до уваги несприятливі обставини, нам це обійшлося малою кров'ю, та ще й вийшли переможцями з бою. Дорогою на базу ми знову могли потрапити в засідку, але були вчасно попереджені місцевим хлопчаком.

Про УНСО я почув лише в Придністров'ї. Вперше познайомився з ними в ідальні м. Тирасполь. На рукаві однострою я нашив собі синьо-жовтий прапорець, й саме він привернув до мене їх увагу. Ми перекинулися парою теплих слів. Тоді я ще не знав, що з цими хлопцями мені прийдеться ще не раз побувати в «пеклі»...

В травні я поїхав до Житомира, щоб звільнитися з роботи та провідати рідних. По приїзді в Тирасполь, довідався, що мій підрозділ почали потроху розформовувати, нам пропонували роботу на митниці, прикордонних військах... Але я відмовився, бо потрібно було змінювати громадянство. Тоді мені й ще декільком українцям запропонували приєднатися до лав УНСО, я погодився.

Під керівництвом «Сільвера» на одній з військових баз ми з іншими УНСО-вцями проходили днів з десять вишкіл з диверсійної роботи. Мене, «Сільвера», «Ореста» й «Ровера» прикомандирували до відділу гвардії ПМР, що дислокувався в Дубоссарах. Тоді румуни проривалися до міста з трьох сторін: Кошніцького, Кочієрського плацдармів та зі сторони дамби місцевої ГЕС, постійно в передмісті йшли бої, в яких ми брали участь. Окрім нас та придністровців були ще козаки та трохи добровольців з Росії. Москалі... Дійсно, «умом Россию не понять». Одного дня ми побачили шістьох москалів, які стрімголов неслися в сторону дамби з...однією ТОЗ-8 «мелкашка», з якої в бою жодної користі. На наше питання, куди вони біжать, відповіли:

– Там наш пост обстреливают!

– А чому вас шестеро на одну «страшилку?» – запитали ми.

– Если одного убьют, чтобы другой её подобрал и побежал! – була їх відповідь.

Можливо, дякуючи такій алогічності мислення, вони змогли виграти більшість воєн. Натомість, українці надто часто зайвий раз думають і все обговорюють.

Озброєні ми були скорострілами калібру 5,45; лише Орест вибрав собі укорочений варіант гвинтівки Мосіна зразка 1942 р. Час минав в постійних перестрелках, які чергувалися з періодичними п'янками ворогуючих сторін на блокпостах чи нейтральній території. На одній з таких пощастило побувати і мені. Якось проходячи повз блокпост ПМР на дамбі, я побачив лише одного вартового.

– Де інші? – запитав я.

– Сегодня на той стороні на три дні заступила отличная смена, которая почти не стреляет. Предложили попить вина, можешь и ты присоединиться. Только иди без оружия! – порадив вартовий.

«Хрін вам!» – подумав я, розсовуючи по кишенях чотири гранати.

На тій стороні бійці були вже веселі після випитого, точилися розмови «про життя та любов». Дійшла розмова й про рибалку. Один ОПОНівець пожалкував що нічим поглушити рибу якої тут вдосталь. На це один з гвардійців ПМР зауважив:

– Як це нічим? – і запропонував свою гранату румуну.

Я теж в свою чергу показав свої. *«Собутельники» були в шоці, а нам трохи незручно...*

Пам'ятаю ще пару випадків, коли я дивом залишився живим. Зокрема, міна впала на те місце, де я стояв хвилину тому. Мабуть, Бог беріг мене ще для чогось...

Наша четвірка займала вогневу позицію в одному з дворів приватного сектору передмістя. Над нами періодично пролітали ворожі ракети з установок «Алазань», які падали далеко від нас. Одного разу ми сиділи в дворі під час одного з таких обстрілів й раптом побачили, як дві ракети стрімко наближаються на нас. Всі миттю кинулися до хати. Я біг останній. В ті секунди встиг подумати, що таким чином, в кращому випадку, своїм тілом я прикрию лише чийось дупу, себе не збережу(деякі ракети були перероблені під розривні й могли заподіяти багато шкоди). *Надів каску, притулився обличчям до стіни будинку, присів, прикрив нирки автоматом.* Майже одночасно пролунало два вибухи. Одна ракета пробила стіну сараю, інша впала близько двох метрів від мене, розлетівшись на дві частини в різні сторони. Врятувало мене те, що ракета влучила в землю а не в асфальт, інакше було б багато уламків й про це я б не писав. Шкода було песика, колись веселого: він, переживши шок, став схожий на щось середнє між мумією та зомбі...

Невдовзі, одного ранку я був чомусь не в гуморі. Сидів біля КП спиною до ворога. Мені Орест порадив розвіятися, – проїхатися на велосипеді «Мінськ». Послухав його, проїхався спочатку в сторону румунських позицій, подратувавши ворога, заїхав перекинутися парочку слів на позицію гвардійців. Їдучи назад, почув викрик

«Стій!» та автоматну чергу навздогін. Рефлексивно хотів впасти на землю, але інстинкт самозбереження надихнув мене докрутити педалі до «мертвої зони». Кулі просвистіли так близько наді мною, що було враження, наче вони пройшли через мене. Потім ще черга й тиша. Проповзши до своїх я дізнався, що постріли лунали зі сторони гвардійців. Я пішов туди. Там сиділи гвардійці біля відра з вином й дивилися на мене великими переляканими очима. Один з них дав мені кухоль з вином, яке я одразу випив залпом.

– Гарне вино! – сказав я.

– Пий ще, в нас його багато, можеш забрати все! – сказав один з вояків і налив мені знову.

Коли я подобрів, мені розповіли що один з них, повертаючись на позицію, чомусь поплутав мене з румуном і обстріляв. Цього хлопця я знав, він сильно хотів щоб я подарував йому кокарду з тризубом. **Я мовчки викрутив з кашкета кокарду й протягнув йому зі словами: «Дарую на згадку за погану стрільбу!»**

Багато було чого цікавого й трагічного на цій війні. На жаль, про все не напишеш. Про одне не хочу, за інше вже погано пам'ятаю, адже минуло чимало часу...

Що мене спонукало приїхати в Придністров'я? Мабуть прагнення якихось змін в житті, трохи романтизму. Чи жалкую? Ні. Там я, український націоналіст, знайшов своїх братів по думці та зброї. Зробив посильний внесок в захист цивільних людей від геноциду. Познайомився з новими друзями, багато чого переосмислив у своєму житті. Зокрема, **не варто вбивати ворога ненавидячи його, це потрібно робити з любов'ю до своєї землі, нації, родини, друзів. Інакше – ти опускаєшся до його рівня...**

Записав В. Пальчик

ПЕРШИЙ ПОСВИСТ КУЛЬ

Пальчик Валерій Миколайович, «Агресор», «Мардер», «Сумний», «Вальтер». Поручник УНСО. Народився 21 травня 1972 р. в м. Полтава. З 1990 р. один із засновників Полтавського СНУМу потім УМА, УНС. З 1991 р. в УНСО, очолював її Полтавську обласну організацію до 1999 р. Брав активну участь у військових експедиціях організації в Придністров'ї, Грузії та інших гучних акціях УНА-УНСО. Автор

багатьох статей у періодичних виданнях організації, займався правозахисною діяльністю. Нагороджений медаллю «Захисник Придністров'я», «За оборону рідної держави». За освітою журналіст, історик-правознавець. З початку 2014 р. командир Богуславської районної організації УНСО (Київська область). Брав активну участь у революційних подіях на Майдані 2013 - 2014 рр., був поранений. У Російсько-Українській війні задіяний в курені УНСО з самого початку його формування, командир БМП-2, командир відділення.

Про те, що УНСО братиме участь в Придністровському конфлікті, я вже мав передчуття з початку 1992 р., коли організація заявила про свою чітку позицію щодо захисту українців цього регіону від румунської агресії.

Пам'ятаю вишкіл в Києві десь на початку березня, тоді з різних областей нас зібралося близько ста чоловік. Навчалися основам військової тактики, саперної справи та рукопашного бою. Після вишколу чоловік з 50, окрилений можливістю скорого бойового хрещення, зайшли до однієї з кафешок міста на «пивний путч». Зазначу, в той час такий захід був одним з різновидів пропагандистських силових акцій УНСО, а не банальною пиятикою. Проходив він наступним чином: певна кількість УНСО-вців заходила до якогось бару, замовляли пиво, співали патріотичних пісень та скандували

свої гасла. **Таким чином, з одного боку – здобували собі симпатиків, з іншого – затикали кулаками писки українофобам.**

Після години посиденьок та обміну враженнями з соратниками, я, 19 річний юнак, знайшов собі розвагу – складав пробки з під пляшок на стіл й різко збивав їх олівцем додолу. В процесі забавки до мене підійшов поручник «Спис» поцікавиться, навіщо я це роблю.

– Вчуса попадати шомполом у вухо румуну, щоб той помер швидко, не зчинивши зайвого галасу, так, як ти нас навчав! – відповів я.

Поручник лагідно посміхнувся. Дійсно, і мені зараз смішно згадувати це...

З березня наші хлопці вже брали участь в боях у Придністров'ї. Я з нетерпінням очікував, коли керівництво відпустить мене приєднатися до них «на курорт» (так на УНСОвському сленгу називали поїздку в зону бойових дій). Своєї черги дочекався на початку травня. **Що спонукало мене туди поїхати? Дві причини. Перша – ідеологічна, я, як українець, мав захистити етнічні терени Батьківщини та братів по крові від чужоземної окупації та геноциду. Друга – особиста, як чоловік прагнув самоствердження, і на війні зокрема.**

До мене приєдналися троє стрільців з Хоролу: Юрій Рідкобород «Хусейн», Юрій Гарькавенко «Гарік» та Анатолій Тарабрін «Барбі». Їхали потягом Київ – Кишинів до Тирасполя. Найбільше хвилювалися, щоб не прокинутися випадково в Кишиневі. Й ось нарешті Тирасполь – столиця ПМР. На вокзалі зустрів представник УНСО, який відвів нас до штабу, що знаходився в готелі «Аист». Там ми поспілкувалися з трьома хлопцями, які вже їхали додому, з захопленням дивилися на них як на «ветеранів».

Перше враження про місто... Наче подорож машиною часу: по вулицях розвішані плакати як при Другій Світовій на кшталт «Родина – мати зовёт!», озброєні люди: від міліціантів та гвардійців до козаків, ряжених як на громадянській війні.

Спочатку нас відправили на автобусі до м. Дубоссари, на околицях якого йшли бої. Місто часто обстрілювала ворожа артилерія. На це придністровська сторона могла лише відповісти залпами з градобійних установок «Алазань», ефект від яких був у більшості лише психологічний. Зате як гарно було на це дивитися вночі, чимось нагадувало сальви «катюш».

Ситуація в Дубоссарах ускладнювалася ще тим, що майже впритул до придністровських позицій був розташований ворожий плацдарм в Коржеві. Цей район міста був поруч з Кочієрами, окупованими румунськими поліцаями та волонтерами, основою яких були «фронтисти» та кримінальні злочинці. Вони ділилися на три загони: «Бурундуки» – складався головним чином з прорумунської активної молоді та кримінального шумовиння з Коржево та Дубоссар; «Скорпіони» – таких же покидьків з сіл Кочієри і Моловата; «Гайдуки» – набрид фанатиків з усієї території Молдови.

Діяльністю перелічених груп керував колишній заступник начальника поліції Дубоссар, капітан Колеснік. Ці злочинці, більшість з яких гарно знали місто, близько підкрадалися до наших позицій обстрілюючи їх, робили диверсії, по-звірячому мордували цивільне населення. *Декілька таких «героїв» нашим хлопцям вдалося підстрелити.*

Відокремлено трималася група «Дачія», сформована під егідою МНБ (Міністерство Національної Безпеки) в Кишиневі: її бійці стріляли по придністровським та своїм позиціям, з метою зриву домовленостей про припинення вогню. А у вільний від провокацій час займалися грабунком, не гребуючи навіть дверними ручками та електролампочками.

Пробули ми в Дубоссарах два дні. Там, згідно наших традицій, мені дали псевдо «Агресор», сам не знаю чому. Нічого путнього з уніформи, окрім гумових чобіт та галіфе, я для себе не знайшов. Зброї нам теж не видали через її відсутність на складі. Нас відрядили до м. Рибниця, що на Півночі регіону, за кількістю населення друге після Тирасполя. Там нас відрекомендували полковникові – командир місцевої гвардії, який поставився до нас із симпатією. Він повідомив, що ми будемо нести службу на блокпосту, котрий охороняв міст через р. Дністер, і там вже є наші хлопці. Видали нарешті нормальний однострій: «афганка» пофарбована в сіро-синій колір, кирзові чоботи, офіцерський ремінь, портупею та кашкет (останній я не носив, бо мав пошиту ще в Полтаві «мазепинку»). Розквартирувалися ми в одному з відомчих гуртожитків, комендантом якого була чорнява молдаванка, що досконало володіла російською, українською та рідною мовою й відразу взялася сватати мене до

своїї доньки. Можливо потрібно було погодитися, то й сімейне життя краще склалося б.

Жили ми в типовій для «совдепії» кімнаті на чотири ліжка. Разом з нами мешкав доброволець з Архангельська нордичної зовнішності, з яким ми добре ладили, для забави вчили його української мови, грали в карти.

Що уявляв собою блокпост в Рибниці? Міст через Дністер з'єднував Рибницю з молдовським містом Резіною. В обох містах працювали підприємства, й в той час, коли в багатьох місцях ПМР йшли запеклі бої, тут люди, як за радянських часів, ходили на роботу по ту сторону річки, провідували своїх родичів, знайомих. ***Взагалі, багато чого було дивного на цій війні... Особливо дивувало нас свого роду «братання», коли на якомусь з блокпостів чи нейтральній території воюючі сторони влаштовували спільні пиятики.***

До речі, одну з таких пиятик зіпсували їм наші стрільці «Грей», «Сивий», «Пауль» та «Хірург». Одного дня вони помітили на нашому блокпості двох молдовських поліцаїв у чорних одностроях, які розпивали вино з місцевими гвардійцями. Наші хлопці тих і інших роззброїли та заарештували, як це й мало б бути на війні. Але подяки за це не отримали, а навпаки – безліч зауважень та критики з боку союзників. Хоча, слід зазначити, що після згаданого випадку подібні застілля відбувалися на протилежному боці, або на нейтральній території: румуни нас побоювалися, бо знали що на вино ми не ведемося. Випити ми могли й в Україні, а до ПМР не для того приїхали...

На блокпосту стояло декілька великих бетонних брил, котрі уповільнювали рух транспорту, та своєрідний залізний ДОТ, над яким майоріли придністровський та український прапори. Також був вагончик де бійці відпочивали. Відділ, який був на блокпосту, мав обшукувати автотранспорт та підозрілих осіб на наявність зброї та вибухівки, дати першими відсіч ворогу при можливо-му наступі, протриматися до прибуття підкріплення. Час від часу ми підіймалися на дев'ятий поверх будівлі, яка стояла неподалік від річки. Там в нас був спостережний пункт, обладнаний рацією та польовим перископом. У випадку концентрації сил на ворожому боці ми мали повідомити командування, яке, в свою чергу, мало

відповідно реагувати. Окрім цього, в нас ще була й пропагандистська місія. Адже через міст проїздило чимало автотранспорту, одні в Україну, інші на Захід, й розносили звістки про участь УНСО в Придністровському конфлікті.

Чергували через добу. Зброю отримували та здавали по зміні. В мене був АКМ-74 та підсумок з чотирма магазинами. Коли спав, то намотував ремінь зброї собі на руку, щоб у випадку алярму вона завжди була готова до бою. В нас була своєрідна «збірна команда»: УНСО-вці, гвардійці, міліціонери, працівники ДАІ – було не сумно. Я був старший УНСОвської зміни на посту. Мав навіть щастя бачити один зі зразків місцевої «диво зброї» – зроблений на основі КраЗу свого роду БТР, звався він чи то «Варяг» чи то «Ведмідь». Не знаю, наскільки він був ефективний в бою, але вигляд мав одіозний.

Там я зустрів з наших (кого пам'ятаю), Юрія Долженка «Ганс», Юрія Зеленчука «Зелений», Пауля, Анатолія Архипова «Сивий», Владислава Мирончука «Мирон», «Ровера», «Лиса», Сергія Богана «Грей», «Богомаза», «Хірурга» та інших. З деякими з них міцно товаришую до цього часу.

Чимало було одеситів. Багато з них, завдяки близькій відстані Одеси від Тирасполя, приїздили до ПМР дизелем на свого роду «екскурсії» у вихідні від роботи чи навчання дні. Також запам'яталися два уманських дезертири з армії, Ровер та Лис, які в пошуках гострих відчуттів пристали до УНСО. З Ровера вийшов гарний вояка, зустрівач його в Абхазії у 1993 р., на сьогоднішній день мешкає в Німеччині.

Потроху одноманіття яке тривало два тижні почало набридати, а тут ще й моїх земляків забрали під Кошницю... Я був сильно злий та ображений. Навіть ледь не зірвав свій гнів на неприємному суб'єкті. Одного вечора з протилежного боку йшла сімейна пара, жінка з європейським типом обличчя та чоловік – істота, схожа на цигана. Чоловік лаявся на неї незрозумілою мені мовою і, не доходячи метри три до блокпосту, крикнув на неї «сепаратісто!» й вдарив по обличчю, та впала на дорогу. Мене мало цікавила причина сварки, але слово «сепаратісто» (так називали нас румуни) і та брутальність були сприйняті мною як образа нас та союзників. Пересмикнувши затвор скорострілу й навівши його на

чорнявчика, наказав лягти йому на асфальт, супроводжуючи все це московською лайкою. В нього хміль відразу вилетів з голови, наказ він виконав. Придністровцям, що прибігли до мене, я запропонував його відразу допросити «з пристрасстю» як агента «Секурітате» (румунська спецслужба). Але ті, на жаль, його відпустили, давши пару стусанів, мені ж зробили зауваження, що так більше чинити не варто. Гуманісти... мля...

На другий день прибув до Рибниці наш командир в ПМР Микола Карпюк «Завірюха» який на превелику мою радість погодився взяти мене до Кошниць.

Їхали на вантажній машині з відкритим верхом. **Наблизившись до позицій командир наказав нам лягти долілиць, щоб зменшити шанси ворога потрапити в нас при обстрілі.** Так ми доїхали до с. Держинське, де в школі була казарма УНСО-вців, котрі відпочивали після приїзду з позицій. Там я побачив «Барбі», який чергував на вході. Його зняли з позиції, війна виявилась не для нього... По двору ходив «Ганс» випитуючи у місцевих хлопчаків, чи немає в них якихось німецьких чи румунських хрестів часів війни. Під Кошницею я також зустрів «Вольфа», «Пауля», «Деркача», «Миротворця», «Ровера», «Хусейна», «Гаріка»...

Загалом, на тому плацдармі тоді перебувало одночасно близько 25–30 наших. Ставлення місцевого населення було доброзичливе, люди підтримували своїх захисників теплим словом та харчами.

Кошницький плацдарм являв собою вигин Дністра, на лівий берег якого в березні 1992 р. румунам вдалося переправитися та закріпитися. Вони прагнули перерізати трасу Тирасполь – Дубосари, цим самим розділити ПМР на дві частини. Придністровські позиції проходили в кількох метрах від траси, являючи собою одну (!!!) лінію шанців, по фронту яких впритул був фруктовий сад. Нам було дивно, як ворог досі не прорвав таку «фортифікацію». Тим паче, що в них на цьому напрямку (за даними наших розвідників) було близько 20 одиниць техніки: БТР з великокаліберними кулеметами КВТ та МТЛБ, озброєних кулеметами ДШК. Окрім цього в «гордих нащадків римлян», як любили вони себе величати, були зенітні установки ЗСУ-23-4 та ЗУ-23-2. Тоді я зрозумів, що не даремно про них ходили анекдоти за їх кмітливість. Іншим пояснити логічно це було не можливо.

До речі про анекдоти, парочку я згадав:

- *Що робити, коли румунеско кине в тебе гранату?*
- *Підібрати з землі, витягнути чеку й кинути в нього!*

- *Як загинув взвод румунського ОПОНу?*
- *Розстрілювали полоненого ставши в коло!*

Таких анекдотів, схожих на життя, було чимало.

Попереду шансів в нас були мінні поля та дротяні загороди. По праву сторону нашими сусідами були придністровські ополченці, ліворуч – різного роду козаки та пару добровольців з Пітера. З озброєнням було не супер. Це в основному різнобій скорострільів калібру 5,45, *калібр 7,62 прирівнювався ледь не до тяжких кулеметів*. Гранат і патронів було відносно вдосталь. Мені видали АКСУ-74 та боезапас, Вольф відвів позицію та сектор обстрілу. Щоб трохи ввести в оману ворога, ми іноді скручували з стволів компенсатори, це при пострілах давало більше вогню та звуку, цим самим імітували присутність на позиціях важких кулеметів.

То була позиційна війна, в якій то одна, то інша ворогуюча сторона періодично робила вилазки до чужих позицій. *Ворог підкрадався досить близько (150 – 200 м) до наших позицій, велась постійна перестрілка, особливо вночі. Час від часу зойки поранених чи вбитих румун давали знати що ми вистрілюємо набої марно.* До речі, за кілька днів до мого прибуття на позиції стався трагічний випадок. В результаті вилазки ворожого МТЛБ був обстріляний автобус з нашими стрільцями, де опинився хлопець з Рівного, Кирилюк Валік «Композитор», якого я знаю з 1990-го року, він був тяжко поранений в руку.

Про відчайдушність та роздолбайство козаків ходили легенди. Вони часто робили ефективні вилазки на сторону румун, полонили навіть одного разу ворожий БТР, але сильно товаришували з алкоголем. Могли понаставляти міни без карт мінних полів, на яких іноді самі й підривалися, вилізти на бруствер в повний зріст з вигуками: «Румыны, я вашу маму е...л!» – стріляти в їх сторону, іноді отримуючи у відповідь кулю і т. ін. На відміну від наших, відносно по-

глиблених шанців, їхні були ледь вище пояса. Про інженерні потути УНСО-вців вони говорили: «Хахлы землеройки, трусы...», але з часом інтенсивний ворожий артилерійський вогонь змусив змінити їхню думку про це, випрошували в нас саперні лопатки.

Там, 21 травня мені виповнилося 20 років. В нас був «сухий закон» на позиціях, тому відзначив я цю подію смачним соком з садів Придністров'я. Пробувши під Кошницею три доби, я був відкликаний керівництвом на Полтавщину.

Враження від свисту куль? Спочатку – настороженість, потім – мисливський азарт, і остання, найнебезпечніша стадія – відносна байдужість.

На шляху додому, в готелі «Аист» мені запам'ятався один епізод. Якось вечором ми присіли за столиком ресторану повечеряти, до нас підійшов один тип, чи то з «мажорів», чи з «братків».

– Мужики, у вас сигарети не будет?, – запитав він.

З-за нашого столу встав огрядний високий хлопець, пильно подивився йому у вічі й відповів:

– Мужики за плугом в лаптях ходять й барину ноги цілують, а за цим столом сидять козаки!

Місцевий опустивши очі пішов назад до свого столу. **Дійсно, УНСовець – це не партійність, а стан душі.**

Додому дістався без пригод. Продовжував працювати по розбудові структури УНА-УНСО в області, давав інтерв'ю та писав статті в ЗМІ. У більшості людей знаходив розуміння. Але це не стосувалося так званих «націонал-демократів», які через свою малоросійську обмеженість не хотіли розуміти, за що ми воювали на Дністрі. Більш того, багато хто з них співчував румунській агресії проти українців. По телебаченню не міг спокійно дивитися сюжети про війну в ПМР, знав що там в шанцях мої друзі та знайомі.

18 червня брав участь у відомому штурмі стрільців УНСО Києво-Печерської Лаври. Незабутнє видовище... На позицію для штурму вийшли від станції метро «Дніпро», мали драбини, армовані гумові труби. Наче попав у середньовіччя... Приступ стін, набат дзвонів, вигуки москальні в рясах: «Спасайтесь, окаянные напали!». Хто намагався надати нам супротив – отримував трубою по горбу. Таким чином, нам вдалося захопити резиденцію

настоятеля, котру утримували хвилин з двадцять до приїзду ОМО-Ну. І коли б не нерішучість і не пунктуальність тодішніх ієрархів Київського Патріархату – ця українська святиня не була б сьогодні у підпорядкуванні Москви.

Після акції я знову напросився до Придністров'я. Цього разу мені склали компанію два юнака з Полтави: Владислав Ткач «Франц» та Юрій Дубіневич «Лисий». Я не хотів їх брати з собою (боявся відповідальності за інших). Але коли вони заявили, що поїдуть туди самі, я мусив з ними погодитися. В Києві мені видали пакунок з українською символікою (тризуби, хрести, прапорці...), яка користувалась попитом в ПМР, особливо в козаків, які полюбили різні «цацки». *Там ми їх успішно міняли на гранати та патрони. Наприклад, за одну репліку хреста УПА можна було виміняти дві гранати Ф-1, а за звичайний значок – 30 – 60 патронів до автомата.*

Ми мали добиратися потягом до станції Кодима, а звідти автобусом до с. Рашків, де розташовувалась одна з казарм УНСО. На автостанції у Кодимі ми, молоді, коротко стрижені хлопці, впали в очі одним співчутливим тіточкам. Вони нам порадили вийти перед постом на кордоні, щоб не було проблем. Потім, лісосмугами, години за дві ми мали дістатися Рашкова (тоді кордону між ПМР та Україною як такого не було). Ми так і зробили, й досить швидко опинилися в цьому старовинному українському селищі.

Там розташовувалась свого роду вишкільна казарма УНСО, де перебувало тоді близько 40 стрільців; командиром в той час, здається, був Кум. Мені як «ветерану» присвоїли звання ройового й виділили людей у підпорядкування. Підтримувалася відносно гарна дисципліна, проводився фізичний та військовий вишкіл новоприбулих. На вході до приміщення чергувало по двоє вартових, а вночі виставлялися додаткові «секрети». Там я дізнався, що присутність УНСО в зоні конфлікту досить таки насолила агресорам. *Вони те-пер оцінювали нас: за живого – чотири тисячі доларів, за мертвого – дві тисячі, на ті часи то були великі гроші. Але на щастя, ніхто з ворогів не розбагатів на нас.*

Зброю отримували в м. Кам'янка, то було схоже на «з світу по нитці – голому сорочка», були навіть кулемет «дегтярєва» та «мосінка» ще часів війни. До речі, про зброю... Її погана якість та втрата мною пильності ледь не довели до гріха.

Одного дня ми з «Лисим» чергували на вході до казарми. Сиділи на стільцях паралельно один одному по обидві сторони дверей, на колінах тримали свої скоростріли. До мене підійшов чоловічок з новоприбулих років сорока, попрохав мене показати як стріляти. Я, тримаючи зброю на колінах зняв її з запобіжника, пересмикнув затвор і відпустив його... пролунав постріл. Куля просвистіла поруч з земляком. *Не знаю, хто з нас був блідішим, я чи він? Такого в теорії не могло бути, адже я на гашетку не натискав.* Просто, як потім виявилось, цей АК-47 був забраний зі школи й знову перероблений на бойовий, а скоріше недороблений як слід.

Десь через тиждень після прибуття, нас відправили на позиції, цього разу під Кочієри, це трохи північніше Дубоссар. Мене призначили командиром рою з восьми бійців, ми обороняли лівий фланг позиції. «Франц» та «Лисий» були прикомандировані до рою «Штефана». На відміну від Кошниці, там придністровські позиції знаходилися близько двох кілометрів від траси. Шанці, прориті землерийною машиною у вишневій лісосмузі. Перпендикулярно до неї підходили інші лісосмуги, які ми періодично прострілювали, бо по них ворог намагався підкрастися до нас. Позиції УНСО були гарно обладнані: глибокі шанці та окопи для ведення вогню, високі бруствери з декількома бійницями. В кожного бійця були вириті схованки від шрапнельного обстрілу, в яких можна було навіть ночувати. Були мінні поля, за дротяні загородження не пам'ятаю. По флангах вириті «копаньери» для техніки, вперед на 100 метрів проритий «секрет». Метрах у 50-ти за нами була батарея з трьох мінометів, трохи далі два танки, а за трасою – установки «Алазань» – наша артилерійська підтримка. По флангах знаходилися гвардійці ПМР та бійці ТСО (Территориальные спасательные отряды) й ополченці. В ТСО був цікавий графік: два тижні люди знаходилися на позиціях, а два працювали в себе на підприємствах.

Цього разу озброєння та спорядження в нас було кращим. Скоростріли АКМ-74, пара АК-47 та пістолетів, один РПК, одноразові гранатомети «Муха» та «Оса», штик-ножі, каски, «ліфчики» для магазинів. Одночасно нас на позиціях було близько 35 бійців. Окрім «класичних» УНСО-вців серед нас були й «приблудні» – добровольці з України, які приєдналися до наших

лав на місці. Серед них можу виділити «Комара» з Миколаївщини, в якого була найкраща «фортифікація». Хлопці жартували:

– Ще трохи, й в тебе буде справжній «Вервольф»!

Також згадую свого земляка з Великої Багачки «Коновала» – здоровезного хлопця з широкою душею і чудовим почуттям гумору. Не відставав від нього в дотехах старий скінхед на псевдо «Чайка» з Одеси. Взагалі, я гадаю, присутність здорового гумору в підрозділі серед підлеглих – одна з підвалин його боєздатності.

Час проходив в періодичних перестрілках з автоматичної та артилерійської зброї. На щастя, румунські артилеристи не були гарними фахівцями, бо їх міни та снаряди особливого клопоту нам не завдавали. Лише раз за мою присутність був вбитий уламком міни молодий гвардієць який привозив нам їжу й за тиждень мав одружитися. Про цю трагічну подію, я, тоді ще не такий цинік, навіть склав пісню (див. Додатки).

У вільний від копання шанців час бійці проводили стрільби. Постійно відбувалися ранкові та вечірні шиккування особового складу, перевірка постів уночі, декому перепадали навіть «буки». Одним з «чемпіонів» по неприємностях на свою дупу був «Водяний» з Києва. Так йому хотілося спробувати пальнути з «Оси», що раз не втримався й стрельнув з неї в посадку, звідки пролунало пару пострілів. За що й отримав 20 «буків» за розбазарювання боєзапасу.

Одного разу нам привезли «туриста», галичанина зі львівського СУМу, який за добу хотів пізнати, що таке війна. Щоб життя не здавалося медом, на нічному чергуванні він відстояв замість двох чотирьох години, ходив по повній викладці: в бронезилеті, касці, до його скоростріла прикріпили багнет. Львів'янин був схожий на «вірного стрільця цісаря Йосипа». Він не образився, а нам було весело... Жалкую, що не увіковічив його своїм фотоапаратом «Смена-символ 8М».

Ходили чутки про очікуваний наступ за підтримки танків, що мав за мету скинути румун у Дністер. Але не відбулося так, як нам молодим хотілося, бо «війна в шанцях» вже приїлася. Іноді підкидали клопоту сусіди по позиціях. Після великої кількості вжитого спиртного іноді вночі їх пробивало «на зміну», вони починали інтенсивно стріляти, репетуючи, що вони в оточенні. Ми їх жартома називали «окруженцями».

Нехай читач не подумає, що я хочу принизити союзників; ні, ці люди готові були відчайдушно битися за свою землю, ми їх поважали, просто такі явища характерні для всіх іррегулярних формувань, як в минулому, так і в сучасності.

Там нас застало перемир'я, але за звичкою обидві сторони іноді стріляли одне в одного з автоматичної зброї. Якимось не звично стало спати без артилерійської канонади. **Такий мир ми не сприймали як перемогу, бо хотіли її по-іншому, було образливе почуття незавершеної війни.**

До речі, там мені вдалося постріляти з придністровського настольного гранатомета який виробляли місцеві умільці. Він являв собою свого роду металеву чашу, яка накручувалася на автомат калібру 5,45 мм замість скрученого компенсатора. На дно лежали гумову прокладку, вставлялася в отвір граната РГД-5, чека якої фіксувалася в пазу (див. фото 69). Скоростріл заряджали холостим патроном, виймали чеку й стріляли. Долітала граната на 200 – 250 метрів.

Так швидко пролетіло більше двох тижнів «курорту». Потім приїхав представник штабу та повідомив, що мене відкликають додому. Взявши з собою про всяк випадок для безпеки штик-ніж, три гранати, дві сигнальні ракети, попутками добрався до штабу. Там мене зустрів командир УНСО ПМР, на той час Юрій Тима. Відзвітувавши йому, я за короткий час знову був удома.

Не можу не згадати долі «Франца», який, повернувшись живим-здоровим з зони конфлікту, через пару років загинув, бавлячись на одній з вечірок (перебираючись з балкону на балкон), впав та забився на смерть. Така дурна доля, перспективний був хлопець, починали разом революційну діяльність ще зі СНУМу... Вічна пам'ять...

Отака була моя війна в Придністров'ї, без зайвої патетики, відрізаних вух, гори трупів та інших «рембівських штукоч»...

На цьому все... Ні, мабуть не все, все найкраще, гадаю, буде в нас попереду! А це так, для досвіду...

НЕСПОКІЙНА ВЕСНА 1992-го

Носов Михайло Іванович, «Горностай», «Ірпінь». Чотовий УНСО. Народився 5 серпня 1967 р. в с. Нечаєве Шполянського району Черкаської області. Строкову службу проходив танкістом в Середній Азії. В лавах УНСО з 1991 р. Брав участь в захисті українських інтересів у Придністров'ї та Грузії, з 2014 р. інструктор при батальйоні УНСО.

Репнули кордони СРСР. Армія (Радянська) присягала всім кому не лінь. Ніяких гальм, ніяких комплексів – повна вакханалія, бардак (тіпа демократія). Щоб дещо приховати і відволікти увагу, партійні князьки розв'язали криваві конфлікти (домашні війни) на теренах СНД...

Весна 1992 року була досить помірною, за природними ритмами. Тривога наростала з півдня. Крим постійно «бурлив», викидаючи Неньці Україні й без того непередбачувані «фортеля». Татари-кримчаки, правдою і неправдою, намагалися повернути своє споконвічне й справедливе право проживання на землях своїх пращурів. Тоді ж своє незрозуміло-нахабне право на чужій землі спробували відстоювати «исконно русскоязычные» представники комуно-енкаведистської когорти. Кремль мав підготувати собі плацдарм – ПМР із зими 1992-го року і стала таким плацдармом.

Бухарест та його союзники в Кишиневі, теж мали великі плани щодо цієї республіки, а потому й чималої частки України. Тобто, конфлікт на Дністрі був на руку як Бухаресту-Кишиневу, так і Москві. Мати свої форпости у цьому регіоні – це великий плюс імперським силам.

Власне Наддністрянщина – це територія України до 1939 року, та авантюрні пакти Москви штучно створили прецедент «бомби сповільненої дії», яка й рвонула в 1992-му.

Враховуючи реалії та стратегічні плани наших недругів,

ми прийняли бік ПМР – фактично, зрадженої Кравчуком нашої споконвічної української землі. І допоки хохлобидло чухало потилиці й думало як вижити, й кому продатись, ми ризикнули захищати Україну та українців, які нас запросили. Особисто я, почув прохання про допомогу по радіо з вуст голови української спільноти Дубоссар.

Кожен як міг, добирались ми в Придністров'я. Нас намагались відловлювати штемпі-компетентники прихвосня-кегебешника Леоніда Макаровича., менти потроху турбували. «Типу-таможня», робила вигляд роботи, на «типу-кордоні»... Але ми знали куди і для чого їдемо

Перший пункт – Тирасполь, готель “Аист”, інструктажі, буденні побутові справи та розподіл по позиціях. Я отримав призначення в Дубоссари.

Місто мене вразило якоюсь неординарністю, чистотою, охайністю, весняною свіжістю гарних сонячних днів, красивих дівчат на вулицях і все те якось балансувало на межі миру та війни. Вночі на греблі Дубоссарської ГРЕС були регулярні перестрілки, обстріли зі стрілецької зброї та навіть з артсистем. При мені особливо сильний обстріл відбувся на 9 травня. А вдень по місту весілля й похорони, незвично все те й неприродно. Хоча хто зна – ймовірно це якраз і природньо, бо життя іде.

У підвалі міськради нас нагодували, та визначили на постій в туристичний комплекс «Днестровский сад». Стан був пригніченим, можливо передавались хвилювання незрозумілої ситуації в ПМР місцевих, але іноді закрадались підступні, чисто молдавські думки – що я тут роблю? *Та боротись потрібно зі своїми страхами й слабкостями, бо можна взагалі двинутись від «прелестей» цього життя!*

В самих Дубоссарах наших було небагато, вочевидь це була просто перевалочна база, чи місія військових спостерігачів. Були неозброєні. Звідти невеликими групами, по потребі, перекидали на інші ділянки (Кошниця, Кочієри та ін.). Але особисто мені повезло. Коли ми залишились з офіцером зі спецдоручень УНСО Борисом “Студентом” (людина Д.К.), отримали наказ залишитись комусь одному в Дубоссарах. Так вийшло що залишивсь я.

Одного дня мене запросили на співбесіду бувші офіцери КДБ з «Альфи» Михайло й Андрій, що прибули в ПМР «для інтернаціональної допомоги». Після короткого експрес-опитування я увійшов в особовий штат їх групи третім. Та саме цікаве було попереду, не думав, не гадав я, що буду з легендарними альфівцями йти на бойове завдання.

Ми вийшли присмерком, завдання зрозуміле – розвідка, засідка, раптовий наліт, захоплення полонених, зразків озброєння й техніки. Вогнева підтримка – великокаліберний кулемет на блокпосту “ЖБИ”, що на околиці Дубоссар. Озброєння – АК-74, АКС-74У, одноразові РПГ, ручні гранати РГД-5 та Ф-1, повний боєкомплект, ножі. Їжа відсутня. Так безпечніше, бо при пораненнях у живіт є шанс врятуватися. А нас всього троє.

Весь час лив дощ, крутом калюжі, ще прохолодні квітневі ночі. Перший екстрим я отримав біля тепличного господарства, коли вичислив ворожого кулеметника. Мене підвів нездоровий азарт, кулю 7,62 мм з РПК я тоді відчув хіба що інтуїтивно, дякуючи Богу. Спочатку, за долі секунди, щось ніби вдавило мою голову в плечі, потому щось тепле й м'яке пройшло так близько над тім'ям, аж чуб припіднявся. Волосся стало дибом. **Страхи в ту мить не було, усвідомлення прийшло потім, опісля.** Окрик спецназівця Андрія привів до тями і в подальшому вже була повна зібраність і боєготовність.

Повзли по полю (дороги й лісосмуги зазвичай мінувались), на мені все, що могло б завадити профі, все що було тяжким. До недобудов на чужій стороні приблизно 2.5 км. Мокро, холодно, три-можливо. Декілька годин переповзали по калюжах під акомпанемент черг трасерів, освітлювальні ракети постійно освітлюють навколо. Спалах ракети – лицем в калюжу, аж бульчиш щоб не задихнутись. Язиком компенсатор АКСУ вилизав – сплюнув, щоби бува не підвів у бою, як пісок у ствол потрапить.

Декілька разів зупинялись, десь поблизу був пост з нічником, але за ніч маршрут ми таки здолали.

Днювати на території ворога вирішили в недобудованих дачах району Коржево. На дворі ще темінь, як ми вже були на горищі будівлі. Почергово на чатах, гріємось присіданнями й відтисканнями,

ведемо спостереження через отвори від куль у шифері. Воду п'ємо невеликими ковтками, на довше вистачить. Напружене очікування невідомого коли вдень навколо нашого будинку, де ми ховались, ходили ворожі автоматники. Пригріло сонечко, трохи висохли взуття й одяг, що перетворився в пап'є-маше. Тим часом прикиндели-малюжники п'ють собі винце в підвалах, та просто дуркують хто як може. Виходимо на зв'язок із базою – пропонують діяти без шуму, бо поки ми повзли, виявляється в черговий раз оголошено перемир'я.

Короткий інструктаж альфівців, вони тихо працюють – я відволікаю і в разі чогось прикриваю вогнем, по мірі необхідності з усіх видів зброї. Йти прийдеться нахабно, в повен зріст, серед дня біля тих вікон, по ворожій вулиці де були вогневі точки, з яких нас вчора обстрілювали. *Ми так і йшли близько 500 м, щосекунди очікуючи пострілу в спину чи в бік із кожного горища, вікна, саду. Але найвідчутнішим для мене, став подих смерті в спину, коли ми повернули на провулок до свого блокпосту.* Напрута стала неймовірна, час ніби зупинився, здавалось ідемо дуже вже повільно. Я йшов останнім, рахував кроки та читав молитву, бо розумів – однієї короткої черги достатньо для зустрічі з Богом і ця черга була б уся моя. Але слава Творцю, дійшли! Ось тут, вже у своїх, і був післястресовий мандраж, слабкість, страх...

Це було моє бойове хрещення, можливо через це й особливо пам'ятне. Та попри все, альфівці, за такий короткий відрізок часу, дали мені багато, а саме головне – розуміння, що є життя! І вже не так важливо як хлопці признали мене своїм, час сплинув але спогади не викреслити нічим.

Добре було б зустрітись із тими хлопцями з «Альфи», та де вони тепер? Чи живі? Вони так і казали – як виживемо побачимось... Братерство, народжене в боях, загартоване в кинджальних нічних сутичках, тривалих, повних терпіння, засідках – приречене на повагу та визнання.

Що ж являв собою цей недовготривалий, але жорстокий і кровопролитний конфлікт? Територія Придністров'я настільки мала, що ракета «Алазань», випущена під кутом 45 градусів, може впасти вже на полях Одеської області. Але на території цієї республіки розташовані потужні підприємства, що мають неабияке значення

в стратегічному плані. Велику частину електроенергії виробляли і контролювали енергетики ПМР. Тож зрозуміло чому так сталося.

Молдова ж мала значні запаси найрізноманітнішої зброї. Їй допомагала Румунія, як зброєю так і радниками, спецгрупами. Вишколювались молдавські прикіндєли десь на базах в Італії, щось на кшталт карабінерів. Армія Лебедя тоді в конфлікт не втручалась. По-перше не мала наказів з Москви, по-друге не мала можливостей, бо сама себе охороняла.

Плацдарми на Кошниці, Кочієрах, Дубоссарах та інші – це, власне, зони зіткнення, позиційні війни... Але й інша територія республіки не мала спокою. Постійні диверсії, теракти вносили напруженість у суспільство. Звичайно й придністровці не дрімали, давали належну відсіч агресорам. *Придністровці використовували й удосконалювали все, що могло стріляти. Так з мисливських рушниць, шляхом додавання втулок, сошок та амортизатора на приклад – робили непогані великокаліберні рушниці 12.7 мм. Реанімований музейний «дехтяр» непогано працював пробиваючи борт БТРа. Саморобні «стакани», для метання ручних гранат зі ствола АКС-74 винайдені тут, потім добре повоювали по всьому СНД (див. фото 69). Я бачив навіть малокаліберки в строю. Мали ми й напалм, тротил, гранати та дещо інше, вироблені на місцевих заводах.*

Народ Придністров'я – народ-трудівник. Вояками ПМР були робітники, селяни, молодь. Іншу касту представляли козаки різних мастей, гвардійці, батальйон міліції «Днестр», представники російського офіцерства в козацьких одностроях (як ширма). До речі, Росія виплачувала зарплатню своїм «диким гусям» у Придністров'ї. В ПМР їм виплачували теж щомісячно. Ну а нам від України міг «світити» хіба що статус військового злочинця.

На час конфлікту тоді в республіку з'їхалось багато добровольців-слов'ян, були навіть досить цікаві типажі. В одному з епізодів, дуже вже комічному, рижський ОМОНівець, здоровенний такий гицель з АКС, зупинив авто щоб поїхати за пайками. Зупинив оригінально – виставивши як жезл «калаша». Та цікаво інше – в авто теж сиділи автоматники, які, слава Богу, все добре розуміли. ОМОНівець спокійно потім нам пояснив – «Здесь, ребята надо быть по-автоматистей!»

Війна взагалі річ загадкова, непередбачувана, десь підла й хитра, а десь специфічно-комічна. Сунь Цзи говорив, що у війні не буває правил, бо війна є мистецтво брехні.

Через деякий час, мене разом з кількома нашими, перекинули з Дубоссар у Рашків – мальовниче, сповите легендами, старовинне українське село, на півночі республіки. Там ми патрулювали центр села, охороняли кордон з Молдовою, супроводжували людей на роботу й з роботи. Тоді загальна ситуація була такою, що людина яка виходила зранку на роботу, не могла бути впевненою чи ввечером вернеться до дому. Також ми проводили вишкіл і тренування, стрільби. Зокрема проходили обкатку вогнем, для психологічної підготовки до бою. На полігоні, в кам'янистому ґрунті, був видобаний неглибокий, для стрільби лежачи, шанець. В нього по черзі залягали стрільці, на бруствер могли ставити пару пляшок і з певної віддалі вели по ним вогонь. Таким чином кулі пролітали низько над головою залігшого не завдаючи йому шкоди. Але враження лишалось незабутнім. Там глибина, разом з бруствером, була сантиметрів 50 максимум.

Також довелось охороняти віче українців Придністров'я, яке озвучило гасло «Ми діти твої, Україно!» Та цих гучних, проникливих слів злякався хитрий Макарич, чи можливо, його кегебістсько-номенклатурна душонка дала про себе знати... Він відвернувся навіть від ганебного факту, коли спецслужби Молдови викрали в Києві Смирнова.

Якось хлопці поза службою, були зчепились з місцевою братвою. Ми по тривозі зірвались на розборки, але з допомогою ополченців, конфлікт вдалось владнали мирно. Що ж, бувало й таке... В Рашкові крім нас, для підсилення, знаходились відділ батальйону «Дністр» (придністровський ОМОН), та місцеві ополченці.

Взагалі місцеві неоднозначно оцінювали наші націоналістичні погляди, але в процесі спілкування, часто підтримували переважну більшість ідей. Гостинні, добрі люди усіляко підтримували як могли, дякували за допомогу. Прониклива картина – коли бабуся принесла пучок редиски «хлопчикам з України», дякуючи, що хоч ми за них заступились. Відчуття морозу по спині постійно, коли старенькі хрестили нас з молитвами під час похорон вбитого

гвардійця. Поважали українських вояків за мужність, готовність до самопожертви, глибоке розуміння навколишнього життя та людських проблем, дисципліну.

Одного разу, я отримав від командира «Списа», екзотичний але потрібний та своєчасний наказ. Зводився він до наступного: не митись, не голитись кілька днів, підібрати цивільний одяг щоб був, щось середнє між жебраком і бомжем. Коли все те було виконане, на руку вдягли годинник з розбитим циферблатом. Дали вищерблений складаний ніж і торбину через плече. В сумці чвертка спирту, банка кільки та шмат хліба черствого. Все це мало б натякати, що людина якась дивакувата й неадекватна. На території ПМР неподалік кордону з Одеською областю, в одному з сіл, був розташований будинок психічно хворих. Тож прив'язка, в разі чогось, якраз мала бути до даного закладу.

Мета завдання полягала в зборі розвідувальних даних щодо надійності охорони українсько-придністровського кордону. Важливо було виявити слабкі місця в його охороні, способи несення служби бійцями Національної Гвардії України, що на той час подекуди прикривали кордони...

Стрілець-розвідник «Горностаї» рано-вранці, був висаджений з авто десь за 3 – 4 км від блокпосту НГУ. Допоки сонце зійшло над весняним степом, я вже перебував у сховку. Якраз навпроти вояків гвардії, метрів за 150 – 200 в лісосмузі, що розмежовує умовно (як нейтральна смуга) кордон.

Імпровізований сховок був, за невеличким пагорбком серед минулорічного листя. Лежить стрілець, а над ним у деяких місцях зв'язані до купи гілки кущів. Зв'язані тонкими гілочками, щоб у разі чогось, слідів не лишалось. Смикнув і все.

Десь пополудні інформація була зібрана повністю – де стоїть в окопі замаскований БТР, скільки гвардійців несуть службу, коли та звідки приходить зміна. Де знаходиться черговий міліціонер з ПМР. І саме головне – як порушують режим несення служби ці горе-вояки... Хтось винце у місцевих купує, хтось пішов з блокпоста зайців постріляти, їм ще тільки жінок для повного щастя бракувало.

Де кілька разів я був у стані повного алярму, бо якраз недалеко за лісосмугою проходила торгівля винцем. Але минулося, хоч

прийшлося випити спирт і «ліквідувати» пайок. Маючи дуже вже колоритний запах немитого тіла й алкоголю, все-таки було спокійніше попадатись охороні. Могли б лише дати копняка і вигнати смердюка. Завдання виконане, тепер в розташування, помитись і покій.

Чи знадобилась та інформація, хто знає, та і навіщо це тепер? Головне, що все пройшло добре – бо зроблено було правильно. Розвідка є терпіння, невибагливість, та спостережливість. Усе інше вже додається...

З часом я чув, що дехто з обізнаних поговорював наче нашими розглядалась можливість відторгнення півночі Придністров'я і приєднання його до Неньки шляхом втягнення у конфлікт Збройних сил України, що були біля кордону. Наче ще була ідея з шумом зімітувати напад на цей пост, викрасти БТР і заховати його десь на терені ПМР. Начебто десь у лісі вже й схованку під нього викопали. Та це неофіційно, на рівні чуток. Бо Українська Армія тоді була тільки в стані формування. Тож навряд чи вона змогла б істотно вплинути на події. З'ясувати істину зараз вже неможливо. Хоча, найбільше скупчення УНСО ПМР було саме на півночі, з переважно українським населенням, та зацікавленість тим постом, опосередковано говорять, що все могло бути. Тим паче тоді нам здавалось, все по-плечу.

Скоро, коли в Рашкові вже зібралось доволі багато наших, особливо молоді, нас зі «Студентом» відправили додому. Повертатись довелось через Кодиму разом з бригадою придністровських заробітчан, що якраз їхали на роботу в Україну. Склалось враження, що найбільше в цьому був зацікавлений «Спис». Бо в загоні всі мали бути перед командиром однаковими. А до нас як більш досвідчених і старших, вже було більш поблажливе ставлення і ганяти як інших було непотрібно. Та й по віку ми з ним були однолітки, були на «ти». Але для інших це поганий приклад.

Всі хто пройшов через той конфлікт (та й не тільки ПМР), так чи інакше робили Україні добре ім'я! Нажаль Батьківщина не належним чином оцінила ті сторінки історії. А це тому, що керують державою вороги й запроданці!

Багатьох побратимів вже немає в живих. Їх забрала війна, не та, так інша. Бо в мирний час вони теж не знали миру в боротьбі з підлістю, бюрократією, підлабузництвом, жлобством – гинули ліпші з ліпших. Така війна була більш підступна й небезпечна.

Нас можуть звинувачувати, апелюючи тим, що захищали не «незалежну Молдову», а невизнану ПМР... Вважаю, що совість наша чиста, бо ми захищали майбутні кордони держави, та людей, що дивились на нас з надією! Як не цинічно це звучить, але з точки зору військової геополітики, конфлікти Молдова – ПМР, Азербайджан – Вірменія, Абхазія – Грузія, Росія – Чечня – відтягнули від України ймовірний конфлікт у Криму. А Крим, на той час, Україна могла б втратити.

І прости нас Господи Вседержителю, якщо ми щось неправильно робили! Ми ж бо хотіли змінити світ на краще – «Хоч синам, як не собі, кращу долю в боротьбі».

СПАЛАХИ НАД ДНІСТРОМ

Мамалига Володимир Володимирович (нар. 24 вересня 1965 р. у м. Семипалатинськ). З 1988 р. – активіст та один із засновників товариства «Екологія», відповідальний секретар ЧОО «Народний рух України». Один з засновників СНУМ, УНС, УМА, УНСО. В 1991 р. – голова Черкаського обласного комітету «Української національної асамблеї». Довгий час належний до проводу УНА-УНСО. Як помічник-консультант народного депутата України в 1993 – 1998 рр. неодноразово перебував у гарячих точках на Північному Кавказі та в Закавказзі з миротворчою та гуманітарною місією. У 1990 – 1994 рр. депутат Черкаської міськради. В 2010 р., обраний знову депутатом Черкаської міської ради. Голова депутатської фракції «Екологія та соціальний захист». У 1992 р. брав участь у врегулюванні збройного конфлікту у Придністров'ї, один з командирів УНСО ПМР, нагороджений медаллю «Захисник Придністров'я».

Від автора.

Ніколи не писав мемуарів. Якось усе не вистачає часу на сьогодні. Тому сьогодні, коли минули понад 20 років, у пам'яті залишилося лише найпотрібніше. Тому тим особам, які впізнають у цій писанині себе або схожих на себе – прохання розслабитися та отримати задоволення. Справжні герої вже давно або померли, або сидять, або, на гірший випадок, відлетіли у теплі краї. А я тут змушений насолоджуватися спілкуванням з вами... добре пам'ятаючи положення ККУ.

Отже, весна 1992 р.

Спалах №1. Тираспіль

14 травня 1992 року. Заасфальтований перон залізничного вокзалу. Спек. Виходимо зі смердючого потягу разом з Дмитром і

ще декількома романтиками, які захотіли стати добровольцями. У костюмі, краватці, при темних окулярах і депутатському значку відчуваю себе Штірліцом. Комуністичні назви вулиць, пилюка, гротескні постаті з АКСУ. Готель «Аист» на березі Дністра. У 511 номері хлопці, яких знаю вже роками. Дивне відчуття, коли не потрібно ховати зброю. Доповідають, розселяємося у 501, який буде забитий за нами ще років з п'ять. *Майбутнім бійцям кидають пачку фото розпиляних навпіл молдавськими ОПОНівцями захисників Придністров'я – після перегляду завжди хтось йшов у магазин та не повертався. Війна – це не бойовик по «ящику».* Готельне кафе з терасою нагадує фільм «От заката до рассвета» в бессарабській інтерпретації. П'яні козачки, іноземні журналісти, особи з протокольними мордами. Черкаський журналіст Валера, якого «випадково» зустрічаю за сусіднім столиком, знайомить зі своїм оператором. Я його знаю: прізвище чи то Пасічник, чи то Скрипник, і працює він у Черкаському обласному управлінні СБУ. Конспіратори. За Валерою заходять і він разом з козачками їде на розшарпаному РАФіку на зйомки в Кошницю. За пару годин вертаються. Очі – як металеві ювілейні рублі: попали під обстріл і ледве злиняли. Ми знали, що так і буде. Знайшли, кому довірися. Голоси з тераси чути до глибокої ночі.

Спалах №2. Тираспіль – Рашків – Тираспіль

15 травня 1992 року. Автобус везе нас з Тирасполя в сторону Дубосар. Напис «Друм бун» наповнює душу радістю. Парко. У автобусі активісти ОСТК, УНСО-вці і просто етнічні українці. На під'їздах до Кошниці автобус перепиняють озброєні гвардійці: десь з півкілометра дороги прострілюється наскрізь. Їдемо у об'їзд через територію України, яка виділяється лише іржавим БТРом з обтріпаними солдатиками біля посадки, яка має символізувати кордон. Впливає посвідчення депутата Черкаської міської ради – *тоді ще майже усі депутати були не бандитами, а майже порядними людьми.*

У старовинному Рашкові на березі Дністра тисячі людей. Прапори синьо-жовті, червоно-чорні, придністровські. Портрети Остапенка, інших замордованих українських діячів ПМР. Мій виступ із

зачитуванням звернення Черкаської міської ради до керівництва України з приводу війни у Придністров'ї сприймається скандуванням «СЛАВА!». Рашків не відчував у собі стільки українства з часів весілля Тимоша Хмельницького з донькою молдавського господаря Розандою, які були обвінчані у старовинному костелі саме у Рашкові.

Спека. Напротилежному березі напружена тиша. Війна згадується лише по озброєних рашківських селянах, блокпостах та нав'язливій охороні у вигляді уманського афганця Шрама (вже покійного), якого чи то з обережності, чи то з противності приставив до мене Корчинський. Селяни п'ють склянками виноградне вино, тостуючи за перемогу. Кожен за свою.

Спалах №3. Дорога

У машині депутат, член Президії Верховної Ради ПМР Большаков, водій, троє нас. У Григоріополі зупиняємося на обід. У придорожній ідальні усіх у формі або з тривожними мордами годують безкоштовно. У нас грошей ніхто навіть не думає питати. *Одна з жіночок – поварів тихенько повідомляє: – Там щойно вашого пораненого у лікарню повезли. Забирайте його до Тирасполя, бо помре! Зриваємося, їдемо.* Біля Кошниці молдавани засіли десь 300 метрів від дороги. Тут і підстрелили нашого Валіка. Їдемо без об'їзду, напряму. Полоса від черги «Шилки» і звук зупиняє кров у жилах. Ховаємося за бетонним блоком, з якого вилітають іскри та шматки бетону. Блок невпинно сунеться на нас. Вперше молюся.

Спалах №4. Поранені

Тираспільське лікувальне містечко. Спека, важкий дух, втомлені лікарі, нервова охорона. Закривавлені пов'язки, розкладачки на коридорі, анестезовані горілкою поранені. Немає медикаментів, не вистачає фахівців.

Як під час Вітчизняної – багато дівчат-добровольців. Хто справді хоче і може робити хоча б перев'язки, а хто просто знаходить на свою жопу пригоди. Одна практично на наших очах витягає зубами дріт з ізоляції, а ізоляцію замість катетора ставить пораненому, який, на очах розгублених лікарів, корчиться від болю. З трубки струменем йде сеча з кров'ю і гноєм. Кажуть, він усе-таки вижив.

У готелі «Аист» з'являється наш боєць з друзями по палаті та «сестричками». Хоча пройшло ще лише пару днів від поранення, даємо їм гроші на коньяк та ключі від вільних номерів. *Вдома їх вже не чекають.*

Спалах №5. Кочієри

Зранку заїхали до своїх. Стигли вишні над самими шанцями у повний зріст, заміновані туалети (щоб козачки не срали), вирита замість денного сну друга лінія шанців з вогневими точками та бліндажами. Заспані УНСО-вці закидають зайве «залізо» на кузов штабного КА-МАЗу. Скаржаться, що суки-союзники без нашого відома уклали з молдаванами якесь перемир'я і тепер ми змушені тримати практично кругову оборону. Матюкаюся. На польовій догрозі з'являється «Уазик» отамана ЧКВ Дриглова. *Дриглов і командир його охорони Діма Соін розлючені діями наших розвідувально-диверсійних груп.* Говоримо матюками з патроном у патроннику. Хер їх знає, чого аборигени так люблять перемир'я. Лексикон Дриглова будить сплячих УНСО-вців, які мружачись, оточують союзників, заганяючи патрони у патронники. Даю відбій, а то ще спросоння хтось пальне. Незабаром Дриглов загине, а Діма зараз полковник МДБ, депутат та голова Комісії у закордонних справах. А якби розстріляли?

Спалах №6. Випускний

Готель «Аист», п'ятий поверх. Миємося холодною водою, перемо камуфляжі. Повечерявши, голі ходимо по кімнаті (інші речі у Рашкові). Внизу у ресторані грає музика, ходять нарядні випускники та їх батьки. Сонце сідає над Дністром.

Здаля з боку Бендер починається якась стрілянина. Не звертаємо уваги, доки не чуємо розривів мінометних мін та черг «Шилки». Вступає артилерія. Батьки випускників у ресторані на першому поверсі починають нервувати. З п'ятого поверху спостерігаємо чотирьох штемпів, які прямо перед готелем на схилі Дністра починають копати шанець. Збираємося, вдягаємо мокрий камуфляж і ідемо у сторону Бендер. На мосту вибухи, спалені авто і натовп біженців з дітьми. Прорватися неможливо. Вивозимо родини друзів через поля в Україну. З ними разом подруга офіцера 14-ї армії Сергія Цветкова. Вже під ранок на

Сергійовому Т-72 та під синьо-жовтим прапором прориваємося у Бендери. Скрізь бій, трупи, руїни і перелякани аборигени. 14-та армія заховалася у Бендерській фортеці і не реагує навіть на прямі влучення. Лише через три дні дізнаємося про втрати. Молдавани злиняли разом з обладнанням пивзаводу і награбованим майном.

Спалах №7

Ранок. Тираспіль. Зачинені порожні магазини, порідівші ланцюжки біженців у бік України. Поливальна машина біля Дому Советов. БМП, п'яні козаки, імітація штабу опору. З дизеля приходить чергова група УНСО-вців. На вигляд років по 16 – 17. Матюкаємося. Направляємо у наш штабний підвал навпроти. Прибирання, миття підлоги. Солдат без роботи злочинець. Хер з ними: провожу інструктаж, залякую і даю «Сучку» (автомат АКС-74У – ред.) – нехай вчать розбирати. Йду по справах і несподівано відчуваю неспокій. Вертаюся у підвал, «індейци» нахилилися над столом, *один з бійців пробує розбирати автомат з пристібнутим рожком. «Довбограй!», – волаю як гірський марал. Даю підсрачника крайньому і забираю автомат.* Слава Богу, незважаючи на патрон у патроннику, усі живі.

Спалах №8

511 номер «Аисту». Отці-командири, коньяк, місцеві баби. Релаксація. Морда переляканого Островського, який вривається у номер і залпом випиває півсклянки вирваного з чиїхось слабкий рук коньяку, вносить почуття інтриги. Кіпіш у «білих казармах»: нібито грабують склади зі зброєю. *Витягнуті з шафи форма і з-під тумбочки автомати приводять місцевих баб в стан оргазму – «Пацани, а ви бандіти ілі шпіони?» Ржемо і виганяємо усіх з номеру.*

Біля «білих казарм» пара сотень людей. Жіночки, ополченці, є й різна потолоч. З десяток вантажних машин. «Прапор» ледве стримує два десятки людей з несамовитими очима перед замкненою брамою складу. Просить написати йому, хто і куди що бере. Пишуть. І ми пишемо на якомусь зошиті. «Прапор» забирає зошита, махає рукою: «А мать вас в й...» і зникає. Замки збиваються прикладами, ящики з автоматами витягаються на траву. Мить – і на траві залишаються лише уламки ящиків. Їдемо у Рашків.

Спалах №9

Рашків. Казарма. Колега спить у штабній кімнаті. Випадково стріляю з мисливської рушниці у стелю. Встає, обзивається поганими словами. Сьогодні відправляємо бійців додому. Шикуюємо особовий склад. Особисто шмонаємо речмішки на предмет «сувенірів». Конфіскуємо пачок з 30 патронів, з два десятки гранат, пістолет і чотири штик-ножі. Машину зупиняємо біля посадки метрів за сто перед кордоном. Знову шмон і знову купа боєприпасів. **Вже потім дізнаємося, що двох таки затримали мусора у Кодимі і вони сиділи по ст. 222. Романтики.**

Виступ перед клубом В'ячеслава Чорновола, який приїхав у супроводі журналіста Василя Кізки і активістів Народного фронту Молдови. Як і напередодні у Рибниці вони нас обзивають сепаратистами, терористами і посібниками російських імперіалістів. Селяни з дружинами і дітьми оточили гостей і похмуро мовчать. Завбачливо відганяємо та пильнуємо зброю. Степановий «Амур» вривається у натовп, з гавкотом переслідуючи якусь необережну шавку. Натовп пожвавлюється. З вигуками «це провокація унсовців» активісти пакують Чорновола у машину і відбувають на батьківщину. Разом з селянами святкуємо випускний.

Спалах №10

У Кам'янці з'явився новий комбат Національної гвардії – майор Крайнев. Колишній диригент військового оркестру. Чим не спецназ? Їдемо на переговори. Знайомимося. На столі з'являється штук шість бутлів з вином. Говоримо, що ми не п'ємо. Крайнев заявляє, що наше море проблем не можна переплисти, але можна випити і усім виразом своєї спini дає зрозуміти, що про зброю, боєприпаси і амуніцію розмова закінчена. Приймаємо умови і отримуємо усе необхідне.

На зворотному шляху до Рашкова зустрічаємо на нічній дорозі Петровича і супроводжуючого його нашого бійця. Підвозимо. Тоді ми ще не знали, що через місяць ця сука здасть москалям три наші схрони із «залізом», яке вивозили трьома КАМАЗами. Потім він десь дівся. Може втік.

Спалах №11

Перехрестя біля Катеринівки. Переляканий пост ставить наш КАМАЗ під приціл. Ще троє ціляться у нас з-за дерев. Аборигенів лякає чиста форма і начищені берці. «Спис» показує їм газету «Трудової Тирасполі» з своєю фотографією. Пропускають. Заразом обміняли чотири червоно-чорні значки з хрестами і тризубами на п'ять гранат і пачку «трассерів». Згодиться.

Дачі біля Дубосарської ГЕС. Гуртожиток ПТУ, де розміщена і казарма, і бойова позиція. Водій робить необачно-велике коло розвороту і наша машина отримує автоматну чергу по кузову. Забули, що у кінці двора ПТУ вже вороги, а сам двір у мінах. Пронесло.

Верхні чотири поверхи гуртожитку сяють вибитими віконними проломами. Перший поверх укріплений і закладений мішками з піском. Сміття, сморід, пацюки. З натхненням пробираюся на четвертий поверх до АГСа. Знаю, звідки по нас стріляли, а боєць з Донецька прикриває мене з СВД. Після того ми там розверталися спокійно.

Спалах №12

У Тирасполі нам повідомили, що нашу казарму у Кам'янці оточив російський спецназ. Крайнів, сука, стукнув. **Правда, весь особовий склад разом з манатками через заднє вікно «зельонкою» вийшов з оточення і успішно перетнув український кордон.** Колишнім союзникам дісталися два командира, які вели перемовини про капітуляцію і затягували час у перемовинах. Аргумент – начебто викрадений нами несправний РПК. Юрко і Сергій потрапили у Кам'янський КПЗ, але вже через декілька годин їх звільнив направлений нами Большаков.

Коментуючи заяву Президента України Леоніда Кравчука про виведення українських військ з Придністров'я, як заступник Головного Командира УНСО ПМР заявляю, що ми таки почали поетапний вивід тривалістю у десять років. І сьогодні вивели першу партію.

Через дві години я повторив те саме у Одесі і вперше відчув себе миротворцем.

P.S. Наступного дня я вже був у Тирасполі, але вже без форми. І до цього часу буваю. Але усе це вже виходить за рамки миротворчої операції.

Післямова:

Читаючи ці рядки, зацікавлені особи напевно очікували описи стрімких рейдів у тили противника, відрізаних голів та перетятих горлянок, рішучих контратак та підступних засідок. Хочу застережити неофітів, які прийшли у бойові структури за романтикою та пригодами. Насправді, усе не так романтично.

Насправді, війна – це бруд, кров, сморід і смерть. І ніякий весняний сонячний ранок на тлі порожніх віконниць багатоповерхових будинків не знищить усепроникаючий трупний запах смерті.

Тоді, у далекому 1992-му я ніколи не міг уявити собі, що подібні речі можуть трапитися у Києві, Криму, Донецьку...

Тоді думалося, що воювати завжди краще подалі від дому. Тепер я точно знаю, що краще взагалі не воювати. Але автомат тримати з патроном у патроннику. Так якось спокійніше...

СПОГАДИ СТРІЛЬЦЯ ПІДРОЗДІЛУ УНСО «ПІВДЕНЬ»

Долженко Юрій Володимирович, «Ганс», «Дітріх», «Артур». Сотник УНСО. Народився 12 квітня 1971 р. в м. Веймар (Німеччина). З 1992 р. в лавах УНСО, в 1994 р. прийняв присягу в УНС. Учасник бойових дій в Придністров'ї та Грузії. Нагорожений медаллю «Захисник Придністров'я». З 1993 по 1995 р. - куратор Північного регіону Одеської обласної організації УНА-УНСО. У російсько-українській стояв на захисті нашої держави від московських агресорів у складі Збройних сил України, командир окремої чоти вогнеметників 72-ї ОМБР. Освіта: українська філологія, біологія. Молодший науковий співробітник Інституту археології НАН України (відділ антропології).

Вже перебуваючи в лавах УНА-УНСО Одеської міської організації до нас прийшла довгоочікувана звістка від побратима з УНС і голови Одеської організації Олесь Янчука про те, що можна безпосередньо прийняти участь у війні з румунами на території ПМР захищаючи українські терени. Звичайно, що записатися до підрозділу «Південь» хотілося одразу навіть без роздумів. Причини були і навіть не одна: в Тирасполі проживали мої рідні по батьковій гілці: дідусь, бабуся, тато. Тому боронити наші українські землі в ПМР від румунів, це була не пропаганда якихось там націоналістів (як писали у жовтій пресі) а реалії життя. Хотілося показати загарбникам, що Україна має у своєму арсеналі хлопців козацького роду, тому наміри були серйозні.

На той час мені виповнився 21 рік і місцем моєї роботи була пожежна частина № 2. Пропрацювавши всього 8 місяців повноцінної відпустки мені не надали, незважаючи на письмову заяву. Таким чином довелося просто покинути роботу (за що звичайно згодом був виключений з рядів пожежників за статтею). Ця обставина мене зовсім не турбувала і не турбує і зараз, позаяк на мій погляд зробив

вірно, і не роздумуючи сів у дизель-потяг Одеса – Кишинів разом із десятима побратимами з Одеси (пам'ятаю псевдо лише одного – Тур). Звичайно бажачих було більше, але за наказом ми мусли пересуватися малими групами до Тирасполя і там вже об'єднатися з хлопцями з інших регіонів України. З собою взяв речовий мішок з продуктами на три доби, документи та хотів ще захопити шапку – «бандерівку», яку попередньо віддав кравцям жидівським пошити (разом зі зразком), але використавши мою тканину з морської фланки, вони пошили таку «бандерівку», що носити її звісно не було змоги. Одним словом зіпсували мені настрої та ще і гроші прийшлося віддати за роботу. *І як після цього випадку не станеш антисемітом?*

Прибув наш невеличкий загін до Тирасполя на початку квітня. Добравшись до готелю «Аист» ми познайомились з керівництвом УНСО ПМР. Також приємним здивуванням була зустріч з побратимами, які прибували кожної години з різних куточків України. Олесь представив нашу команду керівництву, познайомив нас з поручиками УНСО «Списом» і «Завірюхою» – безпосередніми керівниками штабу УНСО ПМР. Поручики одразу провели інструктаж, розповіли наше завдання, умови проживання в готелі, де нам виділили цілий п'ятий поверх, пояснили оперативну ситуацію у місті та у ПМР у цілому. Вже на інструктажі мені вдалось нарахувати близько 70 добровольців УНСО. Наступний крок – нашу команду розбили на підрозділи (чоти), в яких нараховувалось 25 – 35 стрільців, та рої у 10 – 12 стрільців. Представили молодших командирів. Вражала українська мова стрільців з західних регіонів, тут я отримав перші мовні уроки після яких занотовував у блокнот різні діалекти Гуцульщини, Бойківщини, Лемківщини тощо. В майбутньому це надихнуло мене закінчити факультет української мови та літератури, просто так, для себе.

Кожен стрілець отримав псевдо, яке видається або вибираєш самостійно за бажанням на період операції, або на весь період збройного конфлікту (не плутати з «клікухою», або «поганялом», які заведені в кримінальному світі), стрілецьку зброю, набої, які давали в обмін на паспорт. Для цього ми прибули до штабу ЧКВ (Чорноморського Козачого Війська), яким керував отаман Олександр

Кучер – українець за походженням та духом. Довелось простояти на вулиці не менше години. Після приємних спілкувань з побратимами та і місцевими нам нарешті було наказано по одному заходити до приміщення і, заповнивши маленьку анкету, видавали автомати і магазини з набоями 5,45 до них. Мені дістався АКСУ. Зі зброєю я був на «ти», позаяк відслужив в радянській армії два роки і маючи досвід стрільби з автоматичної зброї кожного четвера на полігоні, а також через троє діб наряди до караулу зі справжніми набоями і тому зрадів коли руки відчувли знайомого товариша, нехай це і була укорочена його версія.

Настрій звичайно поліпшився. Взагалі слід відзначити велике піднесення душевних переживань і неповторне відчуття того, що можна взяти безпосередньо участь ось так просто і невимушено в історичних подіях рідної Батьківщини, яка ще до кінця не сформована у своїх географічних та етнічних межах Соборної України.

Не повною буде моя розповідь про події в Тирасполі, якщо не згадати зустріч з місцевими під час отримання зброї. Виявилось що коли я відрекомендувся «Гансом» один із місцевих згадав що знає і тираспольського «Ганса», який є його товаришем. Виявилось, що це псевдо мого батька. Ось таким чином передав привіт татові і дідусеві, бо заїхати до них не було змоги. Ми посідали до військових машин і відправились одразу до пункту призначення – школа у селі Держинському під Кошнецею. Село було розташоване по середині шляху на трасі Дубоссари – Тирасполь.

Зустріли нас з радістю, галичан ми не побачили, позаяк вони були на кошницьких позиціях. На ранок наш підрозділ сів до цивільного автобусу ЛАЗ і виїхали на позиції. Возили партіями, приблизно по 50 чоловік за маршрут. З нами були добровольці козаки з Кубані та Дону. Саме у ці дні вони мені сильно не закарбувалися у пам'ять. Змінювали ми якраз підрозділ, яким керував Олег Вітович. Хлопці з Західної України були мовчазні і виглядали дуже серйозними. «Ось вони, справжні Бандерівці», подумалось мені. Відбулась передача постів та провізії і вони виїхали до Держинського. Нас розвели по позиціях, кожному пояснили сектор обстрілу та яким чином тримати оборону разі наступу румунських поліцаїв. Справа у тім, що

на них була чорна форма за переказами побратимів і козаків, тому вони одразу були помітні у зелених куцах садка. Чергували ми на позиціях добу і потім поверталися до школи відпочивати також добу.

Шанці були вже викопані до нас, галичани якраз розпочали їх поглиблювати та робити з них непрямі траншеї глибиною по коліно, як це було прийнято в ПМР (мабуть керували все ж таки не козаки, а об'єднані сили на чолі зі штабом місцевих мешканців), а справжні, кутасті і вище зросту людини. Переважно цілими днями ми занурювались у землю і чистили зброю після коротких перестрілок з ворогом. Дистанція була приблизно 400 метрів. Рідко, але з ворожої сторони намагалися стріляти і артилеристи. Переважно снаряди лягали поряд з шанцями і за ними. До речі, одразу за нашими позиціями була автомобільна траса Тираспіль – Дубосари, і коли потрібно було б відступити на другий рубіж оборони, якого не було, ми б потрапляли на рівну і підвищену асфальтовану ділянку де будь-який ворожий стрілець міг би знищити таку мішень. Доводилось натякати керівництву про такі дивні обставини. Цікаво, що автомобілі з цивільними людьми постійно курсували по цій трасі пришвидшуючи звичайно швидкість, але по них часто встигали зробити пару пострілів румуни. Було цікаво. Особливо згадується випадок, коли з Тирасполя їхала «лада» здається 06 моделі і у неї на повному ході відлетіло передне колесо. Добре що все обійшлося без жертв. Автомобіль просто з тріском зупинився саме по центру оборони. Також у керівництва ми просили узгодити в штабі армії наступ на с. Кошниця, щоб скинути румунів у річку. Було велике бажання подивитися у вічі ворогу. Але, нажаль, наступу ми не дочекалися. Правий фланг фронту нам прикривали Донські козаки (у них була цікава, яскрава форма), а на лівому були місцеві ополченці.

Кожного дня приїжджали місцеві мешканці (прямо на позиції), особливо багато було літніх жінок з Тирасполя, які привозили крашанки, варення, пасочки та різні узвари. Вино також, але в наших лавах панував сухий закон. Якраз була Паска християнська. Ми їли ці страви тижні два – три. Вражала позиція місцевих мешканців до нас, добровольців з України. Вони страшенно раділи і їм хотілось поспілкуватися рідною мовою. Атмосфера була позитивною.

Щодо козаків з Дону і Кубані, ми з ними спілкувалися на позиціях без проблем і непорозумінь не було. Вони розповідали нам яким саме чином воювали без нас і намагалися підказати про обстріли і про снайперів з ворожої сторони. Їм також кортіло направити усі сили на Кошницю і загнати ворога у Дністер. У нас були відзнаки і значки з українською символікою, козаки вимінювали їх на гранати Ф-1 і навіть на ПМ. Цікаво було спостерігати, коли козаки і бійці армії ПМР установлювали позаду позицій саморобні артилерійські установки «Алазань» чи може ще якісь там, і запускали ракети на сторону ворога. Бувало, ракети піднімалися разом з матрацом з якого їх запускали, ці матраци піднімалися метри на 3 і падали. Було весело. Вибухали ракети звичайно на тій стороні через раз. Ми тільки могли слухати ці вибухи. Спостерігати у бінокль було важко, бо за 200 метрів по фронті садок трохи піднімався і на стороні ворога був спуск. Таким чином село було в мертвій зоні. Ворогу також потрібно було підійти ближче на 200 метрів, на пагорб, щоб на пряму вже вести вогонь по нам. У нас за 40 метрів вперед по фронті були споруди із колючого дроту та склянок, розтяжки між молодими деревами, які б нарobili б галасу, якби ворог підкрався в ночі і йому захотілося б закидати нас гранатами.

Десь за тиждень до нас потрапив один єдиний український козак, якому на зборах заборонили взяти участь у збройній боротьбі проти румунів. У них постановили не втручатися у цей конфлікт. Дивна позиція! На мою думку просто зрадницька. Керівництво «шароварних» козаків просто зрадило всіх українців, що проживали на теренах ПМР. Цей справжній козак український сам приїхав до Тирасполя і приєднався до нас. Розумна і смілива людина. Згадую наші довгі розмови. Нажаль, після війни ми не зустрічалися більше.

Щодо Дзержинського. Нашу школу ми також охороняли, несли добову варту навколо неї і ставили «секрети». Найнебезпечніша ділянка була з тилу, позаяк за дорогою була велика ділянка вища за будинок. Якби нас обійшов якийсь малий загін ворога, міг би звичайно завдати мінометного або гранатометного удару і спокійно відійти. Але румуни на таке не наважились. Запам'ятався перший кумедний момент з перебування у Дзержинському. Якось під час чистки зброї, почувся гомін і ми побачили козаків, які вели свого

товарища під руки, бо той був сильно п'яний. *Виявляється цей бовдур випив і забрався до чийогось льоху у селі, закрився і почав стріляти по консервації. Перебував він там години зо дві, перебив звичайно все вщент.* Його вивели десь під вечір на плац перед школою, оголосили недовіру і за законами козацтва на лавці дали по спині нагайками разів за 50. Він згідно звичаю подякував після всього товариству, вибачився щиро і на цьому ми розійшлися.

Ще можна згадати, коли під вечір ми вишикувалися перед школою, керівництвом був призначений рій стрільців УНСО, яким ми віддали зайві набої, якісь кращі речмишки, гранати, у кого вони були. Після наказу і інструкцій цей підрозділ тихо, вже під темряву, висунувся спочатку в тил, а потім їм було наказано проникнути за річку і вже на ворожій стороні вчинити маршкидок до штабу ворога і знищити його. Звичайно я переймався, що мене не відібрали на цю ризиковану акцію. До речі, цих хлопців більше не зустрічав і подробиць операції не знаю, нажаль.

До нас одного разу на позиції приїхало керівництво з Києва, маю на увазі Корчинського та його штаб. Ось і цього разу з машини вийшли Дмитро, Славко Артеменко та поручник «Спис», не пам'ятаю, можливо ще хтось був. Вразило те, що Артеменко одразу наказав нам пригнутися і не ходити в повний зріст, як ми завжди пересувалися над шанцями коли не було обстрілу, спілкуючись з місцевими, чи то з козацтвом, або просто до гальюна ходили спокійно. Нас вразив такий наказ, але ми мусили підкоритися. Сам він майже по пластунські перебіжками потрапив до шанців де і спілкувався з нами. *Звичайно його кумедність ще довго згадували і ми і козаки, які аж за животи трималися спостерігаючи таку картину.* Ще звичайно, мене вразило обличчя Славка. Воно було дуже дивне і очі прикривали окуляри з грубим склом. Звернувшись до поручика, звичайно я запитав про те, що мене турбує, але відповідь була проста: «Славко у дитинстві вилив на себе кип'яток».

Із трагічних моментів згадується звістка, яку ми почули від керівництва про тяжке поранення члена УНС, на псевдо «Композитор». Який на наших позиціях був вільним стрільцем у зв'язку з входженням до названого ордену. Він виїхав на позиції разом з новоприбулими УНСО-вцями та парою місцевих козаків, коли ми вже

прибули на відпочинок до Дзержинського, і тому саму подію краще розповідь «Композитор», як матиме бажання. Нам повідомили, що він втратив руку і знаходиться у лікарні. Звичайно, що ця неприємна звістка засмутила нас, з'явилося бажання помститися ворогу.

Згодом, саме коли був на кошницьких позиціях, десь на першу годину ночі всьому підрозділу УНСО наказали повзком перейти в запілля і після цього ми зробили марш-кидок до м. Дубоссари по полям і лісосмугам, оминаючи дороги. Так закінчилось моє перебування у Кошниці.

З ранку нас поселили в готелі, що знаходиться у центрі м. Дубоссар і зачитали наказ про те, що ми прибули сюди для охорони міста, бо очікується прорив ворога через дамбу. Звичайно ми зраділи що можна буде взяти участь у вуличних боях. Керівництво організувало чергування на дамбі і ми прямо з готелю висувалися до місця вахти і по 8 годин чергували, слідкуючи за своїм сектором. Також в готелі вже знаходились представники Донського козацтва і місцеві підрозділи ПМР з різних куточків республіки.

Згадується одна неприємна розмова з двома донськими козаками у самого входу в готель. Саме виходив зі зброєю пройтись з побратимами у вечері по місту. Два дончака саме заходили до будинку і на вході, ще на вулиці, ми зупинилися один проти одного, бо вони звернули увагу на мої українські відзнаки на формі. «А! Бендеровець!», – промовив один з них, – «Ану-ка стой!». П'яні вони були вдвох і можна сказати добряче, бо трималися один за одного щоб не впасти. Навели на мене свої стволи (озброєні вони були АКМ калібру 7,62 мм) і мовлять: «Сейчас мы тебя тут прямо порешим за Севастополь бандеровская сволочь!». Звичайно, що нас інструктували про те щоб не піддаватися провокаціям з боку українофобів чи то дурнів з козацтва, не спілкуватися з ними на політичні теми стосовно України – Московії, але тут вже пряма агресія, а не диспут! Автомат у мене як завжди був на правому плечі стволом опущений вниз. Не піднімаючи його, довелось довго пояснювати цим п'яницям про те, що ми зараз в одних з ними шанцях і воюємо проти Румунії спільно і що всі ці розмови не доречні і шкідливі... Ще й говорити довелось все це з посмішкою на обличчі, щоб розташувати їх до себе привітно. Стволи вони опустили згодом, хвилини за три, але було не

приємно зустрічати таких дурнів, яких хотілося розстріляти одразу на місті, також за Севастополь і не тільки. **Наказ є наказ, і доводиться спілкуватися мирно навіть з таким контингентом.**

На відміну від Тирасполя, ми мали змогу прогулюватись по місту, знайомитися з місцевими дівчатами тощо. Під час розмов з бабусями чи то з матерями дівчат, нас дуже привітно зустрічали і спілкувалися ми українською мовою з нашими і російською з молдаванами, також місцевими. Нас запрошували до хат в приватних секторах міста чи то до квартири і пригощали різними стравами. Залишилися тільки приємні враження.

Так і не дочекавшись прориву ворога, наш підрозділ перевели до Рибниці, де ми брали участь в охороні великого моста через Дністер (про це інші хлопці опишуть детальніше). Згодом, десь за тиждень випала нагода з побратимами бути на з'їзді українців ПМР на якому виступили Ю. Шухевич, В. Мамалига та поручник «Спис». Повна зала аплодувала стоячи, на з'їзді також виступили представники Кубанського і Донського козацтва. Ця історична подія дуже підняла настрій і бойовий дух.

Після з'їзду частина підрозділу в тому числі і я виїхали до Рашкова, де вже перебував підрозділ УНСО в одній із шкіл, яка була розташована на пагорбі над р. Дністер. Краєвиди були дуже гарні. Поручник «Завірюха» розповів завдання, яке ми мали виконати, перебуваючи у цьому селі. Підрозділ, в якому перебувало більше п'ятдесяти бійців, був озброєний і організований для навчальних дисциплін. Цілодобово стрільці несли службу по дві години навколо школи та по периметру біля самої річки у місцях можливо-го форсування Дністра ворогами. Також перед самим центральним входом поручник «Спис» влаштував таємний пост, який був важливим під час охорони приміщення задля нашої безпеки. Керівництво перевіряло чати вночі і вдень. З особовим складом регулярно проводилися заняття як політичні так і практичні з мінування та тактичні з пересування на місцевості, вивчали топографію. У вільний час ми навідувались до місцевого клубу на дискотеки, одним словом час проводили повноцінно. До нас приїздив Ю. Шухевич, розповідав про УПА, звичайно що ми задавали йому багато питань про минулі історичні події. Описати враження Одесита, який ніколи не бачив і

не спілкувався з «бандерівцями» одним словом важко, але це було дуже зворушливо і повчально.

Десь за тижні три до мене звернувся поручник «Спис» і пояснив мені, що запропонував мою кандидатуру керівництву організації і Олександру Большакову (на той час депутату Верховної Ради ПМР) як тілоохоронця і запитав, чи погоджуюсь я на це. Звісно, що така діяльність мені була до вподоби і не вагаючись дав свою згоду, адже тоді це було актуально, зважаючи на ситуацію в ПМР (терор проти проукраїнських діячів). Поселили нас зі стрільцем «Беркутом» і «Кумом» в готелі «Аист» на п'ятому поверсі. Звісно, що зброя у нас залишилась, працювали ми спочатку по два чоловіка з АКСУ. Зранку до готелю прибував водій на ВАЗі і ми виїжджали до будинку пана Олександра, а після роботи нас завозили знов до готелю. Майже кожного вечора після 22:00 і пізніше при вході в готель в барі з правого боку бачив якогось типа, який розмовляв кожного разу з іншою дівчиною, мені здалось, що це був сутенер, або ще гірше, продавець дівчат за кордон. Охорона готелю ніяких посвідчень у нас не запитувала і поважно проводжала поглядом. Бували відрядження і до України, в яких переважно пан Олександр брав мене з собою. Машини були виключно «лади» 09 і 06 моделей і належали вони водіям, яких наймали на роботу.

В Тирасполі ми спостерігали з готелю як розгортаються події при штурмі м. Бендери румунами і визволення міста від них силами військ ПМР. Видовище було цікаве і емоційне. Брати нам участь у цій операції було нажаль відмовлено. Багато чоловіків і жінок покинули Тирасполь, і вулиці були майже порожні ще місяців шість після цього. Тролейбуси ходили, але майже порожні і, коли ми виходили на вулиці міста, невелика частина жінок, що залишилась в місті завжди вітали нас і раділи, що є ті, хто може їх захистити від ворога. В готелі «Аист» одразу з'явилися біженці з Бендер і вечорами за кавою розповідали нам про ті страшні події, які трапились з їх рідними та приватним майном.

Згадується один цікавий інцидент, який трапився з нами в Тирасполі в літню пору під час вихідного дня, бо працювали ми з «Кумом» добу через добу. Зустрічалися ми з місцевими дівчатами і вже в вечері верталися пішки до готелю, коли нам на тротуарі

перегородили дорогу два чоловіка. Один маленького зросту, інший здоровий хлопака десь під метр дев'яносто: «Стій, міліція!» – закричав здоров'як і повернувся до нас обличчям. Звичайно нас це не зупинило і ми в притул наблизились до нахаб, які були помітно випивші. Вони показували посвідчення МВС і вимагали від нас також показати свої. Як тільки я відкрив своє посвідчення, високий хлопець взяв і поклав його до себе у кишеню. Довелося вимагати його повернення і справа дійшла до маленької бійки. Трапилось так, що я вже бився з цим здоровим, другий мені приставив до потилиці ствол ПМа і цей момент звичайно бачити я не міг, про нього розповів мені згодом «Кум», який намагався щось там довести на словах до цих типів. *Ми вже почали боротися на траві поблизу тротуару, коли відчув під собою ПМ який просто лежав в траві. Припинивши боротися мені вдалось його взяти і залишивши н'яного мента, який не одразу зрозумів, що той хто боровся з ним вже встав.* Спочатку мені сильно закортіло розстріляти цих двох в притул з їх же зброї, але потім вирішив просто піти на тролейбусну зупинку сказавши «Куму», який розмовляв з другим ментом що потрібно йти. Але «Кум» трохи затримався і в тролейбус зайшов сам. Вигляд у мене був звичайно дивний, геть без гудзиків сорочка і за паском ПМ. Людей звісно таке не дивувало в Тирасполі, здається мені, кожен у той час мав при собі зброю. Проїхав одну зупинку дійшов до готелю і пояснив поручику «Спису» всю історію та передав йому зброю. Посвідчення своє, на ім'я стрільця Юрія Ганса, я так і не отримав, а зброю О. Большаков повернув ментам, яких вигнали з органів за таку поведінку та за незаконне носіння зброї у вільний від роботи час.

Можна згадати ще оду цікаву історію, яка сталася в тому ж готелі «Аист». Після відомих подій в Бендерах та і перед ними до нас на поверх почали надходити біженці, серед яких були і вродливі дівчата. Так ось, до них почали залицятися охоронці готелю і дівчата звернулися до нас з проханням захистити їх від грубих залицянь (та й ми мали на них свої плани). Довелося втрутитися, але ми мали і наслідки цих подій. Охоронці викликали міліцію та написали заяву про те, що ми маємо при собі стрілецьку зброю АКСУ-74. І ось, до нас пізнім вечором прийшла делегація: міліція та слідчий. Вони

запитали у нас, а у кімнаті знаходився зі мною ще «Беркут» та «Кум», чи є у нас зброя. Ми розповіли правду, що маємо при собі по одному автомату, які зараз знаходяться на ліжках під подушками і що ми тілоохоронці О. Большакова, який є чинним депутатом ПМР, але документів на зброю ми ще не отримали. У стрільця «Беркута» навіть патрон в патроннику знаходився. На що міліціанти чемно відповіли, що мусять вилучити зброю, а завтра потрібно буде прийти з цим депутатом і вони її повернуть. На цю пропозицію ми мусили погодитись. **Коли вони вийшли, ми зраділи, позаяк у звичайній шафі для одягу у нас в кімнаті зберігався великий арсенал зброї та гранат.** Й перед тим як нас покинути один з «делегатів» запитав: «Гадаю що зброї у вас більше немає?», ми ж звичайно відповіли що немає. Не знаю, чи їм було ліньки робити обшук, чи просто нас боялися. Але таким чином більшу частину озброєння вдалось врятувати, бо обшуку у нас не проводили.

Згодом, весь цей досвід отриманий в ПМР згодився мені на Одещині. Де в 1993 році повернувшись до м. Балта я почав розбудовувати осередок УНА-УНСО у районі та намагався розширити вплив організації на всю північ Одеської обл.

P.S. Звичайно, що були приватні моменти, таємні операції УНСО ПМР і накази керівництва, про які сьогодні писати рано. Колись, в майбутньому, ці спогади будуть опубліковані, але не сьогодні. Свою медаль за участь у подіях в Придністров'ї я отримав вже в Абхазії влітку 1993 р., на Сталінській дачі в Сухумі, що було несподівано і приємно. Посвідчення на ім'я Юрія Ганса до медалі вилучило СБУ-КГБ в Одесі при обшуку оперативної квартири, в якій загинув побратим Анатолій.

НА ВІЙНУ

Машинцев Ігор Борисович, «Беркут». Народився 8 лютого 1961 р. в м. Лисичанськ, Луганської обл. З 1991 р. один із засновників Луганської УНА-УНСО. З вересня 1991 р. по грудень 1997 р. очолював Луганську Крайову команду УНСО та обласний комітет УНА. Брав активну участь у військовій експедиції Організації в Придністров'ї та інших гучних акціях УНА-УНСО. Автор багатьох статей у періодичних виданнях Організації, зай-

мався правозахисною діяльністю. Нагороджений медаллю «Захисник Придністров'я». У російсько-українській війні 2014 р. снайпер-розвідник в курені УНСО (54 ОРБ). Автор чисельних публікацій в обласній та республіканській пресі, присвячених історії України, політичним подіям. Автор кількох брошур, в тому числі присвячених дослідженню рунічної спадщини. Кілька книг Ігоря, на різну тематику, ще чекають свого видавця. За фахом журналіст, історик-краєзнавець, рунолог.

Невдовзі після путчу 1991-го року я зрозумів, що жодна з українських політичних партій, проголошуючи своїми програмовими засадами «демократію» та «права людини» не здатна до рішучої та безкомпромісної боротьби за свої ідеї. Українська частина моєї крові не дозволяла приєднуватись до проросійських рухів та партій – тим більше, що проведений в Росії час дозволив мені з'ясувати маріонетковий характер всіх цих російських групеней, які реально працювали в один бік – на закріплення імперського статусу Московії. Аж ось восени 1991-го в Києві я потрапив до головної «контори» УНА-УНСО, яка займала дві кімнати на першому поверсі будинку навпроти старого стадіону в двох кроках від Хрещатика.

На відміну від інших націоналістичних українських партій, де головною умовою до вступу був запис «українець» у відповідній паспортній графі, в УНА-УНСО цієї безглуздої умови не існувало.

Навпаки, згідно за доктриною Д. Донцова про інтегральний націоналізм, керівництво УНА-УНСО визнавало право на українськість представників будь-якої національності, які були згодні виборювати право України бути світовою потужною державою. Тоді у нас був шанс на це, і значний – у нас була ядерна зброя, єдиний гарант нашого суверенітету та недоторканності кордонів, у нас тоді ще була армія, яку досить легко було реорганізувати, у нас ще було виробництво, яке чекало лише на модернізацію. ***Ми дійсно мали право жити у великій державі!*** Але для цього треба було не пашталакати на чисельних фуршетах за гроші діаспори, а робити сумлінну справу по розбудові тієї держави, в якій ми мали бажання жити. Перш за все – вміти захистити свою землю. Коротше, того ж дня я написав заяву на вступ до УНСО.

Повернувшись додому, в Лисичанськ, я зібрав свою першу десятку зі своїх знайомих, які трималися моїх поглядів на шкідницьку діяльність «демократичних» політичних збіговиськ та квазінаціоналістичних, тваринно-паспортних тусовок. Так було покладено початок Луганської обласної команди УНА-УНСО. Ідеологічна робота гармонійно поєднувалася з військово-спортивними вишколами, тож членство не сумувало. А протидія так званих «українських» правоохоронців та вчорашніх КГБешників (котрі якось вмить стали УКРАЇНСЬКОЮ службою безпеки) – не дозволяла занадто розслаблятися. Поступово географія осередків УНА-УНСО в Луганській області розширилася. З'явилися команди в самому Луганську, Лутугіно, Гірському, Красному Лучі...

Аж ось навесні 1992-го року зайшла мова про можливу участь УНА-УНСО в Придністровському конфлікті. ***Я зрозумів, що обов'язково маю потрапити на війну. По-перше, цього вимагав мій авторитет як керівника Організації, по-друге – війну пройшли всі мої предки, окрім батька, на якого просто не вистачило війни, тож я не повинен бути гіршим за своїх предків.*** А головним, звичайно, було бажання нести світло Ідеї та Чину в експансії на Всесвіт, відвойовуючи у ворога наші споконвічні етнічні землі. Провід досить тривалий час не відпускав мене, аж доки я не поставив собі заступника, не написав йому план необхідних заходів на час моєї відсутності та не приперся нахабно до головної контори

з наплічником ісілякого край необхідного на війні барахла. Кілька днів запеклої боротьби за своє право загинути за Ідею – і я через Одесу дістаюся до Тирасполя, де в готелі «Аіст» розташовувався штаб УНСО ПМР.

Там відбулося щось на кшталт бесіди із штабним керівництвом, наслідком якої стало моє призначення до вишкільної групи у «форті Рашків», де наявний склад готували до активних бойових дій.

Оскільки були певні підозри на те, що по поверненню до України на нас полюватимуть спецслужби (так звані «українські», але виконуючі московські замовлення), то за старою традицією всім бійцям привласнювалися псевда, аби ускладнити важку працю операм та стукачам. Мені дісталось псевдо «Беркут». Як пояснили, це ім'я треба було реабілітувати після того, як його попередній носій не виправдав сподівань керівництва. То ж мені довелося запевнити керівників, що на Беркута невдовзі стануть рівнятися, як на прапор Перемоги.

День чи два наша невелика група новоприбулих перетусила в готельному номері, а потім в забитому ящиками з харчами та амуніцією авто нас відправили в Рашків. По дорозі заїхали на позиції під Кошницею, де ми познайомилися з відомим придністровським снайпером, якутом Іваном Івановичем (згідно з даними, згодом загинув у Карабасі). Також дорогою трапився обгорілий «внук Аврори» – КрАЗ, обшитий листовим залізом, поміж яким була підкладка з цегли. Це був один з тих саморобних броньованих автомобілів, які винесли на собі перші дні війни. Чим ще запам'яталася дорога – так це чисельними блокпостами із залізобетонних блоків.

На тлі місцевого війська наші вирізнялися дисципліною та тверезістю. Оскільки військовий провід УНСО ПМР складався з колишніх офіцерів, то розпорядок дня був залізний. Одразу ж по приїзді в Рашків мене зустрів грізний плакат, який попереджав, що **«ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ НАСТАВЛЯТИ ЗБРОЮ НА ЧЛЕНІВ УНСО ТА СИМПАТИКІВ»**. Мені це беззаперечно сподобалось. Більш за все те, що на інших зброю наставляти було справою дозволеною, майже обов'язковою. Але сама зброя в форті трохи розчарувала – з десяток АК калібру 7,62 та пара СКСів із завареними дірками в стволах – шкільна зброя, приведена до умовно бойового стану.

Чому «умовно» – на стрільбах це було видно по розкиданню куль на мішенях... втім, це вже була ЗБРОЯ і вартові відповідали не лише за себе, але й за життя своїх товаришів. До того ж румунські агресори напередодні зробили спробу нападу на наш форт. Клятві посіпаки світового імперіалізму не знали, що вікна казарми захищені сітками з ліжок, а до половини висоти – сталевими листами, тож жодна їхня граната до казарми не потрапила. А далі вартові відігнали нападників автоматним вогнем.

Коли я опинився в призначеному відділенні, то подякував собі й Богові за власну передбачливість. Бо приїхав зі здоровенним пакунком тютюну «Золоте руно» (десь підмутив майже на халяву) і люлькою до нього, та привіз трохи необхідного інструменту – пасатижі, шило, капронові нитки та дебелі голки. «Золоте руно» врятувало нас всіх – десь тиждень катастрофічно не вистачало цигарок, тож моя люлька не встигала холонути, і майже прогоріла.

Вишкіл складався з таких необхідних для воляцтва речей, як вивчення польового статуту, тактичних навчань на карті й місцевості, стрільби по мішенях на полігоні (до якого не ходили, а бігали), стрійовій підготовці та політзанять. Свіжа партійна преса до нас надходила регулярно. Тактика передбачала дії силами малих підрозділів – від п'яти до двадцяти бійців. Ганяли конкретно – деякі новобранці не витримували, хоча при мені не було жодного випадку від'їзду додому. Воювати хотіли всі. Просто тих, хто не був фізично готовий до передової, згодом відправили на захист блокпостів.

Не обійшлося й без приколів – одного разу, на навчанні по розборці-зборці зброї, хтось з молоді шмальнув з автомата в стелю... Здається, що всі, хто на той час був в тому помешканні, виказали йолопові все, що вони про нього думали.

По УНСО-вцях можна було вивчати географію України – з кожної області хоч один, але був у Придністров'ї. Найбільше було з Центральної та Західної України. Жодних проблем між мешканцями різних регіонів не виникало – панував дух якщо не братства, то принаймні дружніх стосунків. Бо людей об'єднувала ІДЕЯ. Ми ж не за грошима туди їхали.

Одним з останніх випробувань була обкатка особового складу під вогнем – ми повзли, а понад нами інструктори гасили з тих самих нещодавно учбових штурмгеверів, з їхнім невимовним розбродом куль. Це, фактично, було єдиним, що лякало під обстрілом. Мені було простіше – я знав, що твоя куля не свисне, тож повз спокійно, лише щільніше притискаючись до землі. Після цього керівництво зачитало перед строем списки – кому заступати на позиції, а кому – на блокпости. Мені пощастило, і я став пакувати своє барахло на шанці. Виїхали ми через день.

КОЧІЄРИ

Зранку автобусом ми рушили в Кам'янку на озброєння. Там мені видали саперну лопатку, АК-74 з багнетом, портупею, дві «ефки» та три «єргедешки», «Муху», «ліфчика» під автоматні магазини, кілька пачок набоїв та «Михалича» – мортирку для стрільби з автомата ручними гранатами. Подібні пристрої використовувалися ще під час Першої світової війни, і придністровці налагодили їх випуск для своїх військових. Примітивний, але дієвий прилад – заряджаєш автомат холостим набоем, в ствол «Михалича» ставиш РГДшку так, щоби скоба гранати потрапила до скоби на пристрої, виймаєш чеку, цілиш десь під кутом 45 градусів, стріляєш – і граната летить десь втричі далі, аніж її закинеш рукою. Головне – не переплутати холостий набій з бойовим.

Зраділі, ми одразу ж обвішалися зброєю та розтопирили пальці віялом. Бо – круто. До автобуса завантажили пару розібраних 82-мм мінометів, ящики з мінами, гранатами та набоями, поверху всього цього багатства посадили п'ятнадцять УНСОВських душ та душ двадцять гвардійців, і ми рушили на позицію під Кочієрами.

СИНЯ «ШПАКІВНЯ»

Якось зранку, коли вже повністю розвиднілось, розглядав я у далековид позиції румунів. Майже одразу за ворожими шанцями бовваніли будинки села Кочієри, захопленого агресором. Біля одного будиночка різко виділялася на загальному зеленому тлі синя «шпаківня» – тобто дощатий сільський сортир. Помітивши біля нього якийсь рух, я придивився в той бік. Так і є! Зранку якийсь

румунський відважний вояк поспішав полегшити тіло та душу в цьому будиночку для відпочинку.

– Бачив? – запитав я у сусіднього спостерігача. Здається, то був наш кулеметник Овід.

– Бачив! – каже той.

– Хто ще бачив? – знов питаю.

– Я бачив! – відгукається стрілець Біс, що сидів у своєму шанці трохи далі.

– Ну то що, на три-чотири «Фойер»?

– Згода! – відповідають.

А румун, у якого на наплічниках щось виблискувало (мабуть, то був гоноровий румунський підстаршина чи навіть старшина), тим часом вже зачинився у «шпаківні» і, мабуть зосередженно медитував над діркою, народжуючи геніальні румунські витвори нерукотворного образотворчого мистецтва. Але метрів за чотириста від нього пролунала зовсім йому не чутна команда «Фойер!» і в стінах «шпаківні» почали з'являтися зовсім не передбачені архітектором споруди отвори, майже позбавлені художнього смаку, з нерівними краями до того ж.

Розстрілявши одного магазина АК-74, я перезарядив зброю і пахцем взявся за бінокля. Хлопці ж на одному магазині не зупинилися, і поки вони розстрілювали другого, я відверто радів з того, як «шпаківня» від даху до землі перетворюється на решето. Потім стрілянина вщухла, бо моїм колегам теж кортіло подивитись – що воно з того вийшло.

Вийшло трохи пізніше. Хвилини через дві-три, коли стало навіть румуну зрозуміло, що, скоріш за все, вже не стрілятимуть, дверцята «шпаківні», що після обстрілу повисли на одній петлі, раптом взагалі відлетіли вбік і з неї, демонструючи швидкісний слалом, зігнувшись до землі, зігзагом, до румунських шанців промайнуло щось брунатне, немов сорочка бійця нацистських штурмових загонів. З шанців УНСО до румун долетів дружний регіт стрільців, які, підняті нашими пострілами, вже були в курсі цієї справи. Чи був то той же самий румун, що заходив, чи інший – сказати не можу, бо не встиг помітити блиску на його наплічниках. *Вірніше кажучи – у цій купі лайна взагалі не можна було вирізнити де в неї голова, а де дупа.*

Згодом, позлословивши з сумної долі нещасного окупанта, ми дійшли згоди, що румун зробив єдине можливе, що допомогло йому залишитися живим. Він зумів блискавично протиснутись до дірки і пересидів там обстріл. Фактично, те ж саме в тих умовах зробив би й кожен з нас. Але нас подібна доля минула, отже тому саме румун став для своїх товаришів посміховиськом.

Так йому й треба, окупантові, бо як написано десь у святій книзі – «Хто до нас з чим прийде, у тому ж самому і піде геть». Амінь!

ЯК МИ ЗАЛИШАЛИ ПОЗИЦІЇ ПІД КОЧІЄРАМИ

Черешня

Нарешті прийшла наша зміна на позиціях. Хотілося б ще залишитись, але митись по людськи теж треба, та й випрати одяг не завадило б. Тож почали ми збиратися до форту Рашків на відпочинок. Аж тут, майже по вечері, щось там зав'язалося з румуняками.

Спочатку, як завжди, відбувалася звичайна лінива фронтова перестрілка – комусь було чи то сумно, чи то нудьга заїла. Потім, швидше за все, по котромусь з румун таки влучили, бо одразу ж до перестрілки підключилися кулемети та міномети. Наші теж відповіли посиленням вогнем, а згодом приєдналася румунська й наша артилерія. Сидимо ми тихо-мирно, майже нікого не чіпаємо (ну, хіба що періодично пострілюємо в бік румунських шанців), а над нами літають важкі стрільна – бо підключилися САУ калібром 152 мм. Тим часом румуни переносять мінометний обстріл ближче до нас – до того вони більшою частиною орали поле перед шанцями. Ну, румуни вони й у Африці румуни, що з них візьмеш? Кухню одразу ж забрали геть, тож дехто залишився б голодним, якби друзі не поділилися пайкою. Якщо до цього ми теревенили зі своїми товаришами, які приїхали нам на заміну, про своє – показували їм де сидять румуни, які саме вони там сидять, що у них де є, – то тепер довелось частіше ховатися у траншейних нішах від ворожих мін.

Що таке траншейна ніша? Це щось типу бліндажу, зробленого літерою Г, де вхід до неї на короткій гілці, до того ж забраний завіскою з хмизу – так менше уламків попаде до самої ніши. Зверху вся ця конструкція перекрита бруствером у два-три накати і засипаного землею, шар якої кожен вимірював собі сам, вихідною крапкою

тут слугувала або власна лінь, або бажання певної безпеки. Від 82-х мм мін цього було достатньо. Втім, треба розповідати далі.

Шанці наші пролягали у черешневій посадці, тому ми черешню жерли відрами, нариваючи її у хвилини затишшя. Ось і тут у нас було кілька трилітрових бідонів смачної стиглої черешні. Їхати до Рашківа було далеко, тож нарвали її, аби не так нудно було в транспорті.

Так ось, чекаємо ми, коли нам подадуть «лімузіна» у вигляді трактора ЮМЗ з лафетом, а перестрілка не стихає. Стрільна гупають вже по всьому нашому кочієрському фронту. Міни падають все щільніше, тож бігати до протимінних ніш доводиться все частіше. Дехто вже й не виходить звідтіль, бо лінь щохвилини ховатися по новій. Взагалі, вони зробили те, що було найкращим в цій ситуації. А вже стемніло. Трактор наш, за даними розвідки, причаївся за горбом, аби його не побачили румуни та не накрили. Тож чекаємо і ми, розраховуючи на те, щоб в темряві проскочити за той самий горб до нашого трактору, або коли стрілянина вщухне. Проте, навпаки – до справи підключалися все нові гармати. Я й зараз не розумію – навіщо румуни почали гасити у чисте небо з «Шилок», проте це нагадало нечасті на той час салюти, тож внесло трохи естетики в видовище загальної картини фронту.

Гіри за те, щоби чекати та доганяти, нічого немає. Особливо – чекати. Нам це теж набридло. Трохи порадившись, ми вирішили проскочити прострілювану румунськими кулеметами та мінометами зону до гребня горба, аби дістатися до свого транспорту. Тим більш, що важкі гаубичні стрільна стали лягати все ближче до його місцезнаходження. Місцеві гвардійці, яким теж вже забракло терпіння, зголосилися бігти з нами.

Розрахунок був простий – зконцентрувавшись навпроти самого короткого шляху до трактора, ми мали пробігти десь метрів чотирьох, перш ніж досягти безпечного місця під прикриттям пагорба. Вже досить густа темрява мала нас замаскувати від румунських коректувальників вогню, а наші товариші, які залишались в шанцах, мали трохи відвернути увагу ворога, вдаривши з іншого боку позиції з особистої зброї, головним чином зосередивши вогонь по мінометних батареях, які було помітно по спалахах пострілів. Так ми й зробили. І лишень ворог переніс приціл, ми рвонули.

Не часто мені доводилося бігати так швидко, ще й з важким наплічником на спині та ще й з бідонем черешні в руках. Проте встиг не лише закинути рюкзак до лафету, але й сам застрибнув, аби не йти пішки. Сліпі кулі насвистували десь у метрі над бортом лафету. Тобто – ми вже були у повній безпеці, але треба було вали-ти звідтіль, доки румуни не обстріляли нас з мінометів. Швиденько провели перекличку. Відсталих, поранених, вбитих та дезертирів не виявилось, тож трактор повільно рушив до місця висадки – там ми мали пересісти до автобуса, який би вже й довів нас до місця дислокації.

Ті з наших, хто не потрапив на лафет, йшли поруч, трохи дотри-муючись вигляду колони по двоє. Гвардійці йшли по інший бік вже без всякого натяку на військовий марш. Скоріш це нагадувало че-реду, яка поспішає з пасовиська додому. Деякі з них, найпрудкіші, таки потрапили до нашого лафету. Оскільки він буж закиданий наплічниками, то в ньому можна було полежати на більш-менш м'якому. Але гвардійці цим не задоволювалися і поховали голови під торби. Тим більш, що десь над нами рвалися стрільна румунсь-ких «Шилок», посипаючи землю уламками.

Я лежав на спині, вдивляючись у нічне небо, де заради нашої зміни з позицій румунські «колеги» влаштували феєрверк. Червоні цяточ-ки трасерів закінчувалися невеликими розривами. Було доволі кра-сиво, як для аматорського військового мистецтва. Згадавши, що у мене в руках є черешня, я запропонував її тим, хто був поруч. Наші, теж лігши на спини, їли черешню і милувалися салютом і зірками. Гвардійці чомусь жертви черешню відмовилися і до самої точки пере-садки залишалися під наплічниками, дуже нагадуючи страусів. А ми їхали, їли стиглу солодку черешню, розмовляли про дівок, зброю, румун та можливість життя на планетних системах далеких зірок. І гуркіт канонади потроху віддалявся від нас.

Була тиха українська ніч...

ДИВНА ВІЙНА

Рідкобород Юрій Вікторович, «Хусейн». Ройовий УНСО. Народився 18 листопада 1961 р. в м. Хорол Полтавської області. З 1989 р. активний учасник УТС-УРП, з 1992 р. належний до лав УНСО. Очолював Хорольську районну організацію УНА-УНСО. Брав участь в

Придністровському конфлікті, за що нагороджений медаллю «Захисник Придністров'я». Освіта вища, сільськогосподарська.

Ми їхали з Рибниці в Дубосари в кузові вантажного автомобіля. Позаду було кілька нудних тижнів караульної служби по охороні мосту через річку Дністер (на той час єдиний шлях який з'єднував Південну Європу з Україною). Нас було п'ятеро я – «Хусейн», «Гарік» (Ю. Гарькавенко), «Барбі» (А. Тарабрін), та ще «Поручник» (С. Коломієць) і Дмитро Корчинський, які приїхали до Рибниці в справах. Наш термін перебування в Придністров'ї закінчувався, потрібно було повертатися додому, тому ми просили Корчинського, щоб нас направили на «передову», дуже хотілося особисто взяти участь у бойових діях.

Надвечір ми приїхали в селище Дзержинське під Дубосарами, десь через пів години рушили в напрямку села Кошниця де молдавський ОПОН утримував плацдарм. Виїхали на досить круту гору і помчали по трасі Рибниця – Тираспіль. Проїхавши з кілометр – зупинилися. Попереду виднівся розстріляний молдавським БТРом автобус ЛАЗ, на якому добиралися на позиції козаки. «Поручник» наказав покинути машину і ми вирушили далі пішки, з інтервалом метрів вісім – десять один від одного. Спочатку йшли понад шляхом захищеним дорожнім насипом, а далі звернули в поле в напрямку невеликого гаю, який виднівся на віддалі метрів триста від дороги. На полі стояв автомобіль «КАМАЗ» на кузові якого було змонтовано досить чудернацьку установку зварену з металевих швелерів. «Поручник» нам пояснив що це місцеві народні умільці виготовили так звану «катюшу» за допомогою якої обстрілювали

позиції молдаван протиградовими ракетами типу «Алазань». Шкоди противникові вони завдавали мінімальної і слугували швидше для моральної підтримки. Зайшовши в гай, ми натрапили на покинутий піонерський табір, який мав досить моторошний вигляд наче в якомусь фільмі про війну. На позиціях, які від нас були на віддалі близько кілометра, розпочався бій і кулі зі свистом рикошетили об дерева гаю. Ми вийшли до ріденської лісосмуги і перебіжками від дерева до дерева рушили в напрямку дороги за насипом якої по нашим розрахункам мали знаходитися шанці, які утримували збройні формування Придністров'я та наші стрільці. Праворуч від лісосмуги простиралося голе поле а праворуч виноградник. «Поручник» попередив, щоб ми пильнували виноградник, бо туди досить часто пробиралися молдавські ОПОНівці і робили засідки. *На душі був неприємний холодок через те, що зі зброї у нас був лише один АК-74 у «Поручника», отже в разі нападу відбиватися довелось б хіба що грудками сухої землі.* Останні метрів сто довелось повзти попластунськи. Ось і довгоочікувана дорога. Перед дорогою був викопаний неглибокий одиночний шанець для стрільби лежачи, а за дорогою височіла здоровенна барикада складена з будівельних бетонних блоків, на вершині якої майорів румунський прапор і більше нікого. Виявляється, ми надто далеко зайшли на південь і проминули лінію фронту, довелось перебіжками повертатися в напрямку Дубосар, бо в цей час почалася інтенсивна перестрілка із стрілецької зброї. Нарешті на нашому шляху почали зустрічатися хоч якісь нятяки на фортифікаційні роботи. Це була канавка глибиною пів метра і шириною в штик лопати, коли раптом вдарили міномети, то я зміг втиснутися в неї лише боком. І ось нарешті наші позиції, вони до речі дуже різуче відрізнялися від шанців, які будували козаки та придністровські гвардійці. Там шанці були глибиною заледве один метр, наші ж були повнопрофільними окопами, які могли витримати навіть інтенсивний артилерійський обстріл.

Зустрічаємо знайомих, знайомимося з тими, кого ще не знаємо, отримуємо зброю. Мені не вистачило автомата, обіцяють привезти наступного дня, радять до завтра позичити в козаків, в яких за декілька місяців боїв виник деякий надлишок зброї. Йду до козаків, підхожу до натовпу досить строкато вдягнених людей, по ним

можна вивчати історію військових одностроїв, хто у гімнастерках часів Другої світової, хто в синіх шарадах з червоними лампасами. В одного на кашкеті тризуб з китицями червоної калини, на грудях радянський значок «Гвардія», а на пряжці ременя двохголовий російський орел. Прошу позичити до завтра автомат. Мені видають АКС-74У, зброя придатна лише для бандитських розбірок, та для пострілів з-за рогу, але, як кажуть – вибирати не доводиться. Набоїв – обмаль, лише один магазин, в решти по 2 – 3. Це на небагато хвилин інтенсивного бою. Займаємо позиції, наближається ніч. Мене і «Барбі» просять перейти трохи праворуч до шанців козаків, бо там не вистачає стрільців. Переходимо в досить неглибокий окоп, в ньому увесь час доводилося сидіти, а стріляти – з коліна. Перестрілка спалахнула раптово, хтось вистрілив, з того боку відповіли і пішло, як снігова лавина, з молдавського боку вдарили міномети, явище не досить приємне – спочатку чуєш далекий глухий постріл вишибного заряду, свист міни, за цей час увесь скручуєшся в один клубок, час здається зупинився і як полегшення – вибух, пронесло. Мінометний обстріл посилюється, а відповісти – нічим, артилерії і мінометів у нас немає. Раптом чую знайомий до болю свист, я строкову службу проходив у танкових військах на посаді інструктора по водінню середніх танків, їздити доводилося мало не щодня, тож роботу двигуна танка Т-64 я переплутати не міг ні з чим. Так як у румунів танків не було зовсім на тому плацдармі, то це означало лише одне – нам йде допомога. *Десь о третій годині ночі на наші позиції підійшов танковий полк з Дубосар. Виявилось, що чимало солдатів до 14-ї російської армії набирали з місцевої молоді, більшість офіцерів вважали Придністров'я своєю другою батьківщиною, а кому буде до вподоби, коли на вулицях його рідного міста рвуться міни та снаряди. Тож увесь полк попри заборону командира полку та замполіта, які увесь склад полку оголосили «ізмінниками родіни», залишив казарми і вирушив нам на допомогу.* Ми підбігли до танка, який зупинився неподалік нашого окопу. Відкрився командирський люк башти, висунувся командир танку і запитав куди стріляти. Ми вказали на будівлю складу хімічних добрив, який знаходився на другому кінці саду, звідти постійно дошкуляли снайпери. Після трьох пострілів потужної 125 мм гармати, запанувала мертва тиша,

налякані молдавани припинили стрілянину до самого ранку. Ми з Барбі, так як були на позиції, яку утримували козаки почали шукати місце для ночівлі. Зайшли в один бліндаж, присвітили сірниками, бліндаж являв собою яму глибиною метр, перекритий брусками товщиною 50х50 мм, на брусках лежала вовняна ковдра та насипано 5 см шар ґрунту. В кутку лежала купа сіна, на якому ми і вместилися спати, за годину в бліндаж набилися солдати 14-ї армії, причому їхній командир, молодий лейтенант, розштовхавши солдатів, влігся біля нас. Вранці ми прокинулися від галасу, лейтенант вишикував солдатів і розпікав їх на всі заставки, *виявляється, вночі хтось поцупив кулемет, який солдати покинули без нагляду на бруствері окопу.* Ми вилізли з бліндажа і рушили до шанців, які утримували стрільці УНСО. Там вже був киянин здається «Стрелець», який був командиром нашого підрозділу, він приніс мені АК-74 і *я ще цілий день тягав АК-74У, який козаки брати не хотіли, і його господаря знайшов лише надвечір.*

Другого дня «Стрелець» мене потяг з собою в Дубосари. Нам конче потрібен був вантажний автомобіль і міська влада обіцяла нам в цьому допомогти. Вирушили ми своєю ходою. Дісталися міської ради. Сама процедура на дозвіл була досить простою ми залишили в заклад військовий квиток «Стрільця» і отримали заповітний папірець на отримання автівки ГАЗ-53. Проте все виявилось не так просто, начальник автопарку вантажівки нам не давав, в заміні пропонував новеньку «Волгу» з ліхтарем таксі, довелося забирати її силоміць, благо зброї в начальника автопарку не було, а ми вдвох могли витримати кількогодинний бій, бо «Гарік», випроводжаючи мене, запхав мені в «розгрузку» не менше тисячі набойів, і я всю дорогу його лаяв на всі заставки. Поверталися ми переможцями, в нас був власний вантажний автомобіль.

Цікава штука війна. Спочатку вклоняєшся кожній кулі, кожному пострілу, а потім швидко до всього звикаєш і йдеш на повний зріст між рядами дерев саду, який розділяє наші і молдовські позиції. Але ця звичка штука згубна, через цю звичку можна прогавити постріл снайпера, або досить влучного стрільця. Тому доводилося не звертати уваги на глузування козаків, які, нехтуючи безпекою, ходили по позиціях на повний зріст і розплачувалися за

це власною кров'ю. Серед козаків, як місцевих так і приїжджих було найбільше втрат, рахунок вівся на десятки загиблих. Низькою в них була і дисципліна, якась суцільна «отаманщина», деколи траплялися досить кумедні випадки.

Одного разу після чергування ми з «Гаріком» зайшли в штаб до місцевих козаків, там була гучна пиятика, запросили і нас до столу випити по чарці. Щоб не ображати господарів ми сіли до столу. Раптом двері розчинилися і до кімнати зайшли троє козаків, які конвоювали цигана, молодого досить зухвалого хлопчину. Вся компанія приєдналася до нашого застілля. Випили по чарці розговорилися, виявилось, що циган теж козак і воював у їхньому підрозділі. Проте кров брала своє, так як коней поблизу не було, то циган викрав УАЗ їхнього комбата. Комбату це не сподобалося, тож він вирішив позбутися проблемного бійця і відправив його в штаб. Мало по малу в нас зав'язалися досить приятні стосунки, тож горілка швидко скінчилася, а всім дуже хотілося «продовження бенкету», але грошей ні в кого не було, тож циган визвався знайти спиртне. Він кудись зник і повернувся десь за годину з трьохлітровою банкою самогону. Пиятика продовжилася. Коли все було випито, козаки почали прощатися, сказали що їм вже час їхати. Циган зміряв їх хитрим глузливим поглядом і запитав: *«А на чому, ви збираєтеся їхати?»* *«Як на чому? На КАМАЗі.»* *(Козаки привезли цигана на автомобілі «КАМАЗ»)* *«А що ж ви пили?»*, запитав циган. *Виявляється, циган придністровським гвардійцям за трьохлітрову банку самогону проміняв «КАМАЗ», який належав козачому батальйону. Пізніше козаки отримали назад свій «КАМАЗ» за декілька десятків автоматів АК-74.*

Взагалі на тій війні у мене виникало багато запитань. Бойові дії велися на окремих ділянках, від'їдеш від лінії фронту кілька кілометрів і можна вільно перебратися через Дністер у Молдову і до тебе немає нікому діла, йди хоч до Кишенева. Складалося враження, що ця війна комусь потрібна такою, якою вона є. Ми пропонували придністровському керівництву щоб нам дали дозвіл і ми мобільною диверсійною групою пройшлися б рейдом по запіллю ворога, розгромити декілька райвідділів поліції і, захопивши транспорт, несподівано з боєм прорватися через міст в Рибницю. Або

випадок з переходом на бік військ Придністров'я танкового полку. Можна було б, посадивши на броню піхоту, раптовим ударом ліквідувати Кошницький плацдарм, який утримував молдовський ОПОН, але цього логічного рішення ніхто не підтримав, замість того танки з інтервалом один кілометр були розкидані по всьому автошляху від Дубосар і аж до самого Григоріополя. *Дивна була ця війна, проте Придністров'я - вистояло та і ми отримали те, що для нас було досить важливим – бойовий досвід.*

РЯДКИ З ЩОДЕННИКА СТРІЛЬЦЯ

Дубіневич Юрій Анатолієвич, «Лисий». Стрілець УНСО. 8 січня 1973 року народження, м. Полтава. З 1991 р. в лавах УНСО. Брав участь в багатьох акціях Організації на початку її діяльності. Учасник боїв в Придністров'ї на боці ПМР. Нагороджений медаллю «Захисник

Придністров'я». Митець. Релігійна людина.

24 червня 1992 р.

В трьох («Франц», Пальчик і я) ми виїхали на автобусі з Полтави до Києва, були там вже десь о 14 годині. Прибули на пров. Музейний, 8 до штабу УНСО. Отримали гроші на проїзд та настанови. Ввечері сіли на одеський потяг.

25 червня

Вранці встали в містечку Кодима, звідкіля на автобусі доїхали до кордону ПМР, потім пішки, лісосмугами, перетнувши кордон, прибули в селище Рашків, де в приміщенні старої школи знаходився наш «форт» із залогою близько тридцяти бійців УНСО.

від 28 червня й далі...

В Рашкові пробули відносно не довго. Видавши автомати, жилети, магазини до АК та боеприпаси в місцевому відділенні міліції, багатьох з нас вивезли на позиції (с. Кочієри). Там від зміни, що відїздила, отримали ще по магазину з патронами та по дві РГД-5.

Вдень було спокійно, а під вечір почалася перестрілка. Але так як командири забули розділити години варті, в шанцях я проспав до ранку, потім хлопці розповідали, яка «скажена» була ніч, як міномети били і т.д. і т.п.

Другу ніч я не спав, вартував з 22.00 до 2.00. Настрілявся. Стріляв мало не на відголосок, бо через амбразуру майже нічого не видно було. Обстріл скінчився десь близько 5 години ранку.

Стріляють вони (румуни, молдавани, мамалижники, прикендели) не тільки з автоматів, а й з мінометів, гранатометів, танків...

Подальші дні проходили не так жваво як перші, призвичаївся трохи, адаптувався. Вся залага була поділена на дві чоти або чотири рої. В нашому були – «Філін», «Рівний», «Чорний», «Лисий» (я), командував роєм «Штефан».

Вдень ми поглиблювали шанці, поліпшували свої ячейки, по черзі спали в бліндажах. А з вечора до ранку стріляли. Обстріл починався десь з 5-ї вечора. І таки досить цікаво починався. П'яний ополченець, з рибницьких, підходить до РПК: «Е! мамалижники я вас в рот і...ав!» – і давай «тра-та-та-та»... і тут починається...

Мамалижники перестрілку починали з артобстрілу. От сидиш собі в шанці, коли фїїіуууууу, раз, і заліг в траншеї, коли десь позаду бу-бууух! Хух – пронесло, і знову – фїїіууу... «Франц» ось так під мінометним обстрілом пішов справити «потребу» і тільки встиг присісти, коли над головою просвистів уламок снаряду.

Вночі часто доводилось стріляти по снайперам – котрих помічали по зеленим вогникам, вони іноді сиділи на деревах.

Серед своїх були «підлянки» такий собі «Штефан» – завжди доносив хорунжому «Туру» на своїх стрільців за всілякі дрібні провини, які й сам міг спровокувати. Через що було вигнано з позицій «Рівного» і ледь його не застрелено.

Був серед нас і приколіст «Кремінь» – одного разу отримав 12 буків, за те що заснув на посту, а хорунжий йому на ноги наступив, коли перевіряв. Цей «Кремінь» не міг спокійно дихати, якщо за ніч не випустить кілька ріжків патронів, ми його «стрілковим наркоманом» назвали. Коли в останні два дні перебування на позиціях оголосили перемир'я, приїхала якась група спостерігачів з ООН чи миротворчої комісії, в нього забрали всі патрони, щоб той не стріляв.

Якось, ще до того як «Рівного» вигнали, виклянув я в «Штефана» постріляти з гранатомета. Як і домовились – розбудив він мене до початку моєї варті, зарядили гранатомет з додатковим зарядом, вдяг навушники, виліз на насип, і тут дивлюся – десь за кілька десятків метрів під посадкою – спалахи, та кілька куль в землю біля ніг... Кажу «Штефану» – та давай наказ! – Вогонь! Бууух! Полетіло через посадку до румунів... Ох як сподобалось.

Взагалі треба сказати, що дякуючи тому що в нас, на відміну від ополченців, панувала дисципліна втрат не було. В ополченців ставалось. То нап'ються та на насип повилазять, або зберуться пиячити купою в шанцях, та потрапить туди снаряд... В нас пияцтво каралось... хіба що Петрович заварював такого чифіру, що від нього очі на лоб лізли... а він: «Да так себе, чаёчек»...

Одного разу трапилось таке. Невідомо хто викрав в рибницьких ополченців РПК (подібне траплялося не рідко). Вони подумали на нас, УНСО-вців... А наступного дня на позиції приїхали місцеві мешканці, в більшості жінки. Привезли нам смачної домашньої страви, цигарок... все прохали, щоб не залишали їх румунам, налякані були... Привезли вони ще два бідони вина. Нам пити не можна, а рибницькі понажиралися, як свині. Тим часом хорунжий та ще декілька чоловік пішли у розвідку по посадці. Нас лишилося мало. Коли настав вечір та стемніло, ополченці підняли скандал за РПК, прибігли до нас з автоматами, погрожували перестріляти (п'янючі), та забрати нашу машину (хлопці відремонтували якусь старезну бортову вантажівку). «Хімік» тоді наказав подвоїти варту (я з «Францем» до 2-ї ночі стояв), а також посадив навпроти машини «Графа» з «Осою» (система гранатомету – ред.). Поки наші повернулися з розвідки, ополченців таки вдалося втихомирити.

На наступний день «Франц» розповів, що «Тур» дав наказ кільком стрільцям пройти по посадці і вдарити по рибницьким з «Ос», щоб помститися за їх кіпіш. «Франц» мав бути в групі прикриття, але хорунжого відмовили від цієї акції. Та й добре, бо їм потім відступати по замінованому полю було б погано...

Останні пару днів було об'явлено перемир'я. Групи з миротворчої комісії забирали з позицій, гранатомети та міномети. Вночі вже ніхто не стріляв, молдовани пускали час від часу освітлювальні ракети.

В передостанній день я був з «Філіном» на варті. Вилізли з траншеї і сиділи під деревом. Місяць все гарно освітлював. Підійшов «Боцман» і ми втрьох розповідали всілякі цікаві історії. В траві повзали світлячки. І тиша навколо... Якось і незвично було.

11 липня, п'ятниця.

Виїздили з позицій. Їхали на старій вантажівці, за бортом підіймалася курява та стелилася по дорозі. Одрозу нам з «Францем» чогось згадалася пісня «Кому вниз» і ми тихенько заспівали:

«полем шлях курить, вітер дерево хилить...»

По дорозі біля тракторної бригади підїхала група журналістів – з «Останкіно», ще якісь японці та німці зі «Шпігель». Щось знімали, питали.

Невдовзі ми були в Рашкові, зброю, до якої вже так звикли, бо їли й спали з нею, здали...

Я, «Франц», «Чайка», «Інквізитор», «Граф» та «Штефан» вирушили додому, до кордону підвезли на машині. Далі йшли то лісом то селом. По дорозі, на території України, наздогнали нас СБУшники озброєні «сучками»: – «Не двигатся! Руки за голову! Где ещё четверо?» – обшукували вони мене та «Франца». А ми плели їм якісь нісєтницї. Невдовзі неподалік у траві знайшли й інших. Відвезли на якесь КПП, протримали кілька годин стоячи біля стїни, та по черзі допитували. Розповідали їм про якусь «бабусю Франца» у якої гостювали. Потім вони повезли нас в Кодимське РОВД. Ось так ми і потрапили до Кодими. Міліціанти на диво ставились до нас дуже гарно, приносили нам цигарки, хлїб, навіть копчену рибу одного разу принесли (мабуть багато родичів в ПМР мали, й все розумїли). Дозволяли палити. Щоправда коли нас заводили до камери її «мешканці» на нас дивились круглими очима. Потім вони розповіли, що їх міліціанти налякали молдавськими диверсантами, якими ми начебто були... Так пожартували. Стало ще смїшніше, коли в камеру завели ще 5 наших.

Протримали близько трьох дїб, мене відпустили під вечір, саме приїхало одеське телебачення брали інтерв'ю, щось питали.

Всю ніч тинявся по перону залїзничного вокзалу. Натрапив на якогось солдата, виявилось, що з 14-ї армії, додому їхав у Росію. Теж під Кочїєрами був. Випили з ним горїлки...

14-го липня вдень випустили «Франца» та «Штефана». Сїли ввечерї на потяг і поїхали до Києва... На цьому мої придністровські пригоди закінчилися.

ПРОГУЛЯНКА ПО САДУ ВІЙНИ

Анатолій (Василь) Кучеренко, «Бейзель». 1972 року народження, член УТС з 1988 року, у 1989 – 1990 рр. очолював Херсонську організацію Спільки Незалежної Української Молоді (СНУМ), з 1990 по 1993 р. технічний працівник прес-центру

Української Національної Асамблеї (УНА-УНСО), перебував в зоні бойових дій в Придністров'ї. Разом з Георгієм Гонгадзе в 1993 р. працював над фільмом "Тіні війни", що присвячений війні в Абхазії. Православний християнин.

Навесні 1992 року в Придністров'ї потроху розпалювалася війна, і влітку я зрозумів, що треба з тим щось робити, бо життя неухильно минає і все не туди. Безумовно, організація тоді активно розкручувала тему війни в Придністров'ї. Кілька гучних акцій, що відбулися в Києві, запам'яталися мені симпатичними маршами УНСО по Хрещатику, як наслідок – преса підхопила цю тему, почала проявляти інтерес опозиція, та з великим запізненням прокинулась влада. До моменту введення підрозділів УНСО в Придністров'я ніхто до пуття не розумів, що там відбувається, хоча навесні 92-го конфлікт вже перейшов у фазу бойових дій.

Шансів потрапити у Тирасполь у мене як працівника штабу, було небагато, але я знайшов гарний привід відлучитися з Києва – на традиційні збори прихильників націоналізму в Херсоні. Всі активісти, що підтягнулися на ці збори, були проінструктовані про порядок зарахування на «курорт» (так жартома ми називали війну), а також перевірені на предмет вживання алкоголю та наркотиків, домовилися про час та місце збору на вокзалі.

Наш невеликий загін складався з шістьох бойовиків та мав назву «бойова група «Таври»». Надалі окремі бойовики цієї групи брали участь в оперативній роботі на території Придністров'я та України. Цікаво що з Одеси, куди ми потрапили зранку наступного дня, до Тирасполя їздила дуже комфортабельна електричка – то

була електричка на війну. Ми розподілились у ній по кілька чоловік на вагон та підтримували між парами візуальний контакт і таким чином доїхали до самого Тирасполя.

Тирасполь – чудове місто, комфортне й охайне. Приємно дивували гарні дівчата, зовні не схожі на молдаванок. З вокзалу ми пішки дісталися до готелю «Бусол», де, як мені було відомо, розташований штаб УНА-УНСО в Тирасполі. Штабник, а на той час головою штабу був Олег Вітович, дуже здивувався нашому приїзду, бо насправді нас ніхто не чекав. Звичайно, бо ми приїхали з моєї ініціативи. Після переговорів по телефону зі штабом у Києві Олег повідомив нам, що ми цілком можемо розраховувати на місце в шанцях, смертний бій з 22:00 до 01:00 та харчування три рази на день. Таким чином, ми були зараховані на війну та поповнили загони УНСО ПМР.

На той момент у штабі відбувалося щось незрозуміле, стрільці львівської команди УНСО посиділи вже в шанцях та постріляли в порожнечу. Порожнеча відповіла агресивно – стрільці почали дискувати щодо наказів керівництва, критикувати офіцерів. Наші хлопці намагалися порозумітися з львів'янами та трохи їх навіть утамували, втім з Києва вже вирушила психотерапевтична група спеціального призначення. Ці «прихотерапевти» займалися переважно проведенням переговорів, користуючись «беззаперечними аргументами». Через ці силові аргументи вони майже завжди досягали успіху.

На перший погляд не було схоже, що місто перебуває на воєнному стані. Лише перманентні поховання та Радіо Придністров'я нагадували, що в місті або поряд йде війна. Кожен з цих факторів міг знести дах цивільній людині... Ввечері ми в номерах слухали Радіо Придністров'я та спілкувалися з одеситами, які щойно прибули із шанців. Одесити в камуфляжах викликали повагу. Зранку до нас приєднався ще один підрозділ УНСО, та разом з Олегом Вітовичем ми пішли до штабу Чорноморського козачого війська, де вже стояв автобус, який і повіз нас у Дубоссари – там стояв загін УНСО чисельністю в кілька десятків чоловік. Керував ним офіцер на псевдо, здається, «Студент».

Придністров'я – країна гаїв та виноградників, тому по дорозі на війну ми мали можливість уважніше оглянути їх, так само й шанці

вздовж дороги, блокпости. Автобус проїхав кілька невеликих поселень та опинився на так званому Кошницькому плацдармі – полі, що хаотично було все вздовж і впоперек порите дрібними ровами. У не дуже глибоких шанцях сиділи брудні від землі козаки, вони були схожі швидше на землекопів, ніж на воїнів. Кілька козаків, що їхали з нами, пояснили, що це і є фронт, але стріляють тут не постійно, а за розкладом. Також нам повідомили приблизний розклад війни: з 22-ї до 1.30 ночі, а також зранку з 8-ї до 10-ї, інколи перестрілки відбуваються вдень, до і після обіду, залежно від політичної ситуації: чим вона гірша, чим складніші перемовини, тим запекліша стрілянина та інтенсивніша війна.

За кілька хвилин автобус потрапив у Дубосари – маленьке місто на березі Дністра з яскравою історією спротиву румунам. Після того як ми залишили автобус, я пішов у міськраду домовлятися про харчування та знайомитись. Вдалося поговорити із заступником голови міськради, відвідати прес-центр, де майже постійно чергував журналіст, попрацювати на машинці. Я зателефонував до штабу та відправив факс. Мені дали три дні, аби набратися воєнних вражень та повернутися у Київ.

Наш невеликий загін, що розташувався в готелі навпроти міськради, складався з десятка УНСО-вців із Києва, Черкас, Одеси та Донецька. У цьому ж готелі, на другому поверсі, також розташувались козаки. У приміщенні готелю була і їдальня, де їжа була краща, ніж у ресторані, і годували тут воістину як на забій. На першому поверсі жили УНСО-вці, вони зайняли кілька номерів готелю. Вікна в номерах позакривали вертикально поставленими ліжками, спали на підлозі. Коридорні вікна виходили на бік Дністра, тому їх забили дошками, аби неможливо було прицільно влучити в людину. Ми пересувалися по коридорі швидко, відчуваючи що саме це місце найменш надійне.

У місті було тихо та сонячно, місцеві мешканці ходили у своїх справах, на роботу та з роботи, ніби нічого й не сталося, але іноді вночі в їхні вікна залітали ракети, і зранку починалися пишні поховання. Дуже популярними серед мешканців були історії про полонених, порізаних молдавським спецназом на пилорамі. Пригадую навіть фотографії, які нібито свідчили про ці звірства. Хоча може

бути, що це були прийоми військової пропаганди. На війні складно відрізнити правду від брехні.

Всією херсонською командою ми одразу вирушили в найближчий гастроном за томатним соком та свіжим хлібом. Потім, наївшись хліба, грілися на сонці, розважались фізичними вправами, спілкувалися з козаками та УНСО-вцями, які щойно повернулися з бойових позицій. Пригадую, що я розглядав цих бойовиків з якимось глибоким тремтінням у глибині душі і щиро заздри їм, як героям.

Ввечері у козаків було так зване «коло» (нарада), куди запросили також нас. Це виглядало безглуздо, тому що УНСО-вці не могли виступати та лише слухали, бо наказів відкривати рота зі штабу не надходило. Лише в УНСО було єдине політичне та військове керівництво, і ніхто з них не посмів порушувати дисципліну під загрозою повернутися до Києва або отримати бучків (фізичне покарання, що практикувалося в УНСО). Козаки радилися, що робити, сварилися через відсутність плану воєнних дій, нестачу стволів та боезапасу і врешті, так нічого й не вирішивши, розійшлися по номерах. Незабаром ми почули голосні пісні з другого поверху, що супроводжували церемоніальний танок. Після своїх хороводів козаки нарешті притихли.

Близько 22-ї години почалася перестрілка. Трасери на горизонті та вибухи десь далеко, заграва та гул під небом. Такі картинки я багато разів бачив у советських фільмах про війну. Було зрозуміло, що стріляють на Кошницькому плацдармі та на греблі десь поряд з містом. Таким чином, романтики для молодих хлопців було вдосталь. Із вікон номера готелю ми мовчки вдивлялися в палаючий горизонт. Жаху ні в кого не було, лише цікавість. Близько другої ночі сальва поступово затихла – це воїни відправилися відпочивати.

Вночі мене розбудили, видали автомат та наказали чатувати біля входу до готелю. Зі мною став на чати УНСОвець, що вже встиг посидіти в окопах. Він розважав мене місцевими анекдотами, розмовляли ми не дуже голосно, але впевнено, бо сам пост був в середині будівлі. Під веселу музику невеликого старого касетника ми танцювали популярний тоді брейк-данс з автоматом Калашникова, роздивлялися гранату, що нам також видали козаки, весело

провели час, намагаючись підбадьорювати один одного. Вважаю, що у випадку нападу на готель ми протрималися б хвилин п'ять, а може й менше. Втім, завданням чатових було лише здійняти шум – кинути гранату та пальнути з автомата. Ніч минула без пригод.

Зранку наш підрозділ пошикували, зробили перекличку. Ще була пробіжка містом. Далі херсонську команду УНСО чекали «втрати». Ще ввечері, під заграву на горизонті, один молодий УНСовець заходився молитися, перестав спілкуватися з друзями, а вже зранку почав виявляти ознаки невмотивованої агресивності, а також говорив дурниці, пригадував, що в Херсонській області в нього картопля недосапана на городі, та ще треба їхати на хрестини. Мабуть, справжньою причиною такої поведінки хлопця стали жарти «Доктора» про буцімто планування майбутньої розвідки на той бік Дністра «за стволами». «Доктор» і «Сем» були майстрами на такі злобні жарти. Про проблему зі стрільцем я повідомив старшому офіцеру, і після коротких консультацій зі штабом надійшов наказ, аби я вивіз хлопця в Тирасполь наступного ж ранку.

Я глибоко сумував, бо це був мій останній день на війні, втім, я завжди виконував накази керівництва, тож зранку з «пораним» стрільцем сів у мікроавтобус. Хлопець то намагався образити, то, навпаки, висловлював до мене повагу, а я лише мовчки сидів в автобусі. Говорити з ним вважав безглуздом.

У Тирасполі я залишив цього хлопця біля готелю, наказавши йому рухатися в бік вокзалу, – насправді він мені дуже набрид (подальша його доля мені невідома), а сам зайшов до штабу відмітитись і лише потім без ентузіазму поплівся на електричку.

P.S. Згодом я зустрів хлопців з херсонської організації УНСО у Києві на штабному навчанні та разом з ними стрибав через паркан Києво-Печерської лаври при її штурмі (протягом акції я не помітив їхньої особливої активності). Слід таки визнати, що хлопці були ще недостатньо «натаскані».

Влітку 1993 року «Доктор» та «Кум» були заарештовані та засуджені за навмисне вбивство в Тирасполі. Напевно, вони вже відбули свій термін. «Сем», мабуть, повернувся на батьківщину ще в 1992 році. Мій друг та однокласник «Сім» у 92-му потрапив

у лікарню з виразкою шлунка. Після видужання та повернення до Херсона він був затриманий з пакунком із вибухонебезпечними матеріалами, визнаний винним та засуджений. На суді йому намагалися інкримінувати нову статтю Кримінального кодексу «участь у незаконних парамілітарних формуваннях», але докази були відсутні, окрім того, майже всі свідки чомусь на суд не з'явилися. «Сім» вийшов на волю після довгого та важкого попереднього ув'язнення, під час якого, на жаль, поведився як жертва. Напевно, що у брудних камерах СІЗО системі вдалося його зламати. Подальша ж доля автора цієї статті, стрільця УНСО «Бейзея» історичного та загальнокультурного інтересу не становить.

КОЖЕН СВІЙ (ЗАПІТНІЛІ ОКУЛЯРИ)

С. Іжевський. Нажаль детальної інформації про автора на даний час немає. Друкується за: Плече до плеча. – Київ, 2006 – 09. – С. 8 – 10.

Я біжу зигзагами. Як теща в анекдоті. Та мені не до жартів, мої 120 кг (разом з бронезилетом) суттєво скорочують шанси добігти живим і здоровим до схованки. Соратники по зброї обігнали мене, і я, мимоволі будучи ар'єргардом відступаючого загону, буквально шкірою відчуваю невмолиме, як смерть, наближення нашого переслідувача – БТРа молдавської армії. Ще добре, що їх кулеметник взяв занадто високий приціл, і я біжу у “мертвому просторі”. Однак, якщо я не додам ходи, через хвилину БТР наздожене мене і тільки мокре місце залишиться: докладаю надлюдського зусилля, добігаю до вцілілого будинку і, криючись за його рогом, перше що роблю – суто інстинктивно – протираю пальцями запітнілі до непрозорості скельця окулярів. Нагнувшись, обережно визирую, – БТР сповільнив рух, робить якісь ривки, а потім і взагалі дає задній хід: по ньому “працює”, прикриваючи нас, рідний гвардійський ДШК. Еге, нерви в механіка-водія, як і в їх кулеметника. ***Хоча що хотіли від насильно мобілізованих резервістів?***

Що це за дивні звуки? Вони десь поруч і перекривають гвалт бою. Чорт забирай! Це ж моє власне дихання. Легені свистять, виють і хрипко м'явкають, мов кішка, якій раптово прищемили хвоста. Ще раз обережно визирую – проходом між руїнами, котрі зовсім недавно були тихою вулицею втопленого в садах міста, вітер жене пилюку і дим, але супротивника, здається, поблизу не видно. Моїх товаришів теж... Наш ДШК замовк – настільки ж несподівано, наскільки 2 хвилини тому “взяв слово”. Мене охоплює тремтливе почуття неспокою, самотності і безпорадності. А тим часом, рішення треба приймати не гаючи – зволікання смерті подібне. Шукати захисту в нашого кулеметника небезпечно й не розумно – він свою справу зробив, а в теперішній ситуації йому легше за офірувати моєю персоною, ніж демаскувати своє кулеметне гніздо, підходи до якого до того ж заміновані. ***Стирчати на місці нестерпно, та й не менш небезпечно.***

Ну, була – не була. Господи помилуй! Втягнувши голову в плечі, нагнувшись і ускромивши в собі бажання забігти в під'їзд і, виламавши двері, схватись в якійсь квартирі, громіздкою риссю мчу в тому напрямку, де зникли мої друзі. Будинок, від стіни якого я з таким трепетом відліпився, останній в розваленому кварталі новобудов, і тепер я біжу попри низенькі околичні будиночки із чорніючими вибитими вікнами. Звертаю у вузенький провулок і пірнаю в густу зелень саду. Та радіти завчасно – це, здається, Парканський сад, який, за даними нашої розвідки, напередодні був начинений десантом молдавської поліції. “Господи спаси! Господи не дай мене в трату!” – скачуть у голові колись почуті слова. Якщо зараз налечу на них – значить живу останні секунди, і мою імпровізовану молитву можна вважати відхідною: поліцаї не резервісти, жартів не розуміють...

Несподівано, мій загострений до межі слух вловлює попереду тихий, але різкий металічний звук, і я, знаючи що слідує за цим, кидаюся на землю і кричу, вкладаючи всю душу:

– Не стріляй! Свої! Лікар я! Медицина!

Секунду-другу мене розглядають невидимі з-за листя люди, потім командують: “Не репетуй! Давай сюди, вперед!”. Зриваю окуляри (зрадливі скельця знов запітніли) і з відчайдушно тріпочучим серцем випростовуюсь. Пострілу не було... Роблю крок, другий, третій, знов таки інстинктивно горячково протираючи пальцями скельця. Перш ніж встигаю їх надіти, чую знайомий іронічний, з характерним акцентом, шепіт:

— Тю, та це ж справді дохтур!

Тут я наосліп спотикаюсь і на “п'ятій точці” з'їжджаю по траві і глині на дно невеликого рівчака. Чуються приглушені жартики і лайка. Надіваю окуляри і роздивляюся. Свої! Бігме, свої! Пізнаю старих знайомих: козачого сотника «Кандибу» і добровольця «Ореста», величезного бороданя зі Станіслава: з ним ще декілька козаків і гвардійців – всього чоловік з 15, все що залишилось від наступаючої групи, відрізаної від основних сил несподіваним і сильним контрударом молдавської поліції. Противник і тепер десь поблизу і, можливо, прочісує сад. Та це не може зараз применшити мою радість. Закінчився цей надприродний, поза простором і часом – але в тузі і молитві – одинокий біг, я знову зі своїми! Ось вони, мої бойові друзі,

стискаючи в руках зброю, зайняли кругову оборону. Я вдивляюся в звернуті до мене, змарнілі, неголені обличчя, дикий і грізний вираз яких, пом'якшений в цю хвилину в кого співчуттям, в кого товариськими кпинами. А як передати почуття, що виповнюють мені душу? Сильніше за поета не скажеш:

*Коли — науку всіх наук
В бою пізнаєш бій,
Уявши все: як цінний друг,
Як цінний кожен свій.*

Скельця окулярів знову запітнілі, та цього разу я не поспішаю зняти їх: вони приховують сльозливу вологу очей. Як всі злі люди, я трохи сентиментальний.

СЕРЕД ТИХ, ХТО ГОТОВИЙ НА ЧИН

Мазур Ігор Петрович, «Гай», «Тополя». Народився 18 березня 1973 р. в с. Пироговіці Хмельницького району Хмельницької області. В лавах УНА-УНСО з 1992 року. Член Управи Ставропігійного Братства ім. Ярослава Мудрого. З 2010 р. Голова футбольного фан-клубу

«Україна». Брав участь в місіях УНСО в Придністров'ї та на Кавказі. В 2002 р. був засуджений і відбув 3 роки ув'язнення за участь у бійці з міліцією під Адміністрацією Президента в ході акції «Україна без Кучми» 9 березня 2001 року. За освітою: історик, правознавець.

Нагороджений: Орден Вахтанга Горгасалі 3-го ступеня від Президента Грузії Едуарда Шеварднадзе указом від 15.11.93 р.; Орден Архистратига Михаїла від Патріарха УПЦ КП Філарета (1999 р.); «Пустельний хрест» (вища нагорода УНА-УНСО) від Головного Командира УНСО Юрія Шухевича указом від 14.12.06 р.; Орден «За мужність» 3-го ступеня від Президента України Віктора Ющенко указом від 18.01.07 р.

Брав активну участь в подіях на Майдані 2013 - 2014 р. 2015 - 2016 рр. — офіцер 131 ОРБ.

Один день на війні

Студентські роки це час, коли ми переповнені енергії для самореалізації і прагнемо неможливого, бо слово «ВОЛЯ» означає не лише те, що ти вільний від батьків, але ще й здатний на вчинки та намагаєшся приймати вольові рішення. Якщо в 13 - 15 років ми мріємо про пригоди і бачимо себе героями на війні, яка скоро мала б розпочатись, то отримавши паспорт - вже відчуваємо свободу дій, потяг до небезпечно-привабливого, яке кличе до себе. **Чоловікам подобається гратися, і тому я погоджуюся з Ніцше, що найкращі іграшки це жінки і війна...**

Хто шукає – той знаходить. Так і я після того, як познайомився з Миколою Івановичем – підприємцем з Горлівки, поринув у вир небезпечних, але захоплюючих пригод. На вихідні приїздив додому, думав, що подарую молодшому брату після першої ризикованої справи. Грошей мізер, а хотілося б здивувати своєю щедрістю, показати, що старший брат вже досяг серйозного рівня і може це собі дозволити. Але одна справа після пар «різатись в секу» з ровесниками і «дати сто в гору», коли сильна карта і зовсім інше – поставити на кон свою свободу, а може і життя, щоб мати шанс «зірвати банк».

В уяві я вже бачив десятки бійців, які за мої кошти «до зубів озброєні» беруть під контроль бізнесменів, як наша «бандерівська» бригада їздить на «стрелки», ділячи територію... А потім – ми знаходимо собі подібних патріотів і в один чудовий день говорим політичним торгашам, тим які з компартійним та комсомольським минулим хитро повилазили на гору, як хробаки: «Геть! Ми кращі і сильніші за вас, і тепер, дякуючи нам, Україна піде вперед!»

Серед тих сильних і готових на чин, я бачив і хлопців з УНА-УНСО. І в травні 1992 р. скориставшись святковою перервою в сесії сів на автобус Кам'янець-Подільський – Кишенів. Кілька друзів, які також планували поїхати в зону Придністровського конфлікту «проспали», і я, хоч і не рішуче, ступив на підніжку автобуса й поїхав на першу свою війну.

Тоді я знав, що українці-УНСО-вці воюють на боці ПМР, але пан Баїк – голова Кам'янець-Подільського осередку УРП (до якої я тоді належав), переконував мене що потрібно допомагати молдаванам, бо з іншого боку воюють «комуняки» та чотирнадцята армія Лебеда. Тому я вирішив побачити на власні очі – хто свій, а хто чужий. *Ще по дорозі до Кишенева вже на підсвідомому рівні відчув, що Тираспіль мені рідніший. Мова й обличчя в Кишеневі у своїй більшості мені були чужі, і я відчував себе там як в запллі ворога.* Не гаючи багато часу, поїхав до Тирасполя.

Блокпости, різношерсті вояки зі зброєю, підозрілі погляди в мою сторону, огляд речей і дивні питання – це наче щось з іншого світу. За кілька сотень кілометрів мої рідні та близькі хто з трьохлітровою «на майовці», хто з лопатою на городі; а тут в садках літають кулі, вибухають міни, гинуть люди... Вийшовши на автовокзалі, в мене

мозок почав потроху диміти від оточуючих реалій: багато чоловіків у військовій формі та зі зброєю, транспаранти і плакати часів «со-вка», всевидяче око спецслужб, які підозрюють не лише таких як я, але і своїх земляків. Але це вже не КГБ, не дотягують до рівня часів Андропова, залишилася лише «минула слава». Хоча розстріляти чи допросити «з пристрастієм» тим паче у військовий час – можуть. **Тому я почав одразу шукати УНСО-вців – шукати своїх!**

Набережна Дністра – улюблене місце романтичних прогулянок тираспільчан, і навіть війна не могла цього їх позбавити... Проїшовши алеєю вздовж річки, я зупинився біля вхідних дверей готелю «Аїст», де знаходився штаб УНСО ПМР. На вході двоє молодих хлопців ділилися враженнями про місцевих козаків. Згадували якусь нічну вилазку, яка могла завершитися трагічно для союзників, які повертаючись забрели на заміновану ділянку перед шанцями, але саме в цей час їх помітив землячок, який випив трохи зайвого і виліз на бруствер, щоб проригатись. Закінчилося на щастя без втрат – групу провели через іншу ділянку що не була замінована, а весь наступний день рятівник не просихав від вдячності земляків.

Я поцікавився чи всім дозволяють «грітися» на позиціях. Відповідь була вичерпна: козаки, місцеві вояки, різного роду «солдати фортуни» попивають, лише в «бандерівців-УНСО-вців» на позиціях «сухий закон», за порушення якого карають «буками» й навіть можуть розстріляти. Поговорили ще хвилин з десять, я розповів трохи за себе, хлопці, як виявилось були на позиціях під Кочіерами близько тижня, самі родом з Черкащини й чекали рішення про переміщення на іншу ділянку фронту чи повернення додому. Біля нас зупинилися місцеві з батальйону «Дністер» перепалили по цигарці і сіли до мікроавтобусу РАФ, щоб їхати на Дубосари. Чекати нової нагоди я не став бо вже було на годиннику 16:00 тому переговорив з бійцями й за годину вже був на Дубосарській ГЕС.

Значення цієї ГЕС, як для Молдови так і для ПМР було стратегічне. Той хто нею володів міг диктувати умови іншій стороні. Адже жити без світла не вельми приємно та й підприємства не можуть працювати без електроенергії. Тому прорумунський Кишенев робив все можливе, щоб захопити Дубосари з ГЕС, цим саме ще й перерізати територію Придністров'я на дві частини. В самому місті та на його

околицях тоді час від часу йшли інтенсивні бої. На півдні під Кошницею йшла лінія оборони яку тримав підрозділ УНСО. Тоді я, на жаль, зміг тільки відвести душу, вистрілявши кілька десятків патронів в сторону позицій «мамализників», потримав в руках різну зброю, сильно хотів вистрілити з гранатомета, але до ворожих позицій було понад 500 метрів, та й на фронті настало короткотривале затишшя... Також було ще відчуття, що серед місцевих бійців я ще не був своїм, та і мої 19 років не відповідали образу супервоїна. Тому я вирішив потрапити на УНСОвські позиції, або їхати назад до Тирасполя. Попутників на Кошницю не було, й за кілька годин мало темніти, то я пристав на пропозицію двох козаків поїхати на їхній «копійці» до столиці ПМР.

В дорозі наслухався про їх реальні та надумані героїства, про «хохлів», які чомусь на позиціях не хочуть випивати з союзниками та риють шанці в повний зріст... За цей час я прийшов до висновку, що треба буде щось придумати вдома, щоб після екзаменів в червні знов повернутися сюди хоча б на пару тижнів. Адже студентські часи – такий період життя, коли хочеться пройти випробування на міцність. А тут така нагода...

Ніч мене вже застала по дорозі на ст. Роздільна, а звідти до батьків на Хмельниччину на сільгоспроботи, війна війною, а картоплю садити потрібно...

Я знову в ПМР

За п'ять місяців (листопад 1992 р. – березень 1993 р.) я декілька разів їздив на Донбас, займаючись дрібним бізнесом, тоді мене добре підставив один з товаришів, привласнивши собі всі кошти. Мені стало одразу не до навчання, й щоб відволіктись, нічого кращого ніж азартні ігри не знайшов, як наслідок – вліз в борги. Батьки намагалися вивідати, що діється в моїй голові, і чим я займаюсь, але я закrywся від них, намагаючись сам розв'язати свій вузол проблем... І на початку квітня я прийняв рішення, що потрібно на кілька місяців зникнути з поля зору моїх ворогів. Попередивши їх листами, щоб вони не намагалися зігнати злість на моїй родині, бо якщо таке станеться – помщуся, я вирушив на Львів (бо туди з Кам'янця – Подільського вдвічі ближче ніж до Києва),

до штабу Львівської УНА-УНСО. Я хотів переговорити з Шкілем та Вітовичем, але приїхав вже підвечір, кілька годин прочекав їх на офісі, але вони так і не з'явилися. Від інших УНСО-вців на предмет роботи теж нічого втішного не почув. Далі нічний Львів після дощу, алея від пам'ятника Шевченку до театру, дешевий номер в готелі без гарячої води... Заснув в роздумах про те, як будуть поводити себе вороги, отримавши мої листи.

Ранком наступного дня зустрівся з керівництвом, вони відправили мене на Київ, бо навіть львівським УНСО-вцям тоді важко було знайти роботу, а для такого «варяга» як я, ще й житло наймати, витягати з ментовки... Хто зна що я за «фрукт».

Київ зустрів мене зливою. Вийшовши з метро на Майдані Незалежності я за 5 хвилин був вже на головному штабі УНСО (пров. Музейний, 8). Там мене зустрів Корчинський. Який за кілька хвилин мене вислухав і запропонував мені написати все те, що стосується справи на папері. Крім того, ще з десяток речень про себе. Я все написав, потім зайшов в гастроном на Хрещатику: молоко плюс батон – «обід студента». Потім на штабі спілкувався з хлопцями: про національну революцію, «Потяг Дружби» на Крим, про розборки з бандитами та антиукраїнським елементом. Почув я про те що мріяв – організація має певні фінанси від прихильників-підприємців, яких «кришує», і весь кримінальний світ Києва УНСО поважає. Така ситуація й по деяких містах України. Ночував у свого однокласника Валерія Іщенко, з яким в 1989 р. виграв з командою нашої школи чемпіонат Хмельницького з баскетболу.

Наступного ранку я почув від Корчинського: «На Придністров'я поїдеш? Там наші хлопці в охороні проукраїнських депутатів ПМР, та є ще і інша робота...». «Їду!» – відповів я. «Тоді рушай за квитком. Адреси та телефони отримаєш перед від'їздом».

Я одразу пішов до виходу. **В дверях зустрів бородатого чоловіка в плащі, який з посмішкою оглянув мене з ніг до голови. То був Анатолій Лупиніс – багаторічний політ'язень, один з лідерів УНА-УНСО.** Тоді я з ним не поспілкувався, бо думками був вже в дорозі.

Наступного ранку потяг «Москва – Кишенів» довів мене до Тирасполя, й замість того щоб сісти на тролейбус, я вирішив прогулятися

пішки до готелю «Аїст». Щоб роздивитися місто краще, відчутти його атмосферу, побачити що змінилося майже за рік... В номері 501 мене вже чекали «Кум», «Ганс» і «Селдом». Ми познайомилися, перші двоє поїхали до Олександра Большакова і в «Червону калину». Я залишився з «Селдомом», який мав розповісти мені диспозицію: **Хто? Де? Коли? Яким чином? Куди?** Також я тоді отримав псевдо. **Кожен УНСОвець, що був в зоні бойових дій повинен був його мати, щоб зебістам ускладнити їх роботу по ідентифікації особи.** Я згадав прізвище товарища з Кам'янець – Подільського Павла Гая-Нижника, і з 15 квітня 1993 р. я став стрілець УНСО ПМР «Гай».

Далі розпочалися військове повсякдення. Це охорона О. Большакова та ще кількох його земляків – патріотів України. З ранку автомобіль забирав мене з готелю, далі – до дому об'єкта охорони, потім з ним на офіс, або в Верховну Раду ПМР, чи по зустрічах, а вночі – повернення до рідної оселі. Якось біля Дома Советов Большаков зупинився переговорити з колегами-депутатами, а їхні охоронці, як і я, виконували свою роботу. І тут я відчув, що ПМ (пістолет Макарова), який був у мене за поясом, почав провалюватися далі – в штанину... Я швидко притиснув пістолет рукою, намагаючись вести себе ніби нічого не сталось, бо хто його знає, як різкі рухи подіють на інших тілоохоронців. Через хвилин 15 (які тривали для мене як година) розмова народних обранців закінчилась, і вони рушили по машинах. Охорона за шефами, і лише я затримався – відпустив пістолет і він, пролетівши через штанину, випав на асфальт, а я в цей час присів ніби, щоб зав'язати шнурок, підняв ПМ і швидко заховав його у внутрішню кишеню жакета. Не знаю, чи хтось помітив всі ці мої маневри, але мені стало так соромно, що я до цього часу нікому не розказував про цю мою оказію.

Крім того, несли ми охорону офісу «Червоної калини», церкви УПЦ КП в Слободзеї, різних вантажів і т.п. Окрім хлопців, про яких згадував, я ще познайомився з «Шамілем» та «Липою» (псевда по Абхазії). «Кум» радився з Большаковим, й кожен з нас отримував свій фронт роботи. **А коли були вихідні, то створити свято було не важко: жили в готелі, грошей трохи було, весна на дворі, вино дешево, на вулицях повно гарних дівчат, енергія тоді била через гору!**

Час від часу приїздили з Києва «емісари» по різних питаннях: Володимир Мамалига, Сергій Коломієць... За вечерею згадували бойові дії, обговорювали ідеологічні настанови. Там я познайомився ще з «Композитором», який після тяжкого поранення не втратив твердості духу та почуття гумору, займався своїм маленьким бізнесом (в Тирасполі вино і коньяк в рази дешевше ніж у нас), щоб вижити. На певний час він і «Кум» стали для мене, свого роду, наставниками.

Так життя тривало до того дня, коли на моє питання по телефону до Корчинського: «Коли буде нова війна?», він відповів: «Потрібно щоб ти в вівторок з ранку був в Києві».

Далі, чекала Абхазія...

Спогад був би не повним, якщо не згадати більш детально людей, з якими я там був поруч. Всі ми були різні, але нас щось об'єднувало...

У Слободзеї був настоятелем Храму УПЦ КП отець Андрій. Поруч з ним майже завжди знаходився наш товариш Юрко «Шаміль». Що один, що другий були не ординарні особистості. Священник – у минулому капітан артилерії, по-своєму розумів біблійні тексти. Складалося враження, що відлуння гармат залишилося в його житті назавжди. Він був енергійний, рішучий, десь «трохи контужений». **Місцеві бабці в церкві нагадували підрозділ, який натхненно слухав повчання свого командира, і були готові виконувати будь-які його накази.**

«Шаміль» – корінний киянин, сім'я якого вороже сприймала його життєвий вибір. Так як в його родині мама була беззаперечним авторитетом, то це для нього безслідно не минуло. Він намагався вислужити у керівництва, а всі, хто по субординації, на його думку, стояли нижче за рангом, мали відчувати його зверхність. В нас це викликало лише дружній сміх. Адже нас виховувала вулиця, ми били, й нас били, й опинилися ми в ПМР з інших причин ніж він.

Юрко втік від домашнього матріархату, хотів довести собі що він чоловік, воїн. Із часом, в бойових умовах, він міг змобілізувати себе на подвиг. Як це сталося в липні 1993 року в Абхазії у боях за Шрому. Був поранений, але поведив себе мужньо, за що був нагороджений орденом Вахтанга Горгасалі третього ступеня.

«Селдом» – сільський хлопець з Макарівського району що на Київщині. Він, прийшовши у відпустку з війська, в бійці зламав руку сину сільського голови. Втік з села в Київ і прийшов до дядька Миколи, який працював в «Просвіті». А офіс цієї організації знаходився в одній будівлі з штабом УНСО, на пров. Музейний, 8. І таким чином, з української армії він потрапив до «повстанської» – став стрільцем УНСО ПМР.

Він став моїм найкращим товарищем як на роботі, так і в пошуках пригод у вільний час. Наші тираспольські дівчата були двоюрідними сестрами, і походи на природу та дискотеки в нашій четвірки були переважно спільні. Біля Дністра в нас був свій свого роду курінь, улюблене місце для побачень. Квітень, травень і червень 1993-го року були наповнені веселощів, бійок, цікавих знайомств. Й це все було гармонійно поєднано з роботою в інтересах України.

І коли я поїхав на Кавказ, то був впевнений, що Віктор через деякий час буде поруч. Так і сталося... *Загинув він 17 жовтня 1993-го року, в нічному бою, вражений уламками НУРСа. І коли я клав його на трансмісію грузинського танка, то він був ще живий. Тіло його ще трусилося, а очі дивилися далеко в небо, ніби розглядали місячну дорогу до раю...*

Вже в листопаді, через кілька днів після повернення з війни, я приїхав в Тираспіль і зустрівся з сестричками. Й перші слова Олени, яка зустрічалась з «Селдомом» були: «А Вітя чому не приїхав?». Я мовчав опустивши очі... Вона продовжила: «Коли ми з ним позавчора розмовляли, то він сказав, що буде на вихідні.» Мене всього аж затрусило: «Ти з ним розмовляла?», «Ну так. Він зателефонував вночі, й кілька хвилин розмовляв зі мною. Сказав що на вихідні приїде...»

Я мовчки дістав фотокартку, на якій ми з Селдомом стояли біля нашого «Уралу» за кілька тижнів до того нічного бою.

«Віктор до тебе вже приїхав» – сказав тихо і протягнув їй те фото. Вона все зрозуміла, глянувши мені в очі.

«Селдом – це не просто, це дуже просто!» Така була тоді реклама однієї торгової марки по телебаченню... «Кум», який дав йому те псевдо, сміявся з якоїсь з його витівок, сказав: «Селдом, ти не простий, ти дуже простий!»

На Байковому цвинтарі є неофіційна алея Українських героїв. Там, поруч з Стусом, Тихим, Литвином, Світличним спочивають наші бойові товарищі. Це, Анатолій Лупініс «Дядя Толя», Володимир Крутик «Білий», Олексій Довгий, Володимир Соловей «Нахтігаль», Анатолій Архіпов «Сивий»...і навіки дев'ятнадцятирічний Віктор Нестерчук – «Селдом». Вічна їм пам'ять – воїнам Війська Господнього!

МИ ТАМ БУЛИ НЕ ДАРЕМНО

Тима Юрій Казимірович, «Терен». 29.10.1966 р.н., м. Тернопіль. У 1987 р. – учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. У 1987 – 1992 р. – студент Тернопільського Державного Педагогічного інституту (вчитель української мови та літератури). В 1989 р. – делегат установчого з'їзду НРУ, член УТС. Один із засновників СНУМ, УНС, УНА-УНСО. В січні 1991 р. захищав литовський парламент. Довгий час очолював Тернопільську обласну організацію УНА-УНСО, був на-

лежний до Проводу організації. В 1992 р. один з командирів УНСО ПМР, нагороджений медаллю «Захисник Придністров'я». У 1994 – 1998 рр. – народний депутат України від Чортківського виборчого округу (Тернопільська область). Брав участь в гуманітарних місіях УНА-УНСО в Грузії, Чечні, Білорусії.

На початку березня 1992 р. перша розвідувальна група УНСО-вців з'являється в ПМР для налагодження контактів з місцевими українськими організаціями, лідери яких гарантували розмістити на своїй території велику кількість стрільців УНСО.

Деся в кінці березня перші бійці УНСО з'явилися в придністровських шанцях. То були два рої, командирами яких були призначені Микола Карпюк «Завірюха» та я – «Терен». З тих, кого ще пам'ятаю: Руслан Зайченко «Батя», Борис Харитон «Студент», «Хімік», Валентин Кирилюк «Композитор», Віталік Шевченко... Бойові дії в той час велися на півдні ПМР (Слободзейський район) і під Дубосарами (на лінії с. Дороцьке – с. Кошниця). Нам виділили позиції поблизу села Кошниця з метою захисту автомагістралі, що пронизувала всю територію ПМР з півдня на північ. Змінювалися через добу. Не висипався, так як доводилося патрулювати разом із місцевими козаками (був начальником караулу) поблизу казарми, яка розміщувалась в школі с. Дзержинського, що в Дубосарському районі.

Поява українських громадян серед захисників Придністров'я викликала величезне піднесення не лише серед місцевих українців, а й мешканців інших національностей ПМР, які не бажали бути людьми третього сорту в складі Румунії. Замість недисциплінованих, часто п'яних російських козаків (варто відзначити, що серед них було багато сміливих відчайдушів) з'явилась мілітарна структура з дисципліною та знанням військової справи. Замість російських триколюрів на позиціях замайорили українські прапори, які на ворога справляли сильне враження. Місцеве населення почало звертатись до нас за вирішенням своїх повсякденних проблем, вбачаючи в нас не лише захисників, а й справедливих суддів і радників. У Придністров'ї почали діяти українські православні церкви, в яких правили службу священники Київського Патріархату. Перша така церква (відреставрована) постала в с. Рашкові, де з середини квітня 1992 року в приміщенні загальноосвітньої школи розміщувався вишкільний центр УНСО. Настоятелем церкви став отець Володимир, доктор філософських наук. Пізніше він очолив новоутворену Придністровську єпархію УПЦ КП. З появою УНСО стали покидати придністровську республіку російські козаки, за якими ніхто не шкодував. Українські впливи знову посилились. Цьому сприяла і наявність на території ПМР 14 армії Російської Федерації, яка займала нейтральну позицію впродовж всього конфлікту, чим налаштувала проти себе і, відповідно, проти Росії місцеве населення. **Наявність 14 армії використовувалась молдавськими та румунськими ЗМІ з пропагандивною метою, щоб применшити роль справжніх захисників Придністров'я. Командування армії з самого початку отримало наказ з Москви не втручатися у конфлікт. Натомість, Росія передала Молдові новітнє військове обладнання, бронетехніку, артилерійські установки, 30 бойових літаків МіГ-29 з усією інфраструктурою.**

Незважаючи на значну чисельну перевагу в людях і озброєнні, Молдові так і не вдалося досягнути успіхів на полях бойових дій. Проте на політичній арені Молдові вдалося дещо нейтралізувати намагання Росії закріпитися на теренах Придністров'я. Румунія розглядала придністровсько-молдавський конфлікт як спробу захопити політичну ініціативу в регіоні. Росія була змушена

маневрувати, щоб зберегти там свій вплив. Проявивши активність в ПМР, Україна б набула значення країни, від позиції якої залежить мир і стабільність в регіоні.

Долаючи опір українських правоохоронних структур сотні стрільців УНСО з усіх регіонів України направлялись в Придністровську республіку для надання допомоги співвітчизникам. Активна позиція УНА-УНСО змусила по-іншому поглянути на існуючий конфлікт. З деяких областей України в ПМР пішла гуманітарна допомога; встановлювались побратимські стосунки між містами України і Придністров'я; відбулися обміни офіційними делегаціями. Президент України Л. Кравчук з приводу придністровських подій виступив із заявою, у якій визнавалось право населення Придністров'я на самовизначення.

Багатьох політиків вдалося переконати, що кордон між Україною і Молдовою, у випадку приєднання до останньої ПМР, буде постійним призвідником можливих провокацій і ескалації напружень, оскільки не прив'язаний до місцевих орієнтирів і пролягає колгоспними межами, а протистояння придністровців молдавській окупації набере форм партизанської війни з усіма негативними для сусідньої України наслідками.

В Придністров'ї УНА-УНСО продемонструвала всім сусіднім державам, що Україна здатна, навіть за відсутністю чіткої державницької позиції, захищати свої інтереси.

Зростання українських впливів на теренах ПМР не залишилися без уваги представників ворожих спецслужб. 23 квітня 1992 року був смертельно поранений і 30 квітня помер Остапенко Микола – голова Слободзейського райвиконкому, член Президії Верховної Ради ПМР, активіст спілки «Повернення», яка ставила за мету повернути Придністров'я до складу України. Автомобіль, в якому знаходився Микола Іванович разом з водієм, був обстріляний поблизу райцентру Слободзея. В тіло Остапенка проникло 18 куль калібру 7,62 мм. Люди, які збіглися на постріли, були зупинені автоматною чергою в повітря і словами одного з нападників: «Ми вам ету Україну ещо покажем!» Нападники зникли на машині «Лада», без номерних знаків.

Обставини злочину явно вказували на його організаторів. Адже замах було вчинено на одного з провідних діячів українського

визвольного руху Придністров'я одразу після запропонованих тим рухом ініціатив, здатних не лише зупинити війну, але й вирішити загалом проблему Придністров'я. Повідомляючи про це підле вбивство, провід УНА-УНСО констатував: «Процес політичного, економічного та культурного зближення Придністров'я з Україною, ініціатором якого є спілка «Повернення», що її активістом був покійний, не міг бути терпимим керівництвом Молдови, бо, на відміну від самостійницьких ілюзій і проросійських симпатій, частини керівництва ПМР, діяльність «Повернення» має юридичні, економічні і політичні підстави для успіху. Придністров'я належало Україні, населене українцями і зв'язане з Україною. Властиво, воно ніколи і не переставало бути Україною. Цю нехитру істину розуміють як в Кишиневі, так і в Москві. Не є випадковим, що організатор замаху – голова 6-го управління Міністерства національної безпеки полковник Кіртоакє саме в Москві навчався мистецтву диверсій і терору. Не є випадковим і те, що Остапенко був першим з керівників Придністров'я, вбитих терористами. Це вбивство є свідченням істинності вибраного «Поверненням» шляху, його небезпечності для ворога, а значить, і переможності.»

У місті Слободзея 7 травня було вчинено напад на квартиру **П. Гусара**, активіста спілки «Повернення». Він відстрілювався від нападників з пістолета ПМ доки вистачило набоїв, після чого був захоплений і вивезений у невідомому напрямку. 8 травня його обгорілий труп було знайдено неподалік україно-молдовського кордону.

У тираспільському госпіталі 9 травня помер отаман Чорноморського козацького війська ПМР, полковник **Кучер**. За кілька днів до того його авто підірвалось на міні, встановленій терористами. Полковник Кучер був відомий своєю проукраїнською позицією, яку активно відстоював впродовж свого короткого життєвого шляху; багато робив для проукраїнських орієнтацій Чорноморського козацького війська. Саме він під свою відповідальність видав стрілецьку зброю першим загонам УНСО.

В ніч з 6 на 7 червня біля Болграда (Одеська область) в автокатастрофі загинув командир ополчення Придністровської республіки, майор запасу **Майстренко**. Машина перевернулася на рівному місці.

Жоден з політичних діячів Придністров'я проросійської орієнтації не став жертвою терористичного акту.

Прагнення захищати українців ПМР було підтверджено на VIII сесії УНА, що проходила 27-28 червня в Києві. Делегати сесії приїняли заяву щодо ситуації в Придністров'ї:

«Українська Національна Асамблея повністю підтримує волю населення споконвічних українських земель на Дністрі, заявлену в рішеннях Віча українців Придністров'я 16 травня 1992 року.

Українська Національна Асамблея висловлює задоволення з приводу зміни позиції щодо подій в Придністров'ї Президента та уряду України, що засвідчена в останніх їх заявах. У той же час УНА наголошує на недостатності декларації цих змін і наполягає на негайних конкретних кроках з боку України для припинення відвертого масового винищення українців Придністров'я, захисту їх життя та національних інтересів і гідності української держави. УНА вимагає негайно вирішити питання про можливу форму участі підрозділів українських збройних сил у розмежуванні воюючих сторін по лінії кордону ПМР з республікою Молдова та надання достатньої гуманітарної допомоги населенню Придністров'я.

Враховуючи події останнього часу, те що Молдова знехтувала положеннями Гельсінських угод атакою на Бендери, УНА вважає, що настав час для реалізації прагнення населення Придністров'я до самовизначення, що єдине може запобігти його масовому винищенню.»

Проте всі ці заяви нагадували «глас волаючого в пустелі».

В ніч на 21 червня частини Чорноморського козацького війська та гвардії ПМР з боями прорвалися на територію міста Бендери, окупованого напередодні військами Молдови та ЗПОПом (загін поліції особливого призначення). В тому наступі брало участь й декілька стрільців УНСО. Ворожі частини понесли важкі втрати і відступили за місто. Повальне мародерство (пограбування квартир, комерційних та державних магазинів тощо) призвело до дезорганізації молдовських військ та облегло визволення міста. У ті дні близько 10 тисяч чоловік, переважно жінки та діти, перейшли державний кордон України, рятуючись від війни. Більшість біженців розмістились на території Одеської області.

Після Бендерської операції уряд Молдови зрозумів безперспективність військового вирішення придністровської проблеми на свою користь. Кишинів почав шукати інших засобів впливу. Для реалізації своїх планів *було навіть залучено відомого українського політика В. Чорновола, який 11 липня 1992 року виступив на Молдовському телебаченні з осудом українців Придністров'я.* Цей виступ був розцінений українцями ПМР не інакше, як зрада їхніх справедливих прагнень до соборності українських земель.

Слід віддати належне В. Чорноволу, який через кілька днів не побоявся відкрито виступити перед сільською громадою Рашкова і викласти свою позицію. Після нього виступав директор Рашківської середньої школи, який на диво виявився непоганим оратором і спростував усі аргументи керівника Руху.

Проте потуги Молдовської дипломатії дали свої плоди. В кінці липня в райцентрі Кам'янка на півночі ПМР місцевою владою було роззброєно зведений відділ УНСО Придністров'я, який згідно з укладеною раніше мирною угодою між Росією та Молдовою був відведений з бойових позицій до місця постійної дислокації (до середини липня постійною дислокацією УНСО Придністров'я було с. Рашків, звідки виїжджали на бойові позиції). Саме роззброєння відбулося під вигаданим приводом, можливо, без домовленості з вищим керівництвом ПМР. Про це розповім детальніше.

З початку перемир'я частини УНСО поступово почали переміщуватися до м. Кам'янка. Там наша казарма була розташована в будівлі якогось профтехучилища. Поступово зібралось близько 150 стрільців, яких поділили по новому на рої та хоругви. Була навіть «польова жандармерія». Підстави для створення останньої були. *Контигент людей був неоднорідний. Союзники упродовж кампанії «сплавляли» нам кримінальне шумовиння з усього колишнього СРСР, яке з різних причин опинилося в ПМР. Та й з України прибилося трохи.* Таких назбиралась ціла хоругва (близько 25 чол., з яких усі вже встигли «відсидіти», лише двоє мали умовний термін). Їм не подобалась дисципліна, наші порядки порівнювали з тими, що на зоні. Одного разу наказали їм копати кулеметні гнізда, один з них на це заявив: «Сьогодні неділя, гріх щось робити!». «Я відпускаю вам цей гріх» – була моя відповідь.

Деяких «буйних» доводилося карати «буками», зв'язувати та вивозити до кордону з Україною. Одного разу згадана хоругва збунтувалась – відмовилась виконувати накази. Це питання можна було ліквідувати силою, але то було б лише на руку нашим ворогам. Довелося застосувати педагогічний прийом. В одне приміщення запрошено «бунтівників» та хоругву з переконаних унсовців (серед яких теж була певна кількість колишніх «зеків»), та влаштували свого роду диспут. Після кількох годин суперечок всі дійшли до спільного знаменника: ідеологія плюс дисципліна в даній ситуації є основою для самозбереження в ситуації, що склалася. Проте підбурювачів бунту таки прийшлося суворо покарати та відвезти до кордону.

Не зважаючи ні на що, УНСО ПМР було найбільш дисциплінованою бойовою одиницею на все Придністров'я. В місцях дислокації УНСО-вці марширували колоною по двоє та обов'язково з українською піснею. За вживання спиртного передбачалось суворе покарання. Перед відправкою на позиції проходили тривалий вишкіл. Начальником військової підготовки у нас був кадровий військовий, капітан з групи «Каскад», на псевдо «Єзуїт». Такі заходи дали позитивний результат. Жодного загиблого.

Також проти нас вела активну роботу СБУ. Зокрема, їх представник зупинився в готелі міста Кам'янка, про що я знав від місцевого комбата майора Крайнева. Серед УНСО-вців теж траплялись агенти «контори», проте вони не горіли бажанням їхати в Придністров'я. Не виключено, що нам протидіяли ще спецслужби Росії, Молдови та Румунії.

Відчуваючи, що все це добром не скінчиться, почав відправляти людей невеликими партіями на Україну, першими надто молодих та літніх. Тим паче, що почалося наше поступове роззброєння, оскільки збройний конфлікт завершився.

Далі відбулися дві події, котрі пришвидшили цей процес. Був у нас такий собі Петрович (представлявся полковником), з «приблудних». Дисципліною не вирізнявся, зловживав спиртним. Не знаю, в кого з керівництва вистачило «розуму» призначити його відповідальним за озброєння (мене деякий час не було в ПМР, захищав дипломну роботу в інституті). Після повернення, зіткнувся з ним в Рашкові, коли той на вантажній машині заїжджав зі своєю

охороною в село і зчинив стрілянину в повітря. Виявляється, він так любив похизуватись перед місцевими. Зачекавши, коли він вилізе з кабіни, я пообіцяв його розстріляти в разі, якщо він ще раз так вчинить. Більше він так не робив, але до мене ставився неприязно. Після того, як він зчинив дебош на молдавському весіллі, наша жандармерія його зв'язала й здала в місцеву міліцію. Там він розповів про наші законспіровані військові склади. *Місцевий комбат був шокований кількістю боєприпасів (дві вантажні машини заповнили), що ми запасли упродовж всього нашого перебування. Навіть у нього на весь батальйон, я певен, стільки не було.*

Останньою крапкою в епопеї стало те, що в гвардійців зникло пару автоматів та великокаліберний кулемет, яким їх командир вельми пишався. Я справді не знаю, хто це зробив, можливо й наші, а може хтось це так вміло спровокував, що крадіжку «повісили» на нас.

Отож одного ранку вхід до казарми УНСО був заблокований озброєними гвардійцями. Їхнє керівництво вимагали нашої здачі, аргументуючи свої дії тим... що ми готували переворот з метою приєднати Придністров'я до України. Нас тоді вже залишилося близько 50 найдосвідченіших стрільців. Автоматичну зброю ми всю здали, окрім гранат та ножів. Опір та кровопролиття не мали сенсу. Я наказав тихо відходити через тильні вікна ПТУ до лісу, а далі в Україну. Хоча вікна були заграбовані, ми грати ще раніше повідбивали й трималися вони символічно. А розуму оточити приміщення повністю у місцевих вояк чомусь не вистачило.

Вийшовши до гвардійців, які, до речі, нам симпатизували, адже теж були в більшості українці, попрохав півгодини на збори й почав з ними розмовляти. В казармі лишився фельдшер, який проштрафився (виявився наркоманом, не було часу з ним розбиратися), тож він імітував активні збори. Пройшло пів години. Цього достатньо, щоб добратися до кордону. *Побачивши, що їх надурили, гвардійці стали бліді від переляку, довго вагалися, хто доповість про це комбату.*

Потім прибіг розлючений майор Крайнев зі своїми штабними. Мене посадили в авто, відвезли в ліс. Дорогою вимагав розповісти, де ми поділи зброю, яка у них пропала, погрожував розстріляти.

Намагався заставити копати могилу. Вистрелив в мене над головою. Побачив, що ефекту це не справило, змінив гнів на милість. Дав цигарку та відвіз до дороги. За годину я був в Україні.

Роззброєння та інтернування відбувалося без належних документів та санкції відповідного політичного та військового керівництва ПМР.

Витіснення УНСО з території Придністров'я призвело до протестів з боку місцевого населення, яке вбачало в нас своїх оборонців.

УНСО в Придністров'ї мало офіційний статус, на відміну від України, та мало широкі повноваження. Керівником УНСО ПМР був Олександр Большаков, член Президії ВР ПМР, Голова спілки «Повернення». Його заступниками були М. Карпюк, В. Мамалига, та я. В складі УНСО перебували не лише українці. Були і громадяни інших держав. Один з них – ***Олів'є Трамон – представник молодіжної ланки Національного фронту Франції кілька тижнів знаходився серед УНСО-вців і нарівні з усіма бійцями виконував накази командирів.*** УНСО діяло на всіх фронтах придністровсько-молдовського конфлікту і проявило себе цілком боєздатною структурою. Близько півсотні унсовців були нагороджені урядовою медаллю “Захисник Придністров'я”.

Наша участь в бойових діях у Придністров'ї по різному сприймалась в Україні. Були й такі, що ставили знак рівності між подіями на Дністрі і в Криму, та вважали, що втручання України в придністровський конфлікт викличе аналогічну ситуацію на кримському півострові. Справді, в Криму теж назрівала аналогічна ситуація, але на відміну від Придністров'я, де самовизначення прагнула корінна нація – українці, на півострові «каламугили воду» зайди, що ніякого права, навіть на автономію, не мали. На той час Україна, на відміну від Молдови чи Румунії, ще була достатньо потужною, з огляду на наявність ядерної зброї, державою, і могла сама вирішувати свої внутрішні проблеми, навіть без застосування сили. Тож страх перед російськомовними сепаратистами Криму був штучно нав'язаний демократами для виправдання своєї бездіяльності.

Пенсіонери з РДК (Республіканское двіженіє Крима) пізніше виявляться «божими одуванчиками» в порівнянні з кримськотатарським рухом.

Населення Придністров'я чинило опір приєднанню до третьої держави – Румунії і не заперечувало проти входження до складу Молдови на федеративних засадах, що давало б право на вихід з федерації у разі творення молдованами і румунами однієї держави. Українці Придністров'я добре знають, в якому жалюгідному стані розвиток української культури в Румунії, та яке загалом там відношення до українців. Не забувся і геноцид румунської адміністрації щодо українців в період Другої світової війни, коли лише в одному Придністров'ї румунами (не німцями) було відкрито 30 концтаборів, в які потрапили сотні тисяч місцевих жителів, більшість з яких загинули. З 1992 року в ПМР почали відкриватись українські школи, виходити газети українською мовою, діяти українські культурологічні товариства. Тираспольському державному університету було присвоєно ім'я Тараса Шевченка. Багато студентів з Придністров'я навчаються на відділеннях української філології в педагогічних вузах України, щоб навчати дітей мови батьків. В ПМР українська мова має статус державної на рівні з молдавською і російською.

Українська держава не захотіла псувати стосунки з маленькою Молдовою, яка виявилась не такою поступливою у відстоюванні національних інтересів, як ми. Україна втратила чудову спробу захопити політичну ініціативу в регіоні. Своєю активністю наша держава набула б значення країни, від якої залежить мир і стабільність не лише в Придністров'ї. Політика невтручання не сприяє зростанню престижу на світовій арені. Не встигли вщухнути бої, як урядова газета «Независимая Молдова» дала цілий розворот, присвячений УНА-УНСО, звідки варто зачитувати одне речення: «Можна поділяти чи не поділяти ідейні переконання і практичні методи членів Української Національної Асамблеї і бійців УНСО, але хочеться сподіватися, що ми будемо разом, якщо доведеться захищати незалежність національних держав від зловісного привида «третього Риму.»

Чудовий урок політичним невігласам, приклад того, як робиться справжня політика. Не скигленням, не боязким вичікуванням, не посиланням на якісь міфічні гельсінські угоди. Тільки демонстрацією наполегливості та рішучості можна здобути прихильність і рівноправні стосунки.

СПОГАДИ ПРО «РІЧКУ»

Чех Руслан Вадимович, «Вітер», «Хвильовий». Бунчужний УНСО. Народився 10 травня 1968 р. в м. Київ. Громадську діяльність розпочав в 1988 р. з організації «Зелений Світ». З 1989 р. брав участь в діяльності УТС та СНУМу. З 1991 р. належний до УНС та УНА-УНСО. До 1997 р. очолював Шевченківський відділ УНСО м. Києва. Брав участь в Придністровському конфлікті 1992р., активний учасник Революції Гідності

2013-2014 р. Пише поезію.

Вона для мене почалась з мітингу на Майдані Незалежності 17 квітня 1992 р. Тоді до нас ще приїздив О. Большаков, голова спілки Українців Придністров'я «Повернення». Мав слово і я. У виступі наголосив, що у ПМР щохвилини втрачається авторитет України, про зраду «дерьмократів», і якщо ми не відстоїмо Придністров'я то втратимо з часом Буковину.

На наступний день в штабі УНСО видали камуфляжі та купони на дорогу (їх приймали й в ПМР). Мене призначили командиром групи з п'яти чоловік: «Барракуда», «Беркут», «Чорний», «Інструктор», з якими я добирався до Тирасполя. **По приїзді на платформі вокзалу бачив Олега Вітовича з своїм відділом львів'ян близько сімнадцяти чоловік. Але нам чомусь було заборонено спілкуватися з ними.** Ми попрямували до готелю «Аист», де на нас чекав поручник «Спис». Він провів інструктаж, дав всім псевда, я став «Вітром», патлатих наказав мені відвести до перукарні колоною по два (крім нас там ще були новоприбулі). В перукарні в нас відмовилися взяти гроші за стрижку, аргументуючи: «Ви ж все-таки наші захисники!».

Потім ми з піснею рушили до їдальні, там вже від грошей не відмовилися. Увечері переглядали «інструкції ГК УНСО» та «Підготовку військового розвідника».

На ранок ми з львів'янами сіли в ПАЗ й вирушили на північ. Зупинилися на позиціях під Кошницею. «Нарешті!» – зрадів я.

Але сталося не так як гадалося. Ми допомогли львів'янам вивантажитися, з ними лишили «Беркута» та «Інструктора», а нас, чоловік 15 зі мною на чолі, відправили до с. Рашків облаштовувати унсовську базу.

Який це був для нас «облом»... Потім, стоячи на постах чи відпочиваючи в казармі, ми тихо заздрили «опозиціонерам», з нетерпінням сподіваючи на свою чергу.

Рашків – велике й охайне українське селище, розмовляли там люди з подільським діалектом. Засноване воно в 1409 році. Там, в свій час, Б. Хмельницький вінчав свого сина Тиміша з донькою молдовського господаря й подарував сину це село.

У Рашкові нас розмістили в господарчій прибудові на території школи. Почали приводити все до військового ладу в казармі. Склали графік чергування по двоє чоловік. Набивали щити з ДСП на вікна кімнат для безпеки. *Правда, на останній щит для вікна на кухні хтось «забив», потім на ньому засмагали, а з часом на кухню влетіла Ф-1. Отже, на війні не буває дрібниць...*

Зброю нам видали в селищній раді, в замін ми лишили паспорти. То були скоростріли головним чином калібру 5,45 мм та... лише по одному магазину з патронами. Ще й напучували, щоб ми їх заощаджували. Нашим завданням було патрулювання центру селища між клубом і селищною радою, чергувати та перевіряти автотранспорт на блокпосту на Дністрі в м. Кам'янка. Там стояла якась російська частина 14-ї армії, що зберігала нейтралітет. Нас чергувало одночасно шість чоловік: двоє наших, двоє гвардійців, двоє ополченців. Пригадую, написав я там на бетонних брилах «TRAIYASKA UKRAINA MARE!» (Хай живе велика Україна!). Але на наступний день його стерли щоб не дратувати румун.

З Києва я взяв з собою пошитий мною червоно-чорний прапор. Спочатку ми його прикріпили на даху нашої казарми, потім він перемістився до мосту.

По неділях ходили до Св'ято-Троїцької церкви УПЦ КП, де настоятелем був о. Володимир, переконаний українець. На Великдень нам занесли цілий мішок пасок і відро крашанок. *Все-таки, невмирущі наші традиції!*

Через певний час приїхали з позицій Руслан Зайченко «Батя» та «Миротворець», які організували нам стрільби за селом. Руслан

вибив додаткові патрони у союзників, аргументуючи: **«Це війна чи б...ство якесь?!»**

Ми по черзі сідали у виритий по коліно шанець, а на бруствер ставили склянки по яких стріляли «ветерани». Це робилося для того щоб ми звикали до свисту куль.

У Дністрі так і не вдалося покупатися. Був наказ не з'являтися в двісті метрової зоні біля річки для нашої безпеки. Це я компенсував побаченнями з однією дівчиною. Вона мешкала у яру трохи вище нашої бази. По дорозі набирив чистої води з криниці хлопцям. Приємно згадувати, як йшов гордо по селу в камуфляжі з унсовським хрестом на червоно-чорній пов'язці, «калашем» на плечі та мисливським ножом на паску. Ідеш – а все квітне і відпочиваєш від чергувань.

На третьому тижні перебування в Рашкові мені стало вельми сумно, адже я їхав на війну... Від нічого робити навіть склав план рейду по румунських тилах, зараз це смішно, а тоді я це сприймав серйозно. Посварившись з командиром, психонував й поїхав по повній формі одягу автобусом на Кодиму, а звідти – до Києва. На кордоні мене запитали: **«Ну як ви там?»**, **«Тримаємось...»** – **відповів я.**

Розблокування дороги на Бендери

Це була моя друга поїздка в ПМР. Приїхали ми на запрошення Спілки українців Придністров'я на велелюдний мітинг у Тирасполі. Він проходив 6 червня 1992 р. на центральному майдані ім. Суворова біля будинку уряду. Гасла мітингу були бойові на кшталт: **«Ні кроку назад!»**, **«Звільнити Бендери!»** та ін. Нас було близько 20 стрільців УНСО та активістів УНА. Перед мітингом ми отримали автоматичну зброю у штабі ЧКВ. **Під час мітингу ми несли його охорону та запобігали можливим провокаціям.** На мітингу виступали також й представники УНА-УНСО.

Після мітингу УНСО-вці в камуфляжах колоною по три вишикувались у голові п'ятитисячної колони що зібралася після мітингу. З прапорами та плакатами ми рушили до мосту через р. Дністер. На іншому березі був молдовський блокпост. Побачивши чимало рішуче налаштованих людей, багато з яких були озброєні, ОПОНівці ганебно втекли з позиції. Тож коли ми підійшли до блокпосту «їх і

слід прохолов». *Ми скинули додолю молдовський прапор і розсунули бетонні блоки.*

Далі, шлях на Бендери (населення якого визнавало владу ПМР), що виднілися у даліні, проходив по відкритій місцевості. Тільки високі тополі обабіч автошляху були прикриттям. Знаючи, що в подальшому можлива збройна сутичка з ворогом, ми відвели цивільних громадян праворуч від дороги у поле. На цьому наша участь в акції була завершена. Далі на місто пішли вже військові формування ПМР. Головні бої там відбулися потім, 19 – 22 червня. Але я, на жаль, в них участі не зміг взяти...

Третій мій приїзд до Придністров'я відбувся восени 2004 року. Тоді я та близько 30 чоловік з «Братства» пройшли колоною з прапорами через український прикордонний пункт. То був символічний акт розблокування невизнаної республіки. Але то було вже не так цікаво...

ЗА СВІЙ ВИБІР НЕ ЖАЛКУЮ

Бегма Олег Іванович, «Макс». Майор УНСО. 16 грудня 1964 р.н., м. Одеса. Учасник війни в Афганістані. В лавах УНА-УНСО з 1992 р. Брав участь в Придністровському конфлікті, нагороджений медаллю «Захисник Придністров'я». В 1993 р. учасник Грузино-Російської війни в складі підрозділу УНСО «Арго», був поранений. Нагороджений Орденом Вахтанга Горгасала 3-го ступеню. З 2014 р. бере участь у формуванні бойових підрозділів УНСО, командир роти. Один з бардів УНСО відомий як «Макс Чайка». Брав участь у формуванні батальйону УНСО, виконував обов'язки командира розвідувальної роти 81 ОАРБ.

В Придністров'ї я опинився на початку квітня 1992 р. В Тирасполі звернувся до першого військового, що мені трапився, запитав куди звернутися щоб зачислили до військового підрозділу. Почувши що я служив у спецназі в Афганістані, він відповів що нікуди йти не потрібно, буду служити в них. Так я опинився в одній з рот розвідки при ТСО.

Перша моя військова операція вийшла як «самоволка». **Якось побачив фото цивільних людей закатованих румунськими не-людьми, взяла злість, захотілося помститись, та й роздобути особисту зброю було б не зайвим.** Домовившись з одним бійцем, взяли автомати, гранати, ножі й рушили до селища де за нашою інформацією перебував рій ОПОНу котрий займався мародерством. Вночі знешкодили вартового без особливих зусиль, так як той спав на посту. Потім увійшовши до помешкання, без жодного писку вирізали інших румунських «героїв».

Трофеї здобули шикарні: автомати, «ліфчики» з набоями, гранати. Все що можливо донести взяли з собою, жаліли що не можливо було фізично забрати ящики з гранатами. До своєї частини дісталися без пригод.

На диво, не були покарані, командир нас навіть похвалив:

«Забокопорили – покарав би вас жорстоко, а так – герої, то пробачаю!»

Після цього мене навіть призначили командиром відділення. З трофейної зброї я вибрав собі АК-74С, який вірою-правдою мені потім служив.

Далі тяжко щось детально згадати, адже пройшло багато часу. Ходили в розвідку, ставили міни «розтяжки», супроводжували людей на позиції, брав участь в перестрілках... Переважно то була позиційна війна – «в нас стріляють – ми стріляєм»

В ПМР я побачив інтернаціоналізм в гарному розумінні цього слова; коли українці, болгары, росіяни, молдаване, гагаузи разом давали відсіч румунським окупантам, відстоюючи свою землю. Не зважаючи на багато недоліків в організації оборони республіки, ці люди готові були боротися до кінця.

Першим УНСО-вцем з яким я познайомився був Олесь Бабій, то було в серпні 1992 р. Випили разом коньяку, поговорили про стан справ в Україні та світі, планами на майбутнє. Тоді я ще був комуністичного гарту й багато з чим не погоджувався. Він мені запропонував: «Ти б не хотів поговорити знову після війни десь на березі Хаджибейського лиману?» Я погодився. З часом ми зустрілися, Олесь познайомив мене з іншими хлопцями, з тих пір я перейнявся їх духом та ідеями. Був призначений командиром «УНСО-Південь». Невдовзі опинився в підрозділі УНСО «Арго» в Абхазії, де довелося воювати проти москалів, був поранений. *Але не жалкую за свій вибір що зробив у той час...*

Записав В. Пальчик

ПІСЛЯМОВА

Про роль УНСО в Придністровському конфлікті, навздогін спогадам стрільців говорити складно. Чи можна сповна описати війну? Чи може такий недосконалий інструмент, як людська пам'ять відтворити всі відчуття, емоції, характеристики, барви?.. А чи схоче сама людина підняти з глибин свідомості те, що, безперечно, назавжди у них закарбувалося?

“УНСО: перший посвист куль” у своєму роді унікальна книга. Написана у жанрі військової мемуаристики, вона оперує і фактичним матеріалом зі шпальт української преси початку 1990-х років, і художніми, прозовими та поетичними, замальовками учасників подій. Все це дозволяє читачу глибше зануритися у атмосферу того часу, у атмосферу війни... Унікальна вона і тим, що під єдиним заголовком знову зібралися в одну боївку 17 стрільців та старшин, для того щоб наново пережити події двадцятирічної давнини та поділитися своїми переживаннями із читачем. Автори представлені в дуже малому колі. На превеликий жаль, адже Придністровський конфлікт і досі не має відповідного висвітлення та осмислення, як історична подія, в літературі та свідомості людей. А про науковий аналіз та академічні видання і говорити годі.

Якщо слова “Придністров'я” та “війна” свого часу сколихнули пресу, то книжок, присвячених цій проблемі, обмаль. Наразі можна згадати збірку Г.П. Волового “Кровавое лето в Бендерах. Хроника приднестровской трагедии”. А серед книг присвячених участі УНСО-вців у конфлікті можна перерахувати публіцистичні: “Мы из УНСО”, Г. Ключикова та окремі епізоди у “Війна в натовпі” Д. Корчинського. Таким чином щойно прочитана вами книга є достойним доповненням у спробі осягнути події 1992 р. на Дністрі.

Офіційно війна в Придністров'ї палала в часі між 28 березня та 21 липня 1992 р. та була завершена підписанням М. Снегуром і Б. Ельциним Угоди про принципи врегулювання конфлікту в Придністров'ї. Бойовим діям передувала так звана “війна декретів”

у якій зіштовхнулися інтереси Молдови-Румунії та Росії. Після війни, як традиційно відбувається в таких випадках, відбувся сплеск кримінальної активності торговців зброєю та наркотиками. А як відреагувала на ці події Україна? Можна було б сказати «ніяк», якби не ганебний, у дипломатичному вимірі, для країни арешт президента республіки І.М. Смірнова у Києві (!) молдавською (!!)) поліцією 29 серпня 1991 р. Українське керівництво відреагувало традиційно, неначе западливий посполитак скрутивши у кишені дулю і чекаючи: «А може минеться?», «А може не зачепить?»

На відміну від кріпацьких нащадків, новітнє козацтво у строкатих одностроях, «мазепинках» та із АК на плечі вважало інакше і, спакувавши наплічники, вирушило в бій. Ніхто не знає в що могло перерости те протистояння – історія не знає «якби». Однак щойно вам, читачу, випала щаслива нагода познайомитися із невеликою чотою тих, хто готовий був на вістрі фронту захищати молоду Україну і в разі молдавської агресії на бессарабському терені, і в разі румунського вторгнення на Буковину, і у випадку провокацій одного із наших сусідів у Криму. Саме вони, досі не визнані, виявили волю захищати рідну землю зі зброєю в руках і ніяк не очікували статусу «військових злочинців» (зверни увагу на лапки, читачу), яким щедро нагородили їх рідні «мусора» та прокуратура. Таким чином, мені хотілося б, щоб це видання допомогло українцеві осмислити, а декому і переосмислити причини та ризики тієї війни в українській дійсності.

Н.В. У 2002 році було перевидано книгу ветерана ОУН Михайла Каркоця-Вовка «Від Вороніжа до Українського легіону самооборони». В передмові до неї А. Семенюк відмічає: «Україна стала самостійною державою, вже немає страху, що родини учасників тих подій можуть бути репресовані. »... У червні 2013 р. на шпальтах однієї з київських щоденних газеток було повідомлено, що у США, в штаті Мінесота затримано 94-річного Майкла Каркока, що підозрюється у злочинах проти людства...

Я сподіваюся, що Україні вистачить материнської любові для того щоб гідно поставитися до своїх синів! Особливо в час війни із одвічно ненаситним ворогом - Москвою.

А ще... я знаю «у кого» гратимуть мої діти...

*Євген Калашник,
випускник НаУКМА, магістр історії*

ДОДАТКИ

УНСО

БОЇ В БЕНДЕРАХ

Так як не вдалося знайти та поспілкуватися з деякими учасниками тих подій, які належали до лав УНСО, для загальної уяви читачів друкую спогоди інших учасників боїв в Бендерах, переломного моменту в ході війни, гадаю це буде теж цікаво. Друкується зі скороченнями, без змін у орфографії та пунктуації, за: Воловой Г.П. Кровавое лето в Бендерах. Хроника приднестровской трагедии. – Бендеры: Полиграфист, 1993.

Владимир С., атаман казаків.

Казачество 19 июня, как всегда, несло свою службу. Неожиданно прибыл кошевой атаман Сорокалетов и сказал, что нужно срочно прибыть в штаб. Когда пришли, там уже находился походный атаман Дриглов, часть казаків штаба и атаманской сотни. Примерно в восемь вечера позвонил председатель управления обороны ПМР Ш. Кицак и поставил задачу срочно выехать в Бендеры и, взяв максимум людей, прибыть в распоряжение Бендерского исполкома. Собрали всех, кто был: 21 человек из атаманской сотни, 10 человек из управления и, заехав в республиканскую гвардию, получили 5 гранатометов и 15 снарядов к ним. По мосту через реку Днестр прорывались уже под пулями. Нам вдогонку, охранявшие мост бойцы ТСО, кричали: «Вы куда? Там стреляют!»

К исполкому подъехали в девятом часу вечера. В городе слышались автоматные очереди и разрывы. Возле горисполкома мы застали около сотни мужчин и молодых парней. Они, завидев нас, обрадовались, и начали просить оружие. К сожалению, помочь им мы не могли, однако попытались уговорить их не идти за вооружением в химватальон 14-й армии, размещавшийся напротив автовокзала, так как некоторые, махнув рукой, туда направились.

Мы нашли руководство города. Объяснять было нечего, так как сразу после нашего приезда по исполкому был открыт огонь. В подвале, где находился штаб, звонили телефоны. Жители предупреждали о вползающей в Бендеры бронетехники Молдовы. Атаман разбил ребят на пятерки. Я и двенадцать казаків поднялись на разведку, на крышу исполкома. Кроме того, нам надо было уяснить возможность обороны исполкома с крыши. Поняв, что это не реально из-

за высокого парапета, быстро перебежали на главпочтамт, высокое здание которого находилось рядом. На главпочтамт со мной пошли семь казаков и милиционер. В это время походный атаман Дриглов со своей группой взял два гранатомета и шесть снарядов к ним. Их задачей было уничтожить бронетехнику, которая уже расстреливала кварталы города.

К полуночи на площадь, со стороны ул. Калинина, въехал бронетранспортер и на ходу из бойниц и крупнокалиберного пулемета, обстрелял здание исполкома. Затем повернул на улицу Советскую и атаковал рабочий кабинет, штаб гвардии, обстрелял городской музей и легковые машины находящиеся поблизости. После этого стрельба стихла, но ненадолго. Со всех сторон город начали атаковать вооруженные до зубов части национальной армии и отрядов полиции особого назначения. На набережную, что заканчивается мостами через Днестр, вкатилась колонна бронетехники, в составе которой были "Шилка", БТР, МТЛБ. По улице Суворова, магистральной для города, с Каушанского направления челноками засновали бронетранспортеры и МТЛБ, выбрасывая десант, стреляя вовсе стороны. С Кишиневского направления, а также с Варницы, пошли колонны техники, солдат и полицейских на захват моста через Днестр и усиления атаки на центр города. Почти одновременно была атакована казарма гвардии. Вспыхнули локальные бои. Защитники горсовета размещались на втором, третьем и четвертом этажах. Было видно, как напротив, возле продовольственного магазина на улице Суворова опоновцы пытались установить зенитную пулеметную установку для прикрытия выброшенного десанта. Заметив людей в окнах горсовета, некоторые из них показывали неприличные жесты. Однако автоматный огонь рассеял десант и заставил обратиться пулеметчиков.

Главной улицей, по которой бронетехника двигалась практически с двух направлений, была улица Суворова. Магистраль, почти на прямую ведущая к Каушанам, прорезала город через центр.

Казаки группы Дриглова разместились во дворе магазина, имевшего выходы на улицы Суворова и Советскую. Среди них был О. Оттингер, по национальности немец, но считавший себя казаком, так как казак, говорил он, – это не нация, а понятие интернациональное.

Именно этому парню удалось подбить из гранатомета вначале один, затем другой бронетранспортеры, прорывавшиеся к исполкому.

Его в это время прикрывал Дриглов. Однако, когда Оттингер пытался добить убежавший БТР, с крыши 9-этажного дома напротив выстрелил снайпер и убил его. Затем в Дриглова метнули две гранаты. Этот храбрый человек поднял первую гранату и отбросил ее в сторону, вторую успел поднять и замахнуться, но она разорвалась у него в руке. Дриглов упал на Оттингера и так вместе они и лежали. Рядом находившийся казак Сороколетов был тяжело ранен и успел заползти в подъезд, где его укрыли в квартире. Один из этой группы, казак Ергиев, был скошен пулями крупнокалиберного пулемета с опоновского БТРа, когда перебежал к зданию исполкома, и упал замертво под елью. Рядом с ним погиб еще и ополченец. У защитников исполкома не было нужного для обороны количества гранат. Отсутствовали даже бутылки с зажигательной смесью, патронов всего по три рожка на автомат. Чувствуя свою безнаказанность, бронетехника опоновцев и национальной армии выскакивала на площадь перед исполкомом, открывала огонь по окнам, вестибюлю, по чему только можно было. Стрельба ни на минуту не прекращалась.

[...]

...Со стороны поликлиники прорвалась МТЛБ и, проехав по улице Лазо, расстрела подряд все, что могла. По ней ударили из гранатомета, но не попали. Она так безнаказанно и ушла. По улице Ткаченко проехала бронеколонна в направлении гостиницы “Приетения”. Затем, неподалеку от гостиницы, был открыт огонь по мосту через Днестр. Били из орудий БМП. На всех машинах колонны, на бортах белой краской красовались надписи на латинице. Так колонна и передвигалась – вперед, назад, ведя интенсивный огонь.

В районе ресторана “Нистру” на набережной Днестра ополченец Владимир Шефир атаковал самоходную установку “Шилка”, выстрелив по ней из гранатомета “Оса”. По национальности он был немец. Накануне этих событий получил визу в ФРГ. Но как только зазвучал сигнал тревоги, он сразу стал в ряды защитников города. К сожалению, выпущенная им граната только скользнула по броне. “Шилка” развернула стволы и сразу из всех четырех расстреляла его в упор.

Сергей А., командир танкового подразделения, Тирасполь.

У нас, танкистов, свой позывной на сбор, который должен был прозвучать по радио в случае тревоги.

[...]

Скомплектовавшись в экипажи, приднестровские танкисты сели в танки и погнали их в с. Парканы. Эти танки были учебно-боевые. На них не стояли пулеметы. Потом их подвезли вместе с лентами патронов. Оружие в густом слое смазки. Тяжело было зафиксировать пулемет в кронштейне, так как часть его была отломана. Нужно сказать, что в то время, в районе Парканской арки находилось 4 бронетранспортера, позже подъехали еще 5 танков. Каждый командир командовал своей техникой, а командиров было много. Нас обзывали, кричали, чтоб мы атаковали мост. Одному крикуну я предложил отмыть пулемет от смазки, да пользы от него было... Времени не хватало. Мы не успевали даже ознакомиться с устройством танка, так как некоторые особенности конструкции нам не были известны. В конце концов, к часам семи-восьми утра отдали приказ двигаться на мост. Наш танк с места сделал шесть выстрелов по позициям национальной армии Молдовы. Стреляли по БТРу, двигавшемуся по малому мостику, но не попали. Снаряд вошел в насыпь. Было видно, что пушка не пристреляна. В районе троллейбусной подстанции у моста стоял еще один БТР. По нему стреляли, давая поправку на непристрелянность орудия. Подбили. Он там и сгорел.

Потом три танка, наш головным, пошли в атаку. На броне было пять человек – небольшой десант. Душила какая-то злость. В атаке обнаружил, что в танке не включается механизм заряжания. Пулемет не работал от электропуска, стреляли вручную, но произведя несколько выстрелов, он заклинил. Пришлось возвращаться. Фактически неудача в первой атаке произошла не из-за техники, хоть и это сказалось, а из-за того, что не было пехоты. Нас не поддерживали. Кстати, потом вспомнил, что перед атакой какой-то мужик залезал в танк, но ненадолго. После чего механизм заряжания отказал. Да и не отказал, точнее говоря, а был отключен, это мы потом установили.

На той стороне подтянули пушки, и атаковать стало сложнее. Мы атаковали второй раз, но тоже неудачно. Потом, в больнице, я

лежал с парнем, который рассказывал, что после первых атак солдаты убежали от орудий и огонь вел офицерский расчет. Оценивая ситуацию, хочу сказать, что отсутствие настоящего командования, несогласованность не позволили тогда еще, в первой атаке, отбить мост, хотя условия к этому располагали.

Д., молдовский полицейский.

Вскоре у всех поднялось настроение – к 8 часам вечера со стороны Каушан к нам подошла боевая техника и ОПОН. Командовал ими подполковник Гомурарь. В полиции он сразу прошел в кабинет В. Гусякова и долго сидел там, видимо, советовались. Я понял, что они совещались по поводу атаки на город, потому что, когда Гусяков вышел, то решительно приказал всем, кто стоял в коридоре, садиться на броню и захватить позиции в городе. Естественно, что на десант и технику пришлось посадить по два человека наших проводников. Они-то и повели машины. Одним отрядом командовал заместитель комиссара Л. Ника. Он вообще дружил с Гусяковым и, я уверен, не только разрабатывал военные операции, но и сам их проводил. [...] Правда, после этого рейда в полицию, он вернулся поникший и хмурый. Мы только потом узнали, что в районе главпочтамта их сильно побили. Уже с утра, а затем и весь день, в морг, что имеется в судмедэкспертизе, возили трупы. Их было десятка полтора.

Позже в полицию на трех грузовиках завезли ящики с минами, гранатометы, пулеметы и минометы. Все было румынского производства, так как надписи были на латинице. Вскоре нас усилили – пришли армейцы и волонтеры.

Когда я проходил по коридору, то увидел, как задержанных гвардейцев в военной форме завели в кабинет к В. Гусякову. Там уже был комиссар, а затем зашел и Л. Ника. Так получилось, что мне удалось наблюдать, как гвардейцев выводили оттуда. Больше всего меня поразило, что они шли в трусах и были в крови. Их завели в изолятор временного содержания и там усиленно охраняли.

Григорий Д., гвардеец.

Утром в наше расположение прибежала женщина. Она пробралась со стороны консервного завода, а мы с ребятами находились по

линии совхоза “Оранжевый”, что выходит рубежом к полиции. Женщина сбивчиво рассказала, что в детском садике, недалеко от консервного, находятся дети. Они всю ночь плакали так, что было слышно в соседних домах.

Решение приняли сразу. Около десяти гвардейцев перебежками, а где ползком, пробрались к детскому саду. Там увидели, что трое военных, один в черной форме и с черной повязкой на голове, два других в камуфляже, выводили из садика детей и строили их в шеренгу перед собой. Дети были маленькие пяти-шести лет, в трусиках и маечках. Они стояли и плакали. Тот, что был в черной форме, что-то говорил им по-молдавски, а двое стояли поодаль и курили. Мы, не сговариваясь, открыли по ним огонь, пользуясь тем, что можно было стрелять, не попадая в детей. Подбежав к детям, забрали их с собой и под прикрытием огня наших ребят переправили в расположение, где уже их ждали женщины. [...]

Подполковник К., командир подразделения ТСО.

Постепенно у нас собрались все бойцы отряда. Подошло много добровольцев. У нас было пятьдесят автоматов, но не хватало столько же. Сержант Г. с ребятами пошел в разведку на микрорайон “Ленинский” и пригнал оттуда, к нашему удивлению, два бронетранспортера. Оказывается, экипажи ушли толи гулять, то ли пить, то ли грабить, во всяком случае, техники своей они лишились.

К вечеру в районе центрального книжного магазина, с крыши восьмизэтажного здания раздались редкие выстрелы снайпера. Наши поднялись на крышу и увидели одетого в гражданское мужчину, который, увидев их, что-то сбросил с крыши. Не дожидаясь вопросов, он начал кричать, что он не снайпер. Когда посмотрели вниз, то увидели на земле карабин. Разбираться с ним ни кто не стал, ребята не выдержали — расстреляли на месте преступления по законам военного времени. Вообще, городу доставалось от снайперов. Их одиночные выстрелы слышались то в центре, то на окраинах. Были среди нас и такие, что только имитировали прицельную стрельбу, сами палили в воздух. Но в любом случае — это создавало атмосферу непрерывной стрельбы и угнетало горожан.

Е. Воловая, подполковник милиции.

Этих двоих наводчиков, мужа и жену, арестовали на улице. В то время я была за старшего в ГОВД, и их привели ко мне в кабинет. Ребята спрашивают женщину, мол, ты же мать, дочку имеешь, как ты могла наводить? Она в ответ начала говорить, что к ним домой еще до войны приходили из полиции и сказали, что если они не будут сотрудничать, ее дочь изнасилуют. Она хоть и трусила на допросе, но заинтересованность ее слова выдавали. К примеру, сказала, что 20 июня был активный день, она давала данные по телефону в полицию о перемещении войск из Паркан в сторону моста, корректировала артиллерийский огонь по технике и людям, прорывавшимся из Тирасполя. А вот 21 июня, сказала она, был неактивный день.

После допроса я приказала отвести их в камеру. По дороге, сопровождавший их парень, как бы между прочим сказал, что Воловая приказала пустить их в расход, передернул затвор и выстрелил над головой. Так наводчица со страху обмочилась. Здесь ей было страшно, а наводить на людей смерть, сидя в квартире, она не боялась. Много “героического” эти подонки потом рассказали в интервью “Независимой Молдове”. Забыли только, что на их руках кровь наших ребят, прорывавшихся с боем по мосту через Днестр. [...]

Илья У., житель микрорайона “Ленинский”.

Возле кинопроката мне приходилось часто переходить дорогу – нужен был хлеб и молоко. Видел я этих “вояк”. В абсолютном большинстве своем – это волонтеры, так любившие носить на голове белые повязки. Почти все они из сел Хаджимуса, Саиц, Фарладан. Видел среди них много бывших бендерских полицейских. Раньше до войны, многие из них работали в милиции-полиции, добираясь сюда из близлежащих сел. Так как я ходил через переезд ежедневно, то видел как они заставляли почти каждый день по несколько человек, наших жителей, копать окопы. Это продолжалось до начала июля.

С семи утра и до часу дня волонтеры пропускали всех, проверяя документы, а к обеду обычно напивались и открывали стрельбу. В

июле они, очевидно, нашли на пектиновом заводе спирт и стали пить его и вывозить флягами из города. Кроме пьянства волонтеры насильовали проходящих девушек и женщин. Я дважды видел это.

Однажды, когда я шел с женой, на другой стороне улицы трое волонтеров тащили девушку к пивзаводу. У них там была база. Девушка сопротивлялась и упала на асфальт. Тогда один из них начал бить ее прикладом по спине и ниже, а остальные, смеясь, тащили ее за руки. Поэтому, когда мы свою взрослую дочь выводили из города, то одели старухой и лицо постарались изменить гримом.

После первых дней войны большинство жителей микрорайона ушли. Вот тогда они и почувствовали себя здесь полными “хозяевами”. Ведь остались только старики да старухи и еще те, кому ехать было некуда.

Сколько квартир они пограбили и добра повывозили, вряд ли сейчас можно подсчитать. Все знают, что в то время в Каушанах ковер или телевизор почти ничего не стоили, шли за бутылёк вина. [...]

Валерий А., командир взвода гвардии.

Это было 12 июля, днем. Я приехал на проверку нашего подразделения, занимавшего рубеж в общежитии по улице Мичурина, 5, что почти напротив магазина “Южный”. Поговорил с ребятами. Сказали что днем почти не стреляют. Мы вылезли на крышу общежития вместе с москвичом Ромкой. [...] Возле “Южного” в окопах были позиции фарладанских волонтеров. Там-то мы и увидели, как неподалеку от окопов шла молодая женщина с коляской и сумкой. Очевидно, несла продукты из города. Ее остановили, начали проверять документы, затем рыться в сумке. Видим, волонтеры схватили ее и потащили в окоп. Когда на ней стали рвать одежду, она начала кричать. Всех, кто шел мимо, волонтеры не пропускали, автоматами показывая, что тут не пройти.

Чем ей было помочь? Стрелять нельзя — можно зацепить и женщину, и ребенка в коляске. Поэтому, когда, натешившись, они ее отпустили, я принес гранатомет, а ребята приготовились к бою.

Женщина, вытащив из коляски пеленку, кое-как прикрылась ею, и вместе с коляской ушла за дом. Эти же мерзавцы, сидя в окопе, смеялись и разбирали продукты из ее сумки. Тут мы им и дали. Я выстрелил по их позициям четыре гранаты, ребята открыли мощный огонь. Им, конечно, досталось, но жаль, что мало. [...]

ЧОМУ МОВЧИТЬ КРАВЧУК?

Підготував до друку Микола ЄРЕМЕНКО «Вісті з України» - 1992. - № 18 (1724), від 23 - 29 квітня.

І про неї, цю трагедію, знає чи не весь світ. Летиться людська кров, але, по суті, нічого не робиться, аби свободолюбивий народ багатостраждального краю було взято під захист, врятовано від цілеспрямованого винищення. Гинуть українці, росіяни, молдаване, люди інших національностей, що віками жили в мирі і дружбі.

Особливо страждають українці - ні національних шкіл, ні бібліотек, ні книгарень. Зрозуміло, що вони змушені були поєднатися з росіянами, аби разом з лівобережним молдавським населенням, котре теж не поділяє точку зору офіційного Кишинева, утворити Придністровську Молдавську Республіку. Воля народу підтверджена двома референдумами. «Сепаратисти», бачте, воліють жити у межах Молдови, але не за умов безправ'я й геноциду. А в разі приєднання Молдови до Румунії (що, очевидно, не за горами) возз'єднатися з Україною-матір'ю.

Ось їх і втихомирюють зброєю...

Про все це йшлося на прес-конференції, що її влаштувала в Києві група українців Придністров'я, очолювана депутатом Верховної Ради Молдови, головою Української громади регіону Олександром Бумом. Окрім свідчень очевидців, що більш ніж тривожно звучали в ході цієї «нестандартної» зустрічі, були представлені численні фотоматеріали, знайомлячись з якими, відчуваєш, як у жилах холодне кров.

Ось ряд листів, котрі уособлюють крик душі українців Придністров'я. Їх адресовано вищому керівництву України.

«Шановний Президенте!

Українське село Гиска - передмістя Бендер - засноване більш як два століття тому козаками Запорозької Січі. Нині в ньому живуть громадяни 25 національностей. Але нас, українців, більшість.

Волею всієї громади, вираженої на двох референдумах, ми увійшли до складу Придністровської Молдавської Республіки, бо не хочемо і не будемо розмовляти чужою всім жителям Молдови мовою - румунською. За це нас жорстоко переслідують.

Уже більше місяця триває облога села. Довкіл на висотах закріпились в окопах загони поліції Молдови. Ми під постійним обстрілом з автоматів, гранатометів, мінометів. Є поранені, зруйновано будинки. Досі не впорядковано городи, не засіяні поля, не оброблені виноградники. Снайпери Молдови обстрілюють навіть жінок і дітей. Тож нас чекає смерть і від куль, і від голоду.

Діти давно не ходять до школи й дитячих садків. Вночі селом шу-гають терористи, грабують оселі, залякують населення.

Прикро, що у той час, як у вирішенні конфлікту активно включи-лась Росія, аби взяти під захист росіян Придністров'я, з боку України нічого не робиться, щоб ми відчули, що за нашою спиною сила, котра не дасть на поталу своїх братів і сестер. Захистіть нас, шановний Президенте, іншого порятунку в нас нема.

За дорученням шеститисячного населення Гиски
голова сільвиконкому В.КОВЧАН,
голова ради ветеранів війни і праці Ф.БРАЇЛОВСЬКИЙ,
голова жіночої Ради Н.ЖМАКІНА»

**«Високоповажні пане Президент,
члени Верховної Ради України!**

До вас звертаються українці, котрі волею долі потрапили в місто Бендери. Серед нас громадяни, які після закінчення навчання у Львові працюють у тутешній друкарні. Дуже багато українців, батьки яких народилися в Молдові. І ось ллється кров ні в чому не винних людей. Уявіть: наша друкарня в оточенні поліцаїв. Вони будь-якої хвилини готові перетнути тобі шлях автоматом. А в цей час наші діти сидять вдома, бо не працюють садки і школи.

Дуже боляче, що Росія на шостому з'їзді народних депутатів вирішила захистити своїх співвітчизників, у такий спосіб вчинила й Білорусія, а Україна мовчить. Більше того, вона так виставила кордони, що українець Придністров'я не може вільно виїхати з роди-ною і пожитками.

Хто ж нам допоможе у цей важкий час? Як нам переселитись на Україну? Шкода, що німців запрошують, а про нас, нещасних, ніхто й словом не обмовиться.

Л.ЛИСЕНКО, Н.БИЛЬКА, Г.ТИМЧЕНКО – тринадцять підписів»

«Вельмишановний пане Президенте!

Ми, група викладачів і студентів-українців Бендерського технікуму легкої промисловості, сповіщаємо, що ми вже тривалий час не навчаємось, бо нашому життю загрожує небезпека. Вдень і вночі стрілянина, гинуть люди, в тому числі українці. Російська Федерація вже сказала своє слово на захист співвітчизників. Уряд України, як не дивно, не висловився, аби припинити криваве проти-стояння, захистити нас у нашому змаганні за свободу.

Просимо, пане Президенте, вжити рішучих заходів щодо припинення зловорожого наступу прихильників геноциду.

За дорученням колективу

Викладач технікуму,

член Товариства української культури Микола КАМУЗ»

Ось такі документи прозвучали на прес-конференції. Природно, представників Придністров'я запитали щодо реагування керівництва України на звернення знедолених, кинутих напризволяще сотень тисяч людей. Відповідь виявилась більш ніж неймовірною: на листи, під якими стояли тисячі (!) підписів, Київ не відповідав... Або все робить у свинячий голос. Великий подив у Придністров'ї викликало, зокрема, рішення уряду Росії взяти під свою юрисдикцію розташовану в Молдові 14 армію, що входить до складу Одеського військового округу.

А чи була спроба потрапити до Президента України на прийом? «Ми тричі намагалися «прорватися» до нього, – пояснив Олександр Бут, – але нам сказали, що Леонід Макарович не зможе нас прийняти за браком часу...»

НОВИЙ «КАРАБАХ»?

«Молодь України». – 1992. – № 20 (16819) від 3 квітня. Розмову вів Валентин Вітковський.

Наш співрозмовник – член уряду Придністровської республіки, голова Кам'янської райради та її виконкому Леонід МАТЕЙЧУК

– У Придністров'ї давно вже весна. Та в політичному житті продовжують віяти холодні вітри. Ситуація в республіці залишається нестабільною.

– На жаль. Вона нагнітається ще й у зв'язку з третім з'їздом Народного Фронту Молдови. Нам постійно погрожують, залякують розправою. Молдова створює армію, свої прикордонні сили. Незабаром будуть запроваджені власні гроші. Лея – це останній удар сокирою, який розрубає мотузку, що єднає нас з Молдовою. Уряд республіки заявляє, начебто власна грошова одиниця з'явиться в липні. На мою думку, станеться це раніше. Нині леї повним ходом друкуються в Румунії.

– Чого хоче Придністров'я?

– Ми пропонуємо створити федеративну республіку. Бо коли так трапиться, що Бессарабія відійде до Румунії, а сумніватися в цьому багато не доводиться, то Придністров'я мусить мати право вирішувати свою долю самостійно. Сьогодні Придністров'я – це невеличкий клаптик землі, де люди ще не діляться на росіян, українців, євреїв чи молдаван. Однак всі наші прохання залишаються непоміченими. Ставка з боку уряду Молдови робиться на силу: примусити підкоритися.

Молдова явно йде до Румунії. Але ж Придністров'я – це конгломерат людей, який ніколи не сприймав Румунії. Наші райони – Кам'янський та Рибницький – це взагалі колишня Подільська губернія. Та не про територію мова.

– Ви українець і відстоюєте точку зору українців. А як ставиться до об'єднання з Румунією молдавське населення, що мешкає у Придністров'ї?

– Переважна більшість підтримує ідею створення республіки. Під час референдуму навіть у таких районах, як Дубосарський та Григоріопільський, де керівники місцевих органів влади ведуть

відверту прорумунську політику, сімдесят відсотків населення проголосували за незалежність Придністров'я.

– Отже, політичну погоду роблять деякі керівники та лідери певних угруповань?

– Саме так. Вони підштовхують простий люд поближче до Румунії. Хоча на території Молдови дуже велика питома вага людей, які не вельми мріють про перспективи приєднання. Зрештою, референдум, на проведенні якого ми наполягали, розставив би всі крапки над «і». Але парламент Молдови, що перебуває під впливом народного Фронт, рішуче відхиляє цю пропозицію.

Ми наполягаємо на врегулюванні відносин між Придністров'ям та Молдовою. Особливо інтенсивно це робили після відомих кривавих подій. Мірча Снегур, інші державні керівники навіть слухати не хочуть. Мовляв, республіка в нас маленька, ділити її не треба. «Наш парламент, – кажуть вони, – виражає волю корінного населення, і його рішення обов'язкові для всіх.» Все це не зовсім так... Ситуація більше схожа на диктат, аніж на демократію.

– Склалося враження, що після дубосарських подій політична обстановка нормалізується, сторони прийдуть до спільного знаменника.

– З такою постановкою питання, як сьогодні, конфлікт не може бути вичерпаний. Не вирішуються головні проблеми. Їх просто не квапляться вирішувати мирним шляхом. Створюються збройні сили. Ми в Молдову не йдемо з війною, там не загинув жоден чоловік. Зате є жертви на нашій території. Вони могли бути більшими, якби не 14-а армія.

Та паритет може скінчитися. Уряд Молдови вимагає виведення армійських підрозділів. Питання ставиться доволі оригінально: нехай солдати з своїми командирами забираються геть, а вся техніка залишиться Молдові. Вони закінчують формування своїх карабінерів і заявляють, що з допомогою прибічників ідеї об'єднання з Румунією з цивільного населення у Придністров'ї буде встановлена така влада, якою її прагне бачити уряд Молдови.

Останнього часу до нас зачастили емісари з Народного Фронт. Попід руки з ними навідуються і так звані посланці румунського народу. Ми не чинимо їм опору. Не хочеться розпалювати конфлікт.

Просто виставляємо своїх опонентів. Ось що прямим текстом заявляють румуни: «З вашими руками і ногами та з нашими головами ми побудуємо квітучу велику Румунію.» Так кажуть вони нашим людям. Що ж, в історії це вже десь подобували.

- Українська діаспора в Придністров'ї чималенька. Відомо, що уряд, Верховна рада республіки звертались до парламенту України, Президента Л. Кравчука. В чому полягає суть цих звернень?

- Із зрозумілих причин не хочеться втягувати у наші стосунки з Молдовою ще й Україну. І все ж ми звернулися до Києва з єдиним проханням: дипломатичними шляхами вплинути на уряд Молдови. Це ж не нормально, коли в нас перед носом брязкають зброєю, залякують силою, а ми не маємо захисту. Усі проблеми мають вирішуватися цивілізовано.

- Яким же ви бачите подальший розвиток подій?

- Думаю, протягом цього року будуть вирішені всі питання щодо об'єднання Молдови з Румунією. І хоче хтось сьогодні чи не хоче, а проблему Придністров'я треба буде вирішувати. Якщо її не розв'яжуть мирним шляхом. Тоді, як не гірко та страшно мені це пророкувати, вона може почати розв'язуватися шляхом Нагорного Карабаху. Кого-небудь втішає така перспектива? Я дивуюсь політичній сліпоті деяких лідерів.

- Що й казати, перспективу ви намалювали невеселу. Невже справді розвиток подій приречений на воєнну конфронтацію? Невже в такому, не так давно, благополучному краї, квітучому куточку землі проллється кров?

- Я називаю речі своїми іменами. Це не той момент, коли можна підфарбувати дійсність. Адже питання про війну і мир. У цій ситуації в нас немає іншого виходу, як формувати національну гвардію. З набраних добровольців половину становлять українці і майже половину молдавани. На офіційній основі купляємо зброю. На випадок біди будемо захищати свою незалежність.

Я ще раз повторюю: ми в Придністров'ї живемо надією, що проблему буде вирішено мирним шляхом. Хай би Бог наслав прокляття на тих, хто хоче війни. Але керівники Молдови не хочуть визнавати нашу республіку, не погоджуються з федеративним принципом.

Нам нав'язують варіант вільної економічної зони. Ви, мовляв, займайтесь економікою, а закони є кому ухвалювати.

Ми можемо і готові йти на певні компроміси. Але в нашого уряду немає моральних прав не прислухатися голосу придністровського населення, яке проголосувало за створення республіки. Це воля народу. Люди нас змусили провести референдум. З власної ініціативи створювали виборчі комісії, приймали рішення. Розмови, які долинають з Молдови, що Придністровську республіку утворювали місцеві лідери, не мають під собою реального підґрунтя.

ВІД РЕДАКЦІЇ:

Сумнівно, що допоможе в розв'язанні проблеми переведення колишніх радянських військ, які базуються на території Молдови, під юрисдикцію Росії. Кишинів вважає таке рішення Москви дискримінаційним. І має слушність.

РІДНА КРОВ ОБПІКАЄ СЕРЦЕ

Марія Базелюк «За вільну Україну». – 1992. – № 69 (429) від 9 червня.

Від Кам'янки до Тирасполя – неблизька дорога, пролягає вона вздовж лівого берега Дністра, де, як і на правому березі, живуть українці, молдавани, росіяни, болгари, гагаузи. Нині тут ллється кров. Треба її зупинити. Велика політика робиться у верхах – в Києві, Кишиневі, Москві, Бухаресті, а люди гинуть серед вишневих садів благодатної землі, на берегах ріки, яка донедавна була символом любові й злагоди. З 748 тисяч жителів Придністров'я 300 тисяч – українці, 70 з них загинули за час конфлікту, 140 – поранено. Це лише на лівому березі Дністра, а скільки українців загинуло на правому? Рідна кров обпікає серце...

Перебуваючи у Львові чи в Києві, дуже просто відмахнутися від «зрусифікованих» українців Придністров'я. Інша настроєність приймає, коли потрапляєш у вир подій, коли до тебе промовляють (вслухайтесь!) назви сіл: Рашків, Цибулівка, Катеринівка, Калинівка, Попенки, Михайлівка, Кам'янка, коли лунає, барвиться на вулицях українська мова, а по радіо говорить Київ, коли кожен, з ким би я не розмовляла, казав: «Не відвертайтеся від нас, бо ми – українці».

У центрі Рашкова, біля панно, котре повідомляє (українською мовою) про те, що в цьому році селу виповнюється 590 років, я зустрілася з місцевими жителями, і один з них, Іван Дмитрович Донченко, сказав: «Тут, у Рашкові, з давніх-давен жили мої пращури, може, ще села не було, а вони вже тут жили. Корінний українець я... Зрозумійте, ми живемо між миром і війною. Кишинів має намір з'єднатися з Румунією, а ми хочемо бути з Україною. Тут древні її землі. Скажіть про це своєму Президенту. Чого ви від нас відвертаєтесь?».

Українці Придністров'я вберегли національну сутність. Хоча тут не було ні українських шкіл, ні газет, ні театрів, але рідної мови не зреклися. Голова Рашківської сільської Ради Сергій Григорович Сливка показував мені любовно зібрану інформацію про село. Тут і ксерокопії «Подольських єпархіальних відомостей» за 1892 і 1905 роки, універсали, спогади. У пошуках їх доводилося звертатися і в центральні архіви. Отож не в музеях, а в сільській Раді я довідалася,

що найдавніші сліди людини на території Рашкова належать до раннього палеоліту, що в селі відкриті й вивчені дві стоянки часів Трипільської культури. Перша згадка про Рашків датується 1402 роком. А в 1648-му в результаті перемоги Богдана Хмельницького над поляками під Жовтими Водами, Рашків увійшов до складу козацького Брацлавського полку як місто-сотня. Ще досі зберіглася в селі церква, в якій вінчався син Богдана Хмельницького Тиміш з дочкою молдавського господаря Розандою. Храм напівзруйнований, потребує реставрації. Нині в Рашкові діє українська автокефальна православна церква, до якої приходять і жителі навколишніх сіл.

Територія Лівобережжя Дністра ще в IX – XII столітті належала до Київської Русі. Впродовж віків Придністров'я було українським, і коли в 1917 році утворилася Українська Народна Республіка, то однією з тридцяти земель, проголошених її Конституцією, було Придністров'я. За вказівкою Сталіна в 1924 році була створена Молдавська АРСР, але в складі України. І лише в 1940 році безцеремонно, не питаючи згоди в населення, Кремль об'єднав Придністров'я з Бесарабією, і таким чином з'явилася Молдавська РСР. Відповідно до таких новоутворень підтасувався і національний склад населення Придністров'я. Так, у доповідній записці 1924 року Центральної адміністративно-територіальної комісії УРСР зафіксовано, що в Придністров'ї проживає 14,2 відсотка молдаван, 59,2 відсотка українців, 10,3 – росіян і т.д. А вже через півроку після утворення МАРСР голова її ревкому обнародував такий національний склад: молдаван – 32,7 відсотка, українців – 38,8 відсотка, росіян – 11,7 відсотка. Після проведеного в 1926 році всесоюзного перепису населення «зафіксовано»: молдаван – 30,13 відсотка, українців – 48,49, росіян – 8,54. І все ж на той час за українцями залишилися певні права. Зокрема, в 1926 році з 394 шкіл 233 було українських, 99 – молдавських, 20 – російських і т.д. Після 1940 року українців Придністров'я стали цілеспрямовано перетворювати в «русскоязычное население», і в середині 50-х років закрили останній осередок українства – середню школу села Рашкова.

Українці завжди жили з молдаванами дружно, що збереглося й донині. І сьогодні вони мають однакову точку зору на проблеми Придністров'я. У молдавському селі Подоймі я почула речі дещо несподівані для мене. Голова сільської Ради Василь Мазур, керівник

ополченців Михайло Негривода і голова колгоспу Володимир Теслюк в один голос заявили: «Ми молдавани, а не румуни, і хочемо залишитися молдаванами. Кишинів веде справу до об'єднання з Румунією, витісняється молдавська мова, культура, натомість іде тотальна румунізація. Своє майбутнє вбачаємо у федерації – в складі Молдови чи України, якщо ні – повна незалежність ПМР. Хочемо зберегти свою націю – молдавську...».

Ні в Молдові, ні в Румунії не приховують своїх намірів щодо об'єднання. Цю ідею широко пропагують засоби масової інформації обох держав. У Яссах відбулася національна конвенція «За об'єднання Румунії з Молдовою». Активно працює в цьому ж напрямі й Національна рада воз'єднання, створена молдавськими та румунськими парламентаріями. Президент Румунії Іон Ілієску в інтерв'ю агентству Ассошіейтед Пресс заявив, що воз'єднання Румунії та Молдови «історично неминуче». Президент Молдови Мірча Снегур від подібних заяв утримується, однак впливові політичні сили, зокрема Національно-християнська партія та Народний фронт Молдови, займають цілком чітку позицію, виступаючи за об'єднання.

Автохонні українські землі Придністров'я всупереч волі його населення (вже в котрий раз!) можуть опинитися в іншій державі, і офіційна Україна, захищаючи права українців, мала б висловитися щодо цього.

Посягання на територіальну цілісність України – на Північну Буковину, Одеську область поки що не декларуються офіційним Кишиневом чи Бухарестом. Зате ультрарадикальні сили, які мають вагу в політичному житті країни, не упускають нагоди, щоб заявити про відродження «великої Румунії», розширення її кордонів за рахунок... українських земель. Я переглянула кілька десятків чисел газети «Цара» – видання Народного фронту Молдови – і не зустріла жодного, де б не було відвертих зазіхань на українські території. Як правило, така позиція виражена в заявах, зверненнях різних політичних організацій. «Три південних повіти – Білгород-Дністровський, Кілія, Ізмаїл, а також повіт Хотин і Північна Буковина, – читаємо в резолюції мітингу НХПМ, – були незаконно включені до складу України». Всесвітній румунський конгрес закликає уряди та парламенти Молдови і Румунії «без зволікань

розпочати роботу по об'єднанню двох румунських держав», прихопивши при цьому Північну Буковину й Одещину. Національна рада воз'єднання повідомила, що вона «діятиме в Кишиневі, Чернівцях, Ізмаїлі та Бухаресті», добиваючись створення «великої Румунії». Прихильники цієї ідеї посилаються навіть на авторитет короля Михайла. Офіційний орган парламенту Молдови «Сватул цері» 27 травня опублікував інтерв'ю з головою християнсько-демократичної ліги жінок Молдови Леонідою Ларі, яка відверто заявляє:

«Найбільше потерпіла Румунія, загубивши свої споконвічні землі – Бессарабію, Північну Буковину і Херцу. Я впевнена, що король Михайл зробить все можливе, щоб приєднати ці землі до вітчизни-матері. Він сказав прямо, без усяких викрутасів, що це румунські землі, і від них не відійдемо...».

Отже мова йде про розширення Румунії, спочатку за рахунок Придністров'я, далі – півдня України – аж до Південного Бугу. Офіційний Київ щоразу заявляє про невтручання у внутрішні справи інших країн, навіть якщо там порушуються права українців, посилаючись на міждержавні угоди. Це, можливо, правильно з позицій «великої політики», чого аж ніяк не скажеш, виходячи з інтересів честі і гідності української нації. Росія, заявивши, що бере під захист «русскоязычное население», де б воно не проживало, по суті, легалізує свою інвазію в будь-який район колишнього Союзу, хоча, скажімо, ні в тому ж Придністров'ї, ні в Криму росіяни не є корінним населенням. Зате російськомовного – вдосталь. У Придністров'ї Росія свій шанс використала: нині офіційний Тираспіль орієнтується на Москву...

З Рибниці до Дубоссар ми вирушали разом з ополченцями – працівниками насосного і металургійного заводів, які їхали на зміну своїм товаришам, що стояли в окопах під Дубоссарами. Лінія фронту пролягла через поля і сади, і (оскільки на той час встановилося затишшя) ополченці мирно розмовляли в траншеях, дехто рвав черешні – така собі ідилія. Розповідали мені, що вчора зустрічалися з «противниками»: «Такі ж хлопці, як і ми, тільки з правого берега Дністра. Зійшлися на тому, що війна ця простим людям не потрібна». Такі братання на Дубоссарському фронті відбуваються чи не щоденно, і часто не «верхи», а ті хто стоїть в окопах, домовляються про перемир'я. Командир батальйону ополченців Володимир Кузнецов

розповідає: «Між Рогами і Кочіерами зустрічалися офіцери обох сторін. Офіцери та поліція Молдови також не хочуть воювати, бо їхніми і нашими руками вирішуються «незрозумілі питання», а ми один одного вбиваємо. Хлопці, які вчора приходили до нас молдавського боку, пропонують зустрітися без зброї і пройти маршем миру до Кишинева».

Знайомлюся з ополченцями. Більшість з них – українці. Василь Назарчук, Віктор Милів, Віталій Чебан, Олег Гливчук – добровольці. Живуть у Придністров'ї. Хочуть миру. Виступають за федерацію в складі Молдови або повну незалежність ПМР. Втрачають надію на те, що їх захистить Україна. Знову прохання: «Передайте народові України, щоб не лишав нас у лиху годину, бо Придністров'я – українська земля. Коли до нас приїхали хлопці з України, ми зустріли їх, як рідних братів, і зрозуміли, що не всі у вас байдужі до нашої біди. Адже ми не хочемо одного – румунізації».

З юнаками із УНСО, про яких з теплом і вдячністю говорять усі придністровці, звичайно, зустрілася і я у Рашкові, Дубоссарах, Тирасполі. Після їх прибуття у багатьох місцях Придністров'я замайорили синьо-жовті та червоно-чорні прапори. Державний стяг України встановлений на найвищій точці Рашкова. Від колишньої Молдавської РСР залишився у спадок придністровцям її прапор. Нового не придумали, а в давнину інших, окрім козацьких хоругв, ця земля не визнавала, і наші знамена тут сприйняли як такі, що несуть добро, як рідні. У Придністров'ї наших хлопців приймають як героїв. Офіційна Україна засудила їх вчинок і зажадала повернення додому, на що ті ніяк не зреагували. Тут представлені майже всі області України. На хлопців, як кажуть, приємно дивитися: підтягнуті, стримані.

Знаючи, що в Україні ставлення до їх місії неоднозначне, я кожному задавала одне запитання: що вас покликало сюди? Ось відповіді.

Поручник Сергій СПИС: «Уряд Кравчука ніяк не відреагував на те, що тут, за 500 кілометрів від Києва, вбивають українців. Сьогодні лише УНСО, УНА і УНС допомагають Придністров'ю, інші відмовчуються. Приємно, що не всі. Так, Черкаська міська Рада прийняла звернення на підтримку Придністров'я».

Командир окремого підрозділу УНСО, що дислокується в Придністров'ї, ЗАВІРЮХА: «Українські націоналісти завжди були

там, де йшла боротьба за українську державність, – чи то в межах всієї України, чи то на окремих її теренах. Кожний українець повинен усвідомити, що наша нація лише розпочинає боротьбу за визволення своїх територій. Придністров'я – українська земля, і ми мусимо її захищати».

Член керівництва УНСО Володимир МАМАЛИГА: «За декілька кілометрів від теперішнього українського кордону гинуть люди. У зв'язку з відомими претензіями щодо Північної Буковини та Південної Бессарабії ця війна може перекинутись в Україну, тому треба її гасити тут. Ми захищаємо в Придністров'ї не лише українців, а й всіх, хто живе на цій землі...».

Нехай кине в цих хлопців каменем той, хто сам без гріха. Ми ж маємо гріх перед українцями Придністров'я вже тому, що забули про них. Чи багато представників політичних і громадських організацій там побували, надіслали підручники та книги для українських класів, національну символіку, а може, хоч один художній колектив з України виступив? Скільки депутатів різних рівнів відвідали Придністров'я і спитали своїх братів по нації: «Чим вам допомоги?». Ми мовчали навіть тоді, коли гаряча українська кров пролилась у чорну придністровську землю, посилаючись на міждержавні угоди. Невже є такі угоди, котрі не дозволяють захищати братові брата? Не думаю, що загоны УНСО перебували б сьогодні в Придністров'ї, якби парламент і Президент України заявили протест з приводу того, що в Молдові гинуть українці, поза їх волю втягнуті в конфлікт, затіяний явно антиукраїнськими. Гадаю, винуватці конфлікту відомі – і ті, хто нагнітав «румунський синдром» в суверенній Молдові, і ті, хто ним скористався для роздмухування пожежі на українських кордонах.

Логіка такої позиції незаперечна. З голосом нашої держави мусили б рахуватися. Поки проливається кров на обох берегах Дністра, ніхто з нас не має права мовчати, зокрема на високому рівні в Києві. Та не будемо чекати на голос зверху. Допоможемо йому правильно зорієнтуватись голосами низу.

НАС РОЗДІЛИЛИ ЧУЖИНЦІ

Олександр БОЛЬШАКОВ, голова Слов'янської демократичної спілки «Повернення»:

«Коли з'єднаємося знову?..»

– Два роки тому ми створили Слов'янську демократичну спілку «Повернення», головна мета якої – повернення Придністров'я до складу України. Виходимо з того, що історично ці землі українські.

Тенденції щодо повернення Придністров'я Україні в нас дуже сильні. Восени минулого року прихильники цієї ідеї поставили її на обговорення Верховної Ради Придністровської Молдавської Республіки, і значною більшістю голосів ми ухвалили звернення до Верховної Ради України щодо повернення Придністров'я до складу України. З цією заявою та іншими документами, що підтверджували волю народу жити в складі України, до Верховної Ради України поїхав Ігор Смирнов, але в Києві, біля готелю «Україна» його заарештували і відвезли в Молдову. Наступного дня я приїхав до Києва, звертався в різні редакції, щоб повідомити, що Смирнова затримали саме з постановою Верховної Ради ПМР про повернення до складу України, та ніхто не насмівся це опублікувати, а, навпаки, повідомили, що заарештували Смирнова-гекачепіста, комуніста. Мабуть, і в Україні є сили, яким не подобається, що в Придністров'ї є українці, які почувують себе українцями, частиною України, що її колись по тілу живому відрізали, як казав поет, «чужі нас поділили».

Нам не зрозумілі прагнення офіційної Молдови до злиття з Румунією, адже її культура, мова, звичаї і їй чужі. Наші погляди звернені до Матері-України, і нам болить, що вона від нас відвертається, як мачуха. Гадаю, прийде час, коли ми повернемося додому, і комусь історія нагадає про зрадженіх українців Придністров'я.

Два місяці тому до нас прибули підрозділи УНСО, і я, скільки буду жити, пам'ятатиму допомогу, яку вони надали нам. Вони підняли престиж України в очах жителів Придністров'я. Ризикуючи життям, прийшли на захист своїх братів, довели, що в Україні є герої, які справді борються за Соборну Україну.

Зараз вже відчутне потепління з боку інших політичних організацій, які побували в Рашкові, на Вічі українців Придністров'я.

В Києві створено Комітет допомоги Придністров'ю, сподіваємося на його конкретні дії. На вічі українці Придністров'я висловилися за незалежність ПМР, що ми розцінюємо як перехідний етап до повернення в склад України. Ми допомагаємо, щоб уряд України підтвердив нам українське громадянство, якого нас насильно позбавили в 1940 році. Тому ми будемо звертатися в Комітет захисту прав людини в ООН і ОБСЄ та в Міжнародний суд у Гаазі. Сформулюємо свою незгоду з парламентом й урядом України в тому, що вони відмовляються від своєї території, своїх громадян, і щоб вони підтвердили нам українське громадянство. Про це ми вже попередили заступника міністра закордонних справ України. Він дуже здивувався, але ми сказали, що повинні залишити в історії слід, який би засвідчував те, що українців Придністров'я сьогодні кидають напризволяще, і щоб наші онуки знали, хто в тому винен.

Олександр ПОРОЖАН, заступник голови Дубоссарського міськвиконкому:

«Дубоссари – місто фронтове»

– Дубоссари – фронтове місто, яке неодноразово піддавалося артилерійському та мінометному обстрілу. Близько 10 тисяч жителів виїхали з міста. В таких умовах міськвиконкому доводиться турбуватися про життєзабезпечення населення. Немає цукру, круп, великі проблеми з медикаментами. Понад третину населення Дубоссар становлять українці, на рівні народної дипломатії ми знаходимо розуміння в Україні. На жаль, українські засоби масової інформації ще мало пишуть правду про Придністров'я. Конкретний приклад. «Голос України» подає інформацію про харківський автобус з туристами, який був розстріляний коло села Рогів. Усі очевидці й ті, хто був в автобусі, однозначно говорили, хто в них стріляв і як. Молдавські бойовики напали на наш пост і розгромили його. Хвилини через 20 після бою з'являється автобус, який цілком можливо, сприйняли за підмогу. По туристах відкрили вогонь з великокаліберного кулемета, БТР. Були вбиті й поранені, люди в паніці розбігалися. Хоча злочин скоїли молдавські сили, вину звалили на нас. З боку України не було зроблено серйозних протестів, виходить, що уряд не захищає своїх громадян.

Історично ця земля була українською, і той період, коли вона належала Молдові, був настільки коротким, що населення

Придністров'я ще не перестало себе усвідомлювати частиною України. Зараз прихильники «великої Румунії» відкрито заявляють (і в пресі, і по телебаченню Молдови), що північна Буковина, більша частина Одещини повинні відійти від України. З невідомих міркувань Україна відмовчується.

Союз як тоталітарна держава розпався. Та ті ж люди, які мали компартійну владу раніше, сьогодні керують Молдовою. Натомість «прокомуністичною республікою» називають нас, точно розрахувавши, яка реакція буде в Росії чи Україні. Давайте візьмемо Дубоссари. Мер міста – інженер, керівник підприємства, його заступники – будівельник, інші інженери. Наш Президент – колишній директор Тираспольського заводу «Електромаш». То до чого ж тут «комуністична верхівка» Придністров'я?

Олександр БУТ, голова Спілки українців Придністров'я:

Ми – не «русскоязычные»

– Олександр Миколайовичу, як живеться українцям Придністров'я?

– Нас проживає 330 тисяч, найбільше – в Кам'янському та Рибницькому районах і Тирасполі. Там, а також у Дубоссарах, Бендерах, Слободзейському районі створені осередки культури, які об'єдналися в Спілку українців Придністров'я. Головну мету вбачаємо у відродженні рідної мови, звичаїв, української духовності в цілому. Русифікація дала свої наслідки. Діти якись перекошені: вдома розмовляють українською мовою, в школі – російською. Тепер намагаємося повернути втрачене. На Лівобережжі виходять дві українські газети. «Гомін» – видання нашої Спілки і «Братерство» – додаток до Кам'янської районної газети. Радіо Придністров'я веде щоденні передачі українською мовою. В школах створені українські класи, та немає ні букварів, ні читанок, ні інших підручників.

Я депутат Верховної Ради Молдови, та останній рік на її засіданнях не буваю, бо з нами там не рахуються. Нас постійно чомусь називали «російськомовними». Одного разу я був змушений зробити заяву в парламенті про те, що тут, у залі, немає російськомовних депутатів, а є молдавани, українці, росіяни, болгари, гагаузи, і попросив подібних слів більше не вживати. Снегур погодився, але через десять хвилин все повторилося. А чому? Тому, що нас вигідно

називати «русскоязычным населением». Щодо росіян, то тут порушення прав людини немає. Є російські школи, театри, преса. А українці цього не мають, тому Молдові вигідно називати нас «русскоязычними», як і Росії.

– Становище в Молдові складне. Який бачите вихід?

– До речі, з-поміж депутатів Придністров'я я найдовше їздив у Кишинів, намагаючись все-таки знайти вихід. Але там довелося чути тільки одне – возз'єднання з Румунією. І я подумав, може, й правда вони тягнуться один до одного, одного ж кореня, але хай і нас зрозуміють, що ми будемо тягнутися до України. І хай нас світ зрозуміє. Чому інших розуміють, а українців, яких свого часу відрізали від Батьківщини, сплюндрували їх культуру, не хочуть почути? Християнсько-демократична партія, Народний фронт Молдови, лідери якого займають високі державні пости, своїм головним завданням визначили приєднання до Румунії. І тоді ми сказали: скільки можна гнати українців, як те стадо? То потрапили до Молдови, а зараз маємо «щасливу» перспективу опинитися в Румунії. Причина конфлікту – не в мовних проблемах, як дехто намагається подати, а в політичному трюкацтві, при якому волю українців ніхто не збирався враховувати.

Недавно вбили голову Слободзейського райвиконкому Миколу Остапенка. За ним стежили терористи, зупинили машину, стріляли в упор. Автомобіль мав 50 пробоїн, водій – сім, Микола – 18 ран. Він ще жив тиждень. Славний хлопець був, казав мені: «Сашко давай до України, лише туди нам дорога». А вбивали його зі словами: «От тобі Україна!». Молдавські поліцейські по-звірячому закатували Величка на очах у його перед тим згвалтованої дружини. Правда, він був угорець, і після протестів угорського уряду порубане тіло Величка повернули, його поховала дружина. А в нас вбили 70 українців, понад 140 поранили, та з боку уряду України немає жодного протесту.

Ми виступаємо за федеративний устрій Молдови. Але якщо вона вирішить з'єднатися з Румунією, то жителі Придністров'я залишають право самим вирішувати свою долю: існувати як самостійна республіка чи повернутися в Україну.

В обороні землі своєї

29 травня в Придністров'ї створено ще одну українську організацію. Сто делегатів, які зібралися на установчу конференцію в Тирасполі, утворили Українську національну самооборону Придністров'я. Її членами стануть місцеві українці, що захищають свої автохтонні землі та виступають на повернення Придністров'я Україні.

ПЛАЦДАРМ ПОВИНЕН СТАТИ НАШИМ

«Українські обрії». – 1992. – № 7.

Положення сторін

Дубосарський напрям: ЗС Молдови утримують плацдарм на лівому березі Дністра в закруті річки. Плацдарм поєднаний з Правобережжям автомобільним мостом. З цього плацдарму БТР ЗС Молдови під прикриттям піхоти роблять вилазки з метою утруднити чи перервати рух по дорозі Тирасполь – Дубосари – єдиній транспортній комунікації, що поєднує Придністров'я в напрямі північ-південь (вздовж лінії фронту). Позиції ЗС ПМР проходять вздовж цієї дороги від Григоріополя до Дубоссар (17 км). Суцільна лінія фронту відсутня: Дубоссари пристосовані до кругової оборони по лінії окружної дороги. Міст на окружній дорозі підірвано з боку Придністров'я. Від Дубоссар на північ позиції продовжуються ще на 10 км.

Тираспільський напрям: ЗС ПМР утримують на правому березі Дністра Бендери. Лінія фронту відсутня. ЗС ПМР утримують Копанку та Кицкани. ЗС Молдови – Тиску та Варницю. В Бендерах молдаване утримують приміщення РОВД.

НАМІРИ МОЛДОВИ. Молдаване концентрують війська на Кочієрському плацдармі, навколо м. Бендери та на південь від Тирасполя. З метою одночасним ударом розчленувати територію ПМР на три частини з оточенням м. Дубоссари та Бендери.

Українська громада Придністров'я

Чисельність українців в Придністров'ї фактично становить не менше 300 000 чоловік (40 % населення, а по деяких даних до 60 відсотків населення). Має місце діяльність таких культурних і політичних українських організацій:

Слов'янська Демократична Спілка «Придністров'я», Голова – Большаков Олександр Захарович – депутат Верховної Ради Придністров'я, Голова комітету по законодавству, заступник Начальника Штабу Народного Ополчення. Метою діяльності Спілки є воз'єднання Придністров'я з Українською Державою. Спілка нараховує до 5 000 індивідуальних членів. В неї входять багато членів народно – господарського активу Придністров'я. Спілкою

охоплені всі район Придністров'я. Діяльності Спілки протидіють всі політичні організації Молдови та організації проросійської спрямованості Придністров'я. До діяльності Спілки лояльно ставляться організації, що виступають за самовизначення Придністров'я.

Спілка Українців Придністров'я. голова – Бут Олександр Миколайович – заступник Голови Кам'янського райвиконкому, колишній депутат Верховної Ради Молдови. Спілка ставить за мету відродження української культури в Придністров'ї. Вона готується відкрити школи чи класи з українською мовою навчання та відродити діяльність УАПЦ. Численність Спілки становить біля 3 000 чол.

Асоційованим членом до неї входить «Червона Калина» – товариство української культури. Голова – Коханова Аліса. Організація діє в Тирасполі. В Бендерах діє Товариство Української Культури, в Кам'янці – Товариство Української Культури «Братство» – Голова Бут О.М.

Цими організаціями на Верховній Раді та на місцевому рівні ставилося питання про приєднання Придністров'я до України (восени 1991 р. Верховною Радою ПМР було прийнято звернення про повернення Придністров'я до складу України. Але Україна зігнувала його).

Церковна діяльність

В Придністров'ї існують дві громади УАПЦ. Громада в Рашкові має священика о. Володимира, який проводить велику пастирську і громадську діяльність серед населення в напрямі повернень. Є перспективи розширення діяльності УАПЦ.

Засоби масової інформації

Газета «Гомін» – газета української громади Придністров'я. Друкується в м. Рибниця.

Редакція передач українською мовою Придністровського радіо.

Газета «Братство» в м. Кам'янці.

Оперативна діяльність російських сил

Взв'язку з пасивністю українських урядових чинників і спеціальних служб в Придністров'ї за останній рік активізувалась діяльність російських сил. Підтримка уряду Росії мала офіційний характер до спроби заколоту ГКЧП, що створило передумови для домінування

російських чинників. Після ГКЧП підтримка Придністров'я здійснюється через неофіційні, головню напіввійськові організації.

З осені 1991 року почали прибувати козацькі відділи.

Придністров'я стало базою і тереном вишколу російських екстремістських угруповань, які вже переносять свою діяльність на територію України.

В зв'язку з цим в інтересах України є витіснення російських впливів з Придністров'я. Шляхом заміни російських сил на українські, бажано офіційно не пов'язаних з діяльністю уряду. Максимальне спрощення організованого і стихійного проникнення українців в Придністров'я. Особливо важливим є утримання Українського Уряду, Збройних Сил, правоохоронних органів та органів безпеки від будь-яких акцій, що можуть бути сприйняті населенням Придністров'я як ворожі, і такі, що грають на руку Молдові та Румунії. Населення Придністров'я і особливо українська його частина вкрай негативно сприймає перекриття кордонів. Такий спосіб боротьби з трансмісією зброї та бойовиків мусить бути замінений на оперативний, як менш шкідливий політично і більш ефективний.

Оперативні структури Молдови та їх діяльність

Агентурою Молдови в ПМР є спілка «Інтегретете», «Баштіна» (рум.). Спілка «Трансністрія» видає однойменну газету, має завдання розгортання прорумунської діяльності на землях т. зв. Трансністрії, зараз території України. Мета діяльності – приєднання Трансністрії до «Великої Румунії». «Румунія ші Букувіна» – має аналогічні завдання щодо нашої Буковини.

«Скорпіони» – переважно молодь коло 20 – 21 р.

«Гайдуки» – від 40 р. і старше.

Румунське втручання: в боях захоплені зразки автоматичної зброї румунського та бельгійського виробництва. Кордон між Румунією та Молдовою є відкритим.

Перспектива повернення Придністров'я під владу Молдови означатиме його приєднання до Румунії і, як наслідок – поважне погіршення оперативної ситуації навколо України з цього напрямку:

– Уряди Молдови та Румунії не приховують своїх претензій до України на території т. зв. Трансністрії (території до ріки Південний Буг), Буковини та південних районів Одещини.

- З території Придністров'я вже розгортається оперативна діяльність на територію України (Трансністрія, Буковина, Бессарабія), що має за мету збудження сепаратистського руху і політичної діяльності, спрямованої на підрив територіальної цілості України.

В зв'язку з цим в інтересах Української Держави є протидіяти посиленню молдавсько-румунських чинників в Придністров'ї, відповідно сприяти розбудові українських чинників.

НОВИЙ ПОГЛЯД НА СТАРУ ПРОБЛЕМУ

Віталій Шевченко

«Українські обрії». – 1992. – № 8.

Хочеш миру – готуйся до війни! Цей життєвий принцип усіх часів і народів знайшов своє логічне підтвердження на території Придністров'я. Там вже більше як півроку іде війна і хоч без формального «казус белі», зате з усіма її атрибутами, включаючи і терор по відношенню до населення цього регіону, а це переважно українці (більше 300 тис.), що складає до 40 відсотків населення ПМР. Як очевидець можу підтвердити, що, попри всю свою хоробрість, придністровці абсолютно не готові до війни. І справа не стільки у невідгідному стратегічному положенні ПМР (при довжині берегової лінії по Дністру понад 350 км і глибині запілля (тилу) не більше 20 км тримати одну лінію фронту неможливо), скільки в небажанні уряду серйозно протиставитись агресивним діям ЗС Молдови.

Для підтвердження:

1) Кількість бійців є катастрофічно малою (звичайним явищем стала 10-ти кратна перевага румунів у живій силі). Не проведено широкої мобілізації, хоч я бачив багато молоді, котра вже зараз готова збройно боронити свою свободу. (Для довідки: зброю отримують при наявності військового квитка).

2) Військова кваліфікація у особовому складу військ ПМР практично відсутня. Позиції зайняті неправильно, нехтуються елементарні військово-інженерні та саперні спорудження, пости контролю за автодорогами нечисельні і розташовані у невідгідних місцях: за 3 – 5 км від дороги в фургонах або автобусах, в улоговинах; комунікацій не налагоджено, відсутня ешелованість оборони; немає єдиного керівництва на позиціях; дисципліна, м'яко кажучи, бажає бути кращою; координації між частинами немає, зате дуже популярна отаманщина, а відсутність шанця і бліндажа сприймається як особлива хоробрість.

3) Запілля не захищене, стратегічні об'єкти (за винятком небавгох плотин, мостів) – також. Оборонна промисловість відсутня. Гордість ЗС ПМР – метеоролічні ракети «Алазань» – можна назвати зброєю лише у психологічному плані, а не у мілітарному. На позиціях немає найнеобхіднішого (для порівняння: один з небезпечних – Кошницький плацдарм): ні мінометів, ні станкових чи крупнокаліберних кулеметів, ні достатньої кількості гранат (одна на 5 чоловік) чи гранатометів, ні прицільних гвинтівок, ні освітлювальних ракет, ні приладів нічного бачення, не говорячи про техніку, якої аж 2 БТри проти 10 молдавських, 2 танків та мінометів.

4) При відсутності фронту навіть резервних груп швидкого реагування, що складає небезпеку як диверсійних актів, так і перетину єдиної транспортної артерії, що зв'язує Дубоссари і Тираспіль.

5) Місцева самооборона в процесі формування. Міста (включно з Тирасполем) і селища абсолютно не пристосовані до оборони.

Приведеного вище досить, щоб зрозуміти, що Придністров'я потребує негайної допомоги, якщо не з боку офіційних українських структур, котрі своїм ігноруванням звернень Верховної Ради ПМР та населення про повернення ПМР до складу України викликали переорієнтацію з українських на російські чинники, то організованого проникнення українців у Придністров'я. Доля України вирішується на берега Дністра: або ми захистимо наших братів у Придністров'ї від геноциду і не пустимо румунів на Буковину, або «Придністров'я» в Україні будуть вираховуватись десятками.

Нації народжуються у муках, у боротьбі, і нам цього не минути. У спокої народжуються посмертно. Час внесе свої корективи, і наші наступники визначатимуть, хто був справжнім патріотом не за шкалою партійних переконань, а за тим, що ти зробив для перемоги у Придністров'ї.

«Треба починати війну не тоді, коли ти до неї готовий, а готовий ти не будеш ніколи, а коли ворог максимально неготовий». Це добре з'ясували у Києві і абсолютно не розуміють у Києві. Українська демократія сповідує нейтралітет, прикривши своє холуйське нутро фіговим листком принципів невторчання, сталості кордонів. Вона називає це розумом, тонким політичним чуттям, мистецтвом компромісу, справжньою політикою, насамкінець. Натомість,

Український націоналізм називає це одним словом – ЗРАДА!!!
Націоналісти, на відміну від демократів, не розмінюють життя тисяч українців Придністров'я на ефемерний спокій на Буковині чи в Криму. Поки демократи думають, якби зробити так, щоб не робити нічого, націоналісти, натомість, вже зараз захищають населення Придністров'я від румунських окупантів і становлять хай нечисельне, але чи не найдисциплінованіше військове формування тих, що діють у ПМР. Поки у затишних кабінетах респектабельні Козирєви, Циу, Зленки розігрують Придністровську карту, у села Придністров'я повертають трупи дітей, розрізаних на пилорамі молдовським ОПОНОм.

Останньою вмирає надія. А вона – це єдине, що залишилось в українських дітей і жінок з Придністров'я. Надія не на милість Молдови-Румунії, не на допомогу Росії і тим більше не на урядову Україну.

Надія на тебе, УКРАЇНЕЦЬ!

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС ЧИ ІМПЕРСЬКЕ МИСЛЕННЯ?

Олесь Бабій «Українські обрії». – 1992. – № 7.

В Придністров'ї ллється українська кров. Похорони українців у придністровських містах, тих, хто загинув зі зброєю в руках, вже стали звичним явищем. Українці гинуть на автомобільних магістралях в автобусах, обстріляних молдовською поліцією. Першою жертвою з боку придністровців став хлопець української національності, який загинув у Дубоссарах, тримаючи кулемет. Він захищав таких самих українців як він сам.

В цій ситуації справляє досить гнітюче враження той факт, що деякі українські політики та журналісти намагаються розв'язати, на їх погляд, дуже важливу і суттєву задачу. Їх короткозоре малоросійське мислення прагне визначити колір української крові, пролитої в Придністров'ї, за шкалою партійних переконань. Звичайно, за свою історію Україна зазнала так багато ганьби, що ще один факт ганебної поведінки її офіційних представників не буде претендувати на внесення значних змін в купі національного бруду. Проте, може, нарешті варто раз і назавжди покінчити із цим забрудненням власної національної політики та власних національних інтересів. Адже, коли проливається кров, то багатопартійність тут ні до чого. У придністровському регіоні існує лише одна українська партія – це українське населення, яке там проживає, так само як лише одного кольору українська кров – червоного. Сьогодні лише людина з діагнозом божевільного може визначати пролиту кров свого співвітчизника через призму власних політичних переконань.

А, може, краще навчитися вмінню захищати свій національний інтерес у тих держав, які це вміють робити? Наприклад, Сполучені Штати Америки. Чи стали б США світовою наддержавою, коли б не відправляли цілі океанські флоти, витрачаючи на це мільйони і навіть мільярди доларів у ті райони, де виникає загроза хоча б одному американському громадянину? Напевне, що ні.

Сьогодні необхідно чітко собі усвідомити, що Придністров'я було українською землею з найдавніших часів. Колись тут проживали анти – предки сучасних українців. Пізніше ця територія стала частиною Київської держави Рюриковичів. В 16 – 17 століттях. Придністровські землі належали запорізьким козакам. Варто згадати хоча б про те, як у помісті Богдана Хмельницького – містечку Рашкові, над Дністром (до річі, Рашків і по сьогодні заселений виключно українцями) відбулося вінчання його сина Тимоша. З 18 століття землі від Буга до Дністра стали належати українському причорноморському козацькому війську...

Лише в 1940 українське Придністров'я внаслідок злочинної московської політики та пакту Молотова – Ріббентропа було відторгнуто і передано штучно створеній МССР.

Дехто з полохливих демократів навіть думки про допомогу придністровським українцям вважає імперським мисленням. Звичайно, поєднувати захист національного інтересу та імперське мислення може лише той, хто щойно виліз на політичну поверхню з-під трьохсотлітнього малоросійського гною і ще не встиг промити свої очі після очманілого сну московського лакузи та раба.

Хоча інколи виникають думки – як нам його вистачає! – так званого імперського мислення. Якби запорізькі козаки у свій час зосередили свою боротьбу не на охороні, а на створенні імперії від Уралу до Ла-Маншу, то навіть у разі можливої поразки тепер в Україні панувала б зовсім інша психологія. Хоч раз труснула б Україна Середньовічною Європою – сьогодні не існувало б у нас проблем із захистом своїх національних інтересів. Адже, щоб відстояти себе і свій інтерес – необхідно бути морально готовим затрусити якщо не цілим світом, то принаймні – Європою.

Але коли протиставляються національна меншовартісність та імперське мислення – безумовно виграє останнє. Тому не дивно, що, на відміну від носіїв зовнішньої української політики, які фактично наносять удар в спину своїх земляків, у Тираспіль час від часу прибувають Травкіни, Жиріновські, Козирєви і Руцькі. Географічні та геополітичні науки, як видно, у Києві залишаються чомусь не в моді.

Поки що не все втрачено. По тираспільському радіо час від часу не перестають лунати українські передачі. Відкрита перша українська автокефальна церква. В Тирасполі виходить щотижнева українська газета «Гомін» з епіграфом «Україна – ми твої діти!» А чи не пора нарешті Україні згадати про своїх дітей? Бо якщо не згадаємо – історія нам цього не простить.

МІЛІТАРНІ НАСЛІДКИ "МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ" В ПРИДНІСТРОВ'І

Олег Кубах «Українські обрії». – 1992.

Україна програла в Придністров'ї. УНСО ПМР, властиво, єдине знаряддя українських впливів, була витіснена з політичної арени спільними зусиллями Кишиніва, Москви, Тирасполя і... Києва. Вояки УНСО разом з козаками та ополченцями з подачі високих сторін, що домовляються, стали якоюсь міфічною, третьою силою, котра одна перешкоджає молдаванам і слов'янам злитися у братерському єднанні на купях тіл. Тим самим 23.07.92 р. в Москві відбувався новий Мюнхен, наслідки якого ще не раз стрясатимуть південний схід Європи.

Це означатиме для України в мілітарному відношенні:

– Перенесення українсько-румунських зіткнень на терени України. Протириччя поміж Україною та Румунією визначилися остаточно. Метою Румунії є політичне проникнення в Буковину та на Одещину і в перспективі, за сприятливих обставин, їх приєднання. Спроби України отримати цю діяльність шляхом «випередження вимог» – наданням молдавській меншини населення автономії – не є ефективними в принципі. Як засвідчує світовий досвід, подібні кроки призводять до протилежного результату – посилення сепаратистського руху. В цьому конфлікті Україна вже програє стратегічно, бо не розіграє супроти «румунської» «українську карту» – проблему українського населення Молдови і Марамуреша, тактично, бо не перенесла своєї діяльності на терени Придністров'я і тим самим шахувала б румунську діяльність в Буковині, ідеально – бо наперед сприйняла тезу румунської пропаганди щодо «румунськості» молдаван. Щоб змінити ситуацію на краще, українському урядові доведеться, як мінімум, починати все спочатку. З падінням Придністров'я будь-яка українська діяльність в напрямі підсилення там власних позицій наражатиметься на значні політичні та оперативні труднощі (бо буде «втручання у внутрішні справи незалежної держави»), котрих в попередній період взагалі не було (визнання Президентом України права населення Придністров'я на самовизначення).

– Зміну українсько-румунського кордону не на користь України. Лінія оперативного розмежування поміж Україною та колишньою

Молдавською ССР не є кордоном. Вона не прив'язана до місцевих орієнтирів, її накреслення не скріплене топографами, щодо неї відсутні відповідні протоколи сторін. Практично вона пролягає по колгоспних межах. Це означатиме в разі приєднання Придністров'я до Молдови (в перспективі Румунія) безкінечні прикордонні інциденти – привід до політичного напруження в стосунках. Наявне накреслення кордону загрожує і інфраструктурі України. У випадку загострення стосунків залізничний шлях Київ – Одеса може бути блокований на протязі 120 – 150 км навіть без порушення кордону вогнем. Загалом наступальні дії з лінії сучасного кордону в напрямках «схід», «північний-схід», «північ», набагато зручніші до проведення, ніж з лінії Дністра.

– Постанова постійного вогнища нестабільності на південно-східному кордоні Україні. З падінням Придністров'я ситуація в регіоні не стабілізується. Конфлікт набере форми партизанської війни «всіх проти всіх». Вже зараз стрілецькі озброєння в Придністров'ї не контролюються урядом. Спроба вивести важке озброєння 14-ою армією призведе до захоплення її різними угрупованнями. Війна в Придністров'ї триватиме і в разі його окупації, оскільки молдавське (румунське) панування загрожує життєвим інтересам значної частини населення. І в цій боротьбі, що набере в т.ч. і терористичного характеру, Україна не розглядатиметься як нейтральна сторона. Зусиллями українського уряду Україна і українці в очах придністровців вже набули негативного реноме.

Близькою цій мілітарній є і політична проблема біженців з Придністров'я. Втеча на територію України політично та військово заангажованих мешканців ПМР (а таких більшість) не матиме характеру переходу на територію союзників. Навпаки Україна розглядатиметься ними як винуватець поразки. Що буде використано антиукраїнськими російсько-патріотичними силами, які вже зараз активно розігрують «придністровську карту». Поразка в Придністров'ї уряду Єльцина означатиме перемогу націонал-патріотів, як в Росії, так і в російській діаспорі, до якої (після підписання московської угоди) належить і Придністров'я. В руках націонал-патріотів Придністров'я і придністровські біженці стануть чи не найнебезпечнішим знаряддям антиукраїнської діяльності, бо

в ситуації, що складеться в т.ч. і зусиллями українського уряду, в них просто не лишиться іншого шляху.

Важливими для України будуть і мілітарні аспекти падіння її політичного престижу в регіоні.

– Україна перестане бути пожаданим політичним та мілітарним альянтом. Активність Румунії, її спроби ревізії кордонів, порушують status-quo в регіоні. Зголошена Україною політика повернення до нього в межах Гельсінської держави є утопічною, оскільки значні політичні сили в кожній з країн регіону змагають в тій чи іншій формі до реваншу. В цих умовах і Мадярщині, і Чехії, і Словаччині більше годиться турбуватись про спільників ніж про партнерів. Останні дві країни взагалі потребують гарантів, яким Україна бути не може, знову ж таки з причин власної пасивності.

– Безпорадність України щодо румунських претензій спровокує аналогічні претензії щодо неї з боку Мадярщини, Словаччини, Польщі, Росії. Втручання це відбуватиметься за Придністровським зразком, під гаслами «захисту національних меншин», «встановлення миру в регіоні», «відвернення міжнаціональних конфліктів». На жаль, український уряд є далеким від розуміння наслідків «врегулювання в Придністров'ї». Підставою його «політичного реалізму» є, хіба що, усвідомлення власної недолугості.

Проведення активної політики в Придністров'ї від української держави вимагало:

– Розуміння інтересів. Конфлікт в Придністров'ї розглядався Румунією як спроба захопити політичну ініціативу в регіоні. Росія була змушена маневрувати в ньому між бажанням зберегти власне значення в регіоні і необхідністю пристосуватися до свого нового становища у світі. В цій ситуації очевидним для України було б спробувати одним ударом шахувати обидвох сусідів. Закріпитися в Придністров'ї і тим самим зупинити румунське проникнення на схід і спробу закріплення Росії на південно-східних українських кордонах. Своєю активністю в Придністров'ї Україна набула б значення країни, від позиції котрої залежить мир і стабільність в регіоні, об'язно стала б гравцем, а не шаховою дошкою. Надалі, українські лідери, коли такі є, крім, хіба що, п. Президента, вбачають українську політику в збереженні status-quo навколо України. Вони чіпляються

за вже зруйновані домовленості Гельсінки, бо останні закріплювали свого часу так милу їм політичну стагнацію, єдиний стан, в котрому може існувати українська зовнішня політика. Цей параліч призведе Україну до ролі об'єкта світової політики.

– Інструменту політичної дії. Конфлікт в Придністров'ї як і більшість політичних конфліктів, що передують великому фронтальному зіткненню сторін, розігрувався «на конфесійному рівні». Формально все відбувалося в межах внутрішніх проблем самої Молдови.

– Сторони-«посередники» миротворчих зусиль. Фактично боротьба відбувалася поміж угрупованнями в Молдові та Придністров'ї, і інструментом політичної дії Румунії в цій боротьбі був «Народний Фронт» Молдови і його «п'ята колона» в Придністров'ї. Росія перебрала на себе всю решту політичних, громадянських, профспілкових організацій Придністров'я. Зусиллями УНСО Україна мала хоч якісь позиції в середовищі українців Придністров'я. Але самий український уряд не мав у Придністров'ї жодних політичних позицій, жодного інструменту дій. Це небажання українського уряду шукати собі підтримку в середовищі української діаспори є вражаючим. Властиво, Україна, як новоутворена на політичній карті світу не має жодного політичного реноме. Набути його вона може не наслідуванням політичної моди «минулого сезону», а проведенням власної політики. Захист інтересів співвітчизників вже більше ста років – є загальноживаним претекстром східноєвропейської та балканської політики. Відмовлятися від зброї, котрою послуговуються проти тебе, – це в стилі українців.

Український уряд є далеким від розуміння національних інтересів, він позбавлений інструменту втілення у життя власної політики. Чому при всьому цьому, Україна ще існує? Невже Бог справді хоче, щоб ми перемогли?

ПРИДНІСТРОВ'Я. НА НАШІЙ НЕ СВОЇЙ ЗЕМЛІ

Н. Шаргородська «Голос Нації». – 1994. – № 23 – 24 (86 – 87), вересень.

Пам'ять

Два мирних роки відділяє нас від кривавої трагедії на Дністрі, коли очманілі агресори з правого берега розв'язали війну з метою знищення українців Лівобережжя.

Більше тисячі полеглих, біля трьох тисяч поранених, коло тридцяти пропали безвісті – такий підсумок військової агресії Молдовсько-Румунських імперіалістів.

Розстріляні, політі кров'ю, але нескорені українські міста і села відзначали 1 серпня 1994 року День пам'яті полеглих захисників рідної землі.

Повсякденність

Сьогодні проблеми Придністров'я вирішуються не стільки в Тирасполі і Кишиневі, скільки в Москві. Придністров'я, переважну більшість населення якого складають українці, стало козирною картою Москви у дружній грі з Кишиневом і Бухарестом за втягування останніх в орбіту своєї політики. Події останніх місяців показали, що Москва плювати хотіла на «права людини», прикриваючись якими всюди пхає свого носа. Конфлікт на Дністрі для Росії лише важіль, маніпулюючи яким можна вилити на Молдову в разі неприйнятних для Москви кроків Кишинева. В цій ситуації Москва швидко забуває про необхідність захисту т.зв. «російськомовного» (фактично – українського) населення лівобережжя Дністра. Тираспіль в цьому вже переконався. Інтереси уряду Росії представляє тут командувач 14-ї армії генерал Лебедь – один з найзапекліших ворогів Придністровської Молдавської Республіки.

«Сделка состоялась». Молдова пішла на поступки. Росія досягла поставленої мети – військова присутність в регіоні, досить відчутний вплив на уряд в Тирасполі, симпатії серед населення за допомогою у припиненні кровопролиття.

Все це могла б мати Україна, будь вона повноцінною державою, а не ширмою для купки мафіозних кланів у розділенні народного добра. Коли два роки тому Дністер червонів від крові, сотні українців

гинули у Бендерах та Дубосарах, на позиціях під Кочієрами та Кошницею, ні президент країни, ні Верховна Рада України, ні уряд не побажали захистити своїх співвітчизників. Десятки делегацій з Рибниці, Кам'янки, Дубосар, Тирасполя стукали в двері високих київських кабінетів. Але все даремно.

Їх пам'ятають і люблять

Лише УНА-УНСО, як єдиний виразник інтересів України відгукнулася на прохання наддністрянців. Сотні стрільців УНСО зі всіх областей України зі зброєю в руках стали на захист української землі. Багато з них за виявлену мужність та відвагу нагороджені медаллю «Захисник Придністров'я».

На запрошення придністровської сторони на відзначенні Дня пам'яті перебували голова Вінницького обкому УНА, крайовий командир УНСО, депутат міської Ради м. Вінниця Сергій Чумак та директор інформагентства «Тірас», директор газети «Народна трибуна» Федір Сторящук. Вони перебували в багатьох містах ПМР, де зустрілись з керівниками міських і районних Рад, з редакторами газет і радіо, членами українських товариств і спілок. Щире занепокоєння у місцевого населення викликає процес надання Росією подвійного громадянства. Не маючи вибору багато українців змушені брати російське громадянство. Чи не ганьба це для України, що люди, батьки яких народилися на території УРСР (Тулчинський, Балтський, Одеський округи, частину яких передали МАРСР) не можуть отримати українське громадянство. Люди не мають захисту своєї держави. Сьогодні вона є для них мачухою. А далека і чужа їм Москва бере на себе обов'язки захисника, надаючи громадянство.

Підсумки

Сльози виступали на очах присутніх, коли на траурному мітингу виступав Сергій Чумак. Навіть кілька слів, сказані українською, зворушували серця. Після мітингу, обступивши гостей з Вінниці, тираспільці ділилися своїми бідами, просили допомоги. Не вистачає підручників, книжок, газет. Дуже важко йде процес відкриття українських шкіл і садочків. На сьогодні вдалось створити український ліцей і кафедру української мови і літератури в Тираспільському університеті, але не вистачає викладацьких кадрів.

Крім того, про події в Україні Придністров'я дізнається з московської преси, про об'єктивність якої говорити смішно.

Саме тому на офіційному рівні було досягнуто домовленостей про двосторонній обмін інформацією. Інформаційна агенція «Тірас», акумулюючи інформацією зі всієї України, передаватиме її у Придністров'я і, навпаки, поширювали інформацію про події на лівобережжі Дністра українських ЗМІ. Потрібно проривати українську блокаду. В Придністров'ї живуть українці, які потребують захисту і допомоги з України. Це наша українська земля, це наші люди.

НА ТОЙ ВОЙНЕ НЕЗНАМЕНИТОЙ

Василий Кизка «Независимость», 2.06.95 г.

Залпы салютов Победы на время заглушили память о других «незнаменитых» войнах, участие в которых было не столь уж почетно, а итоги – бесславны. Сегодня мы публикуем материал собкора «Независимости» Василия Кизки (кстати, участвовавшего в качестве эксперта в международных конференциях по урегулированию приднестровского конфликта) о войне в Приднестровье.

Еще не успели зарастить травой могилы убитых на правом и левом берегах Днестра, как уже покрылась трупами земля Чечни.

Что дальше? Неужели никогда не прекратятся войны, где нет победителей, а есть лишь кровавая игра политиков?

В то горячее время в Приднестровье было много моих собратьев по перу со всего света. Находились они в основном в Тирасполе: пресс-центре непризнанной ПМР. Многими неделями не выходили из гостиницы «Дружба», что напротив приднестровского Дома Советов, получая готовую информацию, как говорится, «на блюдечке»

Мне претила такая работа.

Помнится, приехал я с двумя приднестровскими телевизионщиками на передовую, да еще в очень жаркое место – под Кочиерами где погибло и было ранено множество людей. Тележурналисты, не мешкая, стали снимать репортаж, ведь над головами посвистывали пули и вот-вот должно было наступить время, когда начинают действовать специальные пропуска, не позволяющие никому ни приехать, ни уехать отсюда.

Я вдруг понял – по вопросам, стилю ведения разговоров с бойцами, что главная задача моих приднестровских коллег – не рассказать правду. Кстати, сейчас российские журналисты в Чечне, безусловно рискуя жизнью, передают честные репортажи, несмотря на «установку» официальных властей. В Приднестровье такого почти не наблюдалось – телевизионщики работали как агитбригада, чтобы поднять боевой дух населения после того как репортаж «запустится» в эфир. Что можно сделать в такой ситуации? Я рискнул попросить у них микрофон, чтобы самому записать на пленку репортаж из мимолетной батареи, готовившейся забросить «врага» снарядами.

Мои вопросы были предельно просты и откровенны – за что вы воюете, почему убиваете таких же, как вы, людей, но только с другой стороны?

– Если они с той стороны – они румыны! А хороший румын – это мертвый румын! И я не успокоюсь до тех пор, пока всех их не перебьем, – кричал мне до пояса голый, потный мужик, завинчивая взрыватели мин.

Это был в прошлом командир корабля дальней авиации.

Здесь начинается возрождение великой России, так и запомни! – закончил он.

– Я простой солдат, – говорил другой боец, украинец по национальности. – Хочу, чтобы снова была здесь, как и в прошлом, единая Молдавия. Не Румыния!

– А я – за независимую суверенную ПМР, но в составе Украины, – объяснял третий.

Было очевидно, сколь разные взгляды, убеждения у этих людей.

– Скажите, а если бы вам предложили прекратить войну, вы бы перестали убивать русских, украинцев, молдаван, которые сейчас находятся в 200 метрах от вас?

Этот вопрос едва не стал для меня последним.

– Кто он такой? Его сюда послали снегуровские фашисты! – обезумев от злости кричали мне с бруствера.

Приднестровские коллеги-телевизионщики были в панике. За дружбу с таким, как я, «врагом Приднестровья» им грозили большие неприятности. Поэтому вдруг на полуслове сломалась камера, и микрофон оказался ненужным: «Хватит, давай уезжать, уже поздно». Но, желая избавить ребят от неминуемых служебных разборок, я отважился предложить:

– А я с вами не поеду. Останусь здесь.

– Не боишься?! – шипит мне в лицо многозначительно сплюнувший густой слюной боевик.

– Боюсь, но истина дороже.

Гляжу – моих коллег, которые, видимо, и рады такому повороту дел, – и след простыл. (Через несколько дней, увидев меня целым и невредимым в редакции, они поразились моей живучести).

...Ночь. Рядом с приднестровцами – позиции нашего УНСО. Потихоньку я перебрался к ним. Все же свои...

Это было подразделение из очень разношерстных бойцов – от 17 до 50 лет. Среди них немало людей с высшим образованием, начитанных, умных, но есть и другие...

Любопытно, что многие говорили только по-русски и прибыли сюда из южных и восточных областей Украины. Это подразделение считалось элитарным. Руководил им некий Олег. Родом – из Фрунзенского района, что на Одессине. Небольшой, верткий, постоянно улыбающийся. Офицерская портупея, камуфляжик, начищенные сапоги, хорошо выбритое лицо внешне подтверждали командирскую должность. Но вскоре я понял, что Олегом руководит, по существу, Петрович – так мне велено было называть этого мужчину. За пьянки, дебоширство и прочие нехорошие дела его, по слухам, уволили из 14-й Российской армии. Петрович не растерялся и поступил в Приднестровскую гвардию, но и там не прижился, и вот оказался снабженцем, а по совместительству и «отцом родным» у наших УНСО-вцев. Имел в своем распоряжении старый большой грузовик, необходимые пароли и пропуска почти во все склады и прочие полутайные организации Приднестровья, откуда получал все необходимое для жизни и ведения боя.

Петрович меня определил ночевать на недавно привезенных больших ящиках с боеприпасами, в тесном неглубоком окопчике, сверху накрытом досками и тоненьким слоем земли (утверждал, что это «сооружение» называется блиндаж и оно способно выдержать даже прямое попадание мины).

Рядом со мной улегся охранник – 17-летний паренек (назовем его Игорем) из Киева. Кромешная тьма. Свист пуль, осколков. Ад! Тыловые выходы из окопов заминированы. В случае атаки я, безусловно, первая жертва. Безоружный, понятия не имею, как и куда бежать, где коридоры на минных полях, о которых знают мои случайные сотоварищи...

Мрачные мысли донимают, когда «вражеская» сторона совсем плотно «обкладывает» нас минами. Как грохнет такая дура рядом – наш окопчик аж подпрыгивает, а сверху начинают угрожающе сыпаться земля и трещать доски. Почему меня сюда занесло? – задаюсь вопросом. Неужели из-за нескольких строчек в родной газете?

Глупо. За пару десятков километров отсюда, в Украине, люди мирно отдыхают, спит моя семья, а я почему-то здесь.

Скорее бы утро, скорей бы все закончилось... Несут раненого. Он стонет. Петрович говорит, что ранен несильно – заживет.

А рядом беспрерывно лупит из автомата Олег, опустошая один «магазин» за другим. Куда летят его пули, в кого он стреляет – ведь темнота адская?

Оказывается, так надо – чтоб прогнать собственный страх и обезопасить занимаемый рубеж от возможных «вражеских» лазутчиков и атак. Время от времени и другие УНСО-вцы подползают к нам и достают из ящиков боеприпасы (в основном, ручные гранаты и патроны для стрелкового оружия). Петрович при тусклом свете свечи ведет «бухгалтерию». Замечаю, что все хотят его объегорить.

– Да я уже выпустил все гранаты, честное слово, Петрович. Давай, не скупись, – просит усатый паренек.

Они, видимо, припрятывают лишние боеприпасы, но для чего? По своей собственной воле или по приказу, уж во всяком случае, не начальников Петровича? И мне дали одну гранату – для самоубийства, на всякий случай... Кстати, в конце вооруженного конфликта УНСО-вцы все-таки «раскололи» своего «снабженца». По их словам, он был подослан к ним российскими спецслужбами. Но, несмотря на офицерское звание, солидный возраст и афганский опыт, Петровича раскрутили по-настоящему, особенно во время окончательного бегства из Приднестровья, которое УНСО именуется сейчас запланированным уходом. В конце концов они накачали его до чертиков наркотиками, забрали все оставшиеся боеприпасы и ночью убежали из-под стражи, которую уже выставили возле них. Потом (видимо за головотяпство) Петрович был посажен под домашний арест в рыбацкой гостинице. Там я с ним и повстречался. В окружении молоденьких российских боевичков-наркоманов он выглядел жалким и обиженным. Все уговаривал меня спьяну (видимо, с кем-то спутав): «Ты там передай своим, пусть меня выручат отсюда. У меня припрятаны целые склады оружия. Все отдам. Я же за Украину. Если не придут ко мне на связь, так и знай – уйду на Кавказ. Но Олег пусть мне на глаза не попадается – убью как собаку!» Последний раз я слышал о нем от кавказцев, с которыми повстречался на

одной из международных конференций, где обсуждались события в горячих точках. Рассказывали, что Петрович там здорово воюет... «На мой век войны хватит, а больше я ничего делать не умею. У меня нет семьи. Таким меня сделали», как сейчас помню его грустные слова в минуты откровений в ту ночь. Где он сейчас? Трудно поверить, что до сих пор на этом свете...

... Тем временем, в бой вступают два танка, расположившиеся в 30 метрах от нас. Как бабахнут «хором» – земля дрожит. Посылают в темень снаряды весом с доброго поросенка. Что творится сейчас с несчастными людьми в селе, на которых летит раскаленный металл разных форм и калибров? Петрович хватает меня за руку и тянет из окопа наверх:

– Пойдем, посмотришь, как красиво! Ты еще такого не видел! По нам «Шилки» заработали.

По чистому небу летят ярко светящиеся точки. Это маленькие снарядики, разрывающиеся на большой площади.

– Ну как, здорово?! А это ракеты пошли, видишь? Хлопок – первая ступень отделяется, сейчас включилась вторая, – восхищенно комментирует Петрович.

Я вижу, что большинство ракет, снарядов, перелетают через нас и разрываются где-то далеко в городе. Сколько же жертв там будет завтра? словно прочитав мои мысли, Петрович говорит:

– Дубоссары получают сегодня здорово...

«Красота», честно признаюсь, меня совсем не восхищает. И вот я снова в «блиндаже» на ящиках. Спрашиваю Олега-киевлянина:

– Тебе сколько лет?

– Семнадцать.

– Наверное, когда пойдешь в армию, будешь настоящим солдатом. Ты ведь уже все знаешь и умеешь?

– А я в армию не пойду.

– Почему?

– У меня не все внутренности имеются. Отбили в драке, еще в Киеве.

– А как же тебя мать отпустила больного сюда, в это пекло?

– У меня мать проститутка, бросила нас. Отец женился на другой. Мачеха сестричку еще признает, а меня – нет. Так что здесь мне – в

самый раз. Мне нравится воевать. Я пошел бы куда угодно – в Югославию или на Кавказ. В Приднестровье я не по каким-то идейным соображениям. Просто это настоящее дело для настоящих мужчин.

...В Приднестровье меня мало интересовали сводки, цифры, отчеты, обращения, призывы. Я знал, что в них, в основном, вранье штабистов, организаторов и вдохновителей войны, адресованные для газетчиков, и потому информацию предпочитал собирать своими силами, как бы трудно это ни было. И могу сказать с чистой совестью, что знаю об этой войне достаточно и, возможно, когда-то еще напишу о ней подробнее. На словах и с одной, и с другой стороны никто воевать не хотел. В минуты откровений многие признавались, что это занятие им по душе. А тем временем чиновники транжирили деньги, ценности – война все списывала.

Утром после кошмарной бойни в Бендерах, я был в этом городе в качестве первого иностранного журналиста. С молдавскими представителями ездил на первые, небезопасные для всех, «переговоры».

Еще рано отвечать на главный вопрос: кто прав, кто виноват в той войне. Истинные ее «пружины» скрыты под семью замками. Не хочется пока беречь раны правого и левого берегов Днестра – пусть хоть немного зарастут травой могилы. Придет время – и мы узнаем всю правду о войне в Приднестровье. Пока же постараемся понять одно: война – это безумие, страда для хищников в образе людей.

Боже, убереги Украину от этого!

ПАРАМІЛІТАРНІ ФОРМУВАННЯ

*Постання, комплектація, дисципліна, озброєння, тактика.
(за досвідом бойових дій у межах СНД)*

Розпад ВАПА та СРСР розпочав процес зміни тимчасового СТАТУС-КВО в Європі. Фронтальне протистояння «Схід» – «Захід» змінилося на складну багатосторонню комбінацію сил. Стосовно мілітарної ситуації, це мало позитивні (подолання ядрового «пату»), і негативні (значне зростання загрози війни в Європі) наслідки.

Одним з наслідків зміни політичної ситуації в Європі та новим чинником, що визначатиме мілітарну ситуацію в ній, є парамілітарні формування. Вже зараз бойові дії на Балканах та Кавказі ведуться, значною мірою, силами позаурядових військових формувань. У подальшому, в міру зростання кризи в державах-наступницях СРСР та деяких країнах Східної Європи, мілітарне значення цих формувань зростатиме. Тому вже зараз потрібно уважно вивчати цю нову загрозу миру та стабільності в Європі.

Як правило, парамілітарні формування утворюються або політичними силами (партиями), або, в разі, коли загальна політизація суспільства є недостатньою і конфлікт в ньому відбувається на зовсім іншому (міжнаціональному, міжконфесійному) ґрунті, як плід мілітарної самоорганізації суспільства.

Розподіл цей є доволі умовним, політичні сили репрезентовані в кожній спільноті і проявляються, якщо не в формі організаційної діяльності партій, то на рівні політичних симпатій провідних особистостей.

За формою парамілітарні формування належать або до історичних першовзірців, що лишили помітний слід в історії даного народу (козаки, гайдуки), або творяться наново, найчастіше у вигляді «загонів самооборони» чи «національної гвардії» (Придністров'я, Осетія, Інгущетія, Абхазія, Чечня).

Велике значення в парамілітарних формуваннях має феномен особистого лідерства.

В практиці кожне з них не є контрольоване однією особою. В організаційні підстави деяких з них навіть не покладено принцип єдиноначальності; практикується виборність командирів (козаки).

Тому зовнішньо єдине парамілітарне формування є лише збираною незалежних загонів, об'єднаних навколо своїх командирів. Оскільки командувати через особистий авторитет можна лише на очах підвладних, розподіл цей проявляється найчастіше на щаблі «сотня», рідше – «курінь».

Комплектуються згадані формування на добровільних засадах. Навіть у разі проведення формальної мобілізації, відсутність спроможного адміністративного та поліцейського апарату дозволяє всім, хто бажає, уникнути призову. За причинами вступу особовий склад цих формувань можна поділити на такі категорії:

Ідеалісти – особи, які вбачають у власній участі в конфлікті реалізацію особистих політичних переконань, етичних пріоритетів. В парамілітарних формуваннях партійної приналежності це, перш за все, члени цієї партії.

Авантюристи – особи, які вважають конфліктне середовище навколо найбільш придатним для власного існування («народжені для війни»).

Випадкові особи – ті, чий вступ до формувань був вимушений зовнішніми обставинами (життєва невлаштованість, переслідування з боку влади чи третіх осіб).

У практиці ці категорії існують не в чистому вигляді, а зливаються одна з одною. Тому можливо говорити про домінування в кожного з учасників, тих чи інших, спонукальних причин до вступу та участі.

Бойова цінність вояків різних категорій, як така, відзначається більш сукупністю їхніх особистих якостей – придатністю до вирішення завдань, що їх ставить участь в бойових діях. Виразно пов'язаною з боездатністю є лише попередня приналежність до колективу, де існували зверхньо-підвладні стосунки, агресивного назовні (війська, банди, радикальні політичні організації). Порівняно кращими є також організовані добровольці політичних організацій-засновників.

Стосовно совіцького суспільства цікавою є порівняно низька придатність ветеранів війни в Афганістані. Більшість «афганців» не мають справжнього бойового досвіду. Вони недисципліновані, заражені наркоманією, алкоголізмом, їхні спроби самоорганізації

закінчуються нічим. Причина цього практикований в ССРСР «культ афганців», коли належати до них було вигідно. Це розбещувало ветеранів, свою участь у війні декларували переважно ті, хто не був у бойових підрозділах. «Афганці», що не належать до об'єднань, є набагато кращим матеріалом, але потребують виняткового до них ставлення з боку командирів (як до молодших компаньйонів, але не підлеглих).

Дисциплінарні взаємини в парамілітарних формуваннях складаються залежно від способу утворення. Якщо ці формування створені вже організованою силою (партією), то в них переважають норми стосунків, визнані в ній. Активісти організацій, командири (помічники командирів) окремих відділів, «польової жандармерії», «військової поліції» є провідними й об'єднуючими відділ силами.

У разі, коли формування будуються знизу, ініціативою «народних мас», провідником волі командира є коло його прибічників. В обох випадках заходи дисциплінарного впливу відрізняються від практикованих у війську. Приховане насильство у вигляді позачергової служби, господарських робіт, арешту, поступається прямій загрозі, фізичним покаранням, покаранням смертю. Застосовуються такі дії як побиття винного командиром або його прибічниками, тероризування непокірних (відбезпеченою гранатою, пострілами над головою чи під ноги), таємні розправи, що видаються як бойові втрати чи дії диверсантів супротивника.

Зовнішній вияв дисципліни та субординації (військове вітання, усталена військова постава, тощо) є або декоративним елементом, тоді підлеглі роблять це, коли і як їм подобається, або з волі командира як свідчення його влади над підрозділом. В обох випадках муштра не сягає військової, є спрощеною.

Парамілітарні формування не мають однострою в справжньому розумінні цього слова, знаки розрізнення та національної (політичної) приналежності є більш декоративним елементом. Зазвичай, у відділах мішанина, наслідування одностроїв історичних попередників (козаків, російського «білого» війська, національних збройних формувань часів Громадянської та Другої Світової воєн, решток попередніх одностроїв Совіцького війська, сучасного однострою (різних моделей польового) російського виробництва.

Особливо популярними є «престижні» предмети одягу і спорядження (хутрянні шапки-папахи, шкіряні куртки, португелі, кавалерійські чоботи), іноземного походження та елітарних відділів (патронташі-камізели, наплічні кобури, високі шнуровані черевики, рідкісні моделі польового однострою).

Базою озброєнь парамілітарних формувань є частини колишнього совіцького війська (зараз російські чи держав-наступниць СРСР). Попередні «конспіративні» запаси зброї не відіграють значної ролі, окрім районів Кавказу, де населення традиційно прив'язане до зброї. У подальшому, в міру розпаду регулярних збройних сил, кількість прихованої попередньо зброї зростатиме. Натомість, з причини нестачі в перший період конфлікту військової зброї, поширені зразки, в т.ч. застарілі, перероблені з учбових, переважно карабіни СКС, штурмові карабіни АК-47, ручні кулемети РПК, РПД, ДП, ДПМ. У парамілітарних формуваннях немає досвіду використання мисливської зброї, окрім нарізної з оптичним прицілом, що використовуються замість військових снайперських гвинтівок. Гладкоствольна використовується як поліційна, на комендантських постах, як зброя самооборони в командирів лише частково. З причини нестачі мисливської нарізної зброї великих калібрів популярні карабіни 22LR (5,6мм). З військової стрілецької зброї популярні зразки під набій 7,62x39, насамперед, карабіни СКС та штурмові карабіни АК-47 та АКМ, через властиву їм більшу бронебійність (що важливо при нестачі важкої стрілецької зброї), дальність, і цільність пострілів, кращу відпорність, якість вироблення. Серед зразків під набій 5,45x39 популярні штурмові карабіни зі складною кольбою АК-74С. З кулеметів так само зразки під набій 7,62x39 (РПК, РПД) та 7,62x54р (ДП, ДПМ), особливо останні, з причини нестачі сучасних кулеметів ПКС. Надзвичайною популярністю користуються пістолети й револьвери, в т.ч. спортові. Серед гранат перевага надається оборонному зразку Ф-1 (наслідування гранати Лемона часів Першої Світової війни), вражаюча дія якої всіяко перебільшується. Характерною для парамілітарних формувань є нестача важкої зброї піхоти (станкових кулеметів, РПГ, мінометів). Головним протитанковим засобом є одноразові РПГ-18. Найвні кулемети (ПК) та гранатомети (РПГ-7) застосовуються подібно, як в совіцькому війську, на щаблі «відділення».

Нестачу озброєнь в парамілітарних формуваннях намагаються подолати, в т.ч. і кустарним виробництвом, звичним шляхом когрого є механічне копіювання совіцьких зразків. В СНД нароблена технологія ремонту учбової зброї, запаювання люфи, виготовлення забійника, ударника. Відомі випадки перероблення карабінів кал.22LR, під набій 5,45х39 (розсвердлюванням набійника). Виробляються копії РППГ-7, люфові насадки до стрілецької зброї (мортирки), для метання відбезпечуваних перед пострілом ручних гранат. Достатньо оригінальним зразком виробництва ПМР є пістолет-гранатник для метання 40-мм гранат (до підствольного гранатомета). Вся саморобна зброя характеризується емпірикою обрахунків міцності (тому є набагато й невинувато важчою), примітивністю виконання.

Артилерійські озброєння репрезентовано переважно градобійними (85-100мм зенітними) гарматами та ракетами (80-100мм НУР). В окремих випадках наявні 82 та 120-мм міномети, гармати калібру до 122мм (Д-30,2с1).

Основою парку бронетанкової техніки є переважно БТР на колесах та гусеничні (БТР-40-50-60-152), БМП-1,-2, інша колісна та гусенична техніка військового призначення БРДМ, МТЛБ. Походженням це переважно учбові машини, позбавлені озброєння. Більшість їх поодиноці перебуває в розпорядженні окремих відділів, що використовують їх на власний розсуд. Відомі лише одиничні випадки наявності в складі парамілітарних формувань танків (до 10-20 одиниць Т-62 та Т-72). Нестача важкої бронетехніки примушує використовувати, як її заміника, інженерні гусеничні машини чи саморобні броньовані вантажівки (подібно до БТР-152).

Сукупність цих рис визначає особливості тактики парамілітарних формувань. Поділ на відділи має більш організаційне (заміна чергувань на позиціях), ніж тактичне призначення. Слід зауважити, що формальний поділ не відповідає фактичній чисельності. Рої – 5-6 чоловік – практично не існують і не мають тактичного застосування. Чоти – 10-20 чоловік – є головними підрозділами, що діють під час наступу і оборони. Сотні – 50 – 80 чоловік – є самостійною частиною, командир якої здатний керувати безпосередньо. Командувати в парамілітарних формуваннях загалом, можливо наскільки бачить

око і чутно голос. Сотні займають визначені ділянки оборони й отримують завдання при наступі. Курені – 150-250 чоловік – є вищими з'єднаннями, в якому парамілітарне формування може існувати як ціле. Вищі від куреня об'єднання існують лише номінально.

Іншим визначним чинником є погана тактична підготовка старшин колишньої совіцької армії, котрі становлять кістяк командної кадри парамілітарних формувань. Абсолютна більшість з них нездатна творчо застосовувати положення нового бойового статуту 1990 року на щаблі «рота»-«батальон». Причиною цього екадровий характер більшості частин колишньої Совіцької армії, в тягу служби в якій старшини набували переважно лише адміністраторського досвіду.

Полишеність особового складу на себе визначає моральний стан відділів. Спочатку парамілітарні формування є улюбленцями народу. Увага, подарунки розбещують особовий склад. В міру загострення (продовження) конфлікту «любов» з боку населення, що страждає в т.ч. від дій парамілітарних формувань, спадає, і вояки починають вже тероризувати цивільних, як «тилових щурів». Особливо брутальні до місцевого населення козацькі відділи. Метою козаків, що воюють на чужій території, є військова здобич. Вони здобувають (у т.ч. у «своїх») зброю, викрадають машини, віднімають їжу, спиртне, цінні речі. Коли війна набридає козакам, вони від'їжджають додому, навіть посеред боїв. Мотивація втечі – «зрада» командування. Особливо шкодить козацьким відділам пияцтво. Систематично їх особовий склад збирається на віче («коло») й вирішує «не пити на позиціях», а спійманих на пияцтві – шмагати. Так само систематично ці рішення і порушуються.

Оскільки парамілітарні формування утворюються, зазвичай, з метою «оборони цивільного населення» та території, доцільно розпочати огляд тактики саме з цього виду бойових дій.

Визначена щільність бойових порядків у парамілітарних формуваннях відсутня. Оборона будується в один ешелон. Основою для неї є стрілецький рів в одну лінію. Він являє собою пряму траншею з купами землі замість брустверів, без бійниць, шпарин, бліндажів, лише з укриттям від дощу. Сектори обстрілу перед позицією не визначаються і не розчищаються. Інженерні загороди виставляються

не далі 50м від стрілецького рову. Як невибухові, найчастіше виставляють малопомітні перешкоди (сітка з кільчастого дроту, який пригинають до землі). Мінні поля завузькі і зацільні. Схем мінних постановок, зазвичай, немає. Замість протипіхотних мін натяжною дії часто виставляються ручні гранати. Подібні міновані поля легко долаються гусеничною технікою з бульдозерним відвалом чи ножовим міновим тралом. Запасні позиції не розбудовуються заздалегідь. Інженерне забезпечення оборони в місті: завали та барикади.

Взаємодії між родами зброї та підрозділами немає. Головною силою оборони є стрілець з автоматом та гранатою. Наявна важка зброя піхоти не концентрується в окремому підрозділі підсилення, в розпорядженні старшого начальника, й не застосовується централізовано. БТР, БМП використовуються як рухомі (швидше нерухомі) вогневі точки. Наявна бронетехніка не концентрується в мобільну бронегрупу. Танки, коли вони є, розосереджуються вздовж фронту оборони. Бронетехніку зазвичай окопують.

Артилерію, як і бронетехніку, розташовують безпосередньо за стрілецькими позиціями. Головним видом вогню є артобстріли, короточасні й малої інтенсивності. Зосереджений вогонь не ведеться. Часто вогневі засоби використовують не за призначенням (наприклад, реактивні снаряди для вогню прямою наводкою по точкових цілях, одиночними запусками).

Наступ, як правило, планується силами окремих відділів. Взаємодія погана – зв'язок слабкий. Атака – примітивний фронтальний натиск, без нарощення сили удару з глибини другим ешелonom. Дії малих груп (відділень, секцій) достатньо узгоджені. В штурмових боях бойова цінність парамілітарних формувань дуже мінлива (в часи вуличних боїв у Бендерах, відділ козаків з 50 чоловік втратив до половини особового складу разом з командиром, але продовжував наступ, на наступаючу бронетехніку молдаван з одноразовими гранатометами). Але, одночасно, козаки легко піддавались паніці, і залишили бойові позиції під приводом, що їх «зраджують»). Новітніми прийомами штурмових боїв парамілітарні формування не володіють. Наявна бронетехніка теж бере участь у наступках. Застосування її узгоджене на рівні «окрема бойова машина» – «рій піхоти». В боях за населені пункти танки використовуються як штурмові гармати.

Універсальним вогневим засобом у вуличних боях є 23-мм автоматична гармата. Такі гармати рухаються за бойовими порядками піхоти і підтримують її вогнем у наступі та обороні. Вони є і протитанковим засобом. Наявна ствольна і реактивна артилерія в міру здатності артилеристів підтримує наступ, веде вогонь по видимих вогневих точках (місцях зосередження) противника. Інженерні засоби при штурмах, зазвичай, відсутні.

ІНШІ ВИДИ БОЙОВИХ ДІЙ: парамілітарні відділи часто притягаються до комендантської служби. При тому, вони діють, як правило, рухомими патрулями (в містах) і комендантськими заставами на дорогах. Чисельність патруля (застави) від 3 до 10 чоловік. Звичайні дії – перевірка документів та обшуки перехожих і транспорту. Ставлення до населення дуже диференційоване: від пропускання «своїх» без огляду до невмотивованого затримання тих, що «не сподобалися».

При перевірці «чужих» нерідкі спроби пограбувань, образи, побиття, загрози смертю. Службу патрулі й пости несуть не кваліфіковано, дуже вразливі щодо дій диверсантів (скупчуються, відкрито розташовані). Лише деякі комендантські пости обладнані загорожами, що примусово уповільнює швидкість транспорту. Оборонних позицій просто часто не мають.

РОЗВІДКА І ДИВЕРСІЇ. Головним завданням цих видів бойової діяльності є здобуття трофеїв, зазвичай об'єктами є передові відокремлені пости (позиції) супротивника, рідше – тили. Розвідгрупу формують з близько 5-ти чоловік, часто випадкових. Активні і хоробрі, в таких ситуаціях, козаки й чеченці, що діють білою зброєю. Акції задумуються і виконуються спонтанно. Напрями відступу, подальші дії, вогневе прикриття продумуються погано, у разі викриття такі групи стають легкою здобиччю супротивника.

ШТАБОВА ДІЯЛЬНІСТЬ. Штаби в парамілітарних формуваннях існують лише у зародку. Головним завданням їх є прийняття на службу, обрахунок й розподіл особового складу, обрахунок та контроль за зброєю (зазвичай видається в обмін на паспорт), постачання боеприпасів, одягу, харчів. Відповідно формуються й відділи штабу (найчастіше в складі одного начальника відділу). Начальник штабу є заступником командира. Оперативна та навчальна діяльність у

штабах поставлена погано. Вишкіл не проводиться. Головним видом навчань є безладна стрілянина по довільних мішенях. Контрозвідка у формі запозичених в Совіцької армії “особливих відділів” діє погано. Співпраця з поліцією та службами безпеки мінімальна.

В міру розвитку конфлікту парамілітарні формування припиняють задовольняти потреби конфліктуючої сторони, їх або розформовують, тоді опорні рештки перетворюються на банди політичного чи кримінального забарвлення, або перетворюються на регулярні відділи, що є набагато складнішим і потребує тривалого часу. Головними шляхами регуляризації є чистка особового складу з показовими езекуціями старшин та шерегових, зміщення й новий розподіл особового складу, зміна командирів, введення до складу формувань відділу польової жандармерії з винятковими повноваженнями (до права розстрілу винних на місці без суду), посилення вишкочів та інженерних робіт, запровадження «сухого закону». Загалом, парамілітарні формування мають достатній потенціал і є добрим матеріалом для творення регулярних відділів, переважно з причини добровільного характеру комплектації особового складу.

Зі збірки інструкцій ГК. УНСО (стилістика автора збережена)

СТАРШИНСЬКІ ТА ПІДСТАРШИНСЬКІ РАНГИ УНСО ТА ЇХ АНАЛОГИ В РАДЯНСЬКІЙ АРМІЇ

УНСО	Радянська армія
Ройовий	Молодший сержант
Чотовий	Сержант
Бунчужний	Старший сержант
Старший бунчужний	Старшина-прапорщик
Підхорунжий	Молодший лейтенант
Хорунжий	Лейтенант
Поручник	Старший лейтенант
Сотник	Капітан
Майор	Майор
Курінний	Підполковник
Полковник	Полковник

* При зарахуванні до лав УНСО попередні військові звання, отримані в інших арміях, не зараховуються. Але військова спеціалізація та фахова підготовка завжди береться до уваги.

** Теоретично в УНСО існує також ранг генерал-хорунжого. Але у зв'язку з відсутністю таких великих військових формувань, він поки що лишається лише на папері.

Лишайся, мила, не плач, кохана (Марш УНСО)

Лишайся, мила, не плач, кохана,
За твої думи і сина спокійний сон
Я вранці рано у партизани
Піду з боївкою УНСО

Я вийшов з міста, я встав з окопу
Спливають кров'ю Абхазія і Дністер
І від Донбасу до Перекопу
Два переходи БТР

Не плач, кохана, вже сурми грають,
Тебе згадаю в застінку перед кінцем
Бо хто воює, той не вмирає,
Повік залишиться бійцем

До ліктя лікоть стає підмога
О, мила, чао, белла, чао, белла, чао,
чао, чао
І од порога і до порога
Йде наша правда, наш звичай

В бою загинуть - не на базарі
Сьогодні - я , завтра - він,
післязавтра - ти,
Кому - на лаврах, кому - на нарах,
Кому - в УНСО, кому - в менти

Нас криють міни, гірська дорога
І кожен з нас сто раз вмер і сто раз
воскрес
І ось я вперше молюся Богу
Як хрест стискаю АКС

Ми знову разом на барикадах
І не здригнеться твоя і моя рука
"УНСО - до штурму, УНА - до Вла-
ди!" -

Звучить наказ провідника

Снаряди свищуть, тріщить
бруківка,
Мое кохання давно є одна війна
Мій дім - руїни, сім'я - боївка,
А заповіт - статут УНА

Нехай гуркочуть бої запеклі
Бо краще згинуть вовком, ніж
жити псом
У рай не пустять, проте у пеклі
Я твердо знаю є УНСО.

У рай не пустять, проте у пеклі
Я твердо знаю є УНСО.

Слова та музика:
Кость Єрофєєв, 1992 р.

На сьогодні Марш існує в
кількох варіаціях, наприклад
на XXV-му з'їзді УНА-УНСО,
25 листопада 2011 року, були
ухвалені зміни в 2-му та остан-
ньому куплетах

МИ ВИПРЯГЛИ ВОЛІВ

Ми випрягли волів,
Перевернули плуга,
Сідлаємо коней,
Та гостримо списи,
Відкинули жалі,
Згадали всі наруги,
Прости нас, Господи,
Помилуй і спаси.

На скресі двох світів,
Стаємо до двобою,
На скресі двох епох,
Гряде шляхетний світ.
Віч-на-віч нація,
З великою юрбою.
Навколо ворогів –
Суцільний живопліт.

Волога цвіль Європ,
Лоскоче нашніздрі,
Спекотних Азій тлін,
Судомить рамена.
Чекає бій. Все інше,
Буде... Після.
Життя триває.
Точиться війна.

Анатолій Лупиніс

*Друкується за: Плече до плеча. — Київ,
2006-09. — С. 6.*

В ПАМ'ЯТЬ ЗАГИБЛОГО ЮНАКА ПІД КОЧІЄРАМИ (пісня)

Тиха темна нічка, впала на Тираспіль,
І в саду зеленім чувсь дівочий плач.
Ти ж не плач дівчино, вчора твій хлопчина,
В бою з румунякою під черешней впав.

Лежучи, поглянув на блакитне небо,
На широкі доли, на зелений світ.
І сказав він: друже, більше я не встану,
Передай коханій, любій мій привіт.

Хай вона не плаче що мене немає,
Хай не розриває серденько своє.
Бо любов як весна, квітне і минає,
Залиша лиш в серці свій печалі слід.

Може покохати хай тепер другого,
Може ще зійдуться їхні два серця.
А любов же нашу, чисту і нещасну,
Пронесе крізь роки до кінця життя.

Тиха темна нічка, впала на Тираспіль
І в саду зеленім чувсь дівочий плач.
Ти ж не плач дівчино, вчора твій коханий
В бою з румунякою під черешней впав.

Валерій Пальчик, липень 1992 рік.

МАЮ ЧЕСТЬ МАДАМ

Маю честь мадам, бувайте з Богом!
Залишаю хату Вам і сад,
Я сьогодні вирушу в дорогу,
Щоб не повертатися назад.

Я, коли почув то не повірив,
Що Ви так убралися в ганьбу.
Зрадить чотовому командиру,
З бувшим капітаном СБУ.

Він енкаведист – даю сто балів!
Ну невже не знали Ви цього?
Ми живем, НКВД – на палі,
Значить що посадимо й його.

Я, мадам, начхать хотів на гроші –
Залишаю все, що я нажив.
Тільки щоб ніколи, дуже прошу,
Телефон мій більше не дзвонив.

Бо як тільки розвернусь спиною,
Образ Ваш розсиплеться в пісок,
Не шукайте більш ніде за мною –
Я тепер кохаю лиш УНСО.

**Народний бард "Граф"
(Андрій Шептицький)**

Друкується за: Плече до плеча. — Київ, 2006-09. — С. 21.

Своїм присв'ячується

СПОМИН ПРО МАЙБУТНЄ

*Краще жахливий кінець,
Ніж жах без кінця...*

Холопське животіння не для воїна Великої Ідеї... Ти бажаєш іноді втекти від зажирілих, тупих пик з натовпу, їхніх поглядів та розмов. Невідоме тягне нащадка аріїв на ризик – це набагато краще від буденності, яка нас оточує. Ніж погано існувати, то краще гарно померти, так, щоб всі запам'ятали той естетичний момент. Принаймні, це звільнить совість від докорів сумління. Бо ти тут не потрібний. Твоє місце не тут...

Тріумф, велич, слава, хтиві жінки, здобич – це те, що споконвіку і по праву належить вдалому лицарю фортуни. Тому, хто кинув виклик існуючому стану речей. Тому, хто в змозі пройти життєвий шлях від простого штурмовика до генерала. У гіршому разі: твоє ще тепле тіло з відважним серцем, яке впало нерухомо на випалену землю під час відчайдушного наступу – ніжно обмиватиме дрібний дощ. У небі кружлятимуть птахи, ласі до людського м'яса. Дешевий молитовник разом з фото тієї, яку так сильно кохав, і вона навіть тебе розуміла, але не могла зробити щасливим, прострелений кулею калібру 5,45, від якої залишилися на дорогих речах руді плями крові; вірний побратим, з яким ти ділив хліб, чефір та набої, колись поверне їй з найкращими побажаннями від того, кого вона вже ніколи не побачить...

Натільний хрестик дістанеться рідним, разом з посмертною нагородою та випаленим на сонці шевроном УНСО. Вірні товарищі вип'ють за упокій душі, з жалем згадуючи як ти колись веселив їх товариство, вибачать покійному всі необачні образи...

Ти лише спостерігатимеш за цим, небачений тими, хто ще за щось любив та поважав тебе при житті. Навіть іноді був комусь потрібний...

Але і в цьому разі, якщо у майбутньому така пожертва допоможе досягнути Великої Мети, то вважай, що навіть мертвий ти одержав перемогу над ворогом!

Отже, Ми безсмертні!

Валерій Пальчик 1995 рік

СЯЮЧИЙ ШЛЯХ

(героїчна комедія)

Абімаелю Гусману та Іллічу Раміресу Санчесу присвячується.

ДІЙОВІ ОСОБИ:

УНСО-вці:

Пан Провідник (на сцені завжди спиною до глядачів)

Поручник

Вітович (в окулярах)

Хорунжий («Меценат»)

Лук'ян (завжди в цивільному, довга, незграбна фігура)

«Ровер»

«Лис»

Рудий (худий, з волоссям рудого кольору)

«Скорпіон»

«Студент»

Американець (представник фонду ім. Фрідмана-Хаєка)

інші стрільці.

Придністровці:

Андреєва (дивись третю картину)

Кучер (дивись картину третю)

Священник (кремезна фігура, навіть в підряснику нагадує рекетира)

Меньшиков (особа, що солідно виглядає, поєднує в собі директора заводу, партпрацівника, оперуповноваженого)

Валерій Градов (опер)

«Дельфіни» – бійці батальйону «Днестр»

«Гвардійці» – гвардійці Придністровської Молдавської республіки

Козаки ЧКВ (Чорноморське Козаче військо)

офіцер Спецназу 14 армії (невисокий, широкоплечий, короткострижений)

Адміністратор готелю

Студентки тираспільського педінституту (довгоногі, стрункі, з середньої довжини волоссям, з гідними формами).

Москалі:

Конспіролог

Два москаля в марківській уніформі

Донські та кубанські козаки

Молодідов.

Інші персонажі:

Снабженець (офіцер СБУ)

Міліціонери

ОПОНівці – бійці «Отряда Полиции Особого Назначения» МВС
Республіки Молдова

Члени чотирьохсторонньої комісії

Спостерігач від ООН

КОСТЮМИ

1. УНСО-вці – в першій картині в цивільному сильно поношеному. В подальшому в різноманітному однострої переважно «пісчанка» (афганка). Деякі в камуфляжах. Всі з червоно-чорними пов'язками, з емблемою УНСО, виглядають як божмі.

2. Козаки. Двох родів. Частина виглядає, як унсовці, відрізняючись лише символікою. Частина в офіцерському з нашитими лампасами синього кольору та погонами. Частина в синіх галіфе з червоними лампасами та в солдатських гімнастерках з погонами.

3. «Дельфіни». В чорному польовому однострої в чорних беретах. З АКСУ та АК-74, у всіх пістолети.

4. Гвардійці ПМР – в «пісчанці».

5. ОПОНівці – в омонівському однострої з молдавськими нашивками на рукавах і молдавськими кокардами. Озброєння як у «Дельфінів».

Дія п'єси відбувається навесні та влітку 1992 року в Придністров'ї. Весь час дії над сценою висить велике гасло:

«Головне, щоб люди були задоволені»

КАРТИНА ПЕРША ПРОЛОГ

Чергове засідання Чотирьохсторонньої Комісії в справі Надзору та Контролю.

Голова Зборів (Представник Росії). Шановні панове. Користуючись нагодою, в вашому імені вітаю представника Румунії й висловлюю надію, що як його попередник він буде продовжувати плідну і конструктивну співпрацю.

Представник Румунії. Дякую високому зібранню й заявляю, що не маю нічого додати до вищесказаного, але можу стверджувати це лише з великими застереженнями.

Головуючий. В імені комісії висловлюю повне задоволення цією широкою та лояльною декларацією.

Представник Придністров'я. Представляючи справознання експертної групи, пропоную, аби вступ було означено титулом «Вступ».

Представник Румунії. Стверджую, що не вбачаю сенсу цієї поправки і принципово не погоджується з нею, оскільки шановне зібрання має здавати собі справу в тому, що поправка ця накинута експертній групі промисловими магнатами Трансністрії. Не є сенсовим, щоб представник Трансністрії давав подальші пояснення, Румунська делегація знає вже всі його аргументи і вони їй не обходять.

Головуючий. Розуміючи шляхетні побудження представника Румунії, я все ж дозволю собі звернути увагу високого зібрання на чисельні позитивні сторони тексту пропонованого представником Трансністрії.

Румунський представник. Засвідчую, що в цій справі не маю нічого додати до декларації, яка вже складена моїм попередником 25 березня цього року в наступному формулюванні: «Не маю нічого додати до вищесказаного». В свою чергу на шляху компромісу пропоную, означити вступ словом «Преамбула».

Головуючий. Нажаль, я не дуже докладно розуміюся в різниці між вашою поправкою та поправкою представника Придністров'я.

Представник Придністров'я. Не знаю, за що ходить, але делегацію Придністров'я це не обходить.

Представник України. Вважаю за свій обов'язок скласти якнайбільш формальний протест від імені Українського уряду. Обидві поправки виразно спрямовані проти Декларації України за незалежність. Україна має більш ніж тисячолітню історію і українська громадська думка, коли, допустимо, така існує, буде глибоко обурена прийняттям будь-якого рішення.

Головуючий. Запевняю вас, що як завжди, так і в даному випадку за Україну мова не йдеться.

Спостерігач від ООН. (складає декларацію іноземною мовою, але так тихо, що ніхто нічого не розуміє).

Головуючий. Перш ніж оголосити наше сьогоднішнє засідання закритим, пропоную вам ознайомитись з наступним проектом резолюції.

Артикул 1.

Не вільно проводити будь-які збройні дії, коли міжнародну Комісію в справі Надзору та Контролю не буде заведено про них за місяць.

Артикул 2.

Коли об'єктом збройних дій передбачається цивільне населення Комісію повинно завітисити за два місяці.

Артикул 3.

Коли збройні дії розпочались без додержання вищевказаних формальностей повинно вважати їх за незаконні і такі, що не мали місця.

КАРТИНА ДРУГА

Темна сцена. Звучить радіо Придністров'я. Висвічується рецепція готелю «Бусол». Купа народу. Весь час дії по сцені сновигають різноманітні типи. За стійкою адміністратор. Жінка 30 років, гамма емоцій від крижаної зверхності до «стервозливості».

Адміністратор. Все, все граждане. Мест нет. Поселяем только по письмам организаций. Давайте, давайте, мне смену сдавать.

(до столу підходить перший з персонажів, подає листа)

Адміністратор (читає вголос). Директору управления торговли. Доводим до вашего сведения, что заключённый нами договор № 1734 от 25 сентября прошлого года, согласно которому стороны

взаимно обязуются обеспечить в установленный срок как отгрузку, так и поставку, Так, вот бланк заполняйте.

(підходить наступний)

Адміністратор. Ректору Бессарабского пединститута. В ответ на Ваш повторный протест мировому сообществу Ассоциация Карпатской Дружбы направляет к Вам для прочтения курса лекций ненасильственной этики эксперта по правам человека. Явка обязательна, об исполнении доложить. Заполняйте. Что? По-нашему. По-своему будете в пединституте. Приезжают тут... (з роздратуванням бере наступного листа).

Блаженны миротворцы. Это не к нам, у командования 14-й армии своя гостиница, пусть там и селят. (проте читає далі) Ибо их есть Царствие небесное и Патриархат поместной церкви просит все светские (военные и гражданские) власти в зоне конфликта оказать содействие миротворческой мисии в составе (рахує) один, два, три... всего восемнадцать фамилий. А вы, что все священники? Такие молодые.

Поручник. Они певчие Синодального хора.

(Не чекаючи відповіді бере листки, відходить до своїх, що скопичилися тісною групою на подіумі. Решта мешканців уважно спостерігає за їхніми діями).

Четвертий з песонажів (подає свого листа).

Адміністратор. Редакция журнала «Белый Ангел» направляет конспиролога редакции Буженинова для сбора эзотерической информации.

Адміністратор. А вы что стоите? Я уже сказала, гостиница не интуристовская, мне милиция не разрешает селить, Вы за меня штраф платить будете?

(ця тирада звернена до персонажу, що несе на собі явні ознаки іноземця: тупий солодкий вираз обличчя, жвачка, американський прапор. Ламаною діаспорною українською персонаж починає).

Американець. Ви порушуєте невід'ємні права людини. Я представляю Фонд Свободи імені Фрідмана-Хаєка.

(ззаду йому зичливо підказують). Дорогой, денег дай.

(іноземець обертається з виглядом повного нерозуміння).

(той самий голос). Не понимает.

Адміністратор (до напарниці). Я за эту войну кого только не на-смотрелась. Вон идёт. Эй гражданин, идите сюда. Вы что в карточке написали? (знаходит картку, читає) фамилия – Тамбовский-Волк, место работы – князь, цель приезда – освободительная мисия сла-вянства. Командировочное удостоверение есть? Нет? Значит пиши-те в личных целях. Ну, я пошла. Эй, граждане певчие, у вас тут на-писано оплата по безналу. Вы сразу ключики возьмите.

Поручник (піднімає руку). Увага! Перший рій в 509, другий в 510, третій в 512, ми в 501. Кроком руш!

(Всі рушають. Постояльці, персонал уважно дивляться їм вслід).

КАРТИНА ТРЕТЯ

Фойє адміністративної будови. Коридор другого поверху. На схо-дах за поставленим впоперек столом «дельфіни» розвалилися в фо-телях.

Коридор виглядає, як коридор Смольного. Це «штаб революції». Всі «снують». Керівники групи паломників зупиняються на вході. 3-за сцени виходить тісна група народу, яка оточує Андрееву.

Андреева – дуже товста жінка років 55 в спортивних штанах, кедах, футболці з коротким рукавом і синьою позначкою «Динамо» на грудях. Під животом в кобурі пістолет ПМ.

Роспікає якогось майора.

Андреева. А чево ж ты сука 20 автоматов просрал?

Майор. Так они забрали и ушли. Даже не сказали куда.

Голос з натовпу. Нас продают! Я с Кочиер. Нам второй день жрать не привозят. Патронов нету. По одной гранате на брата. Мы, конечно, насмерть стоим. Ну а если прорвутся? До самого города – никого нет. (дивиться на ПМ).

Андреева (витягає звідкись лимонку). На тебе гранатку, и чтоб насмерть стоять.

(вщасливлений лишається, решта насідає далі. Поряд трапляється хтось з унсовців). І мені дайте, товариш Андреева!

Андреева. А ты кто?

Унсовець. Я з під Кошніци за інтернаціональним обов'язком.

Андреева. Ну на и тебе. – звертається до народу, – продают гады (народ схвально киває). Я им говорю, нечего на них смотреть. Рас-

стеляли б одного сразу, стало б много. Так они ж не хотят. Их первых и расстрелять.

Меньшиков. (до унсовців) Хлопці, а я вас чекав! Де ж ви раніше були. Ми спеціально до Києва їздили. Просились назад до України. Доводили, що як нас у 40-му році відрізали, то ніхто не питав. А тепер Молдова хоче назад до Румунії, коли вони туди, так ми сюди. Все ж ясно. Ні, – кажуть, – ви гекачепісти, ви за Союз. У вас прапор червоний. За чотириста кілометрів від Києва вбивають українців, а вони дивляться який у нас прапор. Який був такий і підняли. Прийшли б ви, підняли б Ваш. Президента нашого прямо коло готелю арештували, видали Кишиньову. Ну, хто так робить. Коротше, тепер тут за Україну краще не говорити. Тут от козаки є. Чорноморське військо створили. Бачив я одного цигана, каже що осавул. Я його тричі саджав за крадіжки. Отаман у них правда нічого. Кучер його прізвище – зараз я вас познайомлю.

КАРТИНА ЧЕТВЕРТА

Кімната штабу ЧКВ. За столом Кучер, типовий українець, лисина, вуси, черево, совітська літня форма з полковничими погонами. Уважно слухає. Перед ним двоє випивших козаків, між ними третій, миршавий в офіцерському польовому п/ш на три розміри більше, на штанях сині лампаси шириною з долоню.

Кучер. (унсовцям) А, хлопці, ну сідайте. Я зараз.

Більш п'яний з козаків. Батя, мы ж тебе не контрразведка.

Другий. Вот, батя, возле гостинницы поймали, забрали штык-нож и гранату.

Кучер. Ты откуда?

Спійманий. (говорить з яскравим московським акцентом) На мосту в Бендерах стоял.

Кучер. Кто окружной?

Спійманий. Не помню.

Кучер. Не помниш? А може ты опоновец?

Спійманий. Не, я из Москвы,

Кучер. А в Москве что делаешь?

Спійманий. Газетами торговал, патриотическими.

Кучер. Так когда ж ты в Бендерах стал?

Спійманий. Не помню. Я помниться в Тирасполь приехал.

Кучер. А вот я тебя сейчас расстреляю, сука. Подохнеш низачто.

Спійманий. Хотелось бы за Отечество!

Кучер. (більш п'яному козаку). Отведи его к Іляшенке.

Козак (ображено). Шо я тебе, контрразведка, батя? (Відходять невідомо куди).

Кучер (унсовцям). Олександр Іванович за вас говорив. Я думаю так на позиції ми вас поставимо. Зі зброєю в нас погано. Але дамо. Приїде оружейник з одгула, я розпоряджусь. Зараз машина буде на позиції, можемо поїхати подивитись.

Поручник. Дозвольте ми поки що по карті. Уточним расположе-
ние сторон.

Кучер. Та яка там карта (креслить руками по повітрі), отак доро-
га, отак і отак сад, отак ми, а отак от, ні – отак румуни. Вчора ми во-
докачку взяли. (в двері зазирає Андрєєва). А-а, Кучер, розстріляла б
я тебя! (зникає).

КАРТИНА П'ЯТА

Загальний номер готелю «Бусол». На ліжку та на підлозі в найрізноманітніших позах возсідає купа напівроздягненого люду. Всі зайняті тим, що марнують час. Хтось награв на гітарі «Баладу за вільного стрільця». Пісню переривають Студент та Скорпійон, які починають товктися в своєму кутку. Входять Провідник та Поруч-
ник.

Поручник. Встати! Струнко!

(Хатові піднімаються. Поручник проходить вздовж ряду ліжок. Штовхає пару стрільців, щоб ті виправили поставу. Обертається).

Пане Провіднику, мельдую покорно, що особовий склад відділу для проведення інструктажу зібраний.

Провідник. Панове, ви стрільці УНСО. Це означає, що кожен з вас, стрільців, завідомо більше ніж будь-який туземний полков-
ник. В будь-який час і за будь-яких обставин. Усвідомлення цього ви мусите нести з такою гордістю, як вагітна жінка живіт. З цим усвідомленням ви мусите героїчно вмерти.

Вони всі тут толком не знають, за що воюють. Лише ми знаємо, що воюємо нізащо. Це гонорово. Боронити і вмерти за порожнечу – це і є шляхетність.

Втім, це вам не обов'язково запам'ятовувати. Головне рефлексі.
ВПАСТИ!

(всі падають).

Ось тому ви і ліпші за місцевих полковників. Встати. Спочинь.
Сідайте.

(всі сідають на ліжка)

Провідник. Ми тут домовились, завтра ви стаєте на позиції.
Вони їх так називають. Єто чого-то особенного. Одна канава глиби-
ною десь по коліно, і всі сидять. Натурально, що ніхто не працює.
Кажуть, скоро Пасха, то буде перемир'я. Тому ще раз, щоб не роз-
слаблятися. Власність...

Всі. (кричать) Крадіжка!

Провідник. Конституція...

Всі. (кричать) Брехня!

Рудий. Стосовно власності...

(Провідник здивовано дивиться на Поручника)

Поручник (Рудому). Десять віджимань на кулаках.

Рудий. Дозвольте...

Поручник (Рудому). Двадцять...

Провідник. (Вказує на Ровера) Псевдо?

Ровер. Ровер.

Провідник. Глибина стрілецького рову повного профілю...

Ровер. (показує собі по груди) Десь так.

Провідник. Невинних...

Всі. (кричать) Немає!

Провідник (до Студента) Псевдо?

Студент. Студент.

Провідник. Відстань прямого пострілу з калашнікова...

Студент. Триста метрів.

Провідник. Слова роз'єднують...

Всі. (кричать) Дія об'єднує!

Провідник. (до Скорпіона) Псевдо?

Скорпіон. Скорпіон.

Провідник. Відстань між стрілецьким ровом та дротяною заго-
родою...

Скорпіон. Метрів двадцять.

Провідник. Так, щоб не докинули гранату.

Рудий. (закінчує віджиматись, засапаний) Дозвольте сісти.

Провідник. Революційна тріада?

Всі (кричать). Провокація! Репресія! Революція!

Провідник. Сідайте. Властиво продовжуйте в цьому дусі. Розійтись по роях. Дві години читати Статут вголос. Потім іспит. За кожну неправильну відповідь двадцять віджимань на кулаках. Все ясно?

Поручник. Встати.

Провідник. Слава нації!

Всі. (кричать недостатньо злагоджено) Смерть ворогам!

Провідник. Панове, ваші вороги проживуть ще довго. Слава нації!

Всі. (ричать). Смерть ворогам!

Поручник. Вільно. Розслабитись.

(виходять з номеру. Скорпіон накидається на Студента починає його товкти).

Поручник. (зупиняє Провідника) Як вам народ? Цей, Ровер – дезертир, втік з полку під Білою Церквою.

Провідник. Цікаво, з армії втік на війну.

Поручник. Чи то його хотіли підрізати, чи то він когось. Швидше, що він. Скорпіон каже, що працював в міліції. Студент незрозуміло звідки. Цей Рудий каже, що в нього проблеми з дружиною. Здається він взагалі того.

Провідник. Цілком.

Поручник. Всі люди нові, як тут можна когось «виявити».

Провідник. А ніяк. Це ж добровольці. Ми ніколи не доберемо, що в головах цих людей. А коли доберем – не повіримо.

Поручник. А як тоді зі стуком?

Провідник. А ніяк. Ну що вони знатимуть? Що в банді 100 бандитів і п'ятьдесят автоматів. Як казав Канаріс, це не інформація. Плани де? А планів, між нами, і немає. Покищо.

КАРТИНА ШОСТА

Номер готелю «Бусол». Стіл уставлений консервами. Банка з водою та електрокип'ятильником. За столом Священник, Поручник, Лук'ян.

Поручник. (священнику). Панотче, що я думаю... Ось, чому ми тут? Тому що цікаво. А чому не в Києві? Тому що нецікаво. Тут змішання сімдесятих років з дев'яностими і з сімнадцятим століттям. Кінець двадцятого століття, а тактика як у англо-бурській війні. Бариги, сталіністи, козаки, молдавани. Тут прикордоння, тут є все. Ти сидиш у шанцях і стріляєш, і якщо тебе не вбили, можеш сісти на автобус і через двадцять п'ять хвилин піти в кіно, подивитись фільм про війну.

І це цікаво. Навіть під мінометним вогнем, наклавши повні штани, цікаво. Так ось, який сенс у Безсмертній душі? Коли вб'ють. Коли нічого цього не буде. Оцього номеру, війни не буде, консерви, комуністів, уродів всяких. Безсмертя душі в безкінечності нудьги? Душа, вирвана з контексту життя, не цікава самій собі.

Священник. Там знають для чого.

Лук'ян. Блаженні бо їх!

(з ванни виходить Вітович голий по пояс з рушником на плечах).

Вітович. А, панотче! Добре що ви тут. Я, як вихований комсомольською організацією, в цноті принципів не знаю обрядів всяких, як там по церковному положено. Я румуна вбив, що мені тепер робити?

Священник. Ну, що вже тепер зробиш... (звертається до поручника). Погано, що ви серед стрільців катехізацію не проводите. Десять заповідей – це майже так само важливо, як устав караульної і гарнізонної служби.

Поручник. В цьому щось є... Півтори години лекція про ненависть, наступні півтори години, як встановлювати міни – «лопушки». Так досягається істинний дзен.

(Відчиняються двері номера, два москаля-конспіролога в козачій формі з портупеями, в руках одного великий портфель, в руках другого шкіряна папка. Вводять під руки сильно піддатого представника фонду ім. Фрідмана Хайека).

1-й москаль. Господа, разрешите.

Лук'ян. Сідайте, будь-ласка.

1-й москаль. Разрешите представится, Мы представляем московский институт Конспирологии, отслеживаем состояние Мировой закулисы, издаем соответствующие графики эзотерических

колебаний. Вот этот (показывает на Фридмана Хайека) типичный представитель западного мондиализма, агент транснационала, хочет познакомиться с живыми украинцами. Я надеюсь, вы знаете, что ещё в 1984 году в Риме под председательством Папы Римского (старшого из клана Ротшильдов) произошло оккультное собрание на котором был запланирован распад Советского Союза в 1991 году и возникновение приднестровского конфликта с целью подавления астральных центров Евразии.

Вітович. Уявіть собі, панове, у мене один фрезерувальник у Львові загинув під уламками власного астрального тіла (звертається до американця). Як справи в ЦРУ?

Американець. Я представляю фонд імені Фрідмана-Хайека. Миротворча місія, економічні реформи, демократія, права людини, оптові закупки, комп'ютерні поставки.

Лук'ян. Приїхав на війну відпочити?

Поручник. Нудно у вас там, в Америці?

2-й москаль. Господа, может быть в ресторан? Он выставляет (вказує на американця).

Американець. Я приїхав спеціально для контактів з правозахисниками. Привіз гуманітарну допомогу. Але жодного правозахисника досі не стрінув. Той правозахисник вбитий на минулому тижні, той два дні тому, або кажуть агент Секурітате.

Вітович. Вам поталанило, ми і є правозахисники. УНСО – це основна правозахисна організація, я б навіть сказав крайньоправа захисна організація. А де гуманітарка?

Лук'ян. Москалі з'їли.

Вітович. Шовіністи прокляті. Як завжди, одні захищають права людини, другі жеруть гуманітарку.

Поручник (американцю). Ей, Фрідман-Хайек, так ти за кого, за південь чи за північ?

Американець. О, це було дуже давно. Америка, давно вийшла з цих проблем.

Поручник. А хотілось би?

Американець (зітхає) Що вже тепер зробиш...

Поручник (співчутливо). Я розумію... (оптимістично). Але за помірну платню ми цілком могли б підїхати і влаштувати таку

собі невеличку громадянську війну. Уявляєш, вилізти з танку у Вашингтоні і з автомату тра-та-та... З одного боку треба нарешті подумати про визволення широких негритянських мас з-під расистського гніту монополістичної буржуазії. З другого боку, ці чорномазі зовсім пошаленіли, сидять на нашому горбу і плодяться як на конвеєрі, словом багато справ.

Американець (замріяно). На танку по Вашингтону... Мир сам по собі дуже пригнічує. Система душить. Отак, коли небудь розправити плечі, відкинути побут, умовності і на крилах духу сонячним ранком увійти через вікно, висадивши ногою скло, до спальні Президента USA з букетиком квітів та гостро заточеною саперною лопаткою в руках... або хоча б до Президента фонду імені Фрідмана-Хайєка.

Поручник (нахиляється до американця). Who are you, private?

Американець (приймаючи положення струнка). I'm Wamp, Sir!

Вітович. What do you want?

Американець. The blood, Sir!

Поручник. Ти народився?

Американець. Під прапором конфедерації, Sir!

Провідник. Для чого рушниця?

Американець. Стріляти, Sir!

Вітович. Черепи?

Американець. Проламувати, Sir!

Поручник. Ферми?

Американець. Палити!

Вітович. Нігери?

Американець. Вбивати!

Поручник. Чую людину! Жага до руйнування, є творча жага.

Вітович. Все прогресивне людство на захист українського Придністров'я!

Американець. Смерть молдавсько-румунській воєнщині!

Вітович. У шанці?

Американець. У шанці!

Вітович. І на смерть стояти?

Американець. До двадцять третього числа. У мене у Києві квиток на літак.

Вітович. Ходім, запишу тебе до рою (виходять. Вітович обіймаючи однією рукою американця співає, той намагається за ним підтягувати) Смерть! Смерть! Румунам смерть! Смерть московсько-жидівській комуні! В бій кривава УНСО нас веде!

КАРТИНА СЬОМА

Сходка козаків ЧКВ. На сцені натовп. Один з козаків з задніх не-людським голосом кричить.

1-й козак. Итить надо! Итить надо на Киев!

(бачить групу стрільців УНСО, які стоять осторонь і з цікавістю приглядаються церемонії. Додає резонерським, але дещо нерішучим тоном).

1-й козак. Надо итить на Киев. А потом, наверное, надо итить на Москву.

З натовпу. Нас продають!

2-й козак. Братья казаки! Защитники мы, али не защитники? Вопрос надо поставит вертикально. Я из Дубоссар. Позиции у нас прямо по дворам идут. А тут приезжает одна, беженка. мать ее ити. И сразу «И де моя мебель?» Мы ей по людскому пояснюем: «У нас тутa позиция». Так вона «И де моё паце?» Дак, позиция, говорю. Не верит, сука! Так, я говорю, надо постановит на кругу, шtbody всех гражданских к гробаной матери с Приднестровья выселить. Два часа на зборы и хай едут. Война тутa, али не война?

З натовпу. Любо! Любо!

3-й козак. «Дельфинов» надо разоружить. А то что получается. Полицию в Дубоссарах разоружили, а милиция осталась. Зачем спрашивается?

З натовпу. За что боролись?!

4-й козак. И жрать чтоб давали! Вчера паёк привезли. Одно по-видло да икра кабачковая.

З натовпу. Персонал каклеты жрють!

3-й козак. Вчора подхожу до комбата гвардейцев, спрашиваю: вы почему не стреляете, а? А он говорит, мы де договорились с молдаванами о прекращении огня. У нас, говорит, телефонная связь и если инцидент какой, говорит, то мы звоним и выясняем. Мы, говорит, стрелять не будем, мы договорились. Я ему говорю, так значит, бля,

если румуны попруть, они все силы на нас смогут сосредоточить, зрада ты, говорю, подполковник гръобаний.

1-й козак. Надо гвардейцев разоружить, пока они нам в спину не ударили.

4-й козак. Да, это у них с молдаванами, прекращение огня, а с нами никакого прекращения нету!

3-й козак. Сваливать треба, пока оружие не поотбирали.

3 натовпу. Вчера прихожу к куренному. Молдованы сто тысяч дають! Таргують нашей кровью!

2-й козак. А ты, падла, зачем в меня стрелял?!

3 натовпу. Кагда?

2-й козак. Кагда?! Кагда машину вчера тормозили. Думаешь, я не знаю, что у тебя в магазине через один трассер?

(починають битися. Козаки кидаються рознімати. Старшина січе всіх нагаями. Зганяє за сцену. До стрільців УНСО підходить Молодідов, рука на перев'язі).

Молодідов. Здорово дневать гаспада. Вота как оно, у нас Кучера убили. Так теперь сладу с ними нет. Хотучь с позиций сниматься. Оно и понятно. Все продано. Не сегодня завтра сдадут город. Они тут все свои, между собой договорятся, а нам отвечать. Да и миномьоты... хлопцы гуторять. На Абхазию надо подаваться. Може и вы с нами?

Стрілець УНСО. Якость наступним разом.

(Сідає точити ніж. Молодідов з рештою УНСО-вців уходить зі сцени. До стрільця УНСО, що залишився підсідає козак).

Козак. Привет. Как дела?

Наш. Нормально. Шанці докопали, бліндаж закінчили. Докопаємо завтра хід сполучення до дороги і сральник. І одразу замінуємо.

Козак. Каво?

Наш. Сральник.

Козак. По что?

Наш. А щоб ви не лазили. Як лазили собі під заміновані абрикоси, так собі і лазьте.

Козак. А траншея к дороге зачем?

Наш. А це, в разі наступу, коли ви скончаєте, почнем плановий відступ.

Козак. Так вы, это... Драпать собрались? Ах вы ж...

Наш. Замокни, Вофтяй. Бачили ми, як ви звалювали з-під Кочієр. Коли прикіндели ломанулись у наступ. Якби вони не напорились на нашу заміновану колючку, невідомо чи говорив би я зараз з тобою.

Козак. Так это... того... С правого фланга нас гвардейцы оголили. Нас продали. А то б мы... Ты шож думаешь... та мы б...

Наш. Ну тебе до бясу, з твоими пашталаканнями. Мовчи, не псуй настрій.

Козак. Хорошо, браток. Ты, это, не обижайся. Слушай, на кой нам гавкаться? У меня у самаво мать с Хмельницкой, а папа с Луганской. Так что мои корни отсюда, с Украины. Ну, говорю по-русски, так у нас ни одной школы украинской не было. А родаки меня чуть-чуть научили: «Гэй москалю клятый, ты якого бису у льох полиз?» А, как?

Наш. Потягне.

Козак. Слушай. Ви ж скоро уезжаете...

Наш. Та хто його знає коли...

Козак. Ты сам говорил, что через неделю у вас замена на позиции.

Наш. Ну...

Козак. Вы поедете домой, а ты на память оставь мне свой значок.

Наш. Ти здурів? Знаєш скільки буків я отримаю за порушення форми одягу?

Козак. А ты скажешь, что потерял. А я одену только после отъезда. А, давай... Я тебе три литра вина дам. А? Ченч класный.

Наш. Добре. Згоден лише при умові: дві гранати – одна обов'язково ефка і на шість пачок до автомата.

Козак. 5.45?

Наш. Ні, 7.62.

Козак. Ладно, сейчас поищу.

(приносить, віддає)

Козак. На, держи.

Наш. (неохоче знімаючи і озираючись по сторонах). Тримай, але щоб ніхто не бачив.

Козак. Спасибо, браток. Не волнуйся, могила.

(козак звалює. Наш засовує гранати, ховає набої до підсумка. Витягає з наплічника пакунок, озирається. З пакунка витягає жме-

ню значків, вибирає з них один, інші ховає у наплічник, вибраний знак прикручує. І продовжує точити ножа).

КАРТИНА ВОСЬМА

Ресторан готелю «Бусол». За столиками декілька студенток тираспільського пединституту, пара бариг, “білі найманці”, група унсовців. Деякі танцюють.

Партнерка Лук'яна. Лук'ян, послушай. Ты спекулянт или всьо-таки шпион?

Лук'ян. А ти як думаєш?

Партнерка. Скорее всего, шпион.

Лук'ян. Чому?

Партнерка. Везде тусуешься. Ничем не торгуешь, а деньги есть. Между прочим, ты мне “Амаретто ” обещал купить.

Лук'ян. Нащо воно тобі, пішли краще вінчику тяпнем.

(ідуть)

Друга студентка. Миньетчица. И что твой друг в ней нашел. Вчера с румыном таскалась. Кстати, его что, действительно, Лукьяном зовут?

Хорунжий. Да.

Студентка. А тебя?

Хорунжий. Меценат.

Студентка. Гонишь. Паспорт покажи.

Хорунжий. Паспорт у штабі. Нащо тобі?

Студентка. Да так. Ты наверное женатый.

Хорунжий. Жена не стена. Лучше скажи, с кем вы вчера сидели?

Студентка. А, какие-то. Один в командировку приехал, другой вроде здешний, из Одессы. Про вас спрашивали.

Хорунжий. Об чем?

Студентка. Ну, сколько вас, откуда, чем занимаетесь.

Хорунжий. А ты?

Студентка. А что я. Он даже на коньяк полюбился. И вообще, мне пора, завтра на занятие.

Хорунжий. Может останешься? Нам гуманитарки подогнали. Для беженцев. Так я тебе джинсы подобрал. Пошли померяем. А товарища его ты раньше не видела? Откуда ты знаешь, что он местный?

Студентка. Света говорила. Администратор. Она этого, киевского поселяла. Ты только Наташке за джинсы не говори, хорошо? Я скажу, купила.

(уходят)

КАРТИНА ДЕВ'ЯТА

Студентка в нових джинсах спускається по сходах. В коридорі залишається Хорунжий. Очікує когось. По сходах піднімається "снабженець". Зупиняється, дивиться на Хорунжого, оглядається на боки.

Снабженець. Здравствуйте, Александр Сергеевич. Не ожидал вас здесь увидеть.

Хорунжий. Здравствуйте, Сергей Сергеевич. Честно говоря, я тоже.

Снабженець. Как-то неудобно в коридоре разговаривать. Может зайдём ко мне. Я тут по соседству живу, в 511.

(зміна декорацій)

Номер 511 готелю «Бусол». Снабженець пропускає Хорунжого, старанно причиняє двері. За звичкою поправляє штору на вікні. Хорунжий сідає на ліжку, снабженець на друге.

Снабженець. Здесь можем поговорить спокойно. Гостиница не интуристовская, стационарного оборудования не имеет. Вы здесь каким ветром?

Хорунжий. Да так, добровольцем.

Снабженець. В УНСО?

Хорунжий. В УНСО!

Снабженець. И давно?

Хорунжий. Как приехал, с неделю.

Снабженець. И они знают?

Хорунжий. А зачем?

Снабженець. Не понимаю, что у Вас с ними общего. Я понимаю, обида. Только этого человека в Управлении давно нет. Документы на вас я сам сжег. Все развеяно над Гангом. Так что я, конечно, не настаиваю. Прошу. Ситуация изменилась. Мы теперь защищаем национальные интересы.

Хорунжий. И давно?

Снабженець. Как декларацию приняли. Ну не сразу, конечно, с осени. (спохватывается). Ну зачем вы так. Эта война угрожает нашей независимости. Это все Россия. Они же гегемонисты. (спохватывается). Твою мать, Андреевич, кого мы ловим. Давай лучше выпьем. Скажи, ты на позициях был? Как там?

Хорунжий. Ничего. Только в землю зарываться приходится. У них зушки, миномёты.

Снабженець. Я бы тоже хотел себя испытать. Нас в Афганистан готовили. Я, правда, не попал. Но все равно хотелось бы узнать чего я стою, на самом деле. Вот если бы сюда вошли. Кстати, Андреевич, если что, я могу на тебя сослаться? Я вроде как в командировку приехал за вином. У меня письмо есть от одной фирмы. На всякий случай ты подтвердишь?

Хорунжий. Я сегодня уезжаю. На позиции. Хочешь, поехали вместе, сможешь увидеть всё своими глазами.

Снабженець. Я с удовольствием, но немогу, руководство категорически запретило чтобы не провоцировать. У нас же всё согласно закону об оперативной деятельности: «Никогда не использовать для выполнения оперативных заданий штатных сотрудников». Хороший закон. Для штатных сотрудников. Да и со здоровьем что-то. Желудок. Язва наверное. Я вообще собираюсь из органов уходить. Мне один товарищ работу обещал начальником охраны в банке. Зарплата, машина, квартира. А Вам сколько платят?

Хорунжий. Не знаю, не спрашивал (встає і підходить до дверей). Ну счастливо.

(снабженець закриває двері, прислуховується за ними. Тоді починає поспіхом писати щось в нотатнику.

Зміна декорацій. Коридор. Стоїть Хорунжий. Підходить Провідник).

Хорунжий. Пане Провіднику, мельдюю покорно, що до нас прибув ревізор. У 511 поселився чоловічок. Я його знаю – це капітан з Київського управління СБУ. Сюди він прибув під прикриттям якогось відрядження. Розпитує за нас.

Провідник. Цікаво, з ким з наших він тут зустрічався?

Хорунжий. Крім мене, напевно лише з “істочником”. Але як його вичислити?

Провідник. Ви кажете, він тут інкогніто? Спробуємо натравити на нього Меншикова. Хай вночі зроблять йому шмон.

КАРТИНА ДЕСЯТА

Міст через річку в Рибниці. Барикада з бетонних блоків, що виконує роль КПП. З міста долинає мелодія «Ми жертвою палі». Заступають на піст Американець, Студент, Скорпіон.

На посту вже знаходяться двоє гвардійців ПМР.

1-й гвардієць. Ну що там, в місті, ховають?

Студент. Так. Трьох.

2-й гвардієць. Сволочі. Скільки народу повбивали. В нас тут хоч спокійно. А от з Дубосар кожен день привозять. (Питає в першого) Ну що там, ідуть?

(1-й гвардієць дивиться за барикаду).

1-й гвардієць. Під'їхали вже.

(з'являється двоє ОПОНівців в опонівській формі з автоматами та банками вина)

1-й ОПОНівець. Бона сьра, хлопці!

Скорпіон. (вскидає автомат) Мей, омуле! Руки догори! На землю! (ОПОНівці здивовано застигають, бо не розуміють за що йдеться)

1-й гвардієць. Та це ж вони нам вино принесли.

Скорпіон. На землю!

(Американець та Студент вскидають автомати. Причому Американець цілиться в придністровських гвардійців).

Американець. (питає у Скорпіона) Коляборанти?

2-й гвардієць. Забери пушку. Ви що офанарелі. Вони нам завжди носять.

(в цей час ОПОНівці вже покладені, Студент заносить вино та зброю за барикаду. Заходить за спину гвардійців. Ударами під коліна валить їх на землю. Наставляє автоматом на одного. До другого підходить Американець).

Американець. Треба їх розстріляти. Це коляборація... як його... зрада.

(1-й гвардієць, що лежить обертає голову, дивиться на те що відбувається).

1-й гвардієць. Твою душу мати!

Студент. Обличчя на правий бік, руки – ноги розвести! Ступні носками в середину, долоні догори! Конфедерат, при спробі рухатись – стріляй.

Американець. Yes, sir!

Студент. Скорпіон, обшукай хлопчиків, я придивлюсь.

(Скорпіон обшукує ОПОНівців, в бік кидає пістолети, документи і гаманці засовує у кишеню)

Студент. (до ОПОНівців) Встати! І нахер звідси, щоб вами тут більше не смерділо!

(ОПОНівці тікають)

Студент. (до Скорпіона) Забирай мотлох у велику сумку. Вали у Рашків. Зголосися до Хорунжого. Він у курсах.

Скорпіон. (Тикає стволом в бік гвардійців) А гвардійці?

Студент. Раніше ніж зміна – за ними ніхто не схопиться. Полежать. Відпочинуть.

(Скорпіон загрибши автомати та пістолети, зникає. Студент сідає на бетонний блок і, діставши цигарки, звертається до Американця)

Студент. Сідай, Конфедерат! На!

(Студент дає Американцю цигарку, не зводячи прицілу з лежачих, закурюють. Студент, прикуривши дві цигарки одночасно, встромлює до рота кожному гвардійцю).

1-й Гвардієць. Дякую, Студент.

Студент. Мовчи, юродивий.

Американець. Слухай, а скандаль може бути?

Студент. Ясний день.

Американець. Можуть і заарештувати?

Студент. Само собою – загребуть.

Американець. Але ж тоді можуть і розстріляти?

Студент. Скорше за все.

Американець. А нащо ж ми тоді...

Студент. (передражнюючи) Нащо, нащо... Патамушьто! Як каже пан Провідник, штиль життя у нас такий, розумієш?

Американець. (заперечливо хитає головою).

КАРТИНА ОДИНАДЦЯТА

Номер готелю «Бусол». В ліжку спить «снабженець». Ударом ноги вибивають двері. До номеру вламуються декілька в одностроях і в масках, декілька в цивільному.

(Крик) – Ручонки на прилавок!

Загорається світло. «Снабженець» в білизні стоїть обличчям до стіни, ніж підставлений ззаду під пах. Прибулі починають шмонати номер. Опер в цивільному сідає за стола. Провивляється документи. «Снабженця» повертають обличчям до Опера. За спину до «Снабженця» стає «дельфін» з автоматом і весь час розмови «нависає».

Снабженець. Я не понимаю, в чем...

Опер (перериваючи). Вино, значит, приехали закупать?

Снабженець. Да, вино...

Опер. Та-ак, а это что? Удостоверение Киевского управления СБУ. Вином интересуется Киевское управление?

Снабженець. Я прошу Вас представиться.

Опер. Градов... Валера, Приднестровский комитет безопасности, colega ваш. Что ж это Вы нас так не уважаете. Инкогнито, в сражающуюся республику. У нас как-никак война идёт. Расстреливаем мы, шпионов то.

Снабженець. Украина не находится в состоянии войны с Приднестровьем.

Опер. А блокаду осуществляет. Украина! СБУ! Козлы демократы и суки кооператоры... Развалили нашу страну! Сюда приехал разваливать? Заготовитель! Молчать! Барыга грёбаный! Сейчас с нами поедешь. На Днестр прогуляемся. Я протоколов не составляю. Не умею и не люблю. Подлая пуля румынского снайпера... прямо в затылок... по саггитальной оси.

Снабженець. Товарищ...

(робить рух в напрямку до старшого. Той, хто стоїть ззаду його брутально осаджує)

Опер. Ты не дёргайся. Чего дёргаешься? Не в Киеве ужо. Одевайся. Хотя... зачем?

Снабженець. (хвилюється) Товарищ. Я понимаю, что... но мы... но вы...

Опер. (заспокоївшись) Так кого пасёшь, мусор? Военные объекты? Система охраны штабов и административных зданий?

Снабженець. Нет, нет... совсем нет... экстремистские группировки с Украины. УНСО. Мы... я... совсем не хочу вмешиваться в ваши дела, поверьте, я глубоко сочувствую героическому приднестровскому народу... и все мои товарищи, и руководство тоже...

Опер. Так, к кому на контакт приехал?

Снабженець. Я их не освещаю, я должен был просто наблюдать. Я вообще не по этой линии.

Опер. Ты знаешь, дорогой, мне эти твои линии, понятия глубоко чужды. Я их не знаю и знать не хочу. Меня в Риге каждая собака знала. В руках держал.

Снабженець. Так вы из Риги. Был у меня товарищ из Рижского управления. Гелдриньш его фамилия.

Опер. А, националисты проклятые. Снюхались, суки. Ты сопли подбери, мусор. Так какой прикинул тебя сюда привёз. С кем ты за столиком сидел?

Снабженець. Я извиняюсь. Вы, вроде, тоже как... мусор?..

Опер. Ты Кастанеду читал, обмылок? Я охотник и воин, а ты паразит. Ты с оперативкой и близко не срал. Диссидентов по кабакам спаивал, идеолог. Тот Раздельненский опер сейчас дома сидит. А ты его сдать стесняешься. Он тебя первый сдал. Иначе откуда мы здесь. А?

Снабженець. Я могу говорить с вашим руководством?

Опер. Я сам себе руководство. Я тебя падлу шлёпну и отвечать ни перед кем не буду. Садись!

(«Дельфин» брутально штовхає «снабженця» до столу і той сідає. Опер дістає пістолета, тикає «снабженця» в ніздрю).

Опер. Пиши!

(Зводит курок).

Опер. Телефон, фамилию. Кто вас здесь прикрывает? Эта морда жидовская? Самборский? Пиши!

(Снабженець пише, опер забирає листок).

Опер. Не сци мент. Я с этим никуда не пойду. Пока! Но тебя, чтобы в Тирасполе не было. В шесть утра дизель идёт. Собирай бабехи и на вокзал. Там поспишь.

КАРТИНА ДВНАДЦЯТА

Номер готелю «Бусол». На столі розстелена мапа. На ліжку, поруч із столом, переглядаючи якісь папери валяється Поручник. Біля відкритого балкону, розвалившись на одному стільці, поклавши босі ноги на інший, сидить Хорунжий. Він курить, розглядаючи у оптичний приціл жінок на пляжі.

Хорунжий. Най їх всіх шляк трахне. Ти подивись який екземпляр – білява, ноги трохи не з вух ростуть, на груди можна автомат повісити – не впаде. Та що ти там длубаєшся?

Поручник (не обертаючись). Та, з цією національною революцією все життя пройде повздовж борта, як торпеда... Слухай, на kobіті якого кольору купальник?

Хорунжий. Чорний з...

Поручник. З золотими смугами? І ліва долоня забинтована?

Хорунжий (здивовано) Так.

Поручник. (підкреслюючи щось у паперах, сідає до столу і починає звірятись з мапою) Їй 19 років буде через місяць. Ольга. Очі блакитні. Педінститут. Неодружена. Місцева. Родичі у Винниці. Руку обпалила праскою. Здається, все.

Хорунжий. Кінь ти... з вухами, коли ти встигаєш? У той час, коли весь придністровський народ, не щадя живота свого, їсть солдку вермішель...

Поручник. ...Поручник, позабувши совість, знайомиться з пересічними представницями придністровської фауни без найменшої перспективи запросити на каву. Позаяк, нагороджений целібатом на період курорту і...

(стукають у двері)

Хорунжий. (ховаючи приціл і автомати під матрац) Ти когось чекаєш?

Поручник. (згортаючи мапу) Як завжди – ні.

(Іде, відкриває двері. Входить особа в камуфляжі, коротко стрижена, з пістолетом ПМ на поясі, з пляшкою коньяку «Білий Аїст» у руці.)

Поручник. Ха, гоблінам Лебеда – привіт!

Спецназівець. Нерпа хвостата, в репу хочешь? О, привет Микола!

(всі здоровкаються)

Спецназівець (ставлячи пляшку на стіл). Стаканы дай, Серж. У мене к тебе базар єсть (розливає коньяк). Мыкола, ты не в обиду – покури на балконі.

Хорунжий. Та за кого ти мене маєш? (виходить)

Спецназівець. Давай бахнем (вихиляє стакан). Короче, помнишь, ты рассказывал, что ваших замочили. Ну так вот. Меня позавчера спрашивал (розводить руки імітуючи крила, потім змальовує клюв) за тебя. Ему кто-то стуканул. Я говорю, видеть-видел. Да, может і учился в училище. Может видел, может не видел.

Поручник. Це все? (закурює)

Спецназівець. Нет. Не все, тут вчера приехали двое. Эти (показує закриті обличчя, потім різкий рух ребром долоні по горлу). Один начал шастать среди моих, типа он по линии политуры. Серж, валить тебе надо. Ты знаешь, если тебя в окопе (імітує прицілювання) – это одно: судьба. А если тебя (показує удар ножом) на улице, после ужина с моими? Эти (повторює жести). По второму в Мозамбик не свалить. Линяй.

Поручник. Окей. А з цим? (імітує лямки парашута). Без змін?

Спецназівець. С этим да. Закинешь их мне как (робить мавпячу морду) наших. У тебя єсть для них эти (показує на шеврон та кокарди)?

Поручник. Знайдем. Так, ще. Підкинь мені (показує кидок гранатою на пальцях 1, 2, 3 і змальовує ящик).

Спецназівець. Яких (показує круглі і ребристі).

Поручник 50/50. І (показує пакунки, запалений шнур, вибух).

Спецназівець. Много не обещаю.

Поручник. І (показує дві долоні з розведеними пальцями, окреслює пачку), для (згинає-розгинає палець, як стріляють з пістолету).

Спецназівець. (показує на кобуру з Макаровим) Так?

Поручник. Так.

Спецназівець. Сделаем. Зашлешь ко мне (ставить долоню на стіл ребром, а другою рукою перестрибує) после (показує пальцями 3 – 4). Ну ладно. Ты не пьешь, вам нельзя. (бере склянку, перехиляє). Давай, держись. Микола до побачення! (виходить з номеру).

Хорунжий. (виглядає) Пішов?

Поручник. Чув?
Хорунжий. (киває).

КАРТИНА ТРИНАДЦЯТА

Великий номер готелю «Бусол». Підлога застелена газетами. Між рядами ліжок стіл. За столом, уставленим їжею, консервами та банками з томатним соком сидять Провідник та Хорунжий. Входить Поручник.

Провідник. Поручнику, що ви робили у п'ятницю у 511 номері?

Поручник (дивиться на Провідника, тоді на Хорунжого).

Хорунжий (киває головою). Дійсно. Знайшли з ким дружбу водити. Ось він вас застучав (показує якогось папірця).

Поручник. (продовжує дивитись).

Провідник. Ну, якщо ви так рішучо заперечуєте. Сідайте, будете членом колегії.

(Хорунжий потискає руку Поручникові). Дуже радий, що не помилився у вас.

(Поручник продовжує дивитись).

Провідник. Ну, що ж почнем. Запускайте.

(Хорунжий виглядає в коридор, когось окликає. Виходить перший стрілець).

Стрілець. Мельдую покорно що...

Поручник. Скорпіон, що ви робили у п'ятницю в 511 номері?

Скорпіон. Я не брав. Мене попросили потримати. Пане Поручнику, я ж зразу подумав, але ж ви знаєте...

Провідник. Добре, сідайте, з цим розберемося пізніше. Їжте.

(Скорпіон дивиться на всіх. Після паузи виходить кликати наступного. Повернувшись, нерішучо сідає. Входить другий стрілець)

Поручник. Ровере, що ви робили в п'ятницю в 511 номері?

Ровер. А що Лук'ян вам не казав? Він казав, що це для організації, а в нього вже не стоїть. Тільки ж це не в готелі було, а на хаті в однієї.

Хорунжий. Сідайте. Будете свідком.

Ровер. Я в житті свідком не був.

Поручник. Добре, будете співучасником.

(Ровер викликає чергового. Входить наступний)

Стрілець. Мельдую покорно, стрілець Лис...

Провідник. Лисе, голубчику, як ви могли...

Лис. Так вони казали, що з командиром домовляться, щоб тут дослужувати.

Поручник. Хто казав?

Лис. Ну, гвардійці ж.

Провідник. Сідайте.

(Лис гукає з коридору Рудого. Входить Рудий)

Рудий. О, а що це ви газетами застелили?

Хорунжий. А це щоб не псувати килим.

Поручник. Рудий, що ви робили в п'ятницю у 511 номері?

Рудий (знічується). Це просто мій старий знайомий з юридичного факультету. Він тепер працює юристконсультом в одній фірмі.

Хорунжий. Приїхав сюди з метою закупівлі вина?

Рудий. Так він вам уже казав?

Провідник. Сповідався. Сідайте, кушайте.

(Рудий сідає)

Провідник. Стрільці, друзі, браття. В цей важкий для нас, нашої Батьківщини і прогресивного людства час, хотілося б поговорити з вами за неприходящі родинні цінності. Справа в тому, що дзен буває істинний і не дзен.

Спочатку було слово, сказав Господь вустами євангеліста Іоанна. А я скажу вам, що цього слова було достатньо. Відтоді вищою і неприходящою цінністю є мовчання. Мудрець вчить мовчанням. Мовчання є підставою моралі. А ежелі хто усомнівся в судіє своем...

Скорпіон. Сука вне закона!

Поручник. Так об чем же ж и речь!

Ровер. Так, що він нас заклав?

Хорунжий. З прізвищами і "поганялами".

Провідник. Друзі мої. Я закликаю вас до мовчання. Зрештою ж ми не за це говоримо. Справа не в протокольних подробицях. Справа в філософії. А ще хто рече, яко люблю Бога, а брата свого ненавидить ложь есть.

(Ровер та Скорпіон заходять за спину Рудого)

Провідник. Ось властиво, що я хотів сказати вам на прощання.

Рудий. Так ми ж хотіли поговорити.

Поручник. Так поговорілі ж уже.

(Ровер накидує удавку. Починається шухер, крики)

Ровер. Ноги тримай!

Хорунжий. Лис, на двері!

Лис. Хтось іде.

(Провідник вмикає радіо. Звучить «Аве Марія». За дверима починається п'яний базар. Шум за дверима посилюється, починають гупати в двері. Хорунжий дістає з-під тумбочки автомата, кладе собі на коліна. Тіло Рудого загортають у ковдру, запихують під ліжку. Скорпіон з підлоги швидко збирає газети, тихо лаючись про себе. Газети викидає у смітник. Всі мерщій хапають стакани, починають пити. Скорпіон ховається у кутку за штору.

Поручник дає знак, Лис відкриває двері. В останню хвилину Ровер вішає удавку собі на шию.

Вламується п'яний конспіролог, з ним двоє москалів в марковській уніформі, густо переплетеній портупеями).

Конспіролог. Господа украинцы. Празнуете перемирие? А всё потому, что жидаы засели. Только народная месть, свершение тайного правосудия, суды Фемы...

(Ровер знімає мотузку, починає готувати її знову).

Провідник. Ровере, ви ще не на пошті? Швидко. Візьміть з собою і Лиса.

Хорунжий. У нас тут товарищ пропал. Рыжий такой, вы не видели?

Один з москалів. Он только что из гостинницы вышел. С каким-то жидом.

Провідник. Ну Бог с ним, может он и сам жид.

Поручник. Яке брело, таке й здибало. Садітєсь господа.

(москалі сідають на ліжку під яким сховано Рудого)

Конспіролог. Вы читали Дугина? О королях-вампирах? Я, конечно, не во всём согласен с его концепциями. Но очищение кровью... Тайные отряды санаций... Сафари... Кровь и почва!

Поручник. Гавно и сахар. У нас так начальник курса говаривал. Бывало соберёт нас в ленинской комнате и начнём философствовать. Он ничего, кроме денатурата не пил.

Москаль. Хороший человек. Славянин.

Поручник. Уволили его по болезни. Вирусный гепатит.

Другий москаль. А все жыды в Генеральном штабе. Взять бы одного, задушить. Кровь новомученников вопит к отмщению.

Хорунжий. Вовпит.

Конспіролог. Да – да, вот именно. Господа, наш долг объединяться. Мы должны создатть тайную организацию.

Хорунжий. Значит в ресторан, господа?

(на виході)

Перший москаль. Союз меча и орала.

Другий москаль. Нет, это было кажутся, с генералом Кутеповым. Лучше союз орла и трезубца.

Поручник. Триголового орла.

(виставляє всіх за двері. Виходить сам. Закриває двері на замок. Скорпіон виходить з кутка, перевіряє чи зачинені двері. Хвилинку очікує. Тоді рішуче витягає Рудого за ноги з-під ліжка. Починає шмонати.)

КАРТИНА ЧОТИРНАДЦЯТА

Номер готелю «Бусол». В ліжку Лук'ян зі студенткою Тираспільського пединституту. У двері ввалюється Хорунжий та Стрілець. Обидва втомлені, в плащах, забризканих грязюкою, нав'ючені вантажами. Німа сцена.

Хорунжий. Лук'ян, термінова справа.

Лук'ян. Сядь, випий вінчику.

(Лук'ян розсідається на ліжку, наливає з банки «сухаря». Панянка виставляє ноги з-під ковдри, розслабляється. Продовження німої сцени. Обурення прибулих фронтовиків в стилі «персонал каклети жрьоть». Хорунжий вибирає склянку)

Хорунжий. З якої склянки вона пила?

(панянка ображається, обертається до стіни)

Лук'ян. Ну, так що там таке.

Хорунжий. Ти можеш її прибрати?

(панянка ображено встає і вдягається)

Панянка. Так я пойду?

Лук'ян. Так ти іди.

(виходить. І Лук'ян виходить за нею)

Хорунжий. (лається) Курва мать.

Лук'ян (повертається). Хлопці, що ви наїжаєте, це ж «сотрудниці».

Хорунжий. А чого ж ти мовчав?

Лук'ян. А воно вам треба. Ви думаєте, що я все це для себе. Сробуйте знайти дурнів, щоб все це вам безкоштовно возили. Останнього разу, коли ми з цією каракадлою їздили, чемодан був кілограмів сорок. Вона несе переломлюється. Я позаду, а тут раз ручка обірвалася. Гуркоту було. Я аж очі заплющив, чекаю. Ні, наче обійшлося. А ви тут наїжаєте. І на днях знову їхати.

Хорунжий. Треба сьогодні. Ситуація погіршилася. Почали в'язати. Підписали мир. Не знаю чи надовго. Ми їм тепер більше не потрібні. Треба про всяк випадок розосередити майно. У тебе є, де це все зникати?

Лук'ян. Знайдемо.

Хорунжий. Добре, ти зараз звалюй з готелю. Поживи десь на хаті. На вулиці не світися. На разі ось тобі (передає підривний заряд, запальну трубку). Коли доведеться рвати, покладеш зверху на гранату. Шнур горітиме п'ятдесят секунд. Можна встигнути вшитися (наливає ще вина, п'є). Ну все, Лук'ян, конай.

Лук'ян. Давайте. На разі, я в барі.

(Лук'ян, Стрілець з речами виходять. Хорунжий починає скидати бебехи до торби. Входять Провідник та Поручник).

Хорунжий. Пане Провіднику наших пов'язали в Кам'янці.

Провідник. Щось швидко.

Хорунжий. Кажуть, що за спробу державного перевороту. Те, що вдалося врятувати, я вивіз. Передав Лук'янові.

Провідник. Добре.

Хорунжий. Я тут ваші речі спакував. Конаємо?

Поручник. Куди?

Хорунжий. Не знаю. В Україну хоч би.

Поручник. Там внизу "дельфіни". Шмонають всі номери. Шукають зброю.

Хорунжий. Падло. Треба це кудись зникати.

(Хорунжий витягає з-під тумбочки автомат і починає метушитися)

Провідник. Що в нас тут є скидаємо на купу.

(Всі починають витягати з речей набої, гранати, зброю, рожки)

Поручник. (складає добру в сумку) Сусідній номер порожній. Я спробую через балкон туди занести.

(Поручник виходить на балкон.)

Хорунжий. Не долго музика іграла.

Провідник. А що ж ви хотіли? Війна закінчилася, а з нею і свобода. А мир для таких, як ми – тюрма.

Хорунжий. Але щоб так швидко. Вчора ж іще збиралися послати групу на той бік. Весь цей тріпер збирали.

Провідник. Тепер вони нас за нього і пов'яжуть.

Хорунжий. За що?

Провідник. За те саме. Як це в них в молдавському кримінальному кодексі? «Незаконне переховування», «організація та участь».

(повертається Поручник)

Поручник. На Глинному з наших казарм вже зону зробили.

Хорунжий. (йде до ліжка) Я казав треба за молдаван підписуватися.

Провідник. Думаєш, в молдавських тюрмах краще годуватимуть? Властиво, для народу його захисники є найбільш небезпечними. Тих, кого не пов'язали, я розпустив. До наступної війни. Обіцяли бути. А я їм обіцяв війну.

Поручник. (виглядає за двері) “Дельфіни” шмонають вже третій поверх.

Провідник. Між іншим. Дзвонили з Києва. Там факс прийшов, з Абхазії.

Хорунжий. Козаки вже там.

Провідник. Сьогоднішній світ створений в інтересах свинопасів. Козаки в ньому дискриміновані. Але справедливість має бути відновлена. Це і буде сенсом майбутньої революції. Є такі люди, що можуть бути лише при владі або в тюрмі. Не стало вояків, сама сторожа. Слабкість респектабельна, сила злочинна. Бо вони занадто слабкі, щоб винести будь-яке насильство. Зрештою повноцінне життя, це гра зі смертю в виді тюрми.

(Стук у двері)

КАРТИНА П'ЯТНАДЦЯТА

(Епілог)

Залізнична станція «Роздільна». Люди з клунками, кілька бійців УНСО в підозрілих обносках з речовими мішками.

Ровер. Мусора! Конаєм потроху до виходу.

(УНСО-вці переходять з лівого боку сцени на правий. Їм назустріч ввалюються менти на чолі зі «снабженцем». Менти дуже брутальні, лунають розрізнені репліки. Хапають. Ставлять обличчям до стіни, спиною до залу. Починають витрушувати гранати, набої. Виводять по одному. Ровер обертається по боках. Ментів немає. Обертається до залу. Рецитує в зал вірш за Придністров'я)

Ровер:

«З собою паспорт, ніж тупий і геннути дверима.

Залишити весь жах казенних коридорів,

Важкулюбов батьків, п'ястук дільничого, районних прокурорів,

У волю увійти, зробивши крок з перону,

В спітнілу тисняву загального вагону.

Мороки по штабах в Тирасполі два дні,

Вважай знайшов собі притулок на війні.

В завітчаних садах іде війна неквапно, мов життя,

В забутому селі, де бруствер мов паркан,

Землянки-бліндажі, селяни-воляки в камуфляжі,

Стріляють в сад неквапно і одержують із саду.

Лиш іноді заводяться вночі,

Тоді повітря переповнене залізом,

Котре колись зупиниться в тобі.

Життя бринить як звук басової струни,

І вперше молишся щоби якась рука,

Струни торкалась знову.

Війна в саду – тут є щось підставове.

Смерть присутня і тихо дихає в лице.

Коли тебе з позицій змінять,

Й до міста повезуть помитись до пуття

Підеш по вулицях іще не взятих ворогами

І зрозумієш, що є три підстави у буття:

Смерть, зброя і жінки з засмаглими ногами.»

(Завіса)

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

- Абхазія - 47, 57, 73, 92, 127, 146, 199.
Азія - 8
Ананівський район - 14
Африка - 8, 48
- Балкани - 11
Балта м. - 92
Балтський район - 14, 191
Балтський повіт - 13
Бендери м. - 10, 11, 12, 17, 18, 31, 45, 77,
78, 90, 91, 134, 143, 144, 150, 159, 160,
174, 177, 178, 191, 198, 205
Бессарабія - 14, 162, 167, 169, 180
Білгород-дністровський повіт - 168
Білики с. - 15
Біраульський (Котовський) район - 14
Болград - 133
Брацлав м. - 12
Брацлавське воєводство - 10, 167
Буджацький степ - 9
Буковина - 14, 38, 141, 148, 168, 169,
171, 174, 179, 180, 182, 183, 186
Бухарест м. - 5, 13, 22, 23, 65, 190
- Валахія - 13
Варниця с. - 151, 177
Веймар м. - 82
Велика Багачка, с. - 63
Велике Князівство Литовське - 10
Візантія - 9
Вінниця - 191
Володимир м. - 21
- Галицьке князівство - 9
Галицько-Волинське князівство - 9
Гиртоп с. - 15
Гірське с. - 94
Глинне с. - 15
Горенка с. - 32
Григоропіль м. - 15, 30, 76, 107, 177
Григоріопольський район - 14
- Грузія - 24
- Дзержинське с. - 27, 28, 30, 37, 58, 84,
86, 87, 102, 130
Дніпро р. - 10
Дністер р. - 9, 11, 12, 14, 15, 16, 28, 32,
35, 38, 39, 55, 56, 58, 63, 75, 77, 86, 89,
106, 114, 123, 127, 143, 169, 151, 152,
156, 177, 181, 193
Донбас - 21, 124
Донецьк - 81, 114
Дубоссари м. - 15, 16, 17, 27, 37, 46, 50,
54, 55, 66, 69, 88, 102, 105, 107, 113, 114,
123, 130, 169, 170, 173, 174, 177, 182,
184, 191, 197
Дубоссарський район - 14
Дунай р. - 9
- Європа - 8, 9, 11, 185, 186, 199
ЄС - 19
- Запоріжжя (регіон) - 12
Західна Європа - 11, 22
Золота Орда - 10
- Ізмаїл повіт - 168
Ічкерія (республіка) - 24
- Кабардино-Балкарська АРСР - 21
Кавказ - 128, 196, 198
Калинівка с. - 166
Калка р. - 9
Кам'янка р. - 11
Кам'янка с. - 9, 61, 79, 80, 135, 136, 142,
166, 178, 191
Кам'янський район - 14, 174
Канада - 22
Катеринівка с. - 80, 166
Каушани с. - 151, 157
Київ м. - 7, 16, 23, 25, 53, 61, 81, 108,
112, 113, 114, 116, 125, 134, 141, 143,

169, 172, 185, 186
Київська Русь - 9, 167
Кицкани с. - 177
Кишинів м. - 5, 16, 17, 22, 23, 54, 65,
106, 122, 123, 133, 135, 159, 168, 175,
186, 190
Кілія повіт - 168
Кодима м. - 61, 72, 79, 108, 143
Константинополь м. - 9
Копанка с. - 177
Коржево м. - 54, 55, 67
Коростень м. - 47
Кочієри с. - 54, 55, 62, 77, 97, 108, 191
Кошниця м. - 57, 58, 60, 75, 76, 86, 95,
102, 123, 124, 141, 191
Краматорськ м. - 38
Красне с. - 15
Красний Луч м. - 94
Красноокнянський район - 14
Крим п-в - 47, 73, 81, 125, 138, 169, 183
Крутянський (Кодимський) район - 14

Лисичанськ м. - 93, 94
Лівобережжя - 12
Луганськ м. - 94
Лутугіно м. - 94
Львів м. - 124, 125
Львівщина - 21

Михайлівка с. - 166
МАРСР - 14, 22, 167, 170, 185, 187, 191
Мінськ - 32
Молдова - 5, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17,
18, 25, 39, 40, 55, 69, 70, 106, 131, 132,
134, 135, 139, 150, 159, 161, 162, 163,
164, 171, 172, 174, 175, 179, 186, 187,
189, 194
Моловата с. - 55
Москва м. - 5, 16, 18, 23, 61, 65, 69, 133,
186, 190, 191

Надністрянщина - 65
Нальчик м. - 21

Нечаєве с. - 65
Німеччина - 57

Оболонь, район Києва - 33
Оглядів с. - 21
Одеса м. - 34, 57, 80, 82, 112, 114, 145
Одеська губернія - 14
Одеська область - 38, 68, 71, 92
Олика с. - 25
Ольгопільський повіт - 13
Оргеев м. - 11
Османська імперія - 10

Паркани с. - 11, 12, 153, 156
Пирогівці с. - 121
Південний Буг р. - 14, 38
Північна Буковина - 168, 169
ПМР - 4, 5, 6, 7, 14, 15, 16, 17, 18, 22, 23,
24, 26, 27, 40, 43, 47, 54, 56, 57, 58, 60,
61, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 73, 82, 83, 85,
86, 108, 122, 124, 127, 130, 131, 132, 133,
134, 135, 136, 138, 139, 141, 143, 144,
146, 159, 168, 173, 177, 181, 182, 183,
187, 190, 191, 193, 194
Поділля - 10, 11, 12
Подільська губернія - 13, 14, 162
Полтава м. - 53, 108
Полтавщина - 15, 60
Польське королівство - 9
Польща - 10, 12, 13, 188
Попенки с. - 166
Правобережжя - 13
Придністров'я - 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12,
13, 14, 15, 16, 18, 22, 23, 24, 32, 33, 36,
47, 49, 54, 60, 61, 66, 68, 69, 70, 71, 80,
96, 107, 112, 113, 123, 131, 132, 133, 134,
135, 136, 137, 138, 139, 145, 161, 162,
163, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173,
174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181,
182, 183, 184, 186, 187, 188, 189, 190,
192, 193, 196, 198, 199
Причорномор'я - 10, 11

Рашків м. - 13, 24, 26, 30, 61, 70, 72, 75,
76, 78, 79, 95, 99, 100, 108, 111, 131, 135,
137, 142, 143, 166, 167, 170, 172, 178, 185
Резіна м. - 40, 56

Рибницький район - 14, 174

Рибниця м. - 9, 35, 38, 40, 55, 56, 58, 79,
89, 102, 106, 169, 178, 191

Рим м. - 8

Рівне м. - 25

Річ Посполита - 11

Роги с. - 17, 173

Роздільна, станція - 124

Росія - 15, 23, 24, 69, 93, 131, 135, 161,
174, 175, 188, 190

Російська імперія - 13

Російська федерація - 18, 19

Румунія - 5, 13, 14, 15, 18, 23, 69, 131, 139,
162, 164, 168, 169, 159, 172, 175, 179, 188,
194

Саїц с. - 156

Салоніки м. - 9

Середземне море - 11

Сибір - 21, 22

Сині води р. - 10

Слободзейський район - 14

Слободзея м. - 126, 127, 132

Слов'янськ м. - 38

СНД - 65, 69

Солонці с. - 15

Сорока м. - 11, 12

СРСР - 5, 14, 15, 21, 22, 48, 65, 135, 199

США - 19, 22, 184

Тернопіль м. - 130

Тираспіль м. - 14, 25, 26, 28, 31, 34, 47, 49,
50, 54, 55, 57, 66, 74, 75, 76, 78, 79, 81, 82,

83, 85, 86, 89, 90, 91, 95, 112, 113, 116,
122, 124, 125, 127, 128, 141, 143, 145,
156, 170, 177, 178, 182, 185, 186, 190,
191, 193

Тираспольський повіт - 13

Тираспольський район - 14

Тиска с. - 159, 177

Трансністрія - 14, 38, 179, 180

Тюменська область - 22

Угорське королівство - 9

Україна - 4, 7, 8, 12, 13, 15, 16, 19, 21,
22, 23, 24, 26, 35, 56, 65, 66, 69, 71, 77,
84, 111, 125, 132, 133, 136, 137, 138, 139,
161, 164, 170, 172, 173, 174, 178, 179,
180, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192,
194, 196

УНР - 14, 167

УРСР - 14, 167, 191

Фарладан с. - 156

Хаджимуса с. - 156

Херсон м. - 112, 117

Херсонська губернія - 13

Херца територія - 169

Хорол м. - 54

Хотин повіт - 168

Цецора м. - 12

Цибулівка с. - 166

Черкаси м. - 114

Ягорлик м. - 12

Ясси м. - 12

ПОКАЖЧИК ІМЕН ТА ВЛАСНИХ НАЗВ

- Абхазський конфлікт - 32
«Аист» готель у Тирасполі - 34, 45, 54, 60, 66, 75, 77, 78, 83, 90, 91, 95, 113, 123, 125, 141
Алексану Георгіу - 14
«Альфа», спецназ - 67, 68
Андреева Галина - 37
Андрющенко Е. - 4
Анти - 9, 184
Аорси - 8
«Арго», корпус УНСО - 47, 145
Артеменко Славко, «Меценат» (УНСОвець) - 32, 34, 35, 87
Арон - 12
Архипов Анатолій, «Сивий» (УНСОвець) - 7, 56, 57, 129
- Бабій Олесь (УНСОвець) - 7, 25, 146
Базалей Я. - 4
Баїк, голова осередку УРП - 122
«Баракуда» (УНСОвець) - 141
Баран В.Д., археолог - 9
«Баштіна» - 179
Бегма Олег, «Макс» (УНСОвець) - 146
Битва під Батогом - 13
Білоус Едуард, «Байда» (УНСОвець) - 47
Білоцерківський договір - 12
«Біс» (УНСОвець) - 98
Боган Сергій, «Грей» (УНСОвець) - 56, 57
«Богомаз» (УНСОвець) - 38, 57
Болгари - 146
Большаков О.З. (депутат ПМР) - 25, 31, 36, 76, 80, 90, 91, 92, 126, 138, 141, 177
Бондарець Тетяна - 17
«Боцман» (УНСОвець) - 110
«Братерство», газета - 174, 178
«Бурундуки» - 55
- Бут Олександр - 159, 161, 174, 178,
- Вахтанга Горгасалі орден - 47, 127, 145
«Ведмідь», броньовик - 37, 43, 57
«Велика Румунія» - 179
Величко С., мешканець с. Роги - 17
Венеди - 9
Верховна Рада ПМР - 16, 25, 26, 76, 90, 126, 132, 138, 172, 178
Верховна Рада України - 16, 172, 191
Визвольна війна - 12
Вишковська Олена - 17
Вишневецький Д., Байда - 10
Вінітар, вождь - 8
Вітович О. (УНСОвець) - 7, 27, 28, 38, 113, 124, 141
Владислав II – Ягайло - 10
«Водяний» (УНСОвець) - 63
Волков, капітан ТСО - 47
Володимир отець УПЦ КП - 142, 178
Володимирко Володарович, галицький князь - 9
Володимиров (УНСОвець) - 45
Володимирська тюрма - 22
«Вольф» (УНСОвець) - 58, 59
ВУЦВК - 14
- «Гайдуки» - 55, 179
Гарькавенко Юрій, «Гарік» (УНСОвець) - 54, 58, 102, 105, 106
Гейденштейн Р., хроніст - 10
Германаріх - 8
ГКЧП - 15, 178
Гливчук Олег, ополченець - 170
Головатий А., полковник - 13
«Голос України», газета - 173
«Гомін», газета - 174, 178, 185
Гомурарь, підполковник ОПОН - 154
Гонгадзе Георгій, журналіст - 112
Готи - 8

«Граф» (УНСОвець) - 110, 111
Гулий-Гуленко А., генерал-хорунжий - 13
Гусар П., активіст «Повернення» - 133
Гусяков В. - 154
«Гуцул» (УНСОвець) - 26

«Дачія» - 55
Держикрай Володиславович, боярин - 9
«Деркач» (УНСОвець) - 58
Дида Володимир (УНСОвець) - 25, 26
«Дністер», батальйон - 31, 69, 70, 123
«Доктор» (УНСОвець)
Довгий Олексій (УНСОвець) - 129
«Доктор» (УНСОвець) - 116
Долгорукий Юрій, князь - 9
Долженко Юрій, «Ганс» (УНСОвець) - 57, 58, 82, 126
Донцов Д. - 93
Древляни - 9
Дриглов, отаман ЧКВ - 77, 150, 151, 152
«Дрон» (гвардієць ПМР) - 28
Друга світова війна - 14, 35, 42, 54
Другий зимовий похід - 13
Друк М. - 18
Дубінович Віктор, «Лисий» (УНСОвець) - 61, 62, 108
Думітреску Іон (румунський диктатор) - 14, 15

«Єзуїт» (УНСОвець) - 136
Єльцин Б. - 18, 187
Ергієв, козак ЧКВ - 152

Йордан, історик - 9

Жиди - 13, 14

«Захисник Придністров'я», медаль - 6, 25, 53, 74, 82, 93, 102, 108, 130, 138, 191
Заболотний С., отаман - 13

Зайченко Р., «Батя» (УНСОвець) - 7, 26, 36, 130, 142
Зборівська угода - 12
Збройні сили України - 16, 72
Зданович Г.С., комдив - 15
Зеленчук Юрій, «Зелений» (УНСОвець) - 57

Іван Іванович, снайпер - 95
Іжевський С. (УНСОвець) - 118
«Інквізитор» (УНСОвець) - 111
«Інструктор» (УНСОвець) - 141
«Інтернет» - 179

«Кандиба», козачий сотник - 119
Карпюк Микола, «Завірюха» (УНСОвець) - 25, 26, 58, 89, 130, 138, 170
КДБ - 92, 94, 123
Києво-Печерська лавра - 60, 116
Київський патріархат - 60, 126, 127, 131, 142
Кирилюк Валентин, «Композитор» (УНСОвець), 25, 59, 87, 127, 130
Кіцак Ш., голова управління оборони ПМР - 150
Колесник, капітан - 55
«Колобок», (УНСОвець) - 34
Коломієць Сергій, «Спис», (УНСОвець) - 31, 34, 35, 36, 37, 45, 54, 71, 80, 87, 89, 102, 126, 141, 170
«Командир Зелений» (УНСОвець) - 38
«Комар» (УНСОвець) - 62
Комітет допомоги Придністров'ю - 26, 173
«Комітет жінок Придністров'я» - 29, 37
«Кому вниз», рок-гурт 111
Конашевич-Сагайдачний П. (гетьман)
«Коновал» (УНСОвець) - 63
Коріятович Ю. - 10
Корчинський Дмитро - 30, 31, 34, 76, 87, 102, 125, 127

Кочієрський плацдарм - 17, 50, 66, 69, 100, 177
Кошницький плацдарм - 17, 26, 45, 50, 58, 66, 69, 107, 114, 115, 181
Кравчук Л.М. - 16, 23, 66, 70, 80, 164
Крайнів, комбат гвардії - 79, 80, 136, 137
«Кремінь» (УНСОвець) - 109
Крутик Володимир, «Білий» (УНСОвець) - 129
Кубах Олег (УНСОвець) - 32
Кузнецов Володимир, комбат ополченців - 170
«Кум» (УНСОвець) - 61, 90, 91, 116, 126, 127, 128
Кучер Олександр, полковник - 133
ЧКВ - 83
Кучеренко Анатолій, «Бейзель» (УНСОвець) - 112, 117

Ларі Леоніда - 169
Лебедь, командуючий 14-ю армією - 17, 69, 122, 190
Леп'явкр С., історик - 12
«Липа» (УНСОвець) - 126
«Лис» (УНСОвець) - 42, 57
«Лімб'яу» - командир ОМОНу - 48
Лобода Г., козацький ватажок - 11
«Лук'ян» (УНСОвець) - 28
Лупиніс Анатолій, «Дядя Толя» (УНСОвець) - 7, 125, 128
Лупул Розанда - 13, 76
Лянцкоронський Ф., козацький ватажок - 10

Майстренко, командир ополчення - 133
Мазур Василь, голова Подойминської с/р - 168
Мазур Ігор, «Тополя» (УНСОвець) - 121
Малодідов П., донський отаман - 23
Мамалига В. (УНСОвець) - 74, 89, 126,

138, 171
Машинцев Ігор, «Беркут» (УНСОвець) - 91, 92, 93, 141
Милів Віктор, ополченець - 170
Мирончук Владислав, «Мирон» (УНСОвець) - 32, 57
«Миротворець» (УНСОвець) - 58, 141
Міжнародний суд у Гаазі - 173
Міхай, король - 169
Молдовани - 5, 13, 14, 15, 40, 77, 78, 110, 146, 159
Мономах Володимир - 9
Мунтяну Володимир, мешканець м. Дубоссари - 17
Мушат Петро, воєвода - 10

Назарчук Василь, ополченець - 170
Наливайко С., козацький ватажок - 11, 12
Національна гвардія України - 71
Негривода Михайло, голова ополченців - 168
«Независимая Молдова», газета - 139, 156
Нестерчук Віктор, «Селдом» (УНСОвець) - 7, 126, 128, 129
НГУ (Національна Гвардія України)
Ніка Л. - 154
Німці - 13, 139
Носов Михайло, «Горностай» (УНСОвець) - 32, 34, 36, 65, 71
НФМ - 5, 15, 38, 40, 79, 162, 163, 168, 175, 189

«Обозний» (УНСОвець) - 25
ОБСЕ - 18, 19, 173
Обух С. (УНСОвець) - 7
«Овід» (УНСОвець) - 98
Овідій, поет - 8
Одемчук Олександр (УНСОвець) - 25
Одеський військовий округ - 16
Олег, князь - 9
Ольгерд, князь - 10

ОМОН - 48, 60
ООН - 173
ОПОН - 17, 48, 102, 107, 134, 143, 145,
154, 183
«Орест» (УНСовець) - 50, 51, 119
ОСО МВС СРСР - 21
Осьмомисл Ярослав Володимирович,
князь - 9
Остапенко Микола - 132, 133, 175
Оттінгер О., козак ЧКВ - 29, 150, 151
ОУН-УПА - 5, 21, 23, 34, 35, 42, 89

«Пауль» (УНСовець) - 56, 57, 58
Пальчик Валерій, «Агресор» (УНСО-
вець) - 53, 55, 108
Перша світова війна - 15
Підкова І., козацький ватажок - 10
«Повернення», спілка - 4, 25, 26, 40,
132, 133, 138, 141, 143, 172
Покотило Ф., козацький ватажок - 10
Печеніги - 9
Половці - 9
Поляки
Поляни - 9
Правий сектор, партія - 22
Придністровський конфлікт - 4, 15,
22, 32, 47, 53, 57, 74, 94, 121, 138, 141,
188, 189
Придністровці - 13, 41, 69
«Пустельний хрест УНСО», нагорода
- 31, 121
Пшонник Й. (полковник) - 13

Радимичі - 9
Республіканська гвардія - 16, 38, 50,
195
Римляни - 8
«Рівний» (УНСовець) - 109
Рідкобород Юрій «Хусейн» (УНСО-
вець) - 54, 58, 102
«Ровер» (УНСовець) - 42, 50, 57
Роксолани - 8
Роми - 8

Росіяни - 13, 14, 146, 159
Румуни - 15, 38, 50, 56, 82, 86, 90, 97,
99, 100, 114, 181, 182
«Румунія ші Букувіна» - 179
Romania Mare - 38

Сармати - 8
СБУ - 75
Свирговський І., козацький ватажок
- 10
«Сем» (УНСовець) - 116
Секурітате - 58
Сіверяни - 9
«Сім» (УНСовець) - 116, 117
«Сільвер» (УНСовець) - 50
Склавини - 9
«Скорпіони» - 55, 179
Сливка Сергій, голова Рашківської
с/р - 166
Смірнов І., Президент ПМР - 16, 47,
70, 172
Снегур Мірча, президент Молдови -
18, 37, 163, 168, 174
Соїн Дмитро, начальник охорони
Дриглова - 77
Соловей Володимир, «Нахтігаль»
(УНСовець) - 129
Сороколетов, отаман ЧКВ - 150, 152
Сталін Й.В. - 14
Сторящук Федір - 191
«Стрілець» (УНСовець) - 105
Сунь Цзи - 69

«Таври», бойова група - 112
Тарабрін Анатолій, «Барбі» (УНСО-
вець) - 7, 54, 58, 102, 104, 105
Тарновський Я., козацький ватажок
- 10
Теслюк Володимир - 168
Татари - 65
Тиверці - 9
Тима Юрій, «Терен» (УНСовець) - 27,
64, 130

«Тірас», інформагенство - 191, 192
Ткач Владислав, «Франц» (УНСовець)
- 7, 61, 62, 64, 108, 109, 110, 111
Ткачук Л. (УНСовець) - 7
«Тор» (УНСовець) - 43
Трамон Олів'є - 31, 138
«Транснїстрія», спілка - 179
ТСО - 47, 62, 145, 150
«Тур» (УНСовець) - 83, 110
Турки - 11

Українська Гельсінська Група - 22
Українці - 4, 5, 13, 14, 16, 33, 66, 131,
139, 146, 171, 159, 173, 177, 184
Уличі - 9
УНА-УНСО - 4, 5, 6, 17, 22, 23, 24, 25,
26, 27, 28, 30, 31, 36, 38, 43, 49, 50, 53,
54, 56, 57, 60, 61, 62, 66, 72, 82, 83, 87,
88, 89, 92, 93, 94, 95, 108, 112, 113, 115,
122, 123, 124, 125, 128, 130, 131, 132,
133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 143,
170, 171, 172, 176, 186, 189, 191, 194,
195, 196

«Філін» (УНСовець) - 109, 110

Харитон Борис, «Студент», (УНСО-
вець) - 34, 66, 72, 113, 130
«Хімік» (УНСовець) - 26, 111, 130
«Хірург» (УНСовець) - 56, 57
Хмельницький Богдан - 13, 142, 167,
185
Хмельницький Тиміш - 13, 76, 185
Християнсько демократична партія -
175

Цветков Сергій, офіцер, танкіст (УН-
Совець) - 31, 77
Цигани - 8

«Чайка» (УНСовець) - 63, 111
Чебан Віталій, ополченець - 170
Червона армія - 14, 21
«Червона калина», спілка - 126
Черняхівська культура - 8
Чех Руслан, «Вітер» (УНСовець) - 141
Чистопольська тюрма - 22
ЧКВ - 23, 24, 26, 27, 30, 37, 77, 83, 113,
134
«Чорний» (УНСовець) - 109, 141
Чорновіл В'ячеслав - 79, 135
Чумак Сергій (УНСовець) - 30, 191

«Шаміль» (УНСовець) - 126, 127
Шевченко Віталій (УНСовець) - 7, 130
Шкіль А. - 124
«Шрам» (УНСовець) - 76
«Штефан» (УНСовець) - 34, 62, 110,
111
Шухевич Юрій - 21, 22, 33, 89
Шухевич Роман - 21

Юрій Домажирич, боярин - 9

Язиги - 8
Язловецький Микола - 12
Янчук Олесь (УНСовець) - 82

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Белая книга Приднестровской Молдавской республики (ПМР). – Москва. REGNUM, 2006. – 168 с.
- Бобрович В.О. Як козаки Кавказ воювали. Щоденник сотника Устима: біографія. – Київ: Гамазин, 2010. – 224 с.
- Воловой Г.П. Кровавое лето в Бендерах. Хроника приднестровской трагедии. – Бендеры: Полиграфист, 1993.
- Ключиков Г. Мы из УНСО.
- Клюшев А. Где ты, юность моя?
- Корчинський Д. Війна у натовпі. – Київ: Амадей, 1999. – 384 с.
- Миронюк А. Kavkaz.ua (Українські добровольці в Чечні). Київ: Зелений пес, 2004. – 285 с.
- Підручна книжечка СУМівця. – Київ: Логос, 2004. – 114 с.
- Плече до плеча. – Київ, 2006 – 09. – 72 с.
- Примост В. Приднестровский беспредел. – Полиграфкнига, 1996 – 413 с.

РЕКОМЕНДОВАНІ ІНТЕРНЕТ-ПОСИЛАННЯ

Гаряча осінь 93-го. (епізоди участі УНСО у війні в Грузії) http://una-unso.cv.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1230&Itemid=30

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

АГС – «Автоматический гранатомет станковый» (рос.).

АК – Автомат Калашникова. Вживався у модифікаціях: АК-47, АКС-47; АК-74, АКС-74У (нар. «Сучка»); АКМ.

«Алазань» – протиградовий ракетний комплекс калібру 82 мм. Також використовувалася в Нагірнокарабаському конфлікті обома сторонами.

БМП – Броньована машина піхоти.

БРДМ – «Бронированная разведывательно-дозорная машина» (рос.)

БТР – Бронетранспортер.

ВУЦВК – Всеукраїнський центральний виконавчий комітет.

ГЕС – Гідроелектростанція.

ГКЧП – «Государственный комитет по чрезвычайному положению» (рос.) 18.08. – 21.08.1991 р. Самопроголошений орган влади у СРСР.

ДАІ – Державна автомобільна інспекція.

ДЗОТ – «Деревоземляная огневая точка» (рос.).

«Дністер» – Загін спецпризначення ПМР.

ДОТ – «Долговременная огневая точка» (рос.).

ДП – «Дегтярева пехотный» (рос.), кулемет

ДПМ – «Дегтярева пехотный модернизированный» (рос.), кулемет

ДШК – «Дегтярева-Шпагина крупнокалиберный» (рос.), кулемет

ЗМІ – Засоби масової інформації

ЗС – Збройні сили (належність див. у прикметнику).

ЗСУ-23-4 «Шылка» Зенітна самохідна установка калібру 23 мм. Вироблялася у СРСР 1964 – 1982 рр.

ЗУ – Зенітна установка.

КДБ – Комітет державної безпеки. Репресивний орган Радянського союзу наприкінці існування.

КП – командний пункт.

КПП – Контрольно-пропускний пункт.

МАРСР – Молдавська автономна радянська соціалістична республіка.

МВС – Міністерство внутрішніх справ

МДБ – Міністерство державної безпеки.

МИГ-29 – багатоцільовий винищувач.

МТЛБ – Многоцелевой транспортёр легкий бронированный (рос.).

НАН України – Національна академія наук України.

НГУ – Національна гвардія України. Військове формування з правоохоронними функціями, що діяло з 14.11.1991 до 11.01.2000 рр., відновлена 13.03.2014 р. у зв'язку з російською окупацією Криму.

НФМ – Народний фронт Молдови.

ОБСЕ – Організація з безпеки та співробітництва в Європі.

ОМОН – Отряд милиции особого назначения (рос.).

ООН – Організація об'єднаних націй.

ОПОН – Отряд полиции особого назначения (рос.).

«ОСА» М-79 – Ручний протитанковий гранатомет.

ОСТК – Об'єднана рада трудових колективів, м. Тирасполь.

ОУН – Організація українських націоналістів.

ПМ – Пістолет Макарова.

ПМР – Придністровська Молдавська Республіка, самопроголошена, в 1990 р., держава на території бувшої Молдавської Автономної РСР.

ПТУРС – Противотанковый управляемый реактивный снаряд (рос.).

ПШ – «полушерстяная» марка військового одягу.

РГД-5 «Ручная граната дистанционная» (рос.). Радянська наступальна граната.

РОВД – Районний відділок внутрішніх справ (аббревіатура російською мовою).

РПГ – Ручний протитанковий гранатомет.

РПК – Ручной кулемет Калашникова.

СВД – Снайперська гвинтівка Драгунова.

СКС – «Самозарядный карабин Симонова» (рос.).

СНД – Співдружність незалежних держав. Створена 8 грудня 1991

СНУМ – Спілка Незалежної Української Молоді, створена патріотами в 1989 р. В 1990 р. від неї відійшло радикальне націоналістичне крило СНУМ(н).

СУМ – Спілка Української молоді. Створена у травні 1925 р.

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік.

Т-62 – середній танк (р.в. 1961 – 1975).

Т-64 – радянський основний бойовий танк з поч. 1960-х рр.

Т-72 «Урал» – основний бойовий танк СРСР.

ТОЗ-8 – однозарядна малокаліберна спортивна гвинтівка зразку 1932 р. (констр. Д.М. Кочетов)

ТСО – Территориальные Сводные Отряды, військове формування

ПМР, на кшталт загонів МНС.

УМА – Українська Міжпартійна Асамблея. Була заснована в 1990 р. В 1991 р. трансформована в УНА – Українську Національну Асамблею.

УНР – Українська народна республіка 1917 – 1920 рр.

УНС – Українська Націоналістична Спілка, організація орденського типу, створена в 1990 р. на основі СНУМ(н).

УНСО – Українська Народна Самооборона, створена в 1991 році.

УНСО ПМР – філія УНСО в ПМР, офіційно зареєстрована в республіці, діяла до 1994 р.

УПА – Українська повстанська армія.

УПЦ КП – Українська православна церква Київського патріархату. Конфесія.

УРП – Українська республіканська партія, створена у 1990 р. на основі Української гельсінської спілки.

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка.

Ф-1 – ручна протипіхотна оборонна граната. Назва від французької гранати F-1, 1915 р.

ЧКВ – Чорноморське Козаче Військо, військове формування ПМР.

СВІТЛИНИ

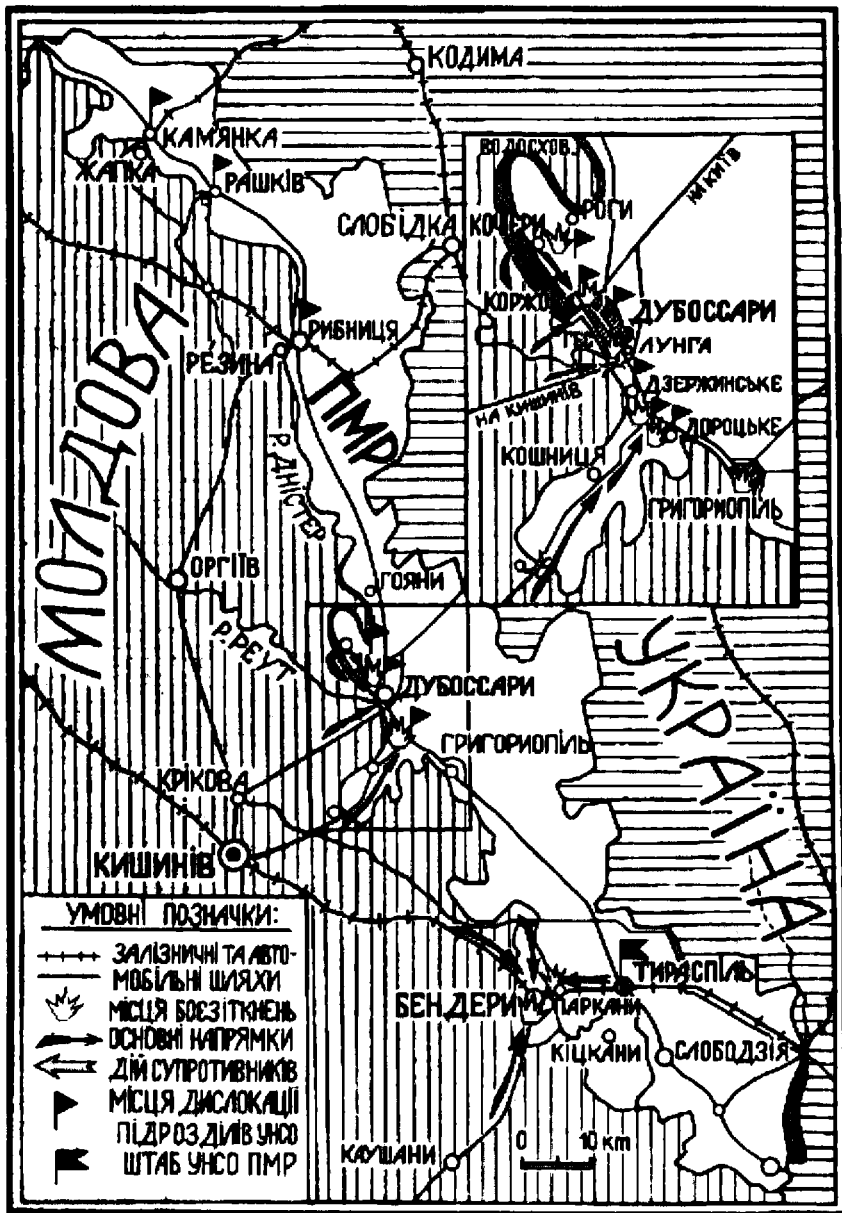

Фото 1. Карта-схема ПМР. Автор В. Мирончук.

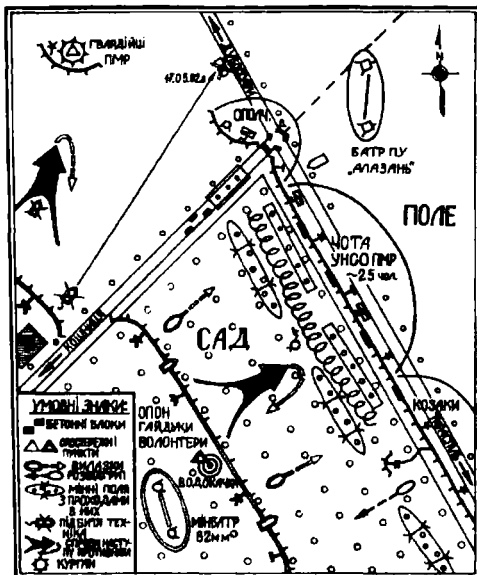

Фото 2. Кошниця. Схема позицій.
Автор В. Мирончук

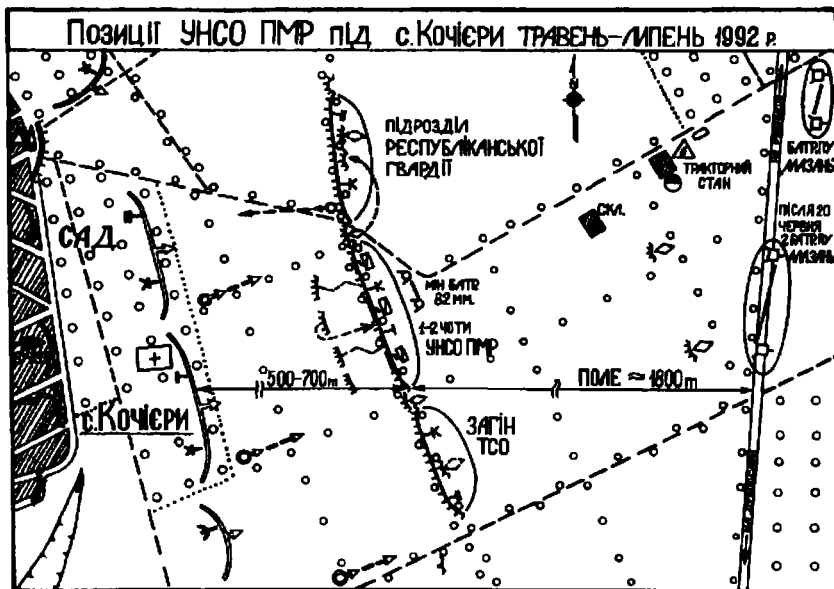

Фото 3. Кочері схема позицій. Автор В. Мирончук

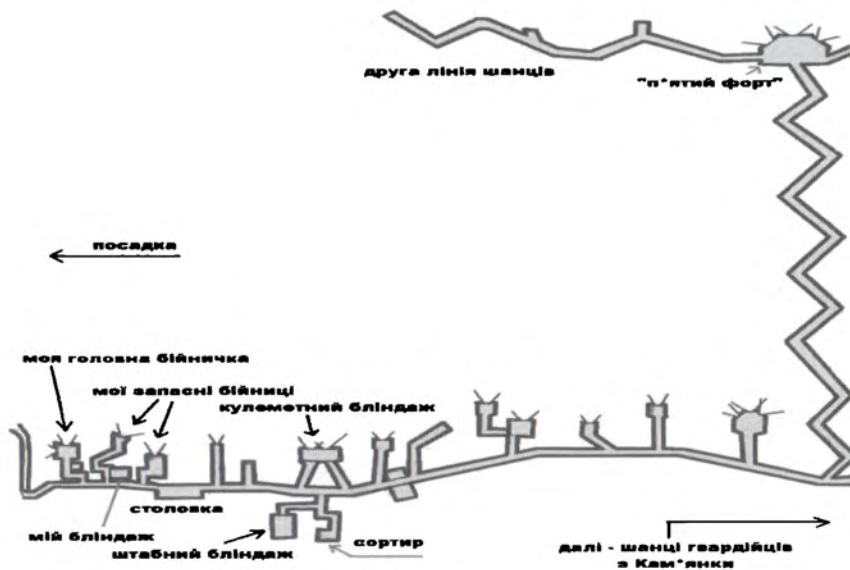

Фото 4. Позиція УНСО в Кочіерах. Автор І. Машинцев.

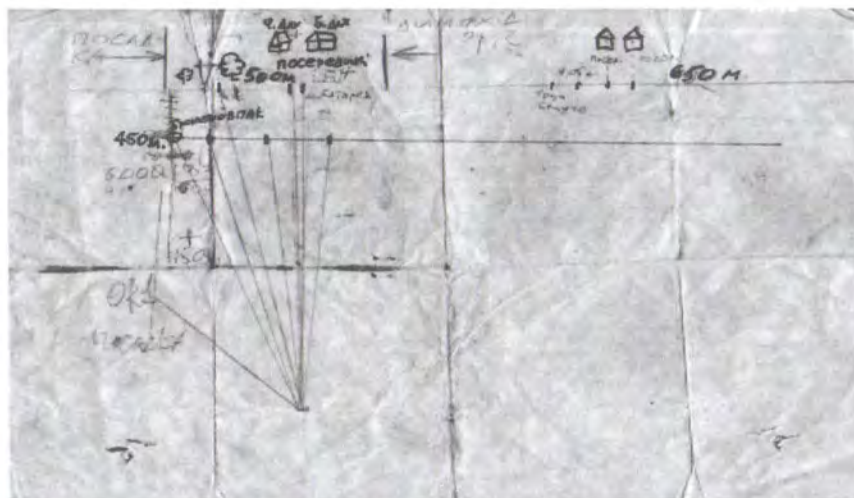

Фото 5. Схема орієнтирів під Кочіерами. Автор І. Машинцев.

Фото 6, 7. Бої в м. Бендери, літо 1992 року.

Фото 8. Розвідка. З ліва на право О. Бабій, М. Карпюк, О. Одемчук, О. Большаков, В. Дида. По центру В. Кирилюк

Фото 9. Розвідка УНСО. Третій з ліва бієць загону Дністер.

Фото 10. Тираспіль. Похорони загиблих на війні.

Фото 11. Перші вишколи УНСО під Києвом.

**Фото 12. Тираспіль. Зліва направо: В. Кирилюк, Р. Зайченко,
Хімік**

**Фото 13. Біля Будинку Рад в Тирасполі. Перший з права —
головний редактор Радіо Придністров'я Радченко.**

Фото 14. Тираспіль. Стрелець Хусейн біля однієї з листівок ПМР.

Фото 15. Тираспіль. Олег Марчук.

Фото 16 . Тираспіль. Група унсовців.

**Фото 17. Отаман Чорноморського Козачого Війська
Олександр Кучер**

Фото 18. Тираспіль. Радість після отримання зброї.

Фото 19 Тираспіль. В. Кирилук із першою зброєю.

Фото 20. Тираспіль. В. Дида оглядає видану зброю.

Фото 21. Тираспіль. Перед відправкою на позиції.

Фото 22. Група унсовців. З автоматом Кум, по центру Спис, присів перший з ліва Доктор.

Фото 23. Відділ УНСО в кошницьких садках. Квітень 1992 р.

Фото 24. Донські козаки в Дубосарах. Другий з права-отаман П. Малодідов, який співпрацював з УНСО.

Фото 25. Кошниця. Березень 1992 р. Перші шанці придністровців.

Фото 26. Кошниця. Група львів'ян. По центру Олег Вітович.

Фото 27. Кошниця. Стрелець УНСО Студент.

Фото 28 Держинське. З ліва на право Вольф, Деркач, Ганс, Ровер.

Фото 29. Кошниця. Композитор (з права) з козаком ЧКВ.

Фото 30. Кошниця. Унсовці в шанцях.

Фото 31. Унсовці дають інтерв'ю місцевій пресі. Перший з ліва Р.Зайченко, третій Ю.Тима.

Фото 32. Рибниця. Стрільці УНСО разом з вояками ПМР біля броньовика Ведмідь.

Фото 33. Рибниця. Обшук автотранспорту на блок-посту.

Фото 34. Блокпост в Рибниці. Стрільці УНСО Мирон та Хусейн.

**Фото 35. Блокпост в Рибниці. Стрелець УНСО
Анатолій Архипов , Сивий.**

Фото 36. Рибниця. Гвардійці ПМР.

Фото 37. Блокпост в м. Рибниця. Стрілець УНСО Грей.

Фото 38. Рибниця, блокпост. Стрільці УНСО. З ліва місцевий міліціонер.

Фото 39. Рибниця. Стрелець УНСО Хвостик.

Фото 40. Рибниця. Огляд автотранспорту.

Фото 41. Рибниця. Стрелець УНСО Гарік, Юрій Гарькавенко.

Фото 42. Рибниця. Алярм на блокпосту.

Фото 43. Рибниця. Алярм на блокпосту.

Фото 44. Рашків. Група унсовців.

Фото 45. Рашків. Стрілець УНСО Явір.

Фото 46. Рашків. На фоні пагорбів.

Фото 47. Рашків. Освоєння зброї новоприбулими.

Фото 48. Рашків. Перший з ліва Юрій Касянчук.

Фото 49. Рашків. З ліва Михайло Носов.

Фото 50. Рашків. Стрільці УНСО біля казарми.

Фото 51. Кам'янка. Стрільці УНСО.

Фото 52. Кочієри. З права на ліво стрільці УНСО Чайка та Кремінь.

Фото 53. Кочієри. Рій УНСО.

Фото 54. Кочієри. Рій УНСО на відпочинку.

Фото 55. Кочієри. Перестрілка.

Фото 56. Кочієри. Ополченці ПМР.

Фото 57. Кочієри. Рій УНСО. Липень 1992р.

Фото 58. Кочіери. Ройовий Агресор.

Фото 59. Кочіери. Хлопці жартують.

Фото 60. Кочієри. Унсовець на позиції.

Фото 61. Кочієри. Стрелець УНСО Франц біля бліндажу.

Фото 62. Бендери. Бравий початок румунських окупантів...

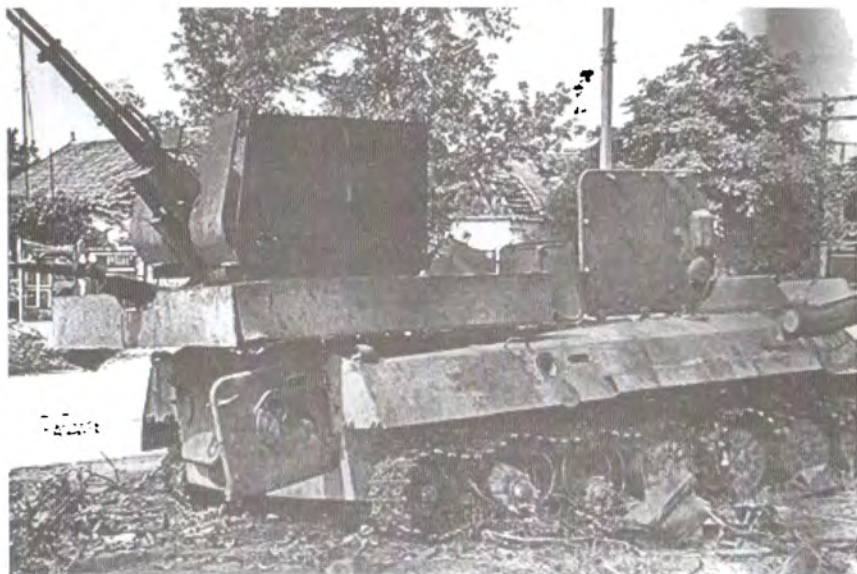

Фото 63. ...та поганий кінець.

Фото 64. Алазань встановлена на вантажівку.

Фото 65. Кочіери. Прощання друзів.

**Фото 66. В.Пальчик у 1993 році із нагородою
«Захисник Придністров'я»**

Фото 67. Карикатура з газети.

Міна уповільненої дії

Фото 68. Карикатура.

Фото 69. Наствольний гранатомет кустарного виробництва.

Фото 70. Медаль Захисник Придністров'я.

Фото 71. Ікона УНСО.

Фото 72. Шеврон гвардії ПМР.

Фото 73. Шеврон ТСО ПМР.

Фото 74. Анатолій Лупиніс нагороджує Миколу Карпюка грузинським орденом Вахтанга Горгасала.

Фото 75. Один з командирів УНСО-ПМР Сергій Коломієць «Спис», помер 2015 року.

Фото 76. Вишкіл УНСО.

Фото 77. Підготовка УНСО.

Фото 78. Ройовий Ровер на марші УНСО.

Фото 79. Ройовий УНСО Т. Шевченко (в касці) на Майдані 20.02.2014 р.

Фото 80. Сотник Ганс в зоні АТО, літо 2014 р.

Фото 81. Поручник УНСО Байда в «Айдарі»

Фото 82. Вишкіл УНСО, 2014 р.

Курінь УНСО, 2014 р. — продовження військової звитяги 1992-го року.

Фото 85. Ілюстрація до статті Мирончука. Малюнок автора.

Фото 86. Автор книги в батальйоні УНСО, 2014 р.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Придністров'я – земля подвигів і слави української зброї (С. Боган).....	8

СПОГАДИ

В 1992-му році УНСО продовжила боротьбу за соборність українських земель (Ю. Шухевич).....	21
На Кошницькому плацдармі (В. Кирилюк).....	25
У Придністров'ї (В. Мирончук).....	32
Бог мабуть мене беріг... (Е. Білоус).....	47
Перший посвист куль (В. Пальчик).....	53
Неспокійна весна 1992-го (М. Носов).....	65
Спалахи над Дністром (В. Мамалига).....	74
Спогади стрільця підрозділу УНСО «Південь» (Ю. Дол- женко).....	82
На війну (І. Машинцев).....	93
Дивна війна (Ю. Рідкобород).....	102
Рядки з щоденника стрільця (Ю. Дубіневич).....	108
Прогулянка по саду війни (А. Кучеренко).....	112
Кожен свій (С. Іжевський).....	118
Серед тих, хто готовий на чин (І. Мазур).....	121
Ми там були не даремно (Ю. Тима).....	130
Спогади про «Річку» (Р. Чех).....	141
За свій вибір не жалкую (О. Бегма).....	145
Післямова (Є. Калашник).....	147

ДОДАТКИ

Бої в Бендерах (Г. Воловой).....	150
Чому мовчить Кравчук? (М. Єременко).....	159
Новий «Карабах»? (В. Вітковський).....	162
Рідна кров обпікає серце (М. Базелюк).....	166

Нас розділили Чужинці (О. БОЛЬШАКОВ).....	172
Плацдарм повинен стати нашим («Українські обрії»).....	177
Новий погляд на стару проблему (В. Шевченко).....	181
Національний інтерес чи імперське мислення? (О.Бабій).....	184
Мілітарні наслідки «мирного врегулювання» в Придністров'ї (О. Кубах).....	186
Придністров'я. На нашій не своїй землі (Н. Шаргородська).....	190
На той войне не знаменитой (В. Кизка).....	193
Парамілітарні формування (з збірки інструкцій ГК УНСО).....	199
Старшинські та під старшинські ранги УНСО та їх аналогі в радянській армії.....	208
Лишайся, мила, не плач, кохана (Марш УНСО)	209
Ми випрягли волів (А. Лупиніс).....	210
В пам'ять загиблого юнака під Кочієрами (В. Пальчик).....	211
Маю честь мадам (А. Шептицький).....	212
Спомин про майбутнє (В. Пальчик).....	213
Сяючий шлях (героїчна комедія).....	214
Показчик географічних назв.....	246
Показчик імен та власних назв.....	249
Рекомендована література.....	254
Умовні скорочення.....	255
СВІТЛИНИ.....	258

Літературно-художнє видання

Валерій Пальчик

УНСО: перший посвист куль (війна в Придністров'ї, 1992 р.)

Військові мемуари

Автор ідеї та художній редактор – Пальчик В.М.
Науковий редактор – Боган С.М.
Комп'ютерна верстка – Видута С., Мельник М.Ю.
Коректори – Овчаренко О., Абрамова Н.
Дизайн обкладинки – Мельник М.Ю.
Дизайн фото – Калашник Є., Хвостик Р.

На обкладинці: колаж із фотографій зроблених у 1992 р. в Придністров'ї,
що зберігаються в родинних архівах авторів.

Підписано до друку 01.06.2016
Формат 297х420/4. Ум. друк. арк 15.
Наклад 500 прим. Замовлення №2420

Видавець: ТОВ «Домінант»,
15600, Україна, м. Мена, вул. Червоноармійська, 23
тел./факс: (4644) 3-15-55, 3-14-44, 3-30-55
e-mail: dominant@ukr.net

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ДК №3992 від 25.02.2011 р.

© Пальчик В. М., упорядник, автор, 2016
© Мельник М. Ю, дизайн, обкладинка, 2016
© «Орієнтир», 2016

ISBN 978-966-2610-73-4

Надруковано на ПП «Аксиома».
пров. Північний, 5, м. Кам'янець-Подільський, 32300.
Тел.: (03849) 4 06 01, тел./факс: (03849) 3 90 06. E-mail: aksiomaprint@ukr.net
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1808 від 26.05.2004.

Пальчик Валерій Миколайович, «Агресор», «Мардер», «Сумний», «Вальтер» Поручник УНСО.

Народився 21 травня 1972 р. в м. Полтава.

З 1990 р. один із засновників Полтавського СНУМу, потім УМА, УНС. З 1991 р. в УНСО, очолював її Полтавську обласну організацію до 1999 р.

Брав активну участь у військових експедиціях організації в Придністров'ї, Грузії та інших гучних акціях УНА-УНСО. Автор багатьох статей у періодичних виданнях організації, займався правозахисною діяльністю. Нагороджений медаллю «Захисник Придністров'я», «За оборону рідної держави».

За освітою журналіст, історик-правознавець.

З початку 2014 р. командир Богуславської районної організації УНСО (Київська область). Брав активну участь у революційних подіях на Майдані 2013–2014 рр., був поранений.

У Російсько-Українській війні задіяний в курені УНСО з самого початку його формування, командир БМП-2, командир відділення.

...йшла війна. Офіційна Україна покинула свої землі і свій народ. Товстозадий президент та посткомуністичний парламент ховалися за вивіскою демократії і розбазарювали ядерний потенціал третього ракетного гегемона у світі... Бідолашні американські журналісти такого ще не бачили і ковтали по-трійне віскі... В той час ми стали легендою. Ми знали де проходить наш кордон. Ми не затуляли амбразуру, а проповзали крізь неї... Ми назвалися Українська народна самооборона і стали на захист наших теренів... Досі москалі лякають своїх дітей злим духом УНСО...

Видання присвячене війні в Придністров'ї 1992 року, та участі в ній українських добровольців із УНСО. Книга розрахована на дослідників сучасної історії, реконструкторів, широке коло читачів.

ISBN 978-966-2610-73-4

9 789662 610734 >

ВИДАВНИЦТВО

ОРІЄНТИР

© Пальчик В. М., автор, упорядник, 2016

© Мельник М. Ю, дизайн, обкладинка, 2016

© «Орієнтир», 2016